

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

+ *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.

+ *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.

+ *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.

+ *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página `http://books.google.com`

F 22
Pam. 267

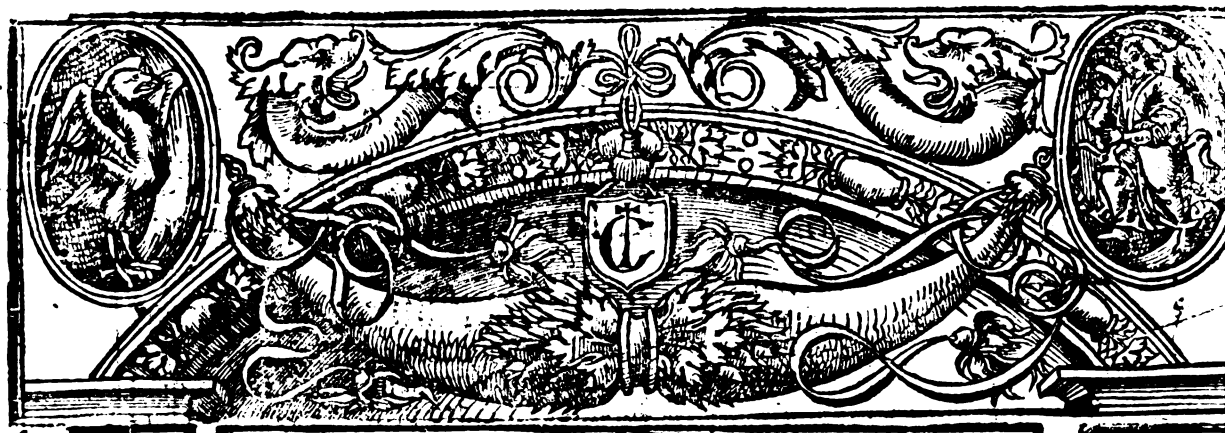
VII. [illegible]

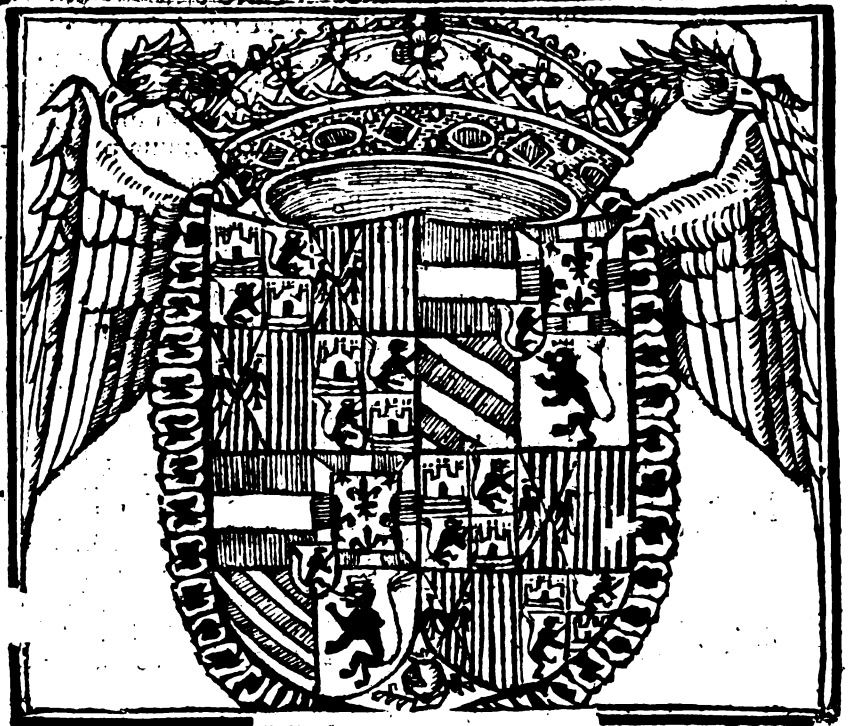
35 d

Digitized by Google

Digitized by Google

M. Reservado Librería

De las a Profesa de la Compañia de Jesus

Solennis atq; elegans Tractatus Jncau
sa matrimonij Serenissimorum domino-
rum Henrici et Catherine Anglie Re
gum Editus per Reuerendum Utriusq; Censure
Interpretem Ferdinandum de loazes/Erpi-
clara Urbe Oriola Valentini regni oriun
dum/ In principatu Cathalonie/ac
Comitatibus Ruscinonis et Ce
retanie/contra hereticam et
Apostaticam prauita-
tem Inquisitorem
apostolicum.

De Madrid.

R. 172-203

Inuictissimo iuxta atq; Augustissimo Cesari Caro-lo eius nominis quinto/Fredenãdus Loazes. I. V. doctor post manum oscula perpetuam Felicitatem.

QUoties inconstantiam rerum humanarum intueor Cesar inuictissime felicissimeq; videor mihi prorsus Euripum quendam videre: aut si quid Euripo est instabilius: Adeo vicibus irrequietis sursum deorsum voluuntur ac reuoluuntur: nec possunt eodem in statu diu consistere. Cui instabilitati cum alie res omnes/tum precipue regna/imperia/hiq; qui hoc genus opibus fortunaq; & amplissima honestantur/obnoxij sunt. Hinc est quod nullius populi/gentis/aut nationis/siue regnum siue imperium/perpetuum multum diuturnumq; fuit. Nullus etiam quamlibet potens eodem semper fortune tenore vixit. Nam Persas quidem/Medos/Assirios/Argiuos/Lacedemonios/Messenios/Athenienses/Macedones/Romanos/alios q; permultos longe lateq; rerum potitos esse/nullos tamen diutissime imperasse constat. Nempe rebus omnibus suapte natura caducis/et que ita in lubrico posite sunt/vt aut nunquam/aut egre consistere queant. Certe in altera parte crebriora longe ac notiora suppetunt exempla/q; huc afferri/commemorariq; debeant. Et vt ex innumeris etiam huius etatis vnum alterum attingam: Recentissimum hoc ad manum est/ni mirum Catherine Anglie Regine sanctissime ac lectissime feminę Maiestatis tue materterę: Nec non Marię eius filię virginis quidem indolis vere regię: Quas post longum rerum omnium successum sic suis insultibus impetit fortuna: vt de fastigio illo in quo eas/hactenus collocarat/inconstantissima videlicet detur bare conetur. Etenim Catherina Fredenando ac Elisabeta potentissimis et catholicis Hispanię regibus Maiestatis tue auis non pœnitendis orta: Illustrissimo principi Anglię regis primogenito Arcturo/primum matrimonio est collocata: Quo sine sobole vita defuncto/deinde Serenissimo Henrico huius nominis octauo ei⁹ fratri et successori non sine Apostolicę sedis authoritate nupsit: Cui Mariam peperit dignam tali matre filiam: siue regias dotes/siue eruditam castitatem/siue castam eruditionem requiras: Adeo vt in vtraq; Paulam et Eustochium vel facillime agnoscas: Arbor enim bona bonos fructus facit. At nunc quoniam nihil est omni ex parte beatum: Serenissimus Rex Henricus causatus matrimonium inter se Catherinamq; contrahi non posse/iure diuino/quod fratris vxor fuerat: super qua re pontificis Authoritas nulla est: nec non alijs multis de causis quas rex ipse commentus est/illud rescindere parat: quo deserta coniuge/aliam ducat vxorem: simulq; possit personam aliam regno preficere. Itaq; presenti regno viroq; mater: et futuro filia/quo iure qua q; iniuria spoliantur. Talis igitur lusus fortunę de qua Virgilius elegantissime/vt de omnibus.

Fortuna immeritos auget honoribus/
Fortuna innocuos cladibus adficit/
Iustos illa viros pauperie grauat/
Indignos eadem diuitijs beat
Quod dignis adimit: transit ad impios/
Nec discrimen habet: rectaq; iudicat/
Inconstans/fragilis/perfida: lubrica.

Quę res etsi Sępissime vsu venit mortalibus: Tamen animi meum/mei autem: Immo omnium qui de christianissimo pie ac syncere sentiunt admodum q; exulcerat: Cum vi-

deamus rem nefariam ac pene sacrilegam ei cordi esse: cui a deo opt. Max. In hoc regni habene traditę sunt (vt alios moderetur / ac regat: coerceatq; eos ac puniat: qui hoc genus scelera impiissima illa quidem patrare non vereantur. Est enim hoc facinus indignum rege / indignum christiano / maius dicam indignus homine. Quippe geneseos secundo capite scribitur: Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Quam obrem relinquet homo patrem suum et matrem / et adherebit vxori suę: et erunt duo in carne vna. Verum princeps hic alioqui cordatissimus et maxime pius (argumento sunt monumenta illa / quę de septem sacramentis aduersus impiissima quorundā apostatarum dogmata piissime scripsit:) vt suis quibusdam affectibus seruiret: neglecto dei iussu / neglecta naturę lege / neglecta etiam ecclesię authoritate rescindere parat: quod rescindi non potest. Parat quoq; quos deus coniunxit / ipse homo separare. Jam si hoc fiat / quantum labefactabitur pontificis authoritas / quam oportet esse sacrosanctam et inuiolatam. Etenim si summi pōtificis authoritas hac in parte nulla est potestatis defectu: Male aut impie potius tot summi pontifices suam authoritatem adhibuerūt in huiusmodi non paucis coniugijs non solum nostre etatis / Sed etiam aliarū: In quibus / vt veridicis historijs accepim⁹ ac scimus / vidimusq;: Non principes modo Sed priuati etiam quamplurimi ecclesię scilicet decreto hęc inuicem matrimonia contraxerunt. Equidem scies in presentiarum et prudens pretereo longum catalogum huius generis coniugiorum: Quę si contendas nunc male cohęrere coalescereq; / quemadmodum memoria patrum / auorum / maiorumq; nostrorum male cohęserunt atq; coaluerunt: Heu quantam fenestram patefeceris ad discordias / ad lites / ad scandala et offensiones multorum. Quod absit ab homine christiano / vt in ea re dubitet: in qua dubitari sine christianę tranquillitatis ac pietatis iactura vel maxima non potest. Potens enim est in his pontifex Maximus / et citra controuersiam valde ꝯ potens: Quippe qui christi Jesu dei opt. Max. est vicarius in terris: Cui christo tradita est a patre deo omnis potestas in celo et in terra. Ceterum libet mihi nunc te appellare O Serenissime Rex Henrice / quem ego crediderim non tua sponte ad hęc animatum: At qui sapias / qui vere christianus sis: et adhoc vsq; tempus semper christianissimum principem more maiorum egeris: Sed inconsideratis ac proinde perniciosissimis consultorum exhortationibus et verbis instigatum ad hęc / quibus vtile maxime videtur ciuitates et regna feralibus vsq; odijs concuti / euerti / omninoq; perdi. Isti namq; Achitophele illo deteriores / suis magis commodis (si commoda talia dicenda sunt / et non potius grauissima incommoda) seruientes: ꝯ quod ad publicam oim tranquillitatē / et pacē / vtilitatēq; et sui principis patrieq; bonorē faciat / Spectantes: consulunt quę sua videtur / non q̄ Jesu christi sunt. Quibus vehemētissime timendū est / ne accidat illud / quod Senarius prouerbialis innuit: Malum consilium / cōsultori pessimum. Atq; adeo totidem fere verbis inuenitur hęc sententia apud Ecclesiasticum hebrąum authorem: Facienti nequissimum consilium / super ipsum deuoluetur. Si quidem vt dicunt greci sacra quędam res est consilium: Atq; vt est libenter accipiendum cū res postulat: Ita est religiose Citraq; fraudem vsandum / si quis egeat. Alioqui non defuturum est numen aliquod / quod pœnas repetat ab eo / qui rem sacram ac diuinam perfidia violauerit. Testantur enim hoc literę et sacrę et propanę: Idq; apertissime etenim recidit in caput Amani et Achitophelis / quod alijs perperam consuluerant. Porro in Etruscos aruspices animaduersum / vindicatumq; fuit a Romanis ob inimicum hostileq; eorum consilium: vt ex annalibus Maximi / narrationibusq; Verrij flacci memorie prodituꝫ est. Nec silendus est nunc Pullarius / qui vt est apud Valerium maximū / atq; Liuium ljuium: Papyrio cursori consuli Aquiloniam obsidenti male dati consilij penas dedit. Vide obsecro / ac obtestor celsitudinem tuam / O rex Serenissime: Ne cum hoc coniugium olim feceris obtuendam pacem / et regnum tuum Stabiliēdum: bis scilicet affinitatis vinculis cum regibus sane potentissimis / sis nunc in causa / vt totum illud corruat / ac pereat: vtq; sero tibi dicendum sit / non putaram. Age vero si qō deus auertat / repudiata castissima coniuge aliam duxeris vxorem / deo hominibusq; repugnantibus vt dicitur: ꝯ male auditurus es apud omnes christianos. Illud interim memineris oportet / atq; consideres: Maiores tuos sancte Romanę ecclesię fideiq; ac

Digitized by Google

cerrimos ſemper propugnatores extitiſſe / A quibus degenerare ſine ſummo dedecore non pores: preſertim cauſa vt multo fediſſima / ita facile inuidioſiſſima. Sed iam ad rem. Cum hec ita ſe habeant Ceſar Auguſtiſſime: At due femine ſine controuerſia probiſſime / ſanctiſſimeq; / due regine / due Maieſtati tue arctiſſimo ſanguinis nexu cõiuncte / ſuis bonis ſpolientur / & opprimãtur: Idq; cauſe iniuſtiſſimis: Surge tibi a deo opt. Max. hec prouincia demandata: vt totum orbem terrarum cui preces cõtendas in officio: pariaſq; illi ſtabiliſſimam pacem: oppreſſos iuues et foueas: reſiſtas magno animo opprimentibus: deniq; ius ſuum vnicuiq; tribuas. Ad quem potiſſimum nili ad Maieſtatem tuam attinebit negocium hoc diſcutere / tranſigere / atq; cõponere. Quippe ad hoc et officio impelleris: et virtute ipſa atq; probitate incitaris: & vinculo illo tuo cum duabus ſanctiſſimis et lectiſſimis feminis arctiſſimo aſtringeris et obligaris. Hec cedit ad hec religionis noſtre / ſediſq; apoſtolice authoritatis propugnatio atq; defenſio: que Maieſtatem tuam ad hoc & maxime mouere debet. Mouebunt aute hec omnia procul dubio / aut impellent potius mirum in modum: Nec in hoc ipſe fallor. Oi quidem tenor ille ante actę vitę tuę quid aliud orbi promittit / & quietem et pacem: et eam quidem pacem / in qua numini ſuus cultus: eccleſię ſua authoritas ac reuerentia: breuiter omnibus et ſacris et prophanis ſuus bonos exhibeatur et deferatur: & vt omnia ſimul vno verbo comprehendam / iuſticia ipſa ab omnibus pariter colatur atq; retineatur. Oſtendit hoc laborioſiſſima tua in Italiam nauigatio / Hec non longiſſima In Germaniam tuam profectio: relictis Florentiſſimis Hiſpanię Regnis / reuicta coniuge longe chariſſima / relictis etiam liberis dulciſſimis pignoribus: Que Maieſtatem tuam / ſi priuatum tuum ocium et quietem quęreres / abunde multum remorarentur / atq; tenerent. Sed tamen monet te ſemper pietas et religio chriſtiana: Monet publicum orbis commodum et vtilitas: vt que illius ſunt cures non que tua: quam & ſatis ſua curat is qui ea curat / que dei ſunt omnipotẽtis. Proinde Cęſar feliciſſime annitendum tibi eſt atq; contendendum / At quem hactenus te pręſtiteris in omnibus / tum pręſtes in hoc negocio. Nec; committendum eſt tibi / vt qui alienis opem ſemper tuleris: ſi alieni tibi habendi ſunt quicũq; orbis terrarum ſunt: deſeras tuos. pręſertim cum ad hoc lege diuina humanaq; aſtringaris. At qui rem hanc ſperamus omnes Maieſtatez tuam vel facillime eſſe compoſiturã: que tua eſt in omnibus felicitas / que hactenus aggreſſus es. Sed deus bone quãtus patet mihi cãpus de rebus tuis in prę ſentia diſſerendi. Mouit em̃ vniuerſus orbis ingentia tua facta et excelſa: Adeo quidẽ in gẽtis excellaq; / vt in omnibus ſemper ſupra hominem apparcas. Quare commodius multo illa Innumera certe taciti attoniti et ſtupefacti admirari / ſuſpicere / venerari / & verbis conſequi poſſumus. Et vt rem alacriori animo ſuſcipiat tua Maieſtas efficiãdam / viſum mihi eſt nonnihil de ea iuſſu tuo ad te ſcribere. Non quod ignorem non deeſſe tibi & plurimos: qui te et ſcriptis et verbis fuſius multo et meliuſ & ego potero / cohortentur: oſtendentes videlicet et facti indignitatem atrocitatemq; / & tuam ad illud componendum obligationem. Sed quia res ipſa tam indigna eſt / vt quiſquis vel tantillum ſapiat chriſtianiſſimum Clamare vehementer debeat indignum facinus: vt multis multorum vocibus clamoribuſq; Rex ipſe Anglię expergefactus / tandem pergat vt alias fecit parere deo / eccleſię / honeſto / qui nunc ſeruit adfectibus. Accedit ad hoc Quod Sereniſſima Catherina ipſa regina / filia fuit catholici Regis Fredenandi auiti: Qui de Hiſpania Immo de chriſtiana republica cum ageret apud ſuperos / tam bene meritus eſt: vt impius maxime futurus ſit et ingratiſſimus / quiſquis res illius non tueatur / atq; defendat: vtiq; cum pugnent / ſemperq; pugnauerint pro honeſto / pro iuſto / pro bono / pro quiete et tranquillitate / deniq; pro religione et pietate. Illud pro certo non me prętexerit Ieiunius longe atq; ſterilius / & pro magnitudine eius rem hanc a me eſſe tractatam. Verum dabit hec tua Maieſtas ocupationum procellis / quibus iactor / preſertim in oceano rerum earum / quas tuo nomine in hac Cataloniſe prouincia de cognitione et tuitione fidei diu noctuq; tractamus. Sunt enim hec a me ſucciſiuis horis collecta: propterea & ſuffurandum mihi tempus erat: tum ad legendum tã tam autorum ſyluam / ex quibus hec collecta ſunt: tum ad ſcribendũ. Habis prętereas pietati in te meę / que me diu ſilere non paſſa eſt: et impulit quidem illa / vt que eſſent

in hoc genere Maiestati tue facienda/religiosissime consulerē. Itaq; et tenuitatem operis/occupationes atq; adeo ingenij mei tenuitas: Et audaciam hāc meā/pietas in deū in ecclesiam/in Maiestatē tuam excipiet/excusabit/atq; tuebitur. Te quidem in excelso humani generis fastigio positum esse scio. Et ideo immensa prēter cēteras subit cura/vt quę tibi dicantur/condigna sint. Verum et diis iacte rustici multiq; gentes supplicant: et mola tantum salsa litant/qui non habent thura. Nec vlli fuit vnq; deos colere/quoquomodo posset. Animaduerto enim(vt Plinij quoq; iunioris verbis vtar) etiam deos ipsos non tam accuratis adorantium prēcibus/q̄ innocentia et sanctitate lętari: Orationemq; existimari/qui de iubis eorum puram castamq; mentem/q̄ qui meditatum carmen intulerit. Accipe igitur Cesar Inuictissime Augustissimeq; Hilari fronte hoc munusculi: quod tuę Maiestati a nobis offertur in prēsentia: Testem videlicet mee in deum opt. Max. In fidem Christianam/In sacrosanctam sedem apostolicam/Deniq; in Maiestatem tuam pietatis et obseruantię. Atq; adeo accipies libentissime/quod a me nunc suscipitur patrocinium veritatis: Cuius tanta vis est: vt si de ipsa sit agendum/infantissimos quosq; reddat etiam disertissimos. Supre mi numinis clementiam precor: sic pectus istud tuum vere Imperatorium/hoc est piū/iustum/magnum et excelsum/ad maxima queq; iusta atq; optima semper agitare dignetur: Vt Anglię/Germanię/Italięq; rebus q̄ optime compositis: ad nos redeas vt soles felicissimus: Quo vxorem/liberos/Hispaniam tuam aspectu tuo multū desiderato/vt par est/solatus: inde solita tua felicitate vt omnes speramus: breui hieroſolimi tanum Christi Jesu dei opt. Max. sepulchrum christianę ditioni restituas: simul suauj commodoq; fidei iugo subijcias omnes infideles: Adeo vt parta iā pace vniuerso orbi christianum nomen latissime diffundatur: simul et propagetur: te auctore/quē Trajano iustiorem/et feliciorem Augusto omnes vno ore prędicemus: quamq̄ maiora bella te manent. Etenim hec abunde multum es tam consequutus: et illud quidem est omnibus in votis: vt interim bis idem seu maxime deificatum dicamus: vt ductu tuo atq; auspicijs fiat illud/quod diuus Joannes ait in euangelio: Hempe vnum ouile et vnus pastor.

Digitized by Google

Illustrissimo ac Reuerendissimo presuli Alphonso Marrique. S. R. E. presbitero Cardinali dignissimo: Hispalensi Archiepiscopo: Inquisitoricq generali: Ac religionis christianę In tota Cesareę Maiestatis ditione Censori Maximo/et Clementissimo patri/domino suo: Frederandus Ioazes. I. U. doctor/ post manuum oscula salutem.

Cum heroicas virtutes tuas immortalibus tuorũ maiorum titulis respondentes admiror Illustrissime ac Reuerendissime presul: Jam dudum fit mihi/vt egomet nesciam/quo me vertã: aut vnde scribẽdi exordiũ digno tuis clarissimis auribꝰ sermone aggrediar: Cogor tamen (etsi nollem esse importunus) in meis arduis rebus ad amplissimum profugium tuum veluti ex tempestate in portum diuertere. Nam cũ Invictissimus Cesar omnia plusq humano iudicio regat: Sparsisq per orbẽ sudoribus moderetur et curet: Contractum iam pridem Apostolica dispensatione inter Serenissimos Henricum et Catherinam Anglię Reges matrimonium infausto diuortio retractari/ in magnum christiane reipublice detrimentum non passus est. Sed inter alios complures virtusq prudentię doctores et mihi homini occupatissimo/ tantoq oneri haud sane digno/per dimissas/e Flandria litteras iussit: Vt quatenus matrimonium illud validum atq insolubile foret: Juxta diuini iuris dogmata/sanctorumq pontificum canones eatenus responderem. Que omnia acrius mecum prędeditans: Quantaq res ageretur (vt par est) ante oculos habens: Vires simul meas vt pote imbecilles recẽsens: Postremo/ Quinquaginta amplius hereticę pranitatis reos vinculis compeditos/ et carcere seruari/ qui diffinitiuas sententias omni iudiciorum solennitate sine longioribus moris ac dilationibꝰ erant subituri/non ignorans: Sed magis ac magis reputans: Quanto deterior hereticorum apud exteras nationes nostris diebus increbuerit contagio: Quantaq inhumanitate impius turcharum tyranus omnia vastãs/nostris insidietur (quod vtor Ecclesię suę deus in ipsum conuertat) iugulis: Prętereа quanta plerũq humanum genus per Illatas casto mulierum seruli iniurias et contumelias incommoda senserit: Et q sanguinaria bella pertulerit: Nunq minus q nunc dormiendũ esse duxi. Nam et si vates nõ sum: Attamen videre iam videor/quid me terreat: Videlicet populo christiano inter se discordi atq oscitanti/ex vno malo multa sub ouri mala: Sicut Hydre ferunt pluisq ab Hercule obtruncaretur/renasci capita. Quamobrẽ decreui/cepiq/quantum tẽporis egestas permisit: ex idoneis collatis scriptoribus/non sine summis lucubrationibus Libi ac potius salubriusq somni oblitus: optima queq dum adduc res integra est: dumq in manibꝰ est prouidere: carptim stricteq colligere: Quatenus Regnorum paci ac tranquillitati/ qua nihil sanctius/nihil tutius/nihil deo magis acceptum esse potest/cõsulatur. Neq vero spes vlla me magis securũ reddit: q quod institui: Quicquid illud esset fragilitatis fortasse mee exẽplum: ad grauissimũ censurę tuę culmẽ castigãdum/et sic vbi res exposcerit/abrrogandũ emittere. Nã si Salomõ sapiẽti dicit. Argue sapientẽ: et diliget te. Quãto magis mihi (vt sic loquar) infantissimo dicũ arbitrer: Profecto Agamemnõ summꝰ grecoq aduersus Troianos dux (vt est apud Homerum) optabat a deo immortali inter ipsa stratagemata decẽ sibi dari cõsilio atq prudentia eloquẽtissimo, Nestori similimos. Quid igitur ego minus in tãto christianę vel salutis vel cladis articulo ad consumatã sapiẽtiã Illustrissime ac Reuerẽdissime presul tuam: Quã inuictissimꝰ Cesar multis simul viris Nestore ipso prudẽtioribꝰ/nec immerito anponit:) labores quales quales meos cõfirmãdos transmittã? Monit em ille multis et magnis rem argumẽtis: prudẽtiã/sapiẽtiã/ fidẽ/equitatẽ/religionẽ/honestatẽq dignationis tue erimiã Et q certo certꝰ duco: Tuę denig vigilias meas ab optimo maximoq Cęsare quasi argẽtũ purgatũ septuplũ pbatũ iri: Cũ per exactissimũ iudiciũ tuũ/censoriãq assertionẽ editꝰ in lucẽ intelliget. Ideo amplitudinis tue vltimam manũ affecto: Vt si qd in his placuerit: Id vniuersum ad tuã authoritatẽ referendũ sit amplissimã. Vale christiane religionis felicissimę ppugnator: Nec nõ perpetuum florentis ecclesię decus: Nominisq tui deuotissimo Loaze tuo vtere. Vale perq annos plurimos felicissima vita fruere.

Digitized by Google

QUoniam absq; themate et facti certitudine/ Cesar Invictissime/ius dicere cōmode nō valem⁹. l. ij. ff. de iuris ⁊ facti igno. c. de muliere cū similib⁹ de sponsa. Immo ex facti proposītione/ Jus oriri cognoscim⁹. l. si ex plagis. §. inclino. ff. ad legē aqui. Ideo satis mihi fore necessariuz videtur: infra scripti tenoris thematis et facti cōtingentiā integre et ad longū ponere/exprimere/atq; narrare. Ne vt Speculator in titulo de aduocato. §. iij. scribit/ex ei⁹ breuissima narratione ius ipsum videar mutare.

¶ Thematis et facti narratio.

THema seu factū tale est. Cū Paulo ante millesimū quingētesimū primū annū magna inter Serenissimos Hispanie/Galie/et Anglie reges bella inuicē orta fuissent: Magnasq; interse principes predicti guerras/discordias/ac dissētiones habuissent: Catholicus et immortalis memorie Ferdinandus huius nominis Aragonū rex secūdus/vestre sacre Maiestatis auus: Necnō Hēricus dicti nominis rex Anglie septimus/p pacis et cōcordie bono/pacificoq; suorum regnorum statu/ matrimoniū quoddam inter illustrissimos dominū Arcturum tunc de gales principem tam pubērem/dicti Serenissimi Henrici Anglie regis primogenitum/ et dominam Catherinam dicti catholici Ferdinādi Hispanie regis filiā/vestre Cesaree Maiestatis materteram/ tractarunt: conuenerunt: et cōcordarunt. Cuius concordie ac conuentionis vigore/dictus domin⁹ Arcturus/ et domina Catherina predicta/matrimonium interse predictum per verba de presenti contraxerunt: propter quod magnam interse pacem ac confederationem Reges predicti firmarūt. Nec non guerras/discordias/ac dissentiones/que tūc inter ipsos erāt sedarunt: pacarunt: et cuellerunt. Sed quia dictus dominus Arcturus etsi debilis erat cōplexionis/propter quod dictam dominā Catherinam carnaliter forsan non cognouit: ea tamē forsan cognita: quadā die mēsis Aprilis Anni millesimi quingentesimi secundi absq; liberis obijt: et ab humanis prout domino placuit decessit. Per cuius mortē ad dictam dominam Catherinam principatus de gales (qui non parue in Anglie regno p regni conseruatione/semper fuit importantie) ex antiquissima illius regni consuetudine pertinebat: secundum quam defunctorū primogenitorum regum vxores in eodem principatu succedebāt. Et quia dicte domine Catherine dos et propter nuptias donatio restituende veniebant: Super quibus omnibus tā principatus successione/q̄ dotis et propter nuptias donationis restitutione/iam interse principes cōtēdebant. Quorum contentio si durasset: graue damnum christianitati inferre potuisset: cuz eo tempore Mahumeticus ille turcharum tyrannus magnuz aduersus nos exercitum preparasset: ⁊ magne adhuc inter maiorem principū christianoꝝ partem discordie essent. Idcirco vt tam magnis dissentionibus que iam orte fuerant oririq; sperabantur/ Christiani tatisq; calamitatibus obuiaretur: et pax/ cōcordia/ ac inter ipsos principes confederatio continuaretur: Dicti domini Hispanie et Anglie reges/quod Illustrissim⁹ dominus Henricus/alter dicti Henrici regis filius secūdo genitus/et dicti Arcturi principis frater/ dictam dominam Catherinam a fratre predicto relictaz/pro pacis/federis et amicitie conseruatione vxorem duceret: iterum tractarunt: conuenerunt ⁊ concordarunt. Et sub cōditione si papa dispensaret/ dictus dominus Henricus/dictaq; domina Catherina/affinitatis et publice honestatis impedimentis minime obstantibus/interse sponsalia contraxerūt. Super quo matrimonio oratores suos ad Sanctissimum papam Julium huius nominis secundum pro dispensatione obtinenda reges predicti miserunt. A quo tenoris infra scripti dispēsationem impetrarūt: ⁊ obtinuerūt. Cuius dispensationis virtute atq; vigore/dicti Illustrissimi dñi Hēric⁹ et Catherina/Quia dictus domin⁹ Hēricus tunc impubes vt asseritur erat: Spōsalia p verba de presenti cōtraxerūt. Et quamuis post aliquod tempus in pubertatis principio/ aduersus contracta sponsalia (vt etiā asseritur) dominus Henricus inscia tamen domina Catherina/eaq; ignorante reclamauerit: et a contra

ctis sponsalib⁹ desistere ac dissentire/eandē q̄ in vxorem minime ducere velle protesta tus fuerit: nec se vnq̄ in vxorem eā ducendi animum habuisse dixerit: Tamen cum mortuo Serenissimo rege Hērico septimo et⁹ patre/ipse in regnū successerit: Jamq̄ matura etas eum ad matrimoniū prouocaret: Cum predicta Serenissima domina Katherina (lecta prius in sui et ꝑplurimorum magnatum presentia dispensatione/ eiusdē q̄ facta publicatione) matrimonium solēniter In facie ecclesie coram magna regnicolarum multitudine cōtraxit: contractumq̄ consumauit. In quo matrimonio per multum tempus dicti Serenissimi reges tanq̄ veri et indubitati cōiuges vsq̄ in hodiernū diem perdurarūt: Et ab omnibus pro cōiugibus et regni Anglie regibus/absq̄ cōtradictione aliqua reputati fuerūt: Carnalēq̄ copulam habuerunt. Et inde illustrissimaz dominā Mariā dictorum coniugum filiaz procrearunt. Sed quia antiquus catholice ecclesie hostis diabolus scilicet/ aduersari⁹ et inimic⁹ noster (qui mille nocēdi modos habet: et a sue ruine principio semper quez deuoret querit) vnitatez ecclesie conatur rescindere: charitatem vulnerare: sanctorum operū dulcedinē inuidie felle inficere/totū christianū ratis pacē atq̄ quietem peruertere: nec nō Sūmi pontificis potestatem authoritatem ⁊ dignitatem tollere/ac denigrare: et vt verbis vtar tertus. in. c. visis. xvj. q. prima. omnib⁹ modis humanū genus euertere et perturbare. Talē in Anglie regno zizaniam seminauit: talemq̄ inter coniuges predictos nouitatem genuit: Quod Serenissimum dominum Henricum regem/ vt cuz Serenissima dña Katherina eius legitima vxore atq̄ regina diuortiuz faceret induxit: Et vt matrimoniū inter ipsos sic iuste recte ac firmiter celebratū solemniterq̄ consumatuz rescinderet/incitauit. Prout de facto ⁊ diuortium facere/et matrimoniū predictuz rescindere/fecit ipse curauit et curat: suumq̄ propositum ad suum perducere finē nō dubitauit: nec dubitat. Matrimonium predictum (quia cum fratris premortui vxore cōtraxerat) iure diuino phibitū esse affirmās: Et Summū pontificē/ super tali matrimonio minime dispensare potuisse pretēdens. Cuius pretentionem/⁊ vt quantū a veritate alieni illius consultores existāt melius ostēdamus: Summi pontificis dispensationē que infra scripti tenoris existit: nec non quā plurima dubia ex themate isto atq̄ dispensatione resultantia inseremus.

¶Dispensationis tenor.

Julius episcopus seruus seruorum dei. Dilecto filio Hērico/charissimi in christo filij nostri Hērici Anglie regis illustris nato/Et dilecte in christo filie Katherine/charissimi in christo filij nostri Ferdinandi regis/Et charissime in christo filie nostre Elisabet regine Hispaniarum et Sicilie catholicoz nate illustribus/ Salutem et apostolicam benedictionem. Romani pontificis preceltens authoritas/concessa sibi desuper virtus potestate: prout personarum/ negociorum/et temporum qualitate pensata/ id in domino conspicit salubriter expedire. Oblate nobis nuper pro parte vestra petitionis series continebat. Quod cum alis tu filia Katherina/et tunc in humanis agens quōdā Arthur⁹ charissimi in xp̄o filij nostri Hērici regis Anglie illustris primogenit⁹/ pro conseruandis pacis et amicitie nexibus et federib⁹/ inter charissimum in christo filium Ferdinandum/et charissimam in christo filiam Elisabet Hispaniarum ⁊ Sicilie catholicos/ac prefatuz Anglie regem et reginam/matrimonium p verba legitime de presenti contraxisset: illudq̄ carnali copula forsan cōsumauisset: Dictus Arthur⁹ prole ex huiusmodi matrimonio non suscepta decessit. Cum autē sicut eadem petitio subiūgebat/adhoc vt huiusmodi vinculuz pacis et amicitie inter ꝑfatos reges et reginā diutius permaneat: cupiatis matrimonium inter vos per verba legitime de presenti cōtrahere: Supplicari nobis fecistis: vt vobis in premissis de opportuna dispensationis gratia prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur ꝗ inter singulos christi fideles/presertim inter catholicos reges et principes/pacis et cōcordie amenitatē vigere/intētis desideriis affectam⁹: Vosq̄ et quemlibet vestrum a quibuscūq̄ excōmunicationis/suspensionis/et interdicti/ aliisq̄ ecclesiasticis censuris et penis a iure vel ab homine quauis occasiōe vel causa latis/ si quibus quomodolibet innodati existitis (ad effectum dumtaxat presentium consequendum (harum serie absoluētes/et abso

luros fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati/ vobiscum vt impedimēto affinitatis huiusmodi in premissis proveniēte/ac cōstitutionibus et ordinationib⁹ apostolicis/ Ceteriscz contrarijs nō obstantib⁹ matrimonium per verba de presenti inter vos cōtrahere/et in eo post fuerit/ etiam si iam contraxeritis: ac illud carnali copula cōsumaueritis: licite remanere valeatis: authoritate apostolica tenore presentium de speciali dono gratie dispensamus. Ac vos et quemlibet vestrum si contraxeritis vt prefertur: ab excessu huiusmodi/ac excommunicationis sentētia q̄ propterea incurristis: eadem authoritate absoluimus: Prolē ex huiusmodi matrimonio siue contracto/ siue contrahendo susceptam forsan vel suscipiendam/legitimam decernendo. Prouiso quod tu filia Catherina ꝓpter hoc rapta nō fueris. Volumus autem/quod si huiusmodi matrimonium de facto contraxistis: confessor per vos et quemlibet vestrum eligendus/penitentiam salutarem propterea vobis iniungat: quam adimplere teneamini. Nulli ergo omnino hominū liceat/hanc paginam nostre absolutionis/dispensationis et voluntatis infringere/vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attētare presumpserit: indignationē omnipotentis dei/ac beatorū Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursuruz. Datis Rome apud sanctum Petrum. Anno incarnationis dominice/ Millesimo quingētesimo tertio/septimo calendas Januarij/ pontificatus nostri anno primo.

¶ Dubitationes q̄ ex themate atq; dispēsatione oriūtur.

EX predicto enim themate atq; summi pontificis dispēsatiōe/ quāplurimas Inuictissime Cesar mouere possum⁹ dubitationes: Quas vt gradatim enucleare valeamus: non incongrue referri posse existimamus.

¶ Prima enim dubitatio est. An relictam Illustrissimi domini Arcturi fratris absq; liberis defuncti/ Serenissim⁹ domin⁹ Hēricus eius frater in vxorem diuina lege ducere potuit: An hoc sibi iure diuino prohibitum fuerit.

¶ Secunda. Dato quod gradus predict⁹ lege diuina prohibitus extiterit: An Summus pontifex in huiusmodi gradu prohibito ex causa dispensare potuerit.

¶ Tertia. An beneficiū pacis/ eiusq; conservatio/ legitima causa dispensandi fuerit.

¶ Quarta. An Summ⁹ pōtifex In dispēsatione causaz teneatur exprimere: Et si causam nō expresserit: An pro eo/quod ex causa scilicet dispēsauerit/ p̄sumetur. An vero dispensatio tunc vitietur: An saltem in foro contentioso sustinebitur.

¶ Quinta. Si causam in dispēsatione Sūmus pontifex expresserit/ q̄ vera forsan non fuerit: An ex falsa cause expressione dispēsatio vitiabitur: An etiam in foro cōtentioso/ pacto aliquo sustinebitur.

¶ Sexta. Causa cōseruatiōis pacis et amicitie que in suprascripta dispēsatione exprimitur: An mostrabitur et reputabitur falsa/et dispensatio sub repticia/eo quod dominus Henricus tunc impubes erat: et cōcupiscētiam atq; discretionem ad conseruationem pacis non habebat.

¶ Septima. Si causa vera in dispēsatione expressa fuerit: t tempore quo matrimoniū contractum fuit/ dispensationis causa cessauit: An cessare debuit dispensatio.

¶ Octaua. An ad dispensationem predictam obtinendam/ speciale mandatum requiratur.

¶ Nona. An Sūmi pontificis assertioni atq; narrationi/ pro parte Serenissimi Hērici id supplicatū fuisse dicētis/ sit Standū: Taliter q̄ mādatū precessisse presumam⁹: Et onus probandi oppositum/ in Serenissimū dōm regem transferamus.

¶ Decima. Vtrū dispensatio predicta nulla dici possit: eo quod cum duo impedimenta tam affinitatis/ quam publice honestatis iusticie subsint: nulla de publice honestatis iusticie impedimento in dispensatione mentio facta fuit.

¶ Undecima. Quia dictus Serenissimus dominus Henricus/ obtente dispensationis tēpore impubes (vt fertur) erat: t sic ad matrimoniū contrahendum inhabilis: An erit ex hoc inefficax dispensatio licet factus maior matrimonium contraxerit: An vero satis sit/ quo ad effectum tollende Affinitatis impedimentum/ cum habilē fuisse: Vel an sufficiat/ executionis tempore ipsum habilem extitisse.

Digitized by Google

¶ Duodecima. An prestatio A Serenissimo domino Henrico in puberratis initio vt fertur facta/vitiet tam sponsalia antea cōtracta/q̄ dispensationem: An vero propter subsequens matrimonium/et propter copulam carnalem postea subsecutam/longamq̄ cohabitationem/a protestatione videatur recessisse: et dispensationem predictam confirmasse.

¶ Decima tertia. An ex Illustrissimi domini Arcturi et Serenissime domine Catherine cohabitatione/et thori communione/censeatur inter eos matrimonium consumatum fuisse: et carnalem copulam interuenisse.

¶ Decima quarta. Dato quod matrimonium predictum consumatum fuisse videatur: et quod carnalis copula inter eos presumatur: An dicta iuris presumptio eo cessabit: quod pluries dictus Serenissimus dominus Henricus se dictam dominam Catherinam virginem inuenisse/et ab Arcturo fratre minime cognitam fuisse confessus fuit. Quod quidez Serenissima domina Catherina iureiurando et asserit et asseruit. Scilicet quod ab Arcturo principe Illustrissimo nunq̄ cognita fuit. Et sic an magis coniugum confessioni/quam iuris presumptioni sit standum.

¶ Decima quinta. Posito quod Serenissima domina Catherina ab Illustrissimo Arcturo carnaliter cognita fuerit: An dispēsatio vitiabitur: Eo quod non firmiter ⁊ indubitanter et sic affirmatiue/sed sub dubio forsan id in dispensatione expressum fuit.

¶ Decima sexta et vltima dubitatio. Vtrū dispēsatio predicta nulla seu subrepticia dici poterit: eo quod cum matrimonium cuz relicta fratris absq̄ liberis premortui in Agathensi consilio prohibitum extiterit: nulla dicti consilij specialis mentio seu derogatio a summo pontifice facta fuit. An vero sufficiat: Summum pontificem clausulam illā generalem (Constitutionibus scilicet et ordinationibus apostolicis ceteriscq̄ contrariis non obstantibus apposuisse.

¶ Authoris excusatio.

ET si vtilius mihi foret harum dubitationum examen omittere: q̄ animi mei sententiam libere testari: Siquidem tacendo potiusq̄ loquēdo omni ex parte mihi consulere videret: Nam locutos q̄ multos penituit: tacuisse nunq̄. Tamen cuz tue Maiestatis Invictissime Cesar res ppria existat: non potui et maxime iussu tuo non rumpere silentium meum: non verbis tantuz/verū scriptis quoq̄/quid de hac re ego censeā patefaciens. Ju qua si quid ame boni et veri dictum fuerit: Omnipotenti deo laus referatur: Sin autez mali/correctione vel emendatione dignum proferam: cuz ingenium meuz tetet Ouidio/longa sit rubigine lesum: Judicio sancte matris ecclesie cui semper me parere protestor: ⁊ eiusq̄ rectius ac meliꝰ sentientis prout me subijcio/subijciatur: Rationibus euertetur: pedibus teratur: ac funditus tāq̄ herba mala erradicetur. Nihil enim veritati contrarij asserere aut affirmare intēdo: Sed cū Hieronymo ab eo qui sedem et fidem tenet/et a quocunq̄ alio corrigi ac emendari volo. Immo cum Augustino/ab anicula edoceri cupio. Prius tamen redemptoris domini nostri Jesu christi Ac intemerate sacratissimeq̄ virginis Marie presidio/supplici corde inuocato: Qui vt Exodi tertio legitur Moysi cum inuocanti respōdit: Perge in quiens/⁊ ego ero in ore tuo: docebocq̄ quid loquaris: Rem vestram Aggredior.

¶ Authoris protestatio.

¶ Diuini nominis inuocatio.

Prima pri cipalis q̄stio seu dubitatio

QUantū ad primam p̄sentis cause dubitationem/ Quaeritur et dubitat: an Serenissimo Henrico Anglo ꝙ regi huiꝰ nominis octauo/ Serenissimā Katherinaꝫ Illustrissimi Arcturi quondā fratris sui/ vxorē absq̄ liberis decedētis ducere liceret: An hoc sibi diuino iure prohibitū extiterit: Quia varias reperio doctoꝝ opiniones: ꝛ secundū varietatē temporum varias inuenio fuisse institutiones: Ideo vt melius huius dubitatiōis veritas demonstretur: diuersa ac varia tempora exactissimo considerāda.

1 Quādo ꝛ q̄re mat̄i monij sacramētuꝫ fuit institutū

QUonsiderandū enim censeo: Nō quamuis ab humani generis initio (Inuictissime Cesar) Animantiū olim Maris ꝛ femine libera esset cōiunctio. cuius naturale. prima distin. l. prima. ff. de iusticia ꝛ iure. Institu. de iure natura. gen. ꝛ ciuili. Omnipotens tamen deus inter hoīes (In innocētie statu/ scilicet ante hois peccatū/ in humani generis propagationē: vt inter ipsos immaculatus thorus ꝛ honorabiles nuptie essent: ex quibus sine ardore concupiscētie cōciperēt: ꝛ sine dolore parerent: Et post peccatuꝫ/ ad fornicationis euitationē: vt Apostolus ad Corinth. primo. c. vij. scribit: ꝛ habetur. in. c. sicut el primo. §. his ita. xxxij. q. ij. et in. c. nemo. xxxii. q. iij.) matrimonij sacramentū. vt genesis. ij. legitur instituit. Et i sui diuina institutione/ solūmodo patrē ꝛ matrē tunc tēporis excepit: vt nec filius cū matre/ nec filia cuꝫ patre/ ꝛ econtra/ matrimonium cōtrahere possent: Ceteros autē matrimonialiter copulari minime vetuit. Relinquet hō (inquiens) patrē et matrē: et adherebit vxori sue. Aliaꝫ personam vxoris ꝛ aliā matris/ Aliam personam mariti ꝛ aliā patris (ne subiectionis/ dominij/ obedientie/ potestatis/ et generationis ordo cōfunderetur) esse precipiens. Alios vero tā fratres cum sororibus/ et fratrum vxoribus/ quam sorores cum fratribus Ceteroscq̄ similes consanguinitate et affinitate coniunctos (necessitatis causa cum tunc gentes nō essent) matrimonium inter se cōtrahere posse minime vetans.

2 Que psone legis nature tēpore a matrimōio excludēbātur et que non.

3

4

5

6

7 Tpe legis nature frater ad ducendū relictā p̄mortui absq̄ liberis fratris ex gentiū cōsuetudine obligabatur.

¶ Cuius diuine permissionis vigore/ filij Ade/ cum sororibus cōtraxisse nullatenus dubitamus. Nam vt beat⁹ de ciuitate dei. lib. xv. c. xvj. scribit Augusti. et habetur in. c. ij. xxxv. q. prima. Cum genus humanum post copulam viri facti ex puluere/ et coniugis eius ex viri latere martum feminarumq̄ commixtione opus haberet: vt gignendo multiplicaretur: Nec essent vlli homines nisi qui ex illis duobus nati fuissent: viri sorores suas/ coniuges acceperunt.

¶ Et eadem permissione Nachor cū Melcha filia Aran fratris sui/ matrimoniū contraxisse. Gen. xj. reperimus. ¶ Et Thare patrem Aram/ mortua eius vxore/ mortuoq̄ filio suo Aram/ dicti filij sui vxoreꝫ duxisse: et ex eadem filij vxore nuruq̄ sua Sarram genuisse: eādemq̄ Sarram postea alteri filio Abrae scilicet et dicte Sarre fratri i vxorem dedisse: Secundum Ugonis et aliorū opinionem. Geneſis. xx. legimus. ¶ Et etiā Jacob duas in vxores duxisse sorores/ Geneſis. xxix. scriptum inuenimus. ¶ Et Thāmar cum duobus fratribus matrimonium contraxisse: fratremq̄ vxorem fratris absq̄ liberis premortui duxisse: et ad eādem mortuo absq̄ liberis fratre ducendam/ ex gentium consuetudine obligatum fuisse: Geneſis. xxxviij. reperimus.

ADeo em̄ Inuictissime Cesar hoc de fratris vxore absq̄ liberis premortui ducēda/ legis nature tempore inter gētes obseruatur: quod eoꝝ consuetudo et obseruātia apud eos quasi pro lege tenebatur. Et tā frater q̄ relictā absq̄ liberis fratris ducere recusabat: q̄ vxor q̄ sic relicta/ cū alio quā cum sui mariti fratre post eius obitum rem habebat: cōsuetudinis transgressores Geneſis. xxxviij. putabātur. Judas em̄ post duoꝝ filioꝝ/ Her scilicet et Onā interitū: quos Thāmar nurui sue successiue maritos dedit: ipi nurui in viduitate et absq̄ liberis permanenti: Esto vidua in domo patris tui: donec crescat Sela filius meus. Et quāuis timeret (vt ibi textus dicit) ne et Sela qui tertius illi filius erat/ sicut fratres eius mortui fuerunt/ ꝛ ipse moreretur: Timore tamē post posito/ filiū Sela predictū nurui sue tradere/ ꝛ discrimini se exponere

Digitized by Google

non dubitauit: vt potius patrum cōsuetudinem ipsum ad hoc compellentem/ et legis quamuis non scripte vigorē habentē obseruaret: q̄ quod dicte consuetudinis transgressor fieret: legisq̄ etsi non scripte violator existeret. Sed cū crescēte filio/ quod promiserat/ quodq̄ consuetudo exigebat/ adimplere neglexisset: et quadam die ad nurum predictā ipa ob hoc illū depositis viduitatis vestibus decipiente/ ipsoq̄ illā non cognoscēte/ immo meretricem esse putante ingrederetur: ⁊ cum eadem rem habuisset: seq̄ post ea deceptum cognouisset: Nurum suā se iustiorem fuisse affirmauit: eo quia eandem filio suo Sela (prout tenebatur) tradere recusauit. Et eo quia ipsa non turpitudine vaga sed procreationis causa filios requisiuit: quos ex priorib⁹ maritis Her scilicet ⁊ Onā fratribus ob eorum nequitiaz habere minime potuit. Nam vt hebrei inquiūt/ ⁊ doctores ibi catholici referunt: Adeo Her ad Thāmar vxorem suam libidinose accedebat: qō ne ex impregnatione/ ei⁹ pulcritudo minueretur: Et ne ad tempus ideft purificatione durante/ illius concubitu priuaretur: semē in terrā fundere studebat. Quod quidem et Onā ne primogenitus filu⁹ fratri ascriberetur: similiter faciebat. ¶ Patet em̄ Thāmar et ex verbis dicti textus clarissime colligitur/ cum dictis duobus Jude filijs carnalem copulam habuisse: et minime prout aliqui nituntur asserere virginem remansisse. Quē si virgo vt ipsi aiunt remansisset: eandem Judas eius socer/ quādo cū ea coituz habuit: virginem inuenisset. Et sic repertā/ nullatenus post coitum predictum/ eandez meretricem esse putasset: nec vt meretricem vt pignora recuperare posset: ab alijs perquiri iussisset.

EX quibus omnib⁹ (Inuictissime Cesar) euidenter atq̄ notorie patet: tempore legis nature/ tam sororum cum fratribus/ q̄ fratrum cum sororibus et fratrum vxoribus precipue absq̄ liberis morientium/ ceterorumq̄ propinquorum (Exceptis tamen parentibus atq̄ filijs: Cuius exceptionis rationem/ latius in sequenti secunda principali dubitatione/ in respōsione ad secundam illius dubitationis difficultatem monstrabimus) licitum permissumq̄ fuisse cōiugium. Et casum precipue nostruz quod frater scilicet vxorem fratris absq̄ liberis premortui etiam carnaliter cognitam ad suscitandum prolem ducere posset: non solum diuina permissione inuenimus tolleratum: sed quadam etiam hominum cōsuetudine/ legis vigorem habente/ reperimus approbatum. Non enim Sela filium suuz tertium tāto discrimini Judas exponeret: nec se minus iustum ex sui negligentia reputaret: nisi ⁊ ipsum patrū consuetudo ad hoc compelleret et obligaret: Seq̄ ad id obligatum esse cognosceret.

SEd quia omnia predicta/ intentione atq̄ proposito procreandi prolem eo tēpore attētabantur: quadamq̄ necessitate in statu nature nō multiplicate pmittebantur: Et honestum decēq̄ erat/ quod in statu nature multiplicate/ iam homines cū sororibus quibusdamq̄ consanguineis nō conungerentur: Cum iam magna gentiuz copia esset/ vnde vxores duci possent: que minime sorores neq̄ consanguinee extitisent: Dominus (vt Leuitici. xviij. legitur) sicut patrem et matrem prime institutionis tempore antea exceperat: Ita fratres et sorores/ alias q̄ personas tam cōsanguinitate q̄ affinitate cōiunctas ibidem numeratas/ vt inter ipsas matrimonium esse nō posset: inquantum earum turpitudinem reuelari phibuit: Similiter excepit. Et hoc ideo qi (vt Rabi Moyses scribit: et beatus Thomas post alios super quarto refert sentētiarum distinc. xl. Uersiculo ad quartū.) Cuz predicte persone in vna familia habitare solite essent: magnum incentiuum libidini prestaretur: si interse carnalem copulā licite habere potuissent. Et secundum beatum Augustinum Non tantā charitatis et socialis dilectionis copiositatem interse habere possent: si prout tempore legis nature contrahebant: tempore legis scripte contraxissent. Habita est enim (vt beatus idem de ciuitate dei: lib. xv. c. xvj. scribit Augustinus) Ratio charitatis rectissima: vt homines quib⁹ esset vtilis atq̄ honesta concordia/ diuersaz necessitudinum vinculis necterentur. Nec vnus in vnam multas haberet: Sed singule spargerentur in singulos: et sic ad socialem vitā diligentius colligandam/ plurime plurimos obtinerent. Pater quippe et socer/ duarum sunt necessitudinum nomina. Ut ergo alium quisq̄ habeat patrem/ aliuz socerum: numerosius se charitas porrigit. Utrumq̄ autē (scilicet Adam) esse cogeba-

Que personeretempore legis scripte a matrimōio excluō bātur.

tur et filijs et filiabus suis: quando fratres sororesq; connubio iungabãtur. Sic ꝛ Eua uxor eius uirq; serui filiorum fuit ꝛ socrus et mater: que si due femine fuissent: mater altera: et socrus altera: copiosus se socialis dilectio colligaret. Ipsa denicq; sorori q̃ etiaz uxor fiebat/ duas tenebat una necessitudines: quibus per singulas distributis/ ut altera esset sorori/ Altera uxori: hominũ numero socialis ꝓpinquitas augebatur. hec ille. Sed illud tunc demum fieri licebat: quando ꝓpter hominum raritatem/ homines ad talia faciendum/ necessitas ipsa cogebat. Et quamuis fieri debuit quando potuit: Uel aliquando fieri licuit: Dominus tamẽ ut diximus (ut amplius hoc fieri non liceret:) sua speciali lege prohibuit.

¶ De quo Commestor historiarum magister super leuiticuz capitulo vigesimo quarto scribens meminit/ dicens. In primoruz quidem parẽtum coniugio/ ꝓpter hominum raritatem/ Solum duas personas excluſit dominus a coniugio/ dicens. Propter hoc relinquet homo patrem et matrẽ: idest/ nec filius matri/ nec patri filia/ copulabitur. Sub lege vero plures excepit/ que sunt fere duodeciz. Mater/ Nouerca/ Soror/ Neptis/ Amita/ Matertera/ Uxor patrui/ Nurus/ Uxor fratris. Sed hoc de fratris uxore (ut ipse inquit et inferius dicemus:) determinationem recepit.

¶ Meminit etiam Hugo/ quem Alexander de Ales. In tertio refert sententiarum. q. xxvij. Articulo. iij. §. ij. Et ipse Alexã. tradit. q. xxxv. In sexto principali membro. et in secunda parte sue summe. q. clxix. In secundo membro. Duas (inquiens Hugo) personas institutio excepit: scilicet patrem et matrem. Uenit postea institutio secunda que per legem facta est: et excepit quasdam personas alias: siue ad decorem nature/ seu ad pudicitie augmentum. Tunc cepit ex prohibitione esse prohibitum: quod ex natura fuerat concessum.

¶ Et Petrus blesensis In epistola. cxvj. etiam mentionem fecit/ dicens. In primorum parentũ coniugio/ due tantum persone pre raritate hominũ (pater ꝛ mater videlicet) a lege coniugali excepti sunt: vbi dicitur/ ꝓpter hoc relinquet homo patrem ꝛ matrem: et adherebit uxori sue: idest/ Nec patri filia/ Nec matri filius/ Matrimonialiter adherebit. Processu temporis excepit legislator Matrem/ Nouercam/ Sororẽ/ Neptem/ Amitam/ Materteram/ Uxorẽ patrui/ Nurum/ Et uxorem fratris. ꝛc. Uidentis scilicet/ Uel cum liberis vt infra dicemus decedentis.

¶ Nec non beatus Bonauẽtura In quarto sententiarum. Distinc. xl. in. iij. q. vbi etiã Petrus de palude. Ricardꝰ de media villa. et communiter doctores meminerunt. In principio (inquiẽs) in cõstitutione matrimonij i lege nature due excipiebãtur persone: scilicet pater et mater. Genesis. ij. Relinquet homo patrem ꝛ matrem. ꝛc. Post processu temporis/ in lege fuerũt plures excepte: sicut patet Leuitici. xviij.

¶ Quarum personarum exceptio atq; coniungendi prohibitio/ An de iure etiam naturali fuerit: ꝛ an aliquid ꝛ quantum moralitatis habuerit: An vero legalis atq; iudicialis extiterit: Cum ad presentis nostre prime principalis dubitationis declarationem declarationem atq; verificationem id minime necessarium existat: Quia soluz querimus/ et an relictam absq; liberis defuncti fratris in uxorem ducere/ iure diuino/ siue morali/ siue Cerimoniali/ siue legali et iudiciali fratri prohibitũ fuerit necne tm̃ modo dubitamus: Id ꝓ nũc examinare nullatenus cõgruum existimamus. Sed in sequẽti secunda principali dubitatione vbi dispensationis materiã/ et summi pontificis circa dictarũ personarum coniugia dispensandi potestatẽ adducemus: Illud plene Ibidem in secũdo ꝓ parte negatiua fundamento/ et in dicti secundi fundamenti solutione atq; respõsione tractabimus.

Post cuius diuine legis institutionem/ leuiticamq; prohibitionem/ (et si antea predictarum personarum cõiugia permittebantur) nullatenus tamen post eius publicationez/ fieri amplius debuerũt. Quinimmo ꝛ que in contrariũ acta fuerũt: illicita ꝛ contra diuinam legem celebrata gẽtes ipse reputarunt: idq; malum ꝛ indecens esse a tempore legis scripte censuerunt.

¶ Et quãuis. Quãplurimos contra predictã diuinã dispositionẽ/ cũ predictis psonis de facto cõtraxisse: et contrahendi consuetudinẽ habuisse: suasq; cõsanguineas atq; affines violasse: ꝛ cũ eisdem strupũ/ adulteriũ/ ꝛ icestũ cõmisisse: varijs i locis reperiam⁹. Nam vt Ezechiel. xxij. scribitur. Unusquis

13 Quaz pluri- mi post le gẽ scri ptã eũ parẽti bus et filijs / aliisq; cõsan guine is coi mz ha buer

Digitized by Google

ꝙ in vxorē proximi ſui operatus eſt abominationem: et ſocer nurum ſuam polluit nepharie: frater ſororem ſuam filiam patris ſui oppreſſit. Non tamen propter hoc/eorum coniugia poſt legem ſcriptam facta/licita atq; permiſſa fuiſſe affirmamus.

14 ¶ Nam & ſi Othoniel Aram filiaꝫ fratris ſui Caleph/de facto Joſue.xv.in vxorē duxerit: illicite tamen eandē duxiſſe credimus.

15 ¶ Et propterea parentes ad Sanſon filiū/ſibi vxorem de filiabus philiſtinoꝝ poſtulātē/nō recte forſā fuiſſe locutos exiſtimam⁹: dum parentes ipſi/iudicum. xiij. filio prędicto dixerunt: Nunquid non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum: Quaſi cum filiabus fratrum licitum tunc fuiſſe coniugium non dubitarēt.ſed forte de filiabus fratrū/ideſt de deſcendentibus ex fratribus/etſic de propria cognatiōe/domo/atq; familia/iuxta illud Numeri.xxxvj.et Deute. c.vij. et non prout verba ſonant/vxorem ducendam eſſe cenſuerunt.

¶ Sicq; ipſi minus recte forſan fecerunt: quando vxoris ſororem filio ſuo iudicum. xv.dare voluerunt.

16 ¶ Nec Amnō ab inceſtu excuſari potuit: qui(vt regum.ij.c.xiij. ſcribitur) ſororē ſuā Thamar taliter oppreſſit:quod eādem coacte atq; violēter ſtrupauit:propter quod ab Abſalone fratre(vt ibi tertus dicit/et habetur.in.c.ſicut.§ neceſſe.xlvij.Diſtinctio.)in conuiuio interfectus fuit. Dicebat enim/ei ſoror/ Noli frater mi/noli opprimere me: neq; enim hoc fas eſt in iſrael. Noli facere ſtultitiam hanc:ego enim ferre non potero opprobrium meum:et tu eris/quaſi vnus de inſipientibus in Iſrael. Quin potius/loquere ad regem: et non me negabit tibi. Quod vltimum de petitione regi fiēda potius ipſa dixit:vt fratris violentiam euadere poſſet:quam quod tale coniugium eo tempore licitum fuiſſe affirmaret.

17 ¶ Cuius hiſtoriam/et quod Thamar vere filia Dauid/et ſoror Amnon/ſicq; eorū conſanguinea fuerit:late Antiquitatum libro ſeptimo/capitulo octauo. Joſephus hiſtoricus deſcripſit. Reuertēte(inquiens) hieroſolymam rege/domus eius turpi vitio maculata eſt. Erat enim illi filia virgo/nomine Thamar:pulchritudine valde precipua: Ita vt oēs fęminas ſpecioſas euinceret. Huic frater erat Abſalon eyna genitrice generatus. Hanc Amnon filiorum Dauid ſenior concupiuit. Subiungens infra. Cumq; confeſſus fuiſſet Amnon paſſionē ſuam:et quia ſororem ſuam conſanguineaꝫ concupiſceret:conſilium ei ſuum/deſiderium q; adipiſcendi hoc modo dedit.ꝛc. Subiūgens etiam poſtea. Juſſit ſcilicet Amnon vt ei ſoror libum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella feciſſet:apprehendens eam: vt cum ea concumberet ſuadere tentauerat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere:nec impietatem fratrem inferre. Noli leges tranſcēdere:et te iniquiſſima confuſione miſcere. Sed quieſce a tam iniuſto et ſceleratiſſimo deſiderio:ex quo opprobrium ꝛ turpitudo noſtre domui perpetua cōferatur. Adijciens. quia ſi de hac re loqueretur patri: coniugiū eius non denegaret ei. Et hec quidem dicebat:volens ad preſens eius petulantiam declinare.hec ille.

¶ Sunt tamen qui dicūt:nullatenus Thamar Dauid regis filiam/nec Amnon ſororem extitiſſe:ſed ex primeuo quondam matris marito/et ex Maacha matre(quā poſt ea Dauid duxit vxorem)conceptam genitamq; fuiſſe. Et propterea eius atq; Amnō coniugium/illo etiam tempore minime improbari potuiſſe. Quam opinionem. Hugo Cardinalis. et Nicolaus de lyra. Hec non ceteri ſcribentes In dicto decimo tertio capitulo tenuerūt. Quamq; etiam Petrus de palude. Joannes maioris. ꝛ quamplurimi alij ſuper quarto ſententiarum. Diſtinctio. xl. ſecuti fuerunt. 18

¶ Sic et Adonie petitio contra legem forte facta fuit:quando Abiſac Sunamitē(regum tertio.capitulo ſecundo.ſibi in vxorem dari poſtulauit. 19

¶ Et propterea illud quod Tobias In octauo Tobie capitulo/de ſorore ſua dixit: quando et ipſe eandem in vxorem duxit: Non de ſorore/ſed de conſobrina(Secundum.Glo.ibi)intelligi debuit.alias diuine diſpoſitioni repugnaret. Sicut quamplurimorum tam infidelium quam fidelium mores repugnarunt. Qui cum ſororibus aliiſq; conſanguineis Quinimmo ꝛ cum matribus aliquando contraxerunt: et quamuis peſſime coniungendi libertatem habuerūt. 20 21

¶ Tales enim Arabum/Thracum/Magorum/Perſarum/Mauranorum/Britannorum/et aliorum ſimilium mores extiterunt. Quos antiqui atq; moderni hiſtorici multis in locis/et precipue Sabellicꝰ in ſua prima hiſtoriarum parte. Enneade pri- 22

Digitized by Google

ma libro.iij.t octauo.t Enneade.iiij.lib.vj. et parte.ij.Enneade sexta retulerunt.

23 ¶ Similes t Tartarorum mores fuerunt: Quibus post patris obitum fas est nouercam sibi in matrimonio iũgere: fas etiã fratri nupta fuerit. Solũ enim (vt Archiepisc. Florẽ.in.iij.sue historie parte.tit.xix.c.viij.§.iij.scribit) tres personas ab eorum matrimoniis ipsi excludunt: Cum reliquis vero personis nullum inter eos cõsanguinitatis neq; affinitatis gradum seruant.

24 ¶ De Enos etiã maxima Syrie vrbe Berosus babylonicus scribit: quod in ea homines magne sunt staturę: Aut cum sororib⁹ aliis q; consanguineis coniunguntur.

25 ¶ Et de dario/Marcus Anthonius sabellicus In eadem prima parte. Enneade secunda/lib.vij.retulit. Quod regnum persarum adeptus/duas Cyri filias/Atossaq; que Cambisi nupserat: et Aristonam virginẽ/sibi iunctim in matrimonio iunxit.

26 ¶ Et de Ptholomeo Enneade quarta/libro octauo etiam mentionẽ fecit inquiens. Quod cum Macedonie regnũ scelere quesitum obtineret: sororem suam Arsinoẽ scilicet/vxorem duxit. Et vt ipsam Cassandre vibis possessione pellaret: Cum eadem nuptias celebrauit.

27 ¶ Et de Demetrio/qui socrum suaz duxit et cum ea stupum commisit: Eadem Enneade quarta/libro nono retulit.

28 ¶ Sic et Ptholomeus Euergetes/philometoris regis filius/septimus Egyptiorũ Rex/A deo luxurie dedit⁹ fuit: Quod (vt Herodianus grecus refert) filios ex sorore sua/t ex vxoris sue sorore suscepit: et etiam vxoris filiam per vim stupauit.

29 ¶ Sic Caius Caligula Romanus imperator (teste Suetonio) cum omnibus suis sororibus similem stupri consuetudinem fecit. Et Drusillam vnam earum in modum iuste vxoris propalam habuit.

30 ¶ Sic Mausoli⁹ Rex/Artamisiam sororem suam vxorem duxit.

31 ¶ Quod et Fannus Pici Regis filius (prout in supplemento supplementi cronicarũ lib.iiij.scribitur) similiter effectuauit.

32 ¶ Sic Euridices Macedonie regina (vt Justinus libro septimo scribit) Amyntam regem virum suum occidere decreuit: et cũ eius genero nuptias pactauit: Sed cũ filia pellicatum matris et sceleris consilia prodidisset: id effectuare minime potuit.

33 ¶ Sic Domicianus Romanor̃ Imperator (vt plinius iunior ad Cornelĩ scribit:) Juliam Titi fratris filiam incesto vitiauit. De quo Suetonius etiam mentionem fecit: fratris filiam (inquiens) adhuc virginẽ oblatam in matrimonium sibi/cũ deuictis Domicie nuptijs pertina cissime recusasset: non multo post alij collocatam viro coruppit. Et quidem viuo etiaz Tito/Vor patre ac viro orbatam ardentissime palamq; dilexit: vt etiaz causa mortis extiterit coacte conceptum a se abigere.

34 ¶ Sic Carolus Magnus (vt Petrus de palude super quarto refert sententiaz. Distinctio.xli.q.prima. Articulo primo, cõclusione tertia) cũ sorore sua incestũ cõmisit: ex qua Rolandum filiũ ac nepotem genuit.

35 ¶ Sic etiam Secundus Imperator/Herici sexti imperatoris filius/non contentus vxore Joãnis Hierosolimitani regis filia: Neptem vxoris Elam violauit: Et vt Archiepisco, Florenti.in tertia sue historie parte.tit.xix.c.vj.§.primo scribit: vxorem eaz ob hoc reprehendentem occidit.

36 ¶ Sic Osiris Isidem sororem suaz (teste Diodoro) vxorem duxit.

37 ¶ Sic Saturnum opim/Jovem iunonẽ/Et Oceanuz Tethyn/sorores suas duxisse: quamplurimi precipue Ouidius lib.nono retulerũt. His verbis Ouidius inquiens. Sic Saturnus Opim iunctam sibi sanguine duxit: Oceanus Tethyn: Junonem rector Olimpi. De quo Virgilius etiam in suo primo Eneidos libro meminit dicens. Ast ego que diuum incedo regina iouisq; t sororꝫ et coniunx.

38 ¶ Sic Mars t Venus fratres/a Vulcano in ipso concubitu teste Ouidio lib.quarto deprehẽsi fuerũt. Poimus (inquiẽs) Adulterij Veneris cũ Marte putatur: hic vidisse deus: videt hic deus omnia primus.

39 ¶ Sic t alios quãplurimos eadem Illicita matrimonia cõtraxisse/multaq; alia similia delicta commisisse ac perpetratos fuisse reperim⁹: quos pro nunc Euitande prolixitatis causa nullaten⁹ referre curam⁹. Predicta tñ (etsi quodãmodo ad casuz nostrũ minime necessaria minimeq; pertinentia esse videantur) solum adducere decreuimus: vt permultorũ contigia contra predictaz licitã diuinãq; dispositionem facta fuisse videamus: premaxime cũ t doctores theologos precipue Joãnem de maioris. in quarto sententiarum. Distinctio.xl. nonnulla similia in proposito t coniunctionis materia

Digitized by Google

adduxisse reperiamus.

40 ¶ Quoꝝ omniū et similiū personarū coniugia quia contra diuinam prohibitionem / leuiticamq; dispositionē absq; causa ꝛ summi pontificis dispēsatione facta fuerūt: malum finem / malumq; exitum (vt ex predictorum et aliorum auctorum dictis colligi potest) habuerunt. Quę bonum finem / bonūq; exitum habuissent: si ex causa ꝛ cum summi pontificis dispensatione (vt in sequenti proxima principali dubitatione dicemus) facta necq; celebrata fuissent.

42 ¶ Nam de Anthonio Caracalla Imperatore legitur: Quod cum Iuliam nouercaꝝ suam / vxorem duceret: et Papinianum iureconsultum / ipsum ob hoc reprehendentem occideret: propter hoc et propter multa alia mala ab eo perpetrata / ipse ab hostibus circumuentus occisus fuit.

43 ¶ Sic ꝛ Claudius. C. Caligule patruus / eo quod Agrippinam fratris sui filiam cōtra ius fasq; vxorem duxit: ab eadem postea (teste Platina de vita christi et pontificuꝝ omnium historia circa principium) quarto decimo imperij anno / boleti veneno illitis / necatus extitit. De quo etiā Suetonius scribēs meminit. Agrippine (inquiēs) Germanici fratris sui filie per ius osculi et blandiciarum occasiones / preallectus in amorē: subornauit proximo senatui: qui censeret / cogendum se adducendum eam vxorem: quasi reipublice maxime interesset. Quādamq; ceteris veniam talium coniugiorum: que ad id tempus incesta habebantur. Ac vix vno interposito die / confecit nuptias: non repertis qui sequerentur exemplum. Excepto libertino quodam / et altero primipalari: cuius officium nuptiarum et ipse cum Agrippina celebrauit. hec ille.

44 ¶ Sic etiā Belides Beli neptes ꝛ Danai filie patruelis cōiugio iugate (teste Ouidio Epistola. xiiii.) patrueles ipsos occiderūt.

45 ¶ Sic de Macareo Eoli vētorum regis filio / Ouidius in epistola / ꝛ in octauo Metamorphoseos libro refulit: Quod cum ipse cum Canace sorore coiuisset: et ex ea filiū genuisset: idq; maleficiū ad patris aures peruenisset. Macareus patris metu aufugit: Canaces vero (ense a patre vt se interficeret misso) se ipsam interfecit.

46 ¶ De Ludouico etiam Fracie rege Philippi regis filio / Archiepiscopus Florentinus In tertia sue historie parte. titulo. xxi. c. iij. §. iiij. refert. Quod tam ipse quā Philippus et Carolus eius fratres / infelices et male fortunati in eorum vxoribus fuerunt: Ideo quia in gradibus prohibitis cōtraxerunt.

¶ Ex talibus enim coniugijs ꝛ similib⁹ / sobolem nō posse succrescere / beat⁹ refertur Gregorius in responsionibus ad beati Augustini interrogationes: Interrogatione ꝛ responsione sexta. Quedam (inquiens) terrena lex Romana republica permittit: vt siue frater / siue sororis / seu duorum fratrum germanorum / vel duarum sororum filius et filia misceantur. Sed experimento didicimus: ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. ꝛ habetur In capitulo quedam lex: trigesima quinta. questio. secūda. Nō quidem quamplurimi alij affirmarunt: id q; experimento verum esse cognouerunt. Pro quibus est textus. In vigesimo. Leuitici capitulo. vbi dominus inter alia dixit: Sicq; statuit atq; precepit. Qui coierit (inquiens) cum vxore patrui vel auunculi sui: et reuelauerit ignominiaꝝ cognationis sue: portabunt ambo peccatum iuum: absq; liberis morientur.

47

48

¶ Et propterea predictarum personarum coniugia / non solum diuine atq; humane leges tanquam illicita reprobarunt: Sed inhonesta eadem coniugia tam interse gentes ipse reputarunt. Et ideo Abram Sarai vxori sue Geneseos. capitulo duodecimo dicebat. Noui quod pulchra sis mulier: Et cum viderint te Egyptij / dicturi sunt: vxor illius est: et interficient me: et te reseruabunt. Dic ergo obsecro te / quod soror mea sis: vt bene sit mihi propter te: et viuat anima mea ob gratiaꝝ tui: Nam quamuis Sara eius vxor / vere soror illius fuerit: vt scribitur. Geneseos. c. xx. Ex quo tamen ipsa ad viri sui tutellam / ipsiusq; defensionem sororis nominabatur atq; vocabatur: Satis clare ex predicta sororis nominatione colligebatur atq; monstrabatur: quod que soror erat: Jam eo tempore fratris vxor mulatenus esse credebatur. Immo tale coniugium tam inter gentes post humani generis multiplicationem indecens / illicitumq; putabatur.

49

50

51

¶ Hinc Lucanus in octauo pharsalie libro / verba Lentuli ad Pōpeiū referens / et predictarum personarum coniugia damnans: Eademq; illicita atq; inhonesta et cōtra iuris dispositionem esse cognoscens: sic inter alia eius / verba dicebat. Jacuerit So-

52

Digitized by Google

roꝛes in fratrum thalamis: Sacretaq; pignoꝛa matrum damnat apud gētes sceleris non sponte peracti Oedipodionias infelix fabula thebas. ¶ Et propterea filie Loth quando patrem inebriarūt/ꝛ cum ipso doꝛmierunt: ab incestu (Geneſis.xix.) excusari minime potuerunt. ¶ Hinc summi pontifices quāplurima inter magnos principes matrimonia cōtra predictam diuinam pꝛohibitionem celebꝛata (que referre superfluum videretur) rescinderunt/cassarunt/reuocarunt/ et anullarunt. ¶ De Jacobo enim nostro Sicilie et postea Aragonum rege illud solum referam: quod cum Mariam regis Castelle filiam/sororē suam paternelem/in vꝛoꝛem duxisset (ea non dum defloꝛata. Romani pontificis iussu/ꝓpter tam cōiunctissimū cōsanguinitatis gradū) cum ea diuoꝛtium fecit: ꝛ Blācam Neapolitanoꝛum regia filiam vꝛoꝛem duxit.

¶ Patet enim/dominū deū nostrū/ꝛerum omnium creatoꝛem/predictaꝛum personaꝛum coniugia per suam predictam diuinaꝫ leuiticam dispositionēꝫ pꝛohibuisse: nec nō antiquissimam illam coniungendi libertatem restrinxisse. Et sicut patrem et matrem prime institutionis tempoꝛe exceperat: Ita reliquas personas in dicta leuitica decisione contentas ꝛ numeratas excepisse.

Ob in lege scripta re/per leuiticam dispositionē/ matrimoniū cū vꝛore fris absq; liberis ꝓmoꝛtui nullatenꝰ fuit ꝓpbitū

Sed quamuis illam interse cōiungendi amplissimam libertatem tēpoꝛe legis nature permissam (per predictam postea leuiticam dispositionem) dominus ipse restrinxerit: et personas in predicta leuitica lege numeratas (vt interse contrahere matrimonium minime possent) exceperit: Nō tamen propter hoc/quod frater vꝛoꝛem fratris absq; liberis premoꝛtui ad suscitandum semen ducere non posset: dominus ipse pꝛohibuit: Nec predictam iudeoꝛum consuetudinem de qua. Geneſis. xxxviii. et supeꝛiꝰ mentionem fecimus (quia de redemptoꝛe nostro ꝛ eius genealogia magnam figuram continebat: eo quia de talibus coniugiis filium suum descendere et in totius humani generis redemptionēꝫ mittere decreuerat) vllatenus reuocauit. Immo si honeste atq; catholice dici potest (dum inter alia in dicto leuitici decimo octauo capitulo contenta/dominus dixit atq; pꝛecepit: Aꝛoꝛem (in quiens fratris/nullus accipiat) potius eandem iudeoꝛum obseruantiam/taleq; fratris cum vꝛoꝛe fratris absq; liberis premoꝛtui matrimonium laudauit/ approbauit/ et confirmauit. ¶ A nullo enim vꝛoꝛem fratris premoꝛtui duci posse pꝛecepit: nō quia viduitatem defunctoꝛum vꝛoꝛibus inducere voluit: sed quia cum frater vꝛoꝛem fratris absq; liberis premoꝛtui ex ꝓdicta Antiquissima iudeoꝛum obseruantia vt diximus ducere tenebatur: hoc idem per legem vt nullus scilicet alius quam premoꝛtui frater illā ducere posset: obseruari iussit/statuit atq; decreuit. ¶ Quis enim dicere/et ex dictis leuitici verbis (vꝛoꝛem scilicet fratris tui nullus accipiat) colligere poterit: dominum videm viduarum matrimonium et sic secundas nuptias pꝛohibuisse: et quod mortuis viris in viduitate semper vꝛoꝛes remanerent iussisse: Certe nemo. ¶ Secūde enim nuptie/quando bono fine et ꝓpter pꝛolem generandam/necessitatemq; sustinendam fiebant: semper licite omni tempoꝛe extiterunt. Nam Abraam mortua Sarra eius vꝛoꝛe/secundam (Cetburā scilicet) duxit vꝛoꝛem. et ob hoc minime repꝛehensum fuisse reperimus. Immo ꝛ Apostolū ad Corinthios primo. c. vij. his verbis scripsisse legimus. Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic permanserint/ sicut et ego. quod si non se contineant: nubant. Melius est enim nubere quam vri. Et ad Timotheum primo. c. v. ad Viduas loquendo. Volo autem iuniores nubere: filios procreare: matres familias esse: nullaꝫ occasionem dare aduersario maledicti gratia. Et propterea beatus in libro secundo contra aduersarium legum et pꝛopheꝛarumꝫ dicebat Augustinus: et habetur in capitulo deus. xxxi. q. prima. Deus masculū et feminam ꝓpagādi generis causa/nuptialē cōstituit cōiunctū: et secundas nuptias (que in vtroq; testamento permittuntur) licitas esse monstrauit. Et beatus Hieronymus pꝛonꝰ habetur. In. c. aperiant. eadem quēstione dicebat. Aperiāt queso aures ob tractatoꝛes mei: vt videāt me secūdas nuptias ꝛ tertias in domino concessisse (deest concessas ostendisse. qui secundas et tertias nuptias nō damnauit. ¶ Si enim deum secūdas nuptias vnq; damnasse/ Sed potius permisisse reperimus: nullatenus pꝛeceptū illud leuiticum/et verba illa (scilicet vꝛoē fratris tui nullus accipiat) aliter intelligere

poſſumus: quaꝫ quod aliuſ q̄ frater/vxorē fratris premortui ducere minime poſſet: dominum voluiſſe credamus. Si enim textus ille/ſicut vxorem fratris tui nullus accipiat dixit: Non ſic: ſed vxorē fratris ſui nullus accipiat dixiſſet: tunc verbum illud nullus/potius ad fratres q̄ ad extraneos referendum eſſe non dubitarem. ⁊ per predicta verba fratribus factaꝫ fuiſſe prohibitionē/ſcilicet quod fratrum vxores ipſi ducere nō poſſent/affirmarē. Sed cum textus ille ſingulariter atq; particulariter cū fratre loquatur: et ad illum dñs verba ſua direxerit: et poſtea quod nullus eandem in vxorem accipiat dixerit: neceſſario dicēdum eſt: dominuꝫ/illud verbum nullus/ad extraneos referre voluiſſe: ⁊ quod nullus alius q̄ defuncti frater vxorē eius ducere poſſet ſtatuiſſe. Nam ſi dominus fratrem ad quem verba predicta direxit/a tali matrimonio excludere voluiſſet: non ita obſcure et ambigue locutus eſſet: ſed clare atq; aperte ſcilicet/vxorē fratris tui non accipias dixiſſet. Pre maxime quia quando fratrem/a tali matrimonio excludere voluit: turpitudinem vxoris fratris, tui non reuelabis/incontinenti ſubiunxit. Quod non erat neceſſarium iterum repetere: ſi iam fratri per dicta verba/illud iam preceptum prohibitumq; fuiſſe videretur. Senſus ergo dictorum verborū fuit: vt quoſcumq; a matrimonio cum vxore ab aliquo abſq; liberis relicta contractādo (vbi defuncti frater exiſteret) excluderem⁹: ⁊ quod alius quam defuncti frater eandem ducere non poſſit: pro lege teneremus.

¶ Pro qua intelligentia et textus declaratione (que ſalua ſemper ſacroſancte matris eccleſie et cuiuſcunq; rectius ſentiētis correctione) vera et indubitabilis mihi videtur: adduco textum in Deuteronomio libro. c. xxv. (ibi Que ei lege debetur) clariſſime probātem: Ante predictā Deuteronomiā diſpoſitionem/vxoreꝫ fratris abſq; liberis premortui/ſuperſtiti fratri lege fuiſſe debitam. Nullam enim aute deuteronomiam diſpoſitionem (fratrem adhoc obligantem ſeu fratri hoc ius tribuētem) legem inuenimus: niſi tantummodo illam antiquiſſimā iudeorum conſuetudinē ⁊ obſeruātiam/de qua Geneſis. xxxviij. et ſuperius mentionē fecimus. Si enim fratri vxor fratris abſq; liberis premortui (vt textus inquit) lege antea debebatur: Neceſſario dicēdū eſt: Dictā leuiticā legē ſic declaratam et intellectā/ Hanc obligationem fratribus impoſuiſſe: dictamq; legem leuiticam/predictaꝫ iudeorum conſuetudinem et obſeruantiam confirmaſſe.

¶ Sunt tamen qui dicunt: verba illa/preceptumq; illud/(vxorem ſcilicet fratris tui nullus accipiat) quod in libris noſtris ſecundum beati Hieronymi traductionem/ordinationem/ſeu compoſitionem/et antiquam inuiolatamq; ſancte matris eccleſie approbationeꝫ communiter habetur:) In hebreo et libris correctis non inueniri. Quod ſi verum eſſet: quod non credimus: admodum conſiderationem/ponderationem atq; declarationē noſtram deſtrueret.

¶ Sed vtinam nouitates iſte/⁊ ſacre ſcripture noui precipue teſtamenti traductiones (que potius deſtructiones dici poſſunt quas hodiernis temporibus Immo quotidie fieri/ac impreſſionibus tradi videmꝰ:) totaliter deſtruerentur/diſſiparentur/⁊ cū earum inuentoribus conburerentur: vt ab hominum memoria penitus delerentur: et vt tot confuſiones ac interpretationum traductionumq; diuerſitates in eccleſia dei minime cauſarentur. ¶ Magne enim audatie eſt: velle mutare/tollere/corrigere/addere/vel emēdare quod per tot ſanctos catholicoſq; doctores/per ſanctam etiam catholicam eccleſiam/a tanto tempore inuiolabiliter ſeruatum/laudatum/cōfirmatū: ⁊ approbatū fuit. ¶ Et propterea Hylariꝰ papa in. c. nulli. xxv. q. prima dicebat. Nulli fas ſit: ſine ſtatus ſui periculo, vel diuinas conſtitutiones/vel apoſtolice ſedis decreta, temerare. Quia nos qui potentiſſimi ſacerdotis adminiſtramus officia: talis trāſgreſſionis culpa reſpiceret. Scriptuꝫ eſt enim Deuteronomio. c. iiij. Nō addetis ad verbum quod vobis loquor: nec auferetis ex eo. Et. c. xij. in fine ibi: nec addas quicquam nec minuas. Et ideo ſapiēs ille Salomon prouerbiorum. xxij. dicebat. Ne trāſgrediaris terminos antiquos: quos poſuerūt patres tui. ¶ Valde eīm notabātur/q̄ ſenioꝝ traditiones trāſgredi dicebātur: vt ſcribitur Math. xv. Et vt Apoſtolꝰ ad Corinthios p̄mo. c. iij. ſcribit: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere: preter id quod poſitum eſt. ¶ Dicant queſo predictarum nouitatum inuētores: Quam certitudinem/quam ſecuritatē habuerunt: de libris tam grecis quā hebraicis ex quibus harum nouitatum audatiam ſummere non dubitarunt: Quis librorum

58

59

60

61

predictorum auctor seu cōpositor fuit: Nō ne tam greci quam hebrei sine traducendo/ sine traductionem copiando/errare/aut aliquid oblitioni tradere/seu quicq̄ in aduertenter omittere potuerunt: Certe sic. Magis enim credendum est/eos in eorum traductionibus vel traductionuz coptis errasse:quaz doctores sanctos sanctamq̄ matrē ecclesiam in aliquo defecisse. Quibus inuētoribus ⁊ talia faciētibus contestor:vt(apocalipsis vltimo)verbis vtar:Quod si quis apposuerit adhec:apponet deus sup illum plagam. Et si quis diminuerit de verbis libri:auferet deus partem eius de libro vite.

62 ¶ Aduertant obsecro atq̄ considerent illi/ quibus in similibus adhibendi remedia data atq̄ commissa est ampla potestas: quia oues fere omnes in perditionem ducūtur. Quam enim poterunt excusationem habere: si lupus eas comedit/ ⁊ ipsi sciunt:⁊ remedium non curant adhibere: Quid enim in sui excusationem cogitāt:qui(vt beatus libro primo moraliū.c.primo. versicu. octauo.scripsit Gregorius)i cōmissis sibi/actionum vulnera nō curant: Et quomodo etiā fiare seu fieri poterit:quod vnum ⁊ idē euāgelium aliter scriptum atq̄ traductuz in biblio thecis publice vēdatur: In scholis legatur:i plateis ⁊ publicis locis practicetur atq̄ communicetur: et aliter in ecclesia dei cantētur:atq̄ predicetur: Et si prout ipsi inuenerunt:ita cantari ⁊ in ecclesijs predicari deber:Quomodo in ecclesie derisionem canticum nouum cātabimus: aut Quomodo non predicatum predicabimus: Adhibeatur igitur cum tēpore remedium/ quia melius est ante tempus occurrere: quam post

63 vulneratā causam medelā q̄rere. ¶ Nam vt beatus Hieronymus inquit: ⁊ habetur in.c. resecande.xxiiij. q.iij. Resecande sunt carnes putride: ⁊ scabiosa ouis a caulis repellenda:ne tota domus/ massa/corpus/⁊ pecora ardeant. Arrius in Alexandria vna scintilla fuit:sed quoniam non statim oppressus est:per totum orbem eius flama propa-

64 gata est. ¶ Propagatur enim vitium/ nisi per disciplinę coercionem correctio subsequatur:vt inquit ter. in.c.placuit.xxi.q.ij.

65 ¶ Nam vt idem Hieronymus scribit: et habetur in.c.Sed illud.xlv.distinct. Polluitur ex vnico peccatore populus: ⁊ sicut ex vna oue morbida vniuersus grex inficitur:sic ex vno fornicante vel aliud quodcūq̄ scelus committente plebs vniuersa polluitur. ¶ Et ideo ne malum cum perueneratur(vt Cassiodorus libro primo epistola.xv.scribit)augeatur:remediabile bonuz est/accelerata correctio. ¶ Nam sicut laudabile decretum est:reuerētiam ⁊ honorez debitum exhibere maioribus: ita rectitudinis ⁊ dei timoris est(vt beatus in pastoralibus scribit Gregorius)Si quid in eis correctione indiget:nulla dissimulatione postponere. Ne totum corpus(quod absit) incipiat morbus inuadere:si languor non fuerit curatus in capite. Vltra ī proposito satis notabilia adducere poteram:que in.l. respicie dū in principio.ff.de penis Adduxi: Tamē cum presentis non sint questionis atq̄ materie: predicta pro nunc dixisse sufficiat.

66 ¶ Redeundo igitur ad propositum a quo digressi sumus/dicim9.quod sive dicta verba(vxorē scilicet fratris sui nullus accipiat) in libris correctis inueniantur/sive nō: quicquid de predictis verbis fuerit. Quamuis inter predictas leuiticas prohibitiones/dominus fratrem ad vxorem fratris sui accedere prohibuerit (Turpitudinē in decimo octauo leuitici capitulo inquiens vxoris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris tui est. Et qui duxerit inquiens in.xx.dicti libri capitulo vxorem fratris sui:rem fecit illicitam) Non propterea predictam iudeorum consuetudinē ⁊ obseruantiam/ secundum/quam fratervxorem fratris absq̄ liberis defuncti ducere tenebatur) reuocauit. Nam secundum communem scribentium sententiam atq̄ declarationem/dominus de fratre viuo/vel cū liberis defuncto in sui leuitica dispositione locutus fuit:Sic q̄ vxoris fratris viuētis vel cum liberis decedentis turpitudinem reuelari prohibuit.

68 ¶ Quam expositionē/intellectum ⁊ declarationem quamplurimi solennes doctores immo communiter oēs tenuerunt. Quos in sacrarum scripturarum expositione atq̄ declaratione cūctis aliis/etiā summis pontificibus Sacri canones preposuerunt: vt habetur in.c.primo.cum similibus.xx.dist. Inter quos beatus fuit Augustinus in tertio libro questionum suarum.q.lxj.⁊ voluerunt omnes ordinarie super leuiticum scribentes:vbi etiam/Historiarum magister/ Linconiensis/ Rodulphus flauiacensis/ Jacobus de lusana/et cereri idem scripserūt.Quod quidem Hugo cardinalis/ glo interlinearis post alios super.xxiij. Matthei capitulo/⁊ Alexander de Ales/in secunda

Digitized by Google

parte sue summe. q. clxix. in secūdo mēbro/ nec nō Petrus bleseusis/ in epistola. cxvj. et doctores communiter super quarto sentiarum: distinctio. xl. et. xlj. secuti fuerunt: et dictam leuiticam dispositionem cum Deuteronomia dispositione (de qua infra prolixe latius dicemus) cōcordarunt. Idq; canoniste atq; legiste nostri communiter tenuerunt: precipue bostien: et omnes. in. c. litteras post. glo. ibi in verbo diuina lege (ibi: Sed hoc recepit determinationez.) De restitutio. spolia. doctores communiter in. c. fi. de decimis. vj. et in. c. olim. viij. q. prima. glo. in. c. primo. §. bis ita. in verbo per moysen. xxxv. q. prima. Joānes lupus Segobiēsis decanus cobispānus noster/ in suo tractatu/ de matrimonio et legitimatione. versiculo. que sunt que impediunt matrimonium. frater baptista trouamala: in sua summa que Roscella nuncupatur: in verbo impedimentum quintū. versicu. v. Frater Siluester de prierio in sua summa in verbo matrimoniū octauum. Versi. v. et Joannes de turre cremata. in. c. coniunctiones. col. ij. in fine. duz ad secundā obiectionē respōdet. xxxv. q. iij.

¶ Quod bene certus ille leuitice prohibitionis probare videtur: dum sororis vxoris turpitudinem adhuc vxore viuente, reuelari prohibuit: et dum sensu contrario/ vxore mortua/ ullius sororem duci posse permisit: Sororē (inquiens) vxoris tue in pellicatuz illius non accipies: nec reuelabis turpitudinem eius adhuc illa viuente. In eodem enī affinitatis gradu vxoris soror respectu mariti/ et maritus frater respectu vxoris existūt: nec est nouuz quod illud quod absolute in dicto. xviij. leuitici capitulo de vxore fratris dictum fuit: per illud quod de vxoris sorore postea clarius dicitur declaretur. ¶ Nam principium legis obscurum/ per subsequētia clara legis verba est declarandū. Et vbi precedentia legis sunt generalia: sequentia vero determinata; per sequentia/ precedentia interpretationem et declarationem recipiūt. vt notabiliter inquiūt Cynus et bal. in. l. legatorum petitio. §. fi. p. ter. ibi. ff. de lega. ij. et est ter. notabilis in. l. si cum fundus. ff. de verbo. signifi. bene facit. ter. et que ibi notat Bal. in. l. si seruus plurimus. §. fi. ff. de lega. primo et in. l. qui filiab⁹. vbi Bartolus. Bal. et doc. in. l. si quis et argentariis. §. initium. vbi latissime per modernos. ff. de edendo. et in. l. qui nō militabat. §. primo. ff. de bere. instituē. et voluit expresse pa-

nor. in consilio. xxxvj. incipiēti. Casus quidam andreas. col. fi. vol. primo. allegat. l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino tritico et oleo legato. quem refert et sequitur Francis. de curte. in cōsilio li. incipi: super testamentis. in. v. col. Ex quibus omnib⁹ (Inuictissime Cesar) clarissime patet: tēpore legis scripte per dictā leuiticam dispositionē (Intelligendo eam secundum meum intellectum mea q̄ declarationem) statutum fuisse: neminē (excepto fratre) vxorem fratris absq; liberis p̄mortui ducere posse: idq; fratri eodem tempore permissum esse. Vel secundū communem intellectuz/ communemq; declarationem/ quominus frater vxorem fratris absq; liberis defuncti ducere posset: nullatenus per legem illam prohibitū extitisse.

Quare deꝑcepit qō frater vxorē ffris absq; liberis p̄mortui duceret et quare contra facientī penaz imposuit.

69

Tamen quia predicta iudeoꝝ cōsuetudo et obseruātia (que per predictam leuitā dispositionem secundum meum intellectum fuit approbata/ vel secundum communē opinionem minime extitit improbata (valde defunctorum vxores sic absq; liberis relictas grauabat: quia eisdem in viduitate (donec ac defunctorum maritorum fratribus ducerētur. Deuetis. xxxviij.) permanere iubebat: et nullam fratribus contra facientibus/ et fratrū defunctorum vxores ducere recusantibus/ specialē penam imponebat: nec in casu contradictionis et fratrum recusationis remedium aliquod vxoribus adhibeat: propter quod multi id adimplere recusabant: et vxores predicte absq; remedio et consolatione remanebant. Et quia iudeis (vt beatus Bonauentura super quarto scribit sentiarum distinct. xlj. q. ai.) perfecta in semine p̄missa erat benedictio: Et vt beatus super Matheum. c. xiij. et xxij. Dometia. xlix. scribit Ex beneficiō⁹/ immitigabile malus/ mos erat apud eosdē: qui omnia pro presenti vita facebant: Ideo in legem deduxit Moyses Deuteronomio. xxv. (vt predictis omnibus remedium congruum adhiberetur:) Vxores fratris absq; liberis p̄mortui/ fratri dari oportere: et fratrem superstitem ad eandem ducendam/ semenq; fratri suo suscitandū teneri. Et hoc vt defuncto filius ex fratre nasceretur: et nō mē eius nō excideret: sed memoria patrū in filiis remaneret. Quando habitauerint in-

quiens fratres simul: et vnus ex eis absq; liberis mortuus fuerit: vxor defuncti non habebit alteri: sed accipiet eam frater eius: et suscitabit semen fratris sui: et primo genitum ex ea filium nomine illius appellabit: vt non deleatur nomen eius in Israel. Si autem noluerit accipere vxorem fratris sui: que ei lege debetur: perget mulier ad portam ciuitatis: et interpellabit maiores natu dicens. Non vult frater viri mei suscitare fratri suo nomen in Israel: nec in contagio sanguinis mei consentit. Statimq; accersient eum facientes: et interrogabunt. Si respondens volo eam vxorem accipere: accedet mulier ad eum coram senioribus: et tollet calciamentum de pede eius: et dicet: sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui. Et vocabitur nomen illius in Israel: domus discalciati: hec ibi. Quo facto statim ad propinquiorem ius transibat eandem denoluebatur; qui si eandē etiā ducere recusabat: simil; em penam vt scribitur. Ruth. c. iiij. propinquior sustinebat. Et ipsa cum sequenti in gradu / vel cui alio in eodem gradu existenti / libertatem contrahendi habebat. Quod quedam mortis erat mitigatio / et defunctorum vxoris consolatio. Nam alius quam frater (vbi frater exstiterat) vxorem defuncti accipere minime poterat: quia non ita qui ex tali coniunctione erat nasciturus: esse filius eius qui obiit poterat reputari: nec alia aptiori via illi? vxor atq; propinqui poterant consolari.

¶ Magnā enim defuncti vxor atq; ppinqui cōsolationē recipiebāt: quando defuncti frater seu propinquus (vbi frater nō exstiterat) vxorem defuncti ducebant. vt patet Ruth. c. iiij. vbi mulieres ad Noemi socrū Ruth (quando & ipsa Ruth cum booz marito sui absq; liberis defuncti propinquo / Iuxta dictam legem mosaycam / iudeorumq; cōsuetudinem contraxerat:) dicebāt. Benedict? dominus qui non est passus vt deficeret successor familie tue: et vocaretur nomen eius in israel: et habeas qui consoletur animam tuam: et nutriat senectutem.

¶ Et hoc est qđ Josephus in suo Antiquitatū libro i deuteronomia hystoria. c. vj. his verbis dicebat. Si sine filijs mulier fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat: et natū filiū mortui nomine vocans / hereditatis nutriat successorem. hoc enim et publicis vtilitatibus proderit / domibus minime destitutis: & cognatis possunt substantie cō seruari: et mulieribus relenatio calamitatis auferri. Ut igitur successionis promissio et antiqua in deos obseruantia continuaret: inter debitum defunctorum vxores consolationem reciperent: et vt defuncti nomen in hereditate propinquus suscitaret: penamq; contra faciendo sustineret: in lege Moyses predictam induxit: vt propius hoc quam sua lege p̄cepit: quod frater Hermanus sed litera / vxoris fratris Hermoni sui continuabat modum antea Genesis. xxxviij. quadam hominū consuetudine id fieri permittebatur: tunc lege dicere teneretur.

¶ De cui? deuteronomio precepto quam plurimi mentionem fecerunt: precipue Hugo de scō victore super Matheū scribentes / legentesq; illam preceptuam esse affirmantes. Meminit eius Drythmar? / Hylarius / Theophilactus / et Terullian? aduersus Marcionem scribens. Nec non Isichius in commentarijs leuitici. Et beatus Chrisostom? super Genesim. c. xxxviij. Homelia. lxj. Atq; doctores communiter super quarto sententiarum distinctio. xl. et. xli. quo; tuz dicta et decisiones transplantare / superfluum videretur.

70 ¶ Dō mosayce legis p̄cepti de fratris vxore absq; liberis p̄mortui ducenda vsq; ad redemptoris aduentuz durauit.

Quod quidem Mosayce legis precepti adeo apud iudeos obseruatum fuit: quod vsq; ad redemptoris dñi nostri Jesu christi aduentuz durauit. Nam cum Jacob & Eli fratres vterini fuissent: et absq; liberis Eli moru? esset: Jacob eius frater (vt semen fratri suscitaret) filius extitit vxoris: et quo Joseph virum beate Marie virginis genuit. Fuit autem Joseph / Eli filius per legem: Fili? autem Jacob per naturam.

71 ¶ Cuius generationem latissime describit Affricanus: prout in hystoria ecclesiastica. lib. primo. c. vj. Eusebius refert: Sic Euangelistarum dissonantiam concordans et inquiens. Cum huiusce modi apud eos generationum ordines seruarentur: vt quidam ex ipso semine / quidam ex substitutione ab alijs generati: alijs filij / legis beneficio deputarentur: a singulis Euangelistarum vtriusq; modi commemorata successio est. idest vt alter eorum / euz qui genuisset: alter vero / eum qui quasi genuisse videretur exponeret. Et ita fit / vt neutrum euangelium mentiatur: duz Aliud nature ordinē. Aliud vero legis exequitur. ¶ Coniunctum namq;

sibi est inuicez genus. et illud quod per Salomonem: et illud quod per Nathan deducitur. per legales substitutiones que fiebāt his qui sine liberis decedebant. Et per secundas nihilominus nuptias quibus vnus atq; idem aliis parentibus progenitus: aliorum esse filius videbatur. Et ita fit: vt vtraq; narratio ḡnationum vsq; ad Joseph: vtrisq; lineis deducatur. Diuerso quidē/ sed satis explorato ordine signata. Ut autē clarius fiat quod dicitur: ipsas generationū consequētias enarrabimus. A Dauid per Salomonem generatio quam dinumerat Matheus/ tertium a fine facit Nathan/ qui dicitur genuisse Jacob patrē Joseph. Per Nathan vero a Dauid Lucas generationum ordinem texens: tertium nihilomin⁹ eiusdem loci facit Melchi. dixit enī Joseph qui fuit Eli/ qui fuit Melchi. Nobis ergo imminet ostēdere/ quomodo Joseph dicitur secundum Matheum quidem patrem habuisse Jacob: qui deducitur per Salomonē. Scōz Lucā vero Eli/ qui deducitur per Nathan. Utq; isti ipsi id est Jacob et Eli qui erant duo fratres/ habentes alius quidem Nathan/ Alius quidē Melchi patrem/ ex diuerso genere venientes: etiā isti/ Joseph aui esse videātur. Fit ergo modus iste. Nathan et Melchi diuersis tēporibus deuna eadēq; vxore (Escha nomine) singulos filios procrearunt. quia Nathan qui per Salomonem descendit vxorem eā prim⁹ acceperat: et relicto filio vno (Jacob nomine) defunctus est. Post cuius obitū (quoniam lex viduam alij non vetat nubere:) Melchi qui per Nathan genus ducit: cum esset ex eadem tribu/ Sed nō ex eodez genere: relictam Nathan accepit vxorem: ex qua ipse suscepit filiū nomine Eli. Per quod ex diuerso patrum genere/ efficiūtur Jacob et Eli vterini fratres. Quorum alter id est Jacob/ fratris Eli sine liberis defuncti vxorem ex mandato legis accipiens genuit Joseph. Natura quidem germinis filium suum: propter quod et scribitur: Jacob autem genuit Joseph. Secundum vero legis preceptum/ Eli efficitur filius: cui⁹ Jacob/ quia frater erat/ vxorem ad suscitādum fratris semen acceperat. Et per hoc recta inuenitur atq; integra generatio: et ea quā Matheus enumerat dicens. Jacob autem genuit Joseph. Et ea quam Lucas competenti obseruatione designat dicens: q̄ putabatur esse filij Joseph q̄ fuit Eli. hec illi.

¶Eādem etiam generationem in libro. ij. retractationum suarum. c. v. describit Augustinus. In libro (inquiens) tertio cuz solueretur quēstionē quomodo potuerit quos patres habere Joseph: dixi quidem quod ex alio natus: ab alio fuerit adoptatus. Sed genus quoq; adoptionis dicere debui. Sic enim sonat quod dixi: tanquam eum vnus adoptauerit alius: pater. Lex enim filios etiam mortuis adoptabat: Jubens/ vt frater sine liberis mortui duceret frater vxorem: et fratri defuncto semen ex eadem suscitaret. quę profecto de duobus vnius hominis patrib⁹/ expeditior tibi redditur ratio. Uterini quē fratres fuerunt in quibus hoc contigit: vt vnius defuncti qui vocabatur Eli/ duceret alter vxorē id est Jacob: Quo Matheus narrat genitū esse Joseph. Sed vterino fratri suo eam genuit: Unus filius Lucas dicit fuisse Joseph: non vnq; genitum: Sed ex lege adoptiuum. hoc in cōuz litteris inuentum est: qui recenti memoria post ascensionem domini de hac re scripserunt. Nam et nomen eiusdē mulieris (que peperit Jacob patrem Joseph de priore marito Nathan q̄ fuit pater Jacob/ auus Joseph secundum Matheum: et de marito posteriore Melchi peperit Eli cui⁹ erat adoptiuus Joseph:) non tacuit Africanus. quod quidem cum fausto responderem/ nondum legeram. hec Augustī.

¶Et de eadem meminit Damascenus sic inquiens. Ex serie Salomonis filij Dauid Nathan duxit vxorem: ex qua genuit Jacob. Mortuo autem Nathan/ Melchi qui erat ex tribu Nathan filius Leui/ fratris vero pantheris/ nupsit vxori Nathan: matri quidem Jacob et Eli. Jacob quidez ex tribu Salomonis: Eli vero ex tribu Nathā. Defuncto autē Eli ex tribu Nathan sine liberis: accepit Jacob frater eius ex tribu Salomonis vxorem eius: et suscitauit semē fratri suo: et genuit Joseph. Joseph igitur natura quidem est filius Jacob ex descensu a Salomone: Secūdum vero legem/ filius Eli ex Nathan. hec Damascenus.

¶De eadem etiam super Matheum. c. primo post alios beatus scripsit Hieronymus. Hunc locum (dicens) obiecit nobis Julianus augustus de dissonantia euangeliarum: Cur euangelista Matheus Joseph dixerit filium Jacob: et Lucas eum filium appellauit Eli. non intelligens consuetudinem scripturarum: quod aliter secundū na-

turam/ aliter secundum legem ei pater sit. Scimus enim hoc per Moysen deo iubente preceptū: vt si frater aut propinquus absq; liberis mortuus fuerit: alius eius frater accipiat vxorem ad suscitandum semen fratris vel [illegible] inquisitui. super hoc et Affricanus te[illegible]scriptor/ Et Eusebius Cesariē si[illegible]s Alaphontas euāgelion plenius disputarunt. hec Hieronymus.

¶ Et idem etiam beatus super Lucam libro tertio retulit Ambrosius: his verbis inquiens. Illud quoq; aduertimus: quod sanctus Mathe⁹/ Jacob q̄ fuit pater Joseph/ filium Mathan esse memorauerit. Lucas vero Joseph cui desponsata erat Maria/ filiū Eli/ Eli autē filiū Melchi esse descripserit. Quomodo vni⁹ duo patres/ [illegible] et Jacob: Rursus quomodo etiam duo patres Aui/ Mathan z Melchi. Sed si r[illegible] inuenies quod iuxta preceptum legis veteris/ duo patres diuersos filios vterinos ex vna vxore generarunt. Traditur enim Mathā/ quia Salomone genus duxit: Jacob generasse filium: et vxore superstite decessisse: quam postea Melchi accepit vxorem: ex qua generatus est Eli. Rursus Jacob Eli fratre sine liberis decedente/ copulatus est fratris vxori: et genauit filiū Joseph: qui iuxta legem/ Eli filius dicitur: quoniam semen fratris defuncti/ frater iuxta legis veteris seriem suscitabat. Ita duorum filius dictus est: nō ab vtroq; generatus: Sed quia alterius secundu⁹ generationem: Alterius secundum legem factus est filius. hec Ambrosius.

¶ Retulit etiam Joānes ierson/ in sua tertia parte/ in sermone de natiuitate virginis: In quinta consideratione. Animaduertamus (inquiens) ex lege veteri: quod si frater decessisset sine prole: frater superstes ducebat vxorem defuncti: vt suscitaret semē ei⁹. Ac natus inde puer/ dicebatur filius non quidē naturalis Sed legalis illius qui iam obierat fratris. Sic enim concordat euāgelica series genealogie christi: dum Joseph legitur habuisse duos patres: vnum quem Mathe⁹ nominat Jacob: Alterum quē appellat Lucas Eli: qui legalis fuit pater: Jacob vero naturalis. hec ille.

¶ Meminit etiam Alphonsus de madrigal alias tostatus Abulensis episcopus cobilis panus noster In primum Mathei capitulum. q. xxvij. col. ij. vbi ceteri scribentes pariter meminerunt. Nec non Archiepi. Florentinus In prima sue historie parte. titulo. iiij. c. vj. §. r.

¶ Ex quibus (inuictissime Cesar) clare atq; notorie patet. Dicte Mosayce legis preceptum/ iudeorumq; obseruantiaz vsq; ad nostri redemptoris aduentum duraſſe: et Redemptorem nostrum ex talibus coniugijs secundum legem illam celebratis descēdere voluisse. Ut illud impleretur quod in Deuteronomio. xviij. capitulo scriptū fuit: Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me/ suscitabit tibi dñs deus tuus. ¶ Et hoc est quod Apostol⁹ ad Galathas [illegible] dicebat. Cū venit plenitudo temporis: misit [illegible]dium suum: factum ex muliere: factum [illegible]ge: vt eos qui sub lege erant redimeret.

27 ¶ Mosayce legis preceptū de fratris absq; liberis p̄mortui vxore ducenda vsq; ad redemptoris passionē duraſſe.

Quinimmo et post Redēptoris aduentum/ eadem apd̄ Iudeos adhuc erat obseruatio: vt patet. Matth. xxij. Marci. xij. et Luce. xx. Vbi Saducei Redēptorem nostrum de predicto Deuteronomio precepto iudeorumq; consuetudine interrogarunt: et mulieris (q̄ septem fratres gradatim legis illius vigore duxerat) exemplum adduxerunt: idq; apud eos tunc temporis licuisse non dubitarunt. Et quamuis dominus (turpitudinem eorum cognoscēndo) quia non veram sed falsam turpemq; (teste Hieronymo fabulaz/ vt resurrectionis veritatem denegarent adducebāt) eosdez erraſſe / minimeq; scripturas intellexisse responderit: nullatenus tamen septem viram (vt beatus Augustinus scribit: et habetur In. c. fi. xxxj. q. prima) dominus ipse damnauit.

¶ Et quamuis Herodem a beato Joanne post redemptoris aduentū (eo quia Herodiadem fratris sui Philippi vxorem duxerat:) reprehensum fuisse Mathei. xiiij. Marci. vj. et Luce. iij. reperiamus: non tamen eo reprehensum fuisse credendum est: quod fratris sui vxorem (si frater absq; liberis mortu⁹ esset) minime ducere potuisset. Sed eo quia cum Philippus eius frater ex Herodiade eius vxore secundum Chrisostomum filiam reliquisset: et Mosayce legis tunc ratio cessasset: minime illam mortuo fratre Herodes ducere potuit. Licet alius quilibet eandem ducere potuisset. Quod satis beati Joannis verba demo-

strant: sibi hoc non licere dicentis quasi alteri licuisse non dubitantis.

74 ¶ Et proprerea contra legem moremq; iudeorū Archelaus fecit: (vt Josephus Antiquitatum. lib. xvij. c. xix. et de bello iudaico. lib. ij. c. vj. scribit) qñ Glaphiram Alexādri fratris coniugem ex qua filios frater susceperat: sibi met accersijt vxorem.

75 ¶ Vel eo a beato Joanne Herodes reprehensus fuit: quia (Philippo eius fratre adhuc viuente) illius vxorem duxit: et incestū cum ea fratre viuente commisit. c. vna tantum. §. Joannes. xxvj. distinc. Nam vt antique omnes narrāt hystorie: et beatus Hieronymus/ beatus Thomas/ [redacted] cardinalis/ atq; doctores cōmuniter [redacted] dicto. quarto Mathei capitulo referunt: Herodes antipas magni Herodis filius Romā proficiscens/ et per fratrem suum Philippum transitum faciens: cū Herodiade vxore Philippi/ (et secundum Josephū Antiquitatū. li. xviij. Sorore Herodis Agrippe/ secreto pepigit: quod in reditu suo vxorem repudiaret: et ipsam in coniugem duceret. Quod cum vxorem suam (filiaz scilicet Arethe damascenorū regis) minime latuisset: ad patriā non expectato viri reditu quā totius festinauit. Rediens autē Herodes/ Herodiadem Philippo abstulit: Et Arethan regem/ nec non Herodem Agrippā atq; Philippum in sui inimicitiam incitauit. Propter quod beatus Joannes illuz arguebat. non quia lex matrimoniū fratris cum vxore fratris absq; liberis premortui eo tempore prohibebat: Sed quia ipse fratris sui vxorem fratre viuente acceperat: et illam secundum legem minime sibi habere licebat: quam sibi habere licuisset: si secundum legem mortuo absq; liberis fratre ad prolem fratri suscitādam illius vxorem duxisset. Quod quidem super dicto Mathei capitulo voluit Ruthmarus/ Et Albertꝰ magnus in comentarijs Marci. c. vj. Illaz (inquiens) adhuc viuente Philippo duxerat Herodes: quod secundum legem/ erat morte plectendum crimen. post mortē quidem fratris/ potuisset duxisse: vt semen fratri defuncto suscitaret: sicut dicitur Deuteronomio. xxv. hec ille. Hanc etiam opinionem/ quod tale matrimonium cum vxore fratris absq; liberis premortui (etiam post Redemptoris aduentum) non prohibituz videatur: voluit aperte interlinearis. Glo. in dicto decimo quarto Mathei capitulo. z doctores communiter dictum tenuz de fratre viuo vt diximus intelligentes: dictamq; glosam referentes: et nullatenus illaz reprobantes: sed vnanimiter dicentes: et conformiter affirmantes: Ideo Herodem beatū Joannem reprehendisse: quia Herodiadē fratris sui vxorem (fratre viuente [redacted] cōstitit duxisse. Innuentes etiam [redacted] quo si tunc temporis frater non vixisset: licite eandem secundum legem Herodes ducere potuisset. ¶ Omni enim iure ad vxorē 76
proximi/ et maxime fratris (proximo tamē vel fratre viuente) semper prohibitum fuit accedere: et iusq; turpitudinem reuelare.

¶ A deo qđ inter alias diluuij causas hanc 77
precipuā atq; principalem multi existimant [redacted]. Nam (vt Methodiꝰ Martyr scribit) extense diluuij causā assignauit: quez [redacted] episcopus alias Tostatus/ Genesis. cvj. refert.) Anno Quingentesimo prime Libadis (id est primi Millenarij annorum mundi/ filij Cham vxoribus fratrum suorum nimis fornicationibus abutebantur. propter quod dominus diluuium misit: et vniuersa delere decreuit. ¶ Quod 78
in tantum prohibitum semper fuit: quod si aliquis cum viuentis vxore etiam hodie cōtraxisset: In perpetuum eandem etiaz post mortem viri/ ipse ducere non potuisset. c. ij. c. ex tuarum. et per totum. de eo qui duxit in matrimonium quam' polluit per adulterium. et tradit Imola. in. c. qui in viuorum in principio. de cōcessio prebē. ¶ Et hoc A 79
deo verum extitit: quod si frater vxorem suam ex legis veteris permissione repudiabat: nullatenus fratri eandē ducere licebat. vt beatus super leuiticum scribit Augustinus/ libro tertio questionum suarum. q. lxj. circa finem. Quod expiesse in lege euangelica hodie etiaz prohibetur: vt scribitur Mathei. xix. Luce. xvj. et habetur. in. c. precepit dominus. xxxij. q. v. et in. c. Apostolus cum pluribus sequentib⁹. xxxij. q. vij. ¶ Et ideo 80
grauiter. Ruben peccauit: quia (Jacob eiꝰ patre viuente) Bale patris concubine thorum Geneſis. xxxv. violauit. Cui pater (Geneſis. xlix.) talia verba protulit. Ruben primogenitus meus/ tu fortitudo mea/ et principiū doloris mei: prior in donis/ maior in imperio. Effusus sicut aqua/ non crescas: quia ascendisti cubile patris tui: et maculasti stratum eius. ¶ Quod peccatum et Ab 81
salon pariter cōmisit quando ad patris concubinas Architofelis cōsilio (regū. ij. c. xvj.

et haberur.in capitulo.sicut.§.necesse.quadragesima septima. Distinctio.) ingressus fuit. Et ita qō Apostolus ad Corinthios.j. c.v.in principio illius tert⁹ scripsit intelligi debuit. Dominꝰ (eñ inquit) auditur inter vos fornicatio: et talis fornicatio qualis nec inter [illegible] vxorem patris sui aliquis habe[illegible] patre mortuo aliquando vt late superius diximus nouercam ducere licuit. quod si aliquando minime licuisset: nequaquam Apostolus talem abusum vngūam inter gentes factum fuisse affirmasset: nisi diceremus quod dictum illud apostoli/ potius de fornicatione que semp prohibita fuit: quam de matrimonio quod aliquando licitum atq; permissum extitit: intelligi voluit et debuit.

82 ¶ Hinc Hyper mestram/ quia cuz [illegible] mariti sui fratre/ et Erilochi regis p[illegible]rem/ quia cum sui etiam mariti fra[illegible] tribus maritis) concubuerunt: ⁊ con[illegible] nem habuerunt: ab Ouidio in Ibin reprehensas fuisse legimus.

83 Preceptuz illud ō vxore fratris absq; liberis p̄ mortui a fratre ducenda magnā de redēptore nostro figuram cōtinebat.

Sed quamuis diuina illa permissio/ iudeorumq; consuetudo ⁊ obseruantia/ ac Mosayce legis preceptuz (de fratris scilicet absq; liberis premortui vxore a fratre ducenda) a legis nature tempore vsq; ad redemptoris aduentum durauerit: Nō tamen paruam immo magnam preceptuz illud/ ⁊ diuine ille permissiones de redemptore nostro figuram continebant. Nam secūdum Mysticum (vt beatus in libro cōtra Manicheos scribit Augustinus: et habetur.i capitulo olim.octaua: questio.prima. et tradit Alexander de Ales. in secūda parte sue summe.questio.clxix. in quarto membro) de christo et propter christum predicta omnia intelligenda erant.

84 ¶ Frater enim primo mortuus/ christus dicitur. prout ipse Math.xij. in fine testatur. Quicumq; (inquiens) fecerit voluntatē patris mei qui in celis est: ipse meus frater soror ⁊ mater est. Et Matthei.xxv. Quandiu fecistis vni de his fratribus meis minimis: mihi fecistis. De quo ad Hebreos secundo Apostolus dixit: Voluit per omnia fratribus assimilari.

85 ¶ Vxor illius est ecclesia. De qua per psalmistam. Psalmo.xxvij. secundum beati Augustini expositionem dicitur: Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Et dominus ipse (Cantico⁹ quarto) ecclesiam sponsam suam profitetur: Veni (inquiens) de libano Sponsa mea. Et Cantico⁹ quinto. Veni in ortum meum soror mea sponsa. ⁊c. Et Esaye.lxj. Induit me vestimentis salutis: ⁊ indumento iustitie circundedit me/ quasi sponsum decoratum corona. Et Osee. capitulo secundo. Sponsabo te mihi in sempiternū: ⁊ Sponsabo te mihi in iusticia et iudicio/ et in misericordia et miserationibus: et sponsabo te mihi in fide: et scies quia ego dominus. De qua etiam beatus Ioannes Apocalypsis. [illegible] scribit. Gaudeamus (inquiens) et exultemus [illegible] mus gloriam ei: quia venerunt nuptie agni. Ideſt Ecclesia iuncta est christo. (secundum Glo. expositionem) et vxor eiꝰ preparauit se. Et.c.xxj. Vidi sanctam ciuitatem hierusalem nouam descendentem de celo a deo paratam/ sicut sponsam ornatam viro suo. Unde apostolus ad Ephesios.c. quinto/ de matrimonio scribēs subiungit. Sacramentum hoc/ magnum est in christo et in ecclesia. Et hoc idem beatꝰ scripsit Gregorius: exponens illud geneſis.xxiij. introduxit scilicet eam in tabernaculū Sarre matris sue ⁊ vxorem accepit: quem. Glo. ibi refert. Hanc (inquiens) Isaac in tabernaculo matris sue introduxit: et vxorem accepit: Quia in loco Synagoge de qua natus est christus/ ecclesiaz dilexit: vt que cognatione ideſt predestinatione proxima fuerat: amore coniuncta vxor fiat. Et idem Gregorius super illud Math.xxij. simile factum est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias filio suo: post. Glo. interlinearem ibi. Homelia trigesima octaua. idem dixit. Tunc (inquiens) deus pater/ deo filio suo nuptias fecit: quando hunc in vtero virginis/ humane nature coniunxit. Quando deum ante secula/ fieri voluit hominem in secula seculorum. Ulterius infra subiungens. Uterus autem genitricis virginis huius sponsi thalamus fuit. Unde et psalmista. Psalmo decimo octauo. dicit: In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Tanquam sponsus quippe de thalamo suo processit: qui ad coniungendam sibi ecclesiam incarnatus deus de incorrupto vtero virginis exiuit. Patet enim ecclesiam christi sponsam et vxorem esse.

Digitized by Google

86 ¶ Fratres vero chriſti ſunt quilibet eccleſie prelati: et quicunq; alij qui digne eccleſiam regere poſſunt ⁊ debent. De quibus Matthei. xxviij. locutus eſt dñs. Ite (inquiens) et nunciate fratribus meis. Et Joannis. xx.
87 Vade ad fratres meos. ¶ Mortuo itaq; Chriſto ſiue ſemine quia paucos ipſe in vita ſua acquiſierat: et pauci ejus ſecuti fuerũt: (Nam illi ſemen chriſti dicuntur/ qui ſecũdum. Glo. Machabeorum primo. c. xiij. et fideliter crediderunt:) Eccleſia chriſti fratrẽ idest prelatum/ vt ſemen idest ſpirituales filios per ſpiritualem regenerationem ei ſuſcitaret requirebat. ¶ Et propterea beatus Idem Auguſtinus in expoſitione pſalmi xxxiij. ſuper illud Apoſtolus ebureie. ⁊c. Dicte Moſayce legis figurã cõſiderans/ his verbis aiebat. Ad hoc ſacramentũ pertinet: quod ſcriptum eſt in lege: Si mortuꝰ fuerit frater: accipiat vxorẽ ejus/ frater ejus: et ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Dixit chriſtus/ vt fratribus meis. Dixit et alio pſalmo. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Mortuus eſt chriſtus: reſurrexit: Aſcendit: abſentauit ſe corpore: ſuſcepertt fratres eiꝰ vxorem ejus predicatione Euangelij generaturi filios: non per ſemetipſos/ Sed per Euangeliũ propter nomen fratris. In chriſto enim Jeſu (inquit) per Euangeliũ propter nomen fratris ego vos genui. Itaq; ſuſcitantes propter nomẽ fratris ſemen fratri ſuo: quotquot generãtur: non paulianos aut petrianos/ ſed chriſtianos nominantur: Hec ille. ¶ Quã figurã cum Saducei minime intelligerent: Et Redemptorem noſtrũ de predicto Deuteronomio precepto interrogarent: eiſdem Redemptor noſter (Matthei. xxij. Marci. xij. ⁊ Luce. xx.) reſpondendo dixit: Erratis neſcientes ſcripturas neq; virtutem dei. ¶ Et hoc eſt quod beatus ſuper Lucam lib. iij. c. iij. col. v. dicebat Ambroſius. In quo precepto (inquiẽs) legis/ futuram perpetuitatem defunctorum ſeminis nobis eſſe promiſſam/ non intellexit populus iudeorum: Sed ſecundum litteram accipiens: gratiam corrupit oraculi. Alius enim erat frater qui defunctorum fratrum ſemen ſuſcitaret: Non frater ſecundum carnis germanitatem: ſed ſecundum gratie puritatem. Et ideo fortaſſe frater nõ redemit: redimet homo. Quia non Germanus frater ille/ ſed dominus et mediator dei et hominum homo chriſtus Jeſus reſurrectionis gratiam propagauit. Hec ille.

Preter enim Antiquiſſimam illaꝝ iudeorum conſuetudinem et obſeruantiam ac Moſayce legis preceptum/ Magnam de Redemptore noſtro in ſe figuram habuiſſe: Et propter Redemptorem noſtrum (vt beatus etiam Chriſoſtomꝰ/ Geneſis. xxxviij. Homelia. lxj. ſcribit) [illegible]ſſe. Sicut et alia multa in ſacra ſcrip[illegible]atrimonij et conjunctionis materia atq; propoſito/ reperimus figuratiue dicta/ et diſpenſatiue facta fuiſſe.

¶ Precepit enim Abraam ſeruo ſuo ſeniori (vt Geneſis. xxiiij. legitur.) Quod Iſaac filio ſuo non aliam quam de ſuus cognatione vxorem acciperet.

¶ Preceptum etiam fuit Jacob Geneſis. xxviij. quod nullatenus coniugem de gente Chanaam/ Sed in Meſopotamia de domo Bathuel patris matris ſue/ filiam Labã auunculi ſui acciperet.

¶ Preceptum etiam fuit Numeri. xxxvj. Quod nullus vxorem niſi de propria tribu atq; familia duceret. Aliaq; quamplurima ſimilia precepta facta fuiſſe inueniũtur: que prolixitatis euitande cauſa omittenda ſunt.

¶ Sed quia predicta omnia diſpenſatiue ſecundum temporis vtilitatem/ neceſſitatem/ congruitatem/ et honeſtatem facta fuerunt: et figuratiue emanarunt: ad denotandum quod fideles cum infidelibus coniungi non deberent: Ne ex infidelium coniunctione/ Fideles in malum aliquod prolaberentur: Tam illa quam alia figuralia ſigna/ et obligatio precipue illa/ qua frater ad vxorem fratris abſq; liberis premortui ducendam aſtringebatur/ iudeorumq; conſuetudo et obſeruantia/ Deuteronomium q; preceptum/ cum quid Cerimoniale fuerit/ et figuratiue vt diximus emanauerit: omniaq; ad tempus data atq; conceſſa fuerint: vt Apoſtolus inquit: et habetur. in. c. cũ igitur. trigeſima quinta: queſtio ſecũda. et traditur per Bal. et communiter doctores: In capitulo tranſlato ſacerdotio. cum ſimilibus de conſtitutionibus. Veritate veniente Ceſare debuerunt. Nam per Hieremiam: capitulo. xxxj. ceſſationem iſtam Jam dominus ipſe predixerat: Quod beatus Paulus poſtea ad Hebreos octauo expoſuit ⁊ declarauit. Ecce (inquiens dominus) dies venient: et feriam domui Iſrael et domui Juda fedus nouum: non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus veſtris In die qua apprehendi manum 88

eorum: vt ducerem eos de terra Egypti. ¶ Quinimmo morte atq; passione christi/ et si non matrimonium tamen obligatio atq; necessitas contrabendi predicta/ Deuteronomiumq; preceptū/necnon omnia Cerimonialia/figuralia/atq; legalia q̄ ad christum o[illegible]bantur: et in ipsum tanq; in finē [illegible]um tendebant: inquantum christ⁹ finis et veritas legis erat: cum christo cruci fixa fuerunt. ¶ Nam cum lex Mosayca nihil aliud nisi quedam nome legis figura/ et quoddam censuale chirographum ac debitoris contractus fuerit: ad cuius obseruantiam totus ille iudeorum populus vsq; ad creditoris mortē se obligauerat: Ideo mortuo creditore ideſt christo/ omnino contractus ille mortuus/ deletus/ atq; rasus extitit. De cuius chirographi deletione p̄ christo facta/ ad Colloſſenſes Apoſtolus ſcripſit: Delens (inquiens) quod aduerſus nos erat chirographum decreti: quod erat contrarium nobis: et ipsum tulit de medio/ affigens illud cruci. ¶ Et sicut christus quoad corpus tantum ꝛ non quo ad animam mortuus extitit: Sic lex vetus quo ad corp⁹ id est quo ad litteram/cerimonialia/ atq; figuralia/non quo ad animam ideſt quo ad veritatē ꝛ ſpiritum littere mortua fuit. Mua lege mortua/veritas legis (que lex Euangelica dicitur) cum christo surrexit. Nam vt Joānis primo ſcribitur: Lex per Moyſen data est: gratia tamen et veritas per Jeſum christum facta est. ¶ Et quānis christus humani generis Redemptor de talibus coniugijs deſcendere decreuit. Illud (vt beat⁹ Hieronymus ſcribit: ꝛ habetur: in. c. dominus. lvj. Diſtinc.) dominus ipſe facere voluit: vt nobis magnam fiduciam prestaret: ſcilicet vt qualicumq; modo naſcamur: duz tamen veſtigia eius imitemur: ab ipsius corpore (cuius per fidem mēbra effecti ſum⁹) nullatenus ſeparemur.

89

90

91

92

93

beris p̄mortui matrimonium prohibuit.

Ad hec ecclesia sancta catholica tale cum vxore fratris absq; liberis p̄mortui necessitatem superstiti fratri lege impositam/ Nec nō cuncta cerimonialia que in recusationis casu fiebant/ cum christo crucifixa esse cognoscēs. Videnſq; iam turpe et inhoneſtum esse: Quod post Redemptoris paſſionem frater relictam fratris etiam voluntarie ad ſuſcitandum ſemen ducere poſſet: Tam ipſa Alma mater Eccleſia/ quaz ſeculares principes (ſicut Redemptor noſter per ſui paſſionem illam contrabendi cum vxore fratris absq; liberis premortui obligationem atq; neceſſitatem extinxit et abſtulit:) pariter modo et ipſi contrabendi libertatem totaliter abſtulerunt. Et quod amplius frater vxorem fratris absq; liberis premortui ad ſuſcitandum ſemen minime ducere poſſet: ſuis ſtatutis/conſtitutionibus/legibus/ac ordinationibus ſtatuerunt. Idq; in Agathenſi conſilio et alias perpetuo ſeruari inſerunt: et ad id ſeruandum cunctos homines maxime Chriſti fideles obligarunt. vt est textus apertus In capitulo Si quis de ſponſauerit. xxxvij. q. ij. et in. c. de inceſtis. et in capitulo: et hoc. xxxv. queſtio. tertia. et in capitulo. Ad Audientiam. et. c. Sponſaz. de Sponſa. et in capitulo. ſi. de diuortijs. et in. l. fratris et. l. licet. cum ſimilibus. C. de inceſtis. nup. ¶ Et in tantum poſt Eccleſie inſtitutionem/ ordinationem/ atq; prohibitionem/ ad hoc ſeruandum obligamur: et a deo vxorem fratris absq; liberis premortui ducere prohibemur: Quod ſi ſtatutum vel conſuetudo nunc in contrarium eſſet: nullatenus talis conſuetudo valeret: Immo eandem tanquam nullam nullius vaſalis et efficatie nullatenus Sequi deberemus. vt notabiliter voluit. Butri. in Rubrica de conſuetudine. quem refert et ſequitur Feli. in capitulo primo. colu. iij. Verſiculo. tertia declaratio. de tregua et pace. Pro quibus licet ipſi non dicant: videtur textus. In lege penultima (cum textus ille Egyptiorum conſuetudinem hoc permittentem impugnat) cum ſimilibus. C. de inceſtis. nup. Bene facit. textus In capitulo. quod ſuper his vbi per. Glo. et doctores. de conſanguinitate et affinitate. Et que tradunt Hoſtien. Joan Andre. ꝛ doctores. in capitulo quod dilectio. eo titulo. Et que in reſponſionibus ad Auguſtini interrogationes interrogatione ꝛ reſponſione ſexta/ beatus ſcripſit Gregorius. et habetur In capitulo ad ſedem. Verſiculo. quedam. xxxv. q. quinta. Et que de preſcriptione contra prohibitionem contrabendi cum affine/ Ricardus de mediavilla poſt alios tradit: in quarto ſententiarum. Diſtinct. xlj. Articulo. ij.

Digitized by Google

¶ Nō non iure diuino ſed tātum humano ſcilicet ex eccleſie ordinatiōe matrimoniū eſt vxore ſine liberis p̄mortui prohibitū fuit.

q.iij. Et q̄ de cōſuetudine beatus Thomas ſcribit: In prima ſecunde.q.xcvij. articulo. iij. in reſponſione ad primum.

EX quibus omnib⁹ (Inuictiſſime Ceſar) euidenter atq; clariſſime patet: nō aliquo iure diuino (morali ſcilicet) nec poſitiuo: Sed humano tantum iure ex eccleſie catholice inſtitutione (qō frater vxoꝛez fratris abſq; liberis p̄mortui ad ſuſcitādū ſemen ducere non poſſit) ſtatutum deciſuz ac ordinatum eſſe: Dictamq; prohibitionē potius humanā q̄ diuinā extitiſſe: ⁊ magis poſitiuo quam diuino iure factam fuiſſe.

¶ In qua opinione beat⁹ fuit Auguſtin⁹. in libro. xv. c. xvj. de ciuitate dei dicens: Nō quanto hoc antiquius fuit compellente neceſſitate: tanto poſtea factum eſt damnabilius religione ſedente eccleſie phibitione prohibente.

¶ Nō quidē expreſſius atq; clarius Idem Auguſtinus ⁊ omnes ſuper leuiticum ordinarie ſcribentes/ et etiā hiſtoriaꝝ magiſter/ Lincolnenſis/ Rodulphus flandacenſis/ Jacob⁹ de luſana/ Petr⁹ bleſenſis/ Hugo cardinalis/ et Dio. ticrinearis ſup. xiiij. Mathei. c. et alij ſuperius relati voluerunt: in quantum leuiticam illam prohibitionez in fratre viuo vel cum liberis decedente intellexerunt: et inquantum caſum noſtrū minime ibi comprehenſum/ minimeq; ibi prohibitum fuiſſe affirmarunt.

¶ Eandē etiā opinionē tenuit. Druthmarus/ Albertus magnus/ et ceteri de quib⁹ etiā ſuperius mentionē fecimus: dicentes ⁊ affirmātes/ Ideo Herodē beatū Joannē reprehendiſſe: quia Herodias Philippi fratris ſui vxoꝛē viuēte fratre ipſius conſtitit duriſſe. Innuētes ⁊ ſentientes/ qō ſi tūc temporis etiā poſt chriſti aduentū ante eccleſie prohibitionē frater nō viriſſet: licite eandez ſecundū legē Herodes ducere potuiſſet.

¶ Hanc etiam opinionē tenuit Scotus in quarto ſententiarum. Diſtinc. xlj. in principio. in queſtione de affinitate. Ad ſi. ad queſtionem. vbi inquit. Nullam aliam rationē eſſe/ quare affinitas impedit matrimoniuz: niſi ſtatutum eccleſie affines illegitimantis. Et propterea idem Scotus in eodē quarto ſententiarū libro. Diſtinc. xl. Verſiculo. ſecundo circa finez dicebat. Nullatenus in lege euangelica inuenirt: aliaz prohibitionē vltra prohibitionem legis nature a chriſto factam fuiſſe. Quod etiam ibi beatus Bonauentura. in. iij. q. Joannes de baſſolijs ⁊ Franciſcus maro. Scoti diſcipulus voluerunt. Et eſt textus apertus. in. c. ij. in finalibus verbis. xxxv. q. ij.

¶ Eandem etiam opinionem tenuit Petrus de palude Ibidem. Articulo [illegible] tunda cōcluſione. Secunda (inquiens) concluſio eſt de prohibitione iuris diuini: qua prohibentur plures perſone pura ſimul naturali federe commorantes: que numerantur Leuitici. xviij. et ſunt duodecim. Mater/ Nouerca/ Soror/ Neptis/ Materterra/ Vxor patrui/ Nurus/ Vxor fratris non premortui ſine liberis. ⁊c. Hec ille. Clariſſime volens atq; ſentiēs. Nō ſi frater abſq; liberis mortu⁹ fuiſſet: nullaten⁹ iure diuino tale matrimonium prohibitum extitiſſet.

¶ Huius etiam opinionis beatus fuit Bonauentura/ in eodem quarto ſententiaruz. Diſtin. xxix. Articulo. ij. q. iiij. ſic inquiēs. Illegitimitas perſonaruz ad matrimoniū eſt dupler. Una eſt ſecundum naturam ⁊ inſtitutionem diuinaz: vt puta quod filius nō contrahat cum matre/ neq; pater cum filia: Item quod alligatus vxoꝛi non ducat aliā: Vel etiam in gradibus diuina lege prohibitis. Leuitici. xviij. vt dicunt iuriſperiti: vbi prohibetur ſecundus gradus. Et hec Illegitimitas aſtringit fideles et infideles. Et ſi in tali Illegitimitate contrahitur matrimonium apud infideles: Soluitur cū veniunt ad fidez. Quia (vt dicit Ambroſius) quod extra dei decretum factum eſt: Non eſt putādum matrimonium: Sed cum cognoſcitur emendandum. Unde iudeus ſi contrahat cum ſoꝛore/ in primo gradu: ad fidez veniens/ ab ea ſeparatur. Si autem cōtrahit cum vxoꝛe fratris: quia hoc eſt in lege conceſſum: minime ſeparatur. Hec ille. Vult ergo clare beatus Bonauentura: nuptias cum vxoꝛe fratris abſq; liberis defuncti/ neq; diuino iure fuiſſe prohibitas. Quia ſi diuino iure prohiberentur: et in leuitica diſpoſitione comprehēderētur: ſicut ⁊ nuptie cum ſoꝛoribus celebrate diſſoluuntur: pari modo et iſte diſſoluerentur.

¶ Eandem etiam opinionem tenuit Guilielmus de rubione. In eodez quarto. Diſtinctio. xlj. In ſecunda queſtio. prime queſtionis principalis. Verſiculo. tertia et vltima concluſio. In lege (inquiens.) Euangelica/ Omnis affinitas videlicet tam recta

ꝙ transuersalis impedit matrimoniū cōtrahendum: quia sic est ab ecclesia ordinatum.

¶ Idem etiā voluit Ibidem Gabriel biel vel vt melius loquar Cuēdelinus/ in illius supplemēto: in prima.q. vbi tractans an affinitatis impedimentum de iure diuino positiuo/ aut ex ecclesie statuto fuerit: sic ꝛquit. Affinitas est impedimentum matrimonij/ dumtaxat ex ecclesie instituto effines ad matrimoniū in certis gradib⁹ Illegitimātis.

¶ Et quod nostri casus prohibitio ex ecclesie constitutione fuerit: voluit aperte beat⁹ Thomas theologorū princeps: et post eū subtilissimus ac Reuerēdissimus domin⁹ Thomas de vio Caietanus: Sancte Romane ecclesie presbiter Cardinalis: in secūda secunde.q. clxiij.

¶ Hanc etiaꝫ opinionem clare voluit. glo. quam ibi communiter doctores sequūtur. In capitulo litteras. In verbo diuina lege. de restitu. Spolia. et in. c. primo. ꝟ Historia. in verbo per Moysen. xxxv. q. prima. Duz casus diuina lege prohibitos referēs/ et de vxore fratris mentionē faciens: casum illud de fratris vxore quandam recepisse determinationem dixit: scilicet quando frater absqꝫ liberis mortuus fuit. Quē casum in diuina prohibitione nullatenus posse cōprehendi voluit. Quod quidem satis etiaꝫ voluit. Glo. communiter approbata. in. c. Ad audientiam. in verbo sponsam fratris. in finalibus verbis. de sponsa.

¶ Et pro ista opinione est textus apertus. in. c. deus qui. de diuortijs. Vbi summus pontifex cum illis q̄ ante illius textus dispositionem eiusqꝫ promulgationem cum relictis fratrum (iuxta legis Mosayce preceptum iudeorumqꝫ consuetudinem) contraxerūt: vt vxores predictas retinere possent/ dispensauit. Que dispensatio ita generaliter (vt in secunda prorima principali dubitatione dicemus) minime fieret: si iure diuino tale matrimonium veritaꝫ prohibitumqꝫ existeret.

¶ Per quem textum hanc opinionem doctores communiter ibidem tenuerūt: Maxime hostien. Casum istum lege diuina toleratum et per consequens minime prohibitum esse affirmans.

¶ Et Anthonius de Butrio. in secūdo notabili: et illo textu notatus et dicens: contrahere cū relicta fratris absqꝫ liberis premortui Aure diuino permissum sicqꝫ nullatenus prohibitum extitisse.

¶ Et Petrus de Anchoarrano. in secundo etiā notabili dicens. Quod sicut ad fidē cōuersi tollerantur/ si in consanguinitatis gradu canonica lege prohibito contraxerūt: pari modo / si in gradu affinitatis de quo ibi cōtraxerint: tollerari debent. Clare sentiēs atqꝫ volens: casum istum quod frater scilicet vxorem fratris absqꝫ liberis premortui ducere non possit: non iure diuino sed positiuo canonica scilicet lege prohibitū esse.

¶ Idem voluit ibidem cardinalis. A tempore illius textus et sic ab ecclesie prohibitionis tempore/ matrimonium (inquiens) cum relicta fratris absqꝫ liberis premortui prohibitum fuisse.

¶ Vbi etiam idem voluit prepositus. Matrimoniuꝫ predictum (post. Hu. inquiēs) nullatenus diuine legi esse contrarium: sed potius diuina lege permissum.

¶ Quā etiā opinionē cōsulendo secut⁹ est Florianus/ quē refert et sequitur. Barba. in cōsilio. xiij. incipi. Illud in mediū referam. col. j. ⁊ per totum. vol. iiij. cōsulentes ⁊ affirmantes/ etiā tempore nostro. Judeū cū sororevxoris premortue licite cōtrahere posse ⁊ legeꝫ fratris/ legemqꝫ licet. C. de incestis. nup. q̄ matrimonia cū relictis fratruꝫ absqꝫ liberis morientiū improbant: in iudeis locū etiā hodie non habere. Ex quo patet/ talia matrimonia aīi ecclesie phibitionē semp licita ⁊ nullo iure diuino prohibita extitisse. Quia si diuino iure talia cōiugia prohibita fuissent: nullo vnq̄ tēpore cū psonis diuina lege phibitis Judei cōtrahere potuissent.

¶ Et quamuis ecclesia catholica id expresse vt dixim⁹ improbauerit: nullaten⁹ tamē iudei ex quo in suis festiuitatib⁹ tollerātur; a talibus cōiugijs minime iure diuino prohibitis excludūtur: nec quantū adhoc canonibus statutis/ ecclesieqꝫ prohibitionib⁹ ligātur. c. oīa. in fine. xij. distin. c. de infidelibus. et ibi doctores. de consangui. et affinita. c. fi. qui filij/ sint legiti. c. gaudem⁹ cū similib⁹ et ibi ꝯmuniter doctores. de diuortijs. Glo. ⁊ doctores. in. c. primo. in verbo peruenerit. xxxv. q. j. et in. Clemē. j. in verbo principib⁹. de Usuris. Hostien. in suma de iudeis. ꝟ in quib⁹ tollerētur. Albericus de rosa. in Rubrica. ff. l. in nemo ⁊ l. iudei. C. edē titu. Salice. in. l. celebrādis. C. de nupcijs. Collectarius. in. c. Martin⁹. de cognatio. spirituali. Doctores. in Rubrica. vbi. Alex. in. iij. col. ff. noui operis nuntia. et in. c. qō dilectio. de consanguinita. et affinita.

97 ¶ Et ideo in iudeorū successionibus leges nostre inter iudeos etiam hodie non seruā tur. vt notabiliter consuluit. Calderi. in cō silio. x. incipi. lex Mosayca sub titulo de cō stitutio: et in consilio. ij. incipi consuetudo. sub titulo de cōsuetudine. Et in cōsilio. xxx. sub titulo de testamentis. Roma in cōsilio. clv. incipi. permissum lauduz ad finē. quos refert et sequitur Jasson. in. l. qui se patris. col. vj. in pricipio. C. vnde liberi. vbi inquit Ita in magna causa florianum consuluisse. Et idem in. l. maximū vitium. C. de liberis preteritis tenuisse. Quod etiam voluit et p plura tenuit. Alex. in consilio. vj. incipi. su per premissa dubitatione. vol. vj. ¶ Barba. in consilio. xv. incipi. clementissimi. coll. pri ma vol. primo. ¶ Quamuis quantum ad 98 alia ab ecclesia prohibita iudei de ecclesie fo ro (vt ab ecclesia puniri possint) efficiātur. vt traditur per glo. et cōmuniter doctores in. c. post miserabilē cum similibus de Usu ris. ¶ in. c. in Archiepiscopatu. de Rapto. ¶ in. l. nequis. C. de iudeis. ¶ Et quāuis quā tum ad imperiales seculares q̄ leges de fo ro etiam imperatoris seculariq̄ iudicis ef ficiantur: quibus legibus iudei contrafactē res omni casu subijciuntur/tenentur/liga 99 tur/et obligantur. Licet vt dixim⁹ canoni cis constitutionibus non astringantur. vt voluit Azo. in summa de iudeis. Salice. ¶ Raphael fulgo. in. l. nemo. C. eodez titulo. Cynus ¶ petrus de bella pertica. in. d. l. ce lebrandis. C. de nuptijs. doctores cōmuni ter in. c. primo. de constitutio. et in. c. iudei. de testibus. ¶ in. c. gaudemus. vbi Petrus de Ancharra. col. ij. in secunda oppositione rationem diuersitatis assignat. de diuortijs. et in. c. iudei el. ij. de iudeis. et in. d. Clemen ti. prima post. Glo. ibi. de Usuris. Ludo. Roma. in cōsilio. LLL. Lxxxix. Incipi. hec domina. Alexan. in consilio. lxxxix. inci pi. Visa inquisitione per totum. vol. vj. ¶ in consilio. xlij. incipi attentis his per totum. vol. septimo. Philippus corneus. in con silio. xliij. incipi. licet primo aspectu. in fine. vol. primo. et in consilio. clxxx. incipit: in hac consultatione. col. ij. vol. ij. Maria socci. in consilio. lxij. incipi. in presenti cōsultatione. col. iiij. Ursicu. secundo pro hac parte. vol. primo. et in consilio. lx vj. incipi. frustra. col. vij. et. viij. et in consilio. lxx. incipi: in presen ti consultatione. coll. prima et secunda. et in consilio. lxxj. incipi. Cor mundum. eodem. vol. Philip. decius. in. c. consuluit. in. ij. no tabili: de appellatio. Rochus de curte. in. c. fi. col. cxxxij. Ursicu. xv. quero. de consue tu. et Thomas ferratius. in cautella. xxiij. ¶ Eandem etiam opinionez scilicet quod non diuino iure sed potius humano/ et ec clesie catholice institutione statutum fue rit: quod frater vxorem fratris absq̄ liberis premortui ducere non possit: voluit Archi episco. Florenti. In tertia parte sue sume ti tulo. primo. c. xiij. §. ij. Joānes de turrecre mata in. c. coniunctiones. col. ij. in fine. duz ad secundam obiectionē (de. c. deus factā) respondet. xxxv. q. iij. Nicolaus milis in re pertorio suo In verbo dispensatio. Ursi cu. dispēsare potest papa. Et Joānes Lu pus Segobiēsis decanus in tracta suo de matrimonio et legitimatione. in. q. incipien ti que sunt que impediunt matrimonium. col. prima in medio. Idq̄ quāplurimi alij voluerunt. Pro quib⁹ faciunt que in sequē ti proxima atq̄ principali Secunda dubita tiōe dicem⁹. ¶ Et ista est cōmunis opinio/ vera firma et indubitata cōclusio. Secūdū quam iudicandum fore non dubitarē: Qui nimmo in iudicādo ¶ consulendo ab eadez recedi posse nullatenus sanum atq̄ securuz esse existimarem. Quamuis nonnulli cōtra rium ¶ minus bene salua eorum pace Cen serint: ¶ prohibitionē predictaz/ non huma nam/ Sed diuinam esse peream affirma uerint. In qua opinione fuit. butri. in Ru brica de consuetudine. quem refert et sequi tur feli. in. c. primo. col. iiij. Ursicu. tertia de clarario. de tregua ¶ pace. Quam etiam opi nionem tenuerunt. B. Londonie episco pus. Magister Jacobus/ Magister pala tij ordinis fratrum predicatorum/ Magi ster Bartholome⁹ de bononia ordinis fra trum minorum/ Bulardus de nona eccle sia/ Junianus thomatij/ Joannes fardi/ Bernardus cathalanus/ et alter castellan⁹ decretorum doctores: quos Egidius debel lamera in suo eleganti. xxviij. consilio retu lit: incipi. in facto mihi tradito. col. iij. Ursi cu. post premissa. Quorum opinio iūre pro tedere potuit: quando frater cuz liberis pre mortuus fuit: Semelq̄ post eius mortem dimisit: prout in casu quo ipsi consuluerunt cōtingit. alias autem si absq̄ liberis vt in ca su nostro frater ipse decessisset: eorū opinio (cum vere indubitate/ atq̄ communi opi nioni contraria fuerit:) nullatenus iure ali quo validari/ fundari/ approbari/ vel sustī neri vlauit.

Digitized by Google

¶ Respōdetur obiectionibus que fieri contra/superius adducta possent.

QUi cōmuni opinioni non obstat textus qui forte in cōtrariuz adduci posset scz. c.litteras ibi.vt in gradib⁹ cōsanguinitatis diuina lege phibitis.de restit. Spolia.et.c. coniunctiones.ibi quia has diuine seculiq; prohibent leges. xxxv.q.iij. Quia iura illa non in casu nostro (quando scilicet frater absq; liberis mortu⁹ fuit) loquuntur. Sed in alijs cōsanguinitatis gradibus diuina lege prohibitis/et in.xviij.leuitici capitulo contentis (de quibus superius mentionem fecimus Intelliguntur.)

¶ Nec etiam obstat ter.in.c. de incestis.ex Agathensi consilio sumptus. eadem. xxxv. q.iij.in quantum post casus nostri/et alioz consanguinitatis et affinitatis graduum expressionem:omnia coniugia predicta (tam olim quam nunc) incestuosa fuisse affirmauit. Quia etsi olim hoc prohibitū textus ille extitisse dixerit:non propterea casum nostrū iure diuino fuisse phibitū asseruit. Sed immo olim humano scilicet et positiuo iure id tam verum fuisse sensit. Nam per.c. siquis desponsauerit.xxvij.q.ij.et per alia iura late superius adducta hoc idem olim prohibitum/statutum/decisum/ac determinatum extitit.

¶ Nec obstare etiam poterit Si forte aliquis dixerit: Quod cum per diuinam illaz leuiticam dispositionem/ Matrimonium cum vxore fratris etiā absq; liberis premortui prohibitum fuerit: (inquātuz dominus absolute et indistincte leuitici.xviij. turpitudinem vxoris fratris reuelari prohibuit: Et inquantum tale matrimoniuz:in.xx. eiusdē libri capitulo Illicituz fuisse dixit:) Quamuis postea iustis quibusdā respectibus atq; cōsiderationib⁹ illud dōs tollerauerit:tamē et quo sancta mater ecclesia (p̄dictā tollerationem ac permissionem de medio tollendo et dictam diuinam leuiticam prohibitionem confirmando) matrimonium predictum improbauit:talis prohibitio non humana/sed potius diuina dici et reputari debuit. Cuz sancta mater ecclesia nihil de nouo fecerit:minimeq; quicq̄ nouitatis induxerit:Sed deuteronomiam illaz permissionem de medio vt diximus tollendo/leuiticam tantum dispositionem atq; prohibitionem confirmauerit.

¶ Quia hinc difficultati satis cōgruā/satisq; clarā ac euidētē et superi⁹ latissime adductis colligere possum⁹ responsionē:vt scilicet de fratre viuo vel cū liberis defuncto dictaz leuiticā intelligam⁹ dispositionē. Nunquā enim ante ecclesie catholice prohibitionem matrimonium fratris cuz vxore fratris absq; liberis premortui/fratribus inter dictuz prohibitum mq; fuisse legimus. Immo semper permissum atq; tolleratum fuisse reperimus. Quinimmo dato quod leuitice ille dispositiones de vxore fratris etiaz absq; liberis premortui loquerentur; taliaq; fratrum matrimonia improbarentur: Tamen quia postea per Deuteronomiam dispositionē id expresse reuocatum/et contrarium fieri debere preceptuz fuit: Sicq; tale matrimonium (quādo frater scilicet absq; liberis moriebatur) licitum atq; tolleratū extitit. Quāuis postea ecclesia sancta catholica predictā leuiticam dispositionem confirmauerit. A tempore ecclesie confirmationis atq; prohibitionis et sic a confirmante/et non a tēpore legis leuitice/ꝛ sic a confirmato/prohibitio predicta vires ac denominationem summere debuit. ¶ Vulgatissima em̄ ac indubitatissima regula est:Quod quando per confirmationem alicuius rei esse tribuitur:vel res ipsa validatur:vt puta quia ante confirmationē res ipsa actusq; ille fieri non p̄mitteb⁹ tur:Tūc nō principalis ordinationis sed cōfirmatiōis tēpus inspicitur: ꝛ a cōfirmante act⁹ ille noiatur:vt notabiliter inquit. Bal. in.l.ex placito.col.ij.C.de reruz permitatione.ꝛ in.l.ex verbis.C.de donatio inter virū ꝛ vxorem.ꝛ in tractatu Scismatis quez posuit post titulum.C.siquis aliquē testa prohibu. et in.l.ius ciuile per textuz ibi.ff.de iustitia ꝛ iure.et i.l.adoptio.ff.de adoptio. Idē voluit Bar.ꝛ communiter doctores.in.l.ꝛ quia vbi latissime per modernos.ff.de iurisdictio.omni. Judi. Barba in cōsilio.xxiij. incipi. a ione:in.ij.col.et cōsilio.xxix.incipit. illud in medium afferam in.iiij.col. et consilio.xlij.incipi.deū innocet aduitoriez in.vij. col.ꝛ cōsilio.lxxvj.col.penul.vol.iij.de quo per feli.in.c.inter dilectos.col.vij.de fide instrumen.per doc.in.l.omnes populi cuz similibus.ff.de iustitia:et iure. Sed cuz summus pontifex sanctaq; mater ecclesia dictū cum vxore fratris absq; liberis premortui matrimonium improbauerit:et prohibitionis tempore licitum tale matrimonium fuerit:predictam prohibitionem non diuinam sed humanam potius reputamus. Omnia enim nostra facimus:cum auctoritatem nostram impartimur.l. prima cuz similibus. C.de veteri iure enucle.

100

Digitized by Google

¶ Et si forsan aliqui adhuc casum nostrum diuino iure pertinaciter prohibitum esse dixerint: Sicq; iura predicta intelligẽda esse putauerint: Si de expressa legis diuine prohibitione id intellexerint: Eoruꝫ opinionẽ erroneam esse: Secq; erronee locutos fuisse meminerint. Eorum tamen opinionem forte hoc infrascripto modo saluare poterimus. Nam id dicere possumus: ⁊ satis congruũ veritatiq; consonum existimamus: Quod quamuis nullo vnq; diuino/ sed potius humano tm̃ vt diximus iure ex catholice ecclesie institutione Matrimoniũ cum vxore fratris absq; liberis premortui fratrib⁹ interdictum prohibitumq; extiterit: hocq; communis theologorum/canonistarum et legistarum Schola vt diximus comprobauerit: Et sic talis prohibitio potius humana quã diuina fuerit: Tamen ex quo sancta mater ecclesia q̃ semper regitur spiritu sancto/ tale matrimonium suis constitutionibus improbauit: credendum est: Dictam ecclesie prohibitionem/quandam iuris diuini/ consideratione habuisse: et a iure diuino diuina q; ordinatione originem causam. ⁊ occasionem ad tale matrimonium prohibendũ sumpsisse. Nam ex quo morte atq; passione christi Redẽptoris nostri/ talis cerimonialis obligatio/indecorumq; consuetudo ⁊ obseruantia/ac Mosayce legis preceptum (quia de Redemptore nostro magnam vt diximus figuram continebat:) cum aliis cerimonialibus atq; figuralibus extinctum/ mortuum/atq; anullatum extitit: Satis dominus ex predictorum extinctione atq; anullatione/cum iam omnia cõpleta et consummata fuerint: quod id tanq; inhonestum/indecens/ ⁊ minime necessarium amplius fieri non deberet: sua aperta voluntate monstrauit/ Et Alma mater ecclesia quamuis voluntarium a domino cum fratris vxore matrimonium minime expresse prohibitum inuenerit: nec dominus ipse prohibuerit: Ex eo tamen quod contrahendi obligationem atq; necessitatem dominus ipse abstulit: Satis ex illa diuina cerimonialium et figuralium extinctione/ad auferendam etiaz contrahendi libertatem/originem/causaz/ et occasionem sumpsit. Et quamuis ecclesiam catholicam diuina quadam inspiratione atq; imitatione matrimonium predictũ prohibuisse cognoscamus: non tamẽ ppter hoc prohibitionem predictaz de fratris absq; liberis premortui vxore a fratre etiaz voluntarie ducenda/diuinã reputamus: Sed tantum humanam ex sola ecclesie scilicet institutione (quibusdam iustis considerationibus/ex diuina prouisione atq; ordinatione/cerimonialium q; extinctione comprehẽsis) factam fuisse credimus ⁊ affirmamus. Sicq; omnium contrarium tenentiuꝫ ⁊ cõmuni opinioni repugnantium opiniones/ ac iurium decisiones (si qui contrarium tenuerunt) intelligi/interpretari atq; declarari posse existimamus.

¶ Dominus enim solum obligationem ⁊ cõtrahendi necessitatẽ/penarumq; impositionẽ (quib⁹ frater ad vxorẽ fratris absq; liberis premortui ducendam cogebatur:) reuocauit. Nec enim cerimonialia atq; figuralia erant: que cum in figura contingerent et cerimonialia fuerint: eius morte atq; passione omnia extinxit ⁊ anullauit. Sed quod frater si voluntarie fratris absq; liberis premortui vxorem ducere vellet: id facere non posset/ nullatenus prohibuit: Sed catholica Sancta mater ecclesia id vt diximus improbauit. 101

¶ Cum igitur casum nostrum minime iure diuino prohibitum ac improbatum/ sed permissum potius ⁊ tolleratuꝫ/ Immo veritus preceptum fuisse reperiamus. Nullatenus contrarium asserere possum⁹/ nec debemus. Nõ enim quis improbare seu prohibere debet: quod improbandum aut prohibendum nunq; sancta scriptura declarauit. vt inquit. tertius. in. capitulo. lex diuine. xxvii. q. ij. 120

¶ Nec obstare videtur. Si ⁊ illud adducatur: quod ad paterniũ filio suo neptem ex filia copulare volentem. Epistolarum lib. viij. epistola. lxvj. Beatus scripsit Ambrosius. sic inter alia dicens. Peteredis in tuis litteris/quod permissuꝫ hoc diuino iure cõnubium. Huiusmodi pignoribus existimetur: eo quod non sit prohibitum. Ego autez et prohibitum asserо. Quia cum leuiora interdicta sint de patruelibus fratribus: multo magis hoc quod artioris est/ plenum necessitudinis interdictum arbitror. Qui enim leuiora astringit: grauiora non soluit/ sed aligat. Quod si ideo permissum putas: quia specialiter non prohibitum: Nec illud prohibitum sermone legis reperies: ne pater filiam fuam accipiat vxorem. Numquid ideo licet quia non est prohibitum? Minime. Interdictum est lege/ que est in cordibus singulorũ. Im-

terdictum est inuiolabili prescriptione pietatis titulo necessitudinis. Quanta huiusce modi inueries non esse interdicta/lege per Moysen edita: et tamē interdicta sunt quedam voce nature. Multaq; sunt que licet facere: Sed non expediunt. Omnia enim licent: Sed non expediunt: omnia licent/sed non edificant. ⁊c. Hec ille. Quia in casu expresse diuina lege prohibito beat⁹ Ambrosius loquitur. Nam turpitudinem patrui reuelare: et sic neptem cum patruo posse cōiugi. Leuitici. xviij. prohibetur. Casus autem noster/cū In lege diuina expresse permissus reperiatur: nec pbibitus dici potest: nec veritus a beato Ambrosio affirmatur. Sed quia (vt ipse inquit) multa licent que non expediunt/nec edificant: Ideo iuste et recte talia matrimonia (et si antea lege diuina tollerabantur: licitaq; putabātur:) ab ecclesia sancta catholica vt diximus prohibentur et reprobantur: et tales prohibitiones non diuine (cum in lege diuina expresse nō reperiantur:) sed humane potius nominantur. Quis enim iure diuino id prohibitum asserere poterit: qō ⁊ dominus ita fieri multis i locis voluit/iussit atq; precepit: Quod q; in ipso contingi et adimpleri decreuit: quando ex talibus coniugiis descendere nō dubitauit: Certe nemo. Nisi talia dicentē/Insanum atq; dementem iudicemus.

Conclusio presentis q̄stionis.

Ex quibus omnib⁹ (Inuictissime Cesar) hanc veram/certam/et indubitatam inferimus atq; firmamus cōclusionē: tale scilicet matrimonium cuz vxore fratris absq; liberis premortui nullatenus iure diuino prohibituz fuisse: Sed potius diuina lege tolleratum/permissum/immo verius a domino (quod ita fieret) preceptum/et postea ab ecclesia sancta catholica improbatum extitisse.

Que cōclusio etsi absq; dubitatione procedere videatur: prout In veritate procedit: multo magis et absq; difficultate procederet: si frater vxorem suam (vt in casu nostro contingisse fertur) carnaliter non cognosceret. Quo casu. Cum Illustrissimus dominus Arcturus vxore carnaliter minime cognita mortuus fuerit: nullo diuino iure repugnante/nec contra dicente/licite eādem Serenissimus Henricus eius frater in vxorem ducere potuit: cum nulla inter eos affinitas cōtracta videatur. De cui⁹ affinitatis cōtrahende substantia est: qō carnalis copula subsequatur. vt cōmuniter doctores concludunt: multa sup copula tam ordinaria q̄ extra ordinaria et seminis effusione adducentes In dicto quarto sententiaꝝ. Distin. xlij. et in. c. extraordinaria/cum similibus. xxxv. q. iij. et de Eo qui cognouit cōsanguineam vxoris sue per totum. cum his que latissime Archiepiscopus scribit Florētinus/In tertia parte sue summe. titu. primo. c. xj. in principio. Solum enim ex ecclesie institutione atq; prohibitione talem fratris vxorem frater ducere prohibetur. Quia cū quedaz honestas in matrimonijs signanter attēdatur: In quib⁹ non solū quid liceat/sed quid honestū sit consideratur. Ecclesia sancta catholica (preter alia matrimonij impedimenta) illud matrimonij impedimentum inuenit: quod publice honestatis iusticiam vocauit. capitulo primo cum similibus et ibi cōmuniter doctores. De sponsa. lib. vj. ⁊ traditur per doctores in summa post. Slo. ibi. xxvij. q. prima. Et sponsam fratris non cognitam (propter publice honestatis impedimētuz quod inde oritur:) fratrē ducere prohibuit. .c. sponsam. cum similibus. et ibi. doctores. De sponsa. ¶ Et qō tale publice honestatis impedimentum ab ecclesie institutione et sic a iure positiuo et humano et non a diuino iure robur acceperit: quamuis hoc clarum atq; indubitatū existat: voluit/tenuit/et tradit beatus Thomas post alios. In dicto quarto sentē. Distinc. xlij. Uersicu. ad secundum circa finem. Joannes Andre. quē communiter doctores sequuntur. in. c. non debet de consangui. et affinita. et in. d. c. primo. De sponsa. libro. vj. Bal. in. l. penulti. C. De incestis nupt. Lucas de pena post alios. in. l. fi. in. viij. col. C. De incolis et vbi quis domicilium. li. x. ¶ Et An ex illustrissimi domini Arcturi quondam et Serenissime dñe Catherine cohabitatione/⁊ thori communione/presumēdum sit/Inter eos carnalem copulam precessisse: quia de hoc in decima tertia principali questione tractauimus: et an coniugum confessioni sup hoc standum sit/in. xv. principali questione nō nulla dicemus: ad ibi dicenda/tradenda/atq; tractanda nos remittimus.

Et vt breuius huius prime dubitationis atq; facilius veritas habeatur/et inueniatur: breuē (Inuictissime Cesar) atq; succintā posse fieri existimo distinctionē/conclusionem/atq; determinationē. ¶ Cū

Digitized by Google

enim queritur An frater vxorem fratris ducere possit: an hoc sibi iure diuino (a tempore scilicet legis scripte incipiendo) prohibitum videatur: sic esse censeo distinguendū.
¶ Aut tēpore quo frater vxorem fratris ducere volebat: Dictus eius frater viuebat: aut mortuus erat.
¶ Si enim frater viuebat: nullo diuino iure frater vxorem fratris viuente fratre ducere poterat: etiam in casu quo frater vxorē suā ex legis veteris permissiōe repudiabat.
¶ Aut frater mortuus erat: Et tūc/ aut frater vxorem suam carnaliter non cognouit: quia ante quam vxorē carnaliter cognosceret mortuus fuit: ⁊ tunc non iure diuino sed tantuz humano ⁊ positiuo ex ecclesie catholice institutione/ frater vxorē fratris premortui non cognitam ducere prohibetur.
¶ Aut frater carnaliter vxorem suam cognouit: ⁊ tūc/ Aut sine prole frater decessit. Aut cum prole.
¶ Si enim absq; prole frater decessit: Omni iure tam naturali quaz diuino vsq; ad catholice ecclesie prohibitionem/ tale cuz vxore fratris absq; liberis premortui matrimonium/ licitum/ permissum atq; tolleratum fuit: Imo ex dñi precepto tale inter eos cōiugiū fieri debuit. Nō postea sancta mater ecclesia ⁊ sic ius humanum improbauit.
¶ Aut frater cum prole decessit: Et tunc. Aut ex illa eademq; vxore cum qua frater contrahere volebat. Aut ex alia.
¶ Si ex eadem. Et tunc. Tam iure diuino quā humano/ a legis scripte et sic a secūde institutionis tēpore vsq; in hodiernam diē semper fratrem relictam fratris cum prole decedentis ducere prohibitum fuit.
¶ Si enim Ex alia vxore frater prolem reliquit: puta quia prima vxore mortua ex qua prolem suscepit atq; dimisit/ Aliam duxit: ex qua prolem forte habere non potuit: et si habuit/ prolem tamen ex ea non dimisit: et ⁊ tunc/ licet istuz casum nec decisum immo nec scriptuz inuenerim: idem dici posse existimarem: scilicet quod nec istam secundaz vxorem ex qua defunctus prolem non suscepit: frater aliquo iure ducere potuit. Et hoc ideo/ quia cum causa deuteronomie dispēsatiōis hec fuerit: scilicet vt frater fratri suo/ non vxori/ Semen suscitaret: et nomē eius non excideret: ex per prolem ex vna vxore Relictam talis dispensationis causa cessauerit: merito cessare debuit dispensatio: ⁊ legis similiter dispositio.

¶ Sed quia Hunc Articulum/ An cessante scilicet causa dispensationis/ cessare debeat dispensatio/ late In septima principali dubitatione declarabimus: ibidem adplenum illius veritatem adducemus. Pro nunc autem (Inuictissime Cesar) hec quo ad primam principalem istam dubitationē adduximus. Et quia in multis defecisse credimus: eadem cuiuscunq; melius ac rectius sentiētis correctioni submittimus. Ad secundam vero principalem dubitationem Accedamus.

Digitized by Google

Sequitur secunda principalis dubitatio: An scilicet Summus pontifex potuerit cum dictis Serenissimis regibus dispensare. Et primo pro parte negatiua nonnulle prius difficultates In Serenissimi regis Anglie fauorem ponuntur: que postea inferius confutantur.

¶ Primum pro parte negatiua fundamentum.

Quantum ad secundam principalē huius cause dubitationem Qua queritur et dubitatur: An cum Serenissimis dominis Henrico Anglorum rege ornatissimo/ et Katherina ab illustrissimo Arturo quondā dicti Henrici fratre absq; liberis defuncto relicta/ vt inter se matrimonium contrahere possent: Sicq; an in predicto. v. huiusmodi affinitatis gradu atq; matrimonio potuerit summus pontifex dispensare: Quia casus est singularis et valde notabilis: cuz de summi pontificis potestate honore atq; authoritate/ nec non de Serenissime domine Katherine Anglie regine defensione tractetur: Non nullas prius in hac dubitatione difficultates in Serenissimi Anglie regis fauorem adducere decreuimus: vt illis discussis ac confutatis Clarius Serenissime regine Iusticiam ostendere valeamus.

¶ In primis em (Inuictissime Cesar) prima facie fore dicendū videtur: Summū pōtificē nullaz cū predictis Serenissimis regibus/ Nullamq; i predicto affinitatis gradu dispensandi facultatem habuisse.

¶ Nam cum iure diuino relictaz fratris in vxorem ducere prohibitum fratribus reperiatur: Vt patet. Leuitici. xviij. ibi. Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis: q; turpitudo fratris tui est. et. c. xx. ibi. Qui duxerit vxorē fratris sui: rem facit illicitā.) Non potuit nec potest contra predictū ius diuinum summus pontifex dispensare: vt probat text. apertus. in. c. litteras: ibi quādo aliquis gradus consanguinitatis obijcitur/ in quo sedes apostolica dispensare non potest: nec etiam consueuit. Et ibi. Ut in gradibus diuina lege prohibitis restitutionis aditus precludatur. Et ibi. Cum in illis dispē sare non possit. De restitu. Spolia.

¶ Papa enim super his disponere potest. 1
Super quibus dominus/ Euangeliste/ aliquid aut prophete nequaq; direrit. Ubi vero aperte dominus vel ei⁹ Apostoli/ et eos sequentes sancti patres sententialiter aliq; diffinierunt: ibi Romanus pontifex/ nō nouam legē dare (vt verbis vtar text. in. c. sunt quidam. xxv. q. primo.) Sed potius qđ predictum est/ vsq; ad animam et sanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt Apostoli aut pphete destruere (quod absit) niteretur: non sententiam dare/ Sed magis errare conuinceretur.

¶ Nequaq; enim id stare potest: quod contra euangelicam vel Apostolicam doctrinam actum fuisse inuenitur. vt inquit text⁹. in. c. omne distinctione et questione predicta. Cum tunc tale potius in destructionez quam in edificationem factum esse reputetur. Super quo nulla summo pontifici potestas data neq; cōcessa videtur. Ut ad Corinthios secūdo. c. xiij. beatus scripsit Apostolus. Ideo (inquiēs) hec absens scribo: vt non presens durius agam: secundum potestatem quam dominus dedit mihi in edificationem/ et non in destructionem. ¶ Nō quidem ad Eugenium episcopum. in libro De consideratione. libro. iij. col. penul. beatus scripsit Bernardus. Nō fuz (inquiēs) tam rudis vt ignorem positos vos dispēsatores: sed in edificationē nō in destructionē.

¶ Et ideo beatus dicebat Isidorus vt habetur in capitulo: si is qui preest. xj. q. iij. Quod si is qui preest/ aliquid fecerit: aut cuiq; quod a domino prohibitus est/ facere iusserit: vel quod preceptum est preterierit: aut preterire mandauerit: Sancti Apostoli sententia ei ingerenda est: Ad Galatas primo dicentis. Etiam si nos/ aut Angelus de celo Euangelizauerit vobis preterq; quod vobis Euangelizauimus: Anathema sit: et execrabilis sit omnibus qui diligunt deum:

2

3

4

5

et tanquam falsus rectis dei aut sacrilegus habeatur.

6 ¶ Quia cum precepta atq; mandata domini firma/valida/durabilia/ pseuerabilia/ perpetua/non momentanea/non mutabilia/nec trãsitoria sint: Juxta illud Psalmi xcc. Psalmo. cxlviij. Statuit ea in eternum et in seculum: et in seculum seculi preceptum posuit: et non preteribit. Et Ysay c.c.xl. Verbum domini manet in eternum. Et iuxta salvatoris sententiam. Mathei. xxiiij. dicẽtis. Celum et terra transibunt: verba autẽ mea non peribunt. et habetur. j. q. c. fraternitatis. xxxv. q. x. Merito talia precepta in dispensabilia esse debent. ¶ Quod cõmunis theologorum omnium firmat Schola expresse tenentium et affirmantium: Summum põtificem contra ius diuinum dispensare minime posse. Precipue beatus Thomas. Quolibeto. iiij. Articulo. xiij. Doctores cõmuniter super quarto sententiarum. Tam in. xxxviij. quã in. xl. et. xlj. Distinc. De quo per Alphonsum de Madrigal alias Tostatum/ Abulensem Episcopum in prologo super Matheum. c. v. q. cvij. et. c. xxix. Mõ etiam nostri voluerunt doctores. Maxime specula. in. titu. de lega. §. nunc videtur. Doctores communiter. in. c. que in ecclesiarum. De constitutio. Glo. et doctores. in. c. propositum. de cõcessio. preben. et in. d. c. litteras. de restitu. Spolia. et in. l. prima. ff. de constitutio. principum. et in. l. fi. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. Glo. et doctores. in. c. requiritis. §. nisi rigor prima. q. vij. Archiepisco. Florenti. in tertia parte sue summe. titu. xxij. c. vj. §. xxxiij. Alberi. de Rosate. in Rubrica. col. v. ff. de receptis arbitris. Ale. in consilio. ij. incipit. visis codicillis. colu. iij. vol. primo. et consilio. xlv. incipiẽti: panicis visis. col. prima. vol. iiij. ¶ Et specialiter qõ si gradibus diuina lege prohibitis summus Pontifex dispensare minime possit: voluit. Bal. In consilio. lx. incipit. tractatur: vol. ij. Et in. l. prima. C. si nuptie ex rescripto petãtur. Linus. in. l. quidam. eodem titulo. Joãnes de turre cremata. In. c. consequens. xj. Distinc. Joannes iherson. in suo tractatu de statibus ecclesiasticis. consideratione tertia. Frater Altesanus in secunda parte sue summe. titulo. xvij. versiculo. vtrum papa. Joãnes de bacco. In quarto sententiarum. Distinc. xxxviij. circa finem. Petrus de palude. in eodẽ quarto. Distinc. xl. Cuius doctrinam sequitur ibidem Joannes Maioris

in tertia principali questione. quam etiam refert et sequitur. Archiepiscop. Florenti. In tertia parte sue summe. titu. primo. c. xiij. §. ij. in fine. Et magister Siluester: in sua summa: in verbo papa. in. xvij. q. nec non dictus Joannes de turre cremata. in. c. continctiones. xxxv. q. ij. Quod etiam voluit Henricus bubic. in. c. ad audientiam. col. ij. circa finem. de sponsa.

7 ¶ Deus enim (vt leuitici. vigesimo scribitur) precepta sua expresse custodiri precepit. Custodite (inquiens) precepta mea et facite ea. Et contrafacientibus Deuteronomio. xxvij. suam maledictionem imposuit. Maledictus (inquiens) qui non permanet in sermonibus legis: nec eos opere perficit. Quinimmo (vt Deuteronomio. c. iiij. et. c. xij. legitur) nihil iuri suo legibusq; suis addi vel diminui posse voluit: sed stricte ad vnguẽ eadem obseruari iussit: q̃ minime advnguem obseruarentur: Si summus põtifex aliquid eisdem adderet: et de eisdem aliquid diminuere posset. Et ideo prouerbiorum. xxij. dicitur. Ne trãsgrediaris terminos antiquos: quos posuerũt patres tui. Quia vt Apostolus ad Corinthios. primo. c. iij. scribit. Fundamentum aliud nemo potest ponere: preter id quod positũ est. ¶ Hinc Hilarius papa. in. c. nulli: xxv. q. prima. dicebat. Nulli fas sit: sine. statuis sui periculo/ vel diuinas constitutiones/ vel Apostolice sedis decreta temerare. Quia nos qui potentissimi sacerdotis administramus officia: talis trãsgressionis culpa respiciet: si in causis dei desides fuerimus inuenti.

8 ¶ Et ideo cũ pcta ius diuinũ nõ possit summus põtifex dispẽsare: dici solet. Quõ si alicui dispensandi facultatẽ ipse concesserit: Quãnis facultatis verba ampla et pregnantia esse videantur: nunq; ad ea que iure diuino prohibita sunt: talis dispensandi facultas extendi potest: nec debet: vt notabiliter concludit. Bal. Ange Imola. Alex. et cõmuniter doctores. in. l. filius a patre. §. fi. ff. de liberis: et posthu. et tradit latc. Felin. alias auctoritates referendo. in capitulo postulasti. col. xv. Versiculo. tertius. casus de rescriptis.

9 ¶ Alibi etiam dicitur: Quod cum priuilegium fori clericis cõcessum: iure diuino illud eisdem indultum fuisse videatur: Juxta illud. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari: vt scribitur Paralipomenon. primo. c. xvj. et meminit psalmista. psalmo. cuij. et voluit. Glo. no

10

11

abilis. in capitulo si imperator in verbo et discuti. xcvj. distinctio. et in. c. quamquaz. in verbo. diuino. de censibus. libro sexto. non potest per papam tale priuilegium tolli. vt volunt domini de Rota. cōclusione. dcccxl. incipi. Utrum valeat consuetudo Anglicana. in antiquis descisionibus. Panor. et cōmuniter omnes. in capitulo. Ecclesia sancte marie. de cōstitutio. et in capitulo secundo. de Maiorita. et obedien. et in capitulo. atsi clerici. in principio. de iudicijs. et in capitulo. fi. de foro competenti. et in. d. c. litteras. de restitut. spolia. et in capitulo proposuit. de concessio. preben. et in capitulo. non minus. de immunitate. ecclesia. Oldra. in consilio. lxxxiij. incipi. An episcopus. sub titulo De foro competenti. Ludo. Roma. in. l. si vero. §. de viro. in septima fallentia. ff. soluto/matri. et in singulari. cxiij. incipi. sed an potest. Allegat Cardinalem Idem tenuisse, in Repetitione. c. perpendimus. de sentē. ex commu. Quod quidez communiter voluerunt doctores. in. l. Est receptum. vbi per Jasso. z modernos. ff. de jurisdictione. omnium iudicum: pro quibus facit. tex. in. c. certum. x. distinctio. et in. c. Siluester cuz similibus. vndecima questio. prima.

¶ Quorum omnium Ratio esse potest: qz si abhomine talis dispensatio et preceptorū diuinoruz relaratio fieret: sui superioris statuta inferior ad libitum reuocaret: et contra superioris precepta (quod nullatenꝰ est concedendum) disponeret. Vulgatum est enī: Inferiorem in sui superioris legem nullatenus posse (nisi quatenus sibi specialiter fierit concessum) dispensare. c. inferior. xxj. Distinctio. c. cum inferior. de Maiorita z obedien. Clementi. Ne Romani. de Electio. l. Nam magistratus. ff. de receptis arbitris. l. Ille aquo. §. tempestiuum cuz simlibus. ff. ad trebelia. et tradit Beda. in lib. de dispensatione et precepto. Et beatus Thomas. in tertio sententiarum. distinctio. xxxvij. Uersiculo. ad quartum. Sed cum summus pontifex/deo (qui rex regum z dominus est dominantiū) longe inferior reputetur: et nunquam hoc sibi (quod talem scilicet dispensationem facere posset) a domino concessum fuisse legatur: vt inquit. panor. in. c. per Venerabilem. in. Glo. ij. Uersicu. z nota hoc vltimum. qui filij sint legiti. Merito talem minime poterit dispensationē facere: Ipse enī omnibus aliis/meliorem ad legem dei zelum debet habere. c. officij. cum similibus. xxxiij. q. prima. Et quamuis per eius dispēsationem lex totaliter nō tollatur: Satis tamen quātum ad casum illum atq; personaz cui qua dispensatur/lex tollitur atq; cassatur. Non enim ita generalis iam lex illa esse dicitur: ex quo ex illius generalitate quidaz casus/quedamq; persona excipitur. Nam de natura legis est: omnes sub lege debere comprehendi: et ad omnes debere communem esse. l. prima cuz similibus. vbi p. Bal. Paulum de cas. et cōmuniter doctores. C. de legibus. Que beatus Augustinus attendens: et inferiorem contra sui superioris legem dispensare non posse considerans: notabiliter super illud Joannis. xix. Non haberes potestatem aduersum me vllam. &c. Talem (dixit) deus potestatem Pilato dedisse: vt sub Cesaris potestate esset: ne absoluendi accusatum liberaz facultatem habuisset. quem refert z sequitur beatus Thomas secunda secunde. q. lxvij. articulo. fi. et Joānes de turre cremata. in. c. omnis q̄ iudicat. Uersicu. ad secundum. xlv. distinct. Quod etsi videatur catholicum et a predictis sanctis doctoribus dictum: forte coram in doctis non esset hoc ita aperte predicandum. pro quibus faciūt: q̄ in proposito latissime scripsi. in. l. respiciendum in principio super verbo et Remissius. ff. de penis/que hic transplātare superfluum videretur. Si em cōtra ius diuinū summꝰ pontifex dispēsare minime potest: et relictaz fratris in vxorē ducere iure diuino vt dicitur phibetur: merito predicta summi pontificis Julij secundi dispēsatio (tanquam contra ius diuinum facta) inutilis atq; inualida esse videtur.

¶ Quinimmo z si casus noster iure diuino prohibitus minime fuerit: ex quo tamē per Agathense consiliū casum predictum (vt superius in prima prima principali dirimꝰ dubitatione) prohibitū fuisse reperimus: dicē dū videretur: Nō sicut non potest papa cōtra Euangeliū aliquid disponere: ita nec cōtra cōsilij statuta aliq̄d poterit statuere/tollere/vel mutare/nec quomodolibet dispēsare. Nā vt beatus in lib. de vera religione. dicebat Augustinꝰ. et habetur. in. c. in istis. iiij. distinc. In istis tēporalibꝰ legibꝰ quāq; de his boies iudicent cū eas instituūt: tamē cū fuerint istitute z firmate: nō licebit iudici de ipsis iudicare: sed secūdū ipsas. Et ideo dicebat tex. in. c. contra. xxv. q. prima. Cōtra statuta patruz condere aliquid vel mutare. nec huius quidem sedis potest auctoritas.

Quia vt inquit textus.in.c.ideo eadem.q. prima. Ideo permittente domino pastores dominuꝝ sumus effecti: vt quod patres nostri/siue in sanctis canonibus/siue in mundanis affixere legibꝰ/excedere minime debeamus. ¶ Et hoc est quod beatus (prout habetur.in capitu. sicut.xv. Distinctio.) docebat Gregorius. Sicut sancti Euangelij quatuor libros/Sic quatuor cōsilia suscipere et venerari me fateor:hec tota deuotione Amplector: Integerrima approbatiōe custodio:quia in his velut in quadrato lapide sancte fidei structura consurgit:ꝛ cuiuslibet vite cōmunis atq; actionis norma consistit.

16 ¶ Et huius ratio esse potest:quia cum consilia/ad vniuersalis ecclesie decorem atq; ordinationem/fideiq; nostre approbationem et defensionem/cōmunemq; omnium vtilitatem celebrata fuerint: nihil contra predictam consilij decisionem atq; determinationem per summuꝝ pontificē fieri potuit,nec immutari debuit.alias eīm vniuersalis ecclesie statutus decoloraretur:Si cōtra consilij decreta/mutandi/corrigendi/tollendi/emēdandi/ac dispensandi facultas/summo pontifici tribueretur.

17 ¶ Summus enim pontifex illud minime facere potest:per quod vniuersalis ecclesie status decoloratur. vt est textus notabilis. in.c.ꝛ si illa.prima.q.vij.per quem textum. hoc communiter firmarunt doctores. in.c. que in ecclesiarū.de constitutio. et in.c. quāto.de consuetudine. hostien. Antho. et omnes.vbi panor.in fi.col.in.c.magne devoto Bio.in.c. Requiritis.§. nisi rigor. in verbo. in pleriscq.prima.q.vij.speculator. in titulo de dispensa.§. nunc breuiter. versiculo duodecimo.quem refert et sequitur. Roma.in consilio.cccxlv.incipi.circa primum. in.iij. col.Egidius de bella mera.in consilio. xvj. incipi.factum est tale.col.penul.Versiculo. quarto probatur.et consilio.xxviij.incipi. in facto.col.penul. Versicu.tertium motiuuꝝ. quod etiam probat tex. in.c.que ad perpetuam.cum similibus.xxv.q.prima.

18 ¶ Et ideo notabiliter dicebat Innocen.in capitulo. Inquisitioni.quem ibi. Hostien. Joannes Andre. Petrus de besutio. Antho.debutio.panor. et cōmuniter omnes sequuntur. De senten.excōmu. Quod si aliquid a summo pontifice taliter precipereꝰ tur: quod vehementer vniuersalis ecclesie statutum inde perturbari: aut malum aliquod sequi/euenireq; presumeretur: nulla tenus tunc eidem obediendum esset. Cuius doctrinam communiter etiam sequuntur doctores. In.c.si quando.vbi latissime per modernos.de rescript.et in capitulo cū teneamur.de preben. Cardinalis. In consilio.cxlvij.incipi.dominus noster. circa finem. et in consilio.cl. Incipi. in questione duoum pontificum de papatu contendenti ū.col.iiij. Versic.vj.quero. Barba.in cōsilio. xvj.incipi.clementissimuꝝ.col.vj.vol. iij. Franciscus de curte.in consilio.lxvj.incipi. Sapiēter.col.xx. In principio.

¶ Bene facit quod notabiliter voluit.glo. in.capitulo si papa.in verbo a fide.quadragesima Distinctio. singulariter inquiens. quod quamuis ab aliquo summus pontifex accusari minime possit:Quia cum de aliquo illi obiecto crimine disceptatur: nulliꝰ cogitur stare iudicio.vt inquit.Glo.in capitulo.si quis pecunia. In verbo non apostolicus.lxxix. Distinctio. Et est textus apertus.in.c.nemo.et.c.aliorū.et capitulo facta. ꝛ capitulo cuncta per mundum.cum similibus.nona questio tertia.) Tamē vbi de crimine notorio accusaretur: in quo incorrigibilis esset:et ex quo ecclesia sancta scandalizaretur: illiusq; status decoloraretur: sine dubio accusatio predicta peederet:et de predicto crimine ex quo Vniuersalis ecclesie status decolaratur:summꝰ pontifex accusari posset. De qua. Glo.que ab omnibus cōmuniter extitit approbata: magnuꝝ (in Basilien̄si consilio contra Eugenium quartū) Fuit factum fundamentum. Quam tanquam singularem approbauit ꝛ secutus est panor. in capitulo significasti.col. secunda. Versiculo. Item adde. De electio.et in capitulo: cum venissent.columna tertia. Versiculo. In causa. De iudicijs. et in capitulo proposuit. colum. fi. De concessio.preben. et in sua prima disputatione.incipi. episcopus et quidam rector. In fine secundi dubij. Quod etiam voluit. Bald.in capitulo olim.collum.fi.circa finem. Versicu. Item dicit Hugo.de rescriptis. Et illam. Glosa. quamplurimis rationibus comprobat. Roma.in consilio Quingentessimo vigessimo tertio.incipi.questio/discutienda. Feli. In capitulo. Ad audientiā. de prescriptio. Claudius de Seycello. In tractatu feudorum. In titulo.qui feudum dare possunt. col.v. Versiculo. Sed difficultas. Philip. decius. in consilio. cli.col.iij. Versicu.est et quintus casus.vbi dictam. Glo.ab omnibꝰ 19

inquit esse communiter approbatam licet theologi contrarium tenuerunt: precipue Augusti de Anchona ⁊ Petrus de palude post alios. Quos Archiepisco. Florenti. refert: In tertia parte sue summe: titu. xxij. c. iiij. §. iij. et Cardina. Alex. In. d. c. si papa. Quia cum non de Articulis fidei/Sed de moribus et integritate vite agatur: magis professoribus canonum quam theologis est credendum: prout est in matrimonio/ In voto/In decimis/In vsuris et similibus que moralem philosophiam respiciunt: vt egregie tradit Petrus de Anchar ra. in quadam sua disputatione: quez refert et sequitur Joannes de Anania. in. c. in ciuitate. col. ix. Versicu. his ita pro vtraq; parte allegatis. de vsuris. Alexan. in consilio. cxliij. Secundum meam impressionem. incipi. circa primum dubium. col. iiij. Versiculo. et si aliqui. Vol. ij. quod est primum illius volu. Philip. decius. in. c. Ne initaris In prima lectura in fine de constitutio.

¶ Cū igitur gradus predictus iure diuino et humano in Agathensi consilio prohibitus existat: et cum summus pontifex cōtra ius diuinum/et consilij determinationem dispensandi facultatem non habeat: merito dicendum videtur: predictam summi pontificis Julij secundi dispensationem serenissimis Anglie regib⁹ super matrimonio predicto concessam: nullam nullius; valoris ⁊ efficatie ex potestatis defectu extitisse: minimeq; matrimonium predictuz celebrari seu cōtractari inter predictos cōiuges potuisse.

¶ Secundum pro parte negatiua fundamentū.

Preterea ⁊ secundo in serenissimi Henrici Anglie regis fauorem accedat: Nam ad relictas fratrum accedere/et easdem in vxores ducere: nō soluz iure diuino posito prohibituz fuisse (vt proxime diximus) reperitur: Sed etiam naturali iure eadem prohibitio facta videtur. Nam quāuis magis indecens/magisq; contra ius naturale/patris et filie/matris et filij/quam aliorum consanguineorū atq; affinium coniugium reputetur: propter immediatā vni⁹ ab altero originem: Nihilominus tamen/ In fratrum et similium personarum coniunctione/quidam nature horror/ atq; de formitas/propter carnis vnitatem versatur: Et quedam decētia atq; honestas/ quedamq; amoris moderatio/fraternalis honor et amicitia (que omnia ex naturali ratione oriuntur) inter ipsos consideratur. Qua propter quia serenissimorum predictorum regum coniugium/ contra decentiam atq; honestatem/⁊ contra animi fortitudinem/ debitamq; amoris venerei moderationem et contra fraternalem honorem/et amicitiā celebratum fuisse videtur: Merito contra ius naturale indubitanter esse reputatur.

¶ Et hoc est Quod dominus in dicto decimo octauo Leuitici capitulo dicebat. Nec polluamini (inquiens) in omnibus his quibus contaminate sunt vniuerse gētes: quas ego eiciam ante conspectū vestrum: et quibus polluta est terra: Cuius ego scelera visitabo: vt euomat habitatores suos. Custodite legitima mea atq; iudicia: vt non faciatis ex omnibus abominationib⁹ istis: tam indigena quam colonus/qui peregrinatur apud vos. Omnes enim execrationes istas fecerunt acolle terre qui fuerunt ante vos: ⁊ polluerūt eam. Cauete ergo ne et vos similiter euomat cuz paria feceritis: Sicut euomit gentem que fuit ante vos. Omnis anima q̄ fecerit de abominationibus istis quippiam: peribit de medio populi sui. Custodite mandata mea: nolite facere que fecerūt hi qui fuerunt ante vos: et ne polluamini in eis; ego dominus deus vester.

¶ Et. c. xx. Qui duxerit (inquiens) vxorem fratris sui/rem facit illicitam: turpitudinem fratris sui reuelauit: absq; liberis erit. Custodite leges meas atq; iudicia: et facite ea: ne ⁊ vos euomat terra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare i legitimis nationum quas ego expulsurus sum: ante vos omnia enim hec fecerunt: et abominatus sum eas. ¶ Si enim talia consanguineorum atq; affinium cōiugia/Ante legem scripeam/bijs qui in lege nature viuebant/ execrabilia atq; abominabilia fuisse videmus: ergo naturali iure eadē fuisse prohibita/ dubitare non debemus. Nam post⁹ domin⁹ patris et matris et aliorum consanguineorum atq; affinium turpitudinem reuelari prohibuit: Omnia predicta abominabilia

et execrabilia iam antea fuiſſe monſtrauit.
¶Et ſi quiſpiam ad Nephandum Sodomie vitium/crimenq; cõtra naturam id referẽdum eſſe putauerit: nullatenus illius relatio/declaratio/ac interpretatio procedere poterit: cum expreſſe dominus iam caſuꝝ illum abominabilem eſſe predixerit. ¶Cum Maſculo (inquiens) non cõmiſceris coitu femineo: quia abominatio eſt. Verba ergo illa ſic a domino poſt caſum predictoꝝ expreſſionem generaliter prolata: per que dominus caſus illos abominationẽ et execrationem continere affirmauit: non ad predictum contra naturam et Sodomie vitiuꝝ/ſed ad omnes ibi expreſſos caſus ſunt referenda. ¶Tum quia lex ſeu diſpoſitio generaliter et indiſtincte loquens/generaliter ꝛ indiſtincte eſt intelligenda. Etiam ſi maior ratio in vno caſu quam in alio videatur. vt eſt tex. notabilis. in. l. prima. §. quod autem. ff. de Aleato. et in. l. in fraudem in fine. ff. de teſtamto militis. et in. l. Julianus. in principio. ff. de lega. iij. et in. l. prima. §. et generaliter. ff. de lega. preſtan. et in. c. ſi Romanorũ. xix. diſtinct. et in. c. ſolite cum ſimilibus. de maiorita. et obedien. ¶Tum Quia clauſula illa generalis in fine illius textus poſita/ad caſus ibi expecificatos eſt referenda: vt tradunt communiter doctores. in. l. ſi de certa. per tex. ibi. C. de trãſactio. Paulus de cal. et docto. in. l. legatorum. §. qui plures. ff. de legatis. ij. ¶Tum etiam quia cum illi caſus ſub vna poſtea oratione abominabiles eſſe dicantur: pari formem relationem/intelligentiam/atq; declarationem/(nulla facta caſuum diſtinctione) recipere debent. argumento. tex. in. l. ex hoc iure. ff. de vulga. ꝛ pupi. et in. l. in teſtamento. la prima. C. de teſtamento militis. et in. l. hereditatem. et. l. quãuis: cum ſimilibus. C. de impuberũ et aliis ſubſtitu. Bene facit quod in notabili caſu tradit Bar. quem ibi cõmuniter doctores ſequuntur. in. l. ſi legatarius. §. fi. ff. de lega. tertio. Cuius doctrinam communiter etiã ſequuntur doctores. in dictis. l. ex hoc iure. ꝛ. l. in teſtamento. ac. l. quamuis proxime allegatis. et in. l. qui hoc anno vbi Roma. et Floria. ff. de verborum obliga. quam etiam exaltat et ſequitur Jaſſon: ſe alibi non legiſſe dicẽs. in. l. prima. in. iiij. col. ff. de iuſticia. et iure. ꝛ dominus preceptor meus Franciſchinus curtius. in conſilio. v. incipit. facti cõtingentia. col. iij. circa principium.
¶Ex quibus patet: omnes conſanguinitatis et affinitatis gradus in dicta leuitica diſpoſitione contentos/naturali iure fuiſſe prohibitos.
¶Quod aperte ad Corinthios primo. c. quinto beatꝰ voluit Apoſtolus. Omnino inquiens auditur inter vos fornicatio: et talis fornicatio qualis nec inter gentes: ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat. Quamplurimorum enim tam conſanguineorum quã affinium conjunctiones/et coniunctio filii cum nouerca in predicta leuitica diſpoſitione prohibentur. Et ideo ſicut nouerce coniunctio contra ius naturale eſſe putatur: cum Apoſtolus tale inter gentes coniugiũ minime factum fuiſſe dicat: Parimodo ad alias perſonas ibidem expreſſas ꝛ precipue ad premortui fratris vxorem acceſſus/contra ius naturale reputari debet. Et hoc a paritate rationis arguendo/quod argumentum validum in iure certum et indubitatũ eſſe reperimus. vt eſt text. vulgatus. in. l. Titio. vbi Glo. et docto. plures allegant concordantes. ff. de verborum obliga.
¶Et quod tales conſanguinitatis atq; affinitatis gradus naturali iure phibiti videantur: probat tex. apertus. in. l. cum qui probabilem ibi. In his enim nihil ſeui criminis exiſtimari fedus naturale pmittit. C. de epiſco. et clericis. et in. c. cũ in iuuentute. de preſumptio. et in. c. penulti. cum ſimilibus. de cohabita. cleri. et mulierum.
¶Quod quidem ſatis ꝓbare videtur tex. in auc. de inceſtis nuptijs. In principio ibi. ſiquis illicitas et cõtrarias nature (quas lex inceſtas et nephandas ac damnandas vocat) contraxerit nuptias. Et ibi Quatenus diſcat caſte viuere: et intra naturam ſe continere. collatione ſecunda.
¶Quam oppinionem tenuit. Bal. in. l. fi. C. ſi nuptie ex reſcripto/petantur. ꝛ Petrꝰ de Ancharra. in. c. gaudemus. col. ij. in ſecũda oppoſitione. Verſiculo. Sed numquid. ibi. cum ſit contra ius gentium et naturale. de diuortiſs.
¶Quod etiam expreſſe beatus. in lib. viij. Epiſtolarum ſuarum Epiſtola. lxvj. firmauit Ambroſius. Ad paternuꝝ filio neptem ex filia copulare volentem ſcribẽs. Et ſic inter alia inquiens. Nunquid ideo licet (neptem ſcilicet tuam filio tuo copulare) quia non eſt prohibitum? Minime. Interdictum eſt enim nature iure: Interdictum eſt lege/que eſt in cordibus ſingulorum: Interdictum eſt inuiolabili preſcriptione pie-

Digitized by Google

tatis: titulo necessitudinis. ¶Quanta huiusce modi iuuenies non esse interdicta lege per Moysen edita: et tamen interdicta sunt quadam voce nature. hec ille.

¶Quodq; Petrus etiam de palude Insignis theologie ac vtriusq; censure doctor In quarto sententiarum. distinct. quadragesima. circa finem expressius affirmauit: fere (inquiens) omnes gradus lege diuina prohibiti/ videntur prohibiti ratione naturali: quia ad omnes illas personas cohabitāres est amicitia naturalis sine alio fedre. Unde quia natura nihil facit frustra: Ubi sunt mulieres alie ex quibus potest esse generatio sicut ex istis: frustra matrimonium fit cum istis. Quod non est necesse/ nec propter generationem/ nec propter amicitiaz. Unde probabilius est/ quod papa non possit In illis dispēsare. hec ille: Cuius doctrinam secutus est ibi Joannes de Maiorus in tertia questione principali.

G ¶Cuius indispensabilitatis ratio esse potest: quia supra ius naturale nullā summus pontifex potestatem videtur habere. Jus enim naturale/ perpetuum et immutabile est. l. has obligationes. ff. de capitis diminutione. l. ius autem agnationis. ff. de pactis. prima Distinc. in principio. c. fi. vj. distin. §. fi. cū similibus instit. de iure naturali. gen. 7 ciuili. Et per consequens in dispensabile.

7 Nam in quolibet genere/ vna (vt patet. x. metaphisi) est mensura: quam certissimam ac infalibilem esse oportet. Sed prima omnium humanorum actuum mensura est ipsa lex naturalis/ seu ius ipsum naturale: ergo nullo casu ab ea licet discedere: seu quomodolibet dispensare. Ut est communis 7 inclubitata omnium theologorum conclusio. et nostri communiter tradunt doctores In. d. c. que in ecclesiarum. de cōstitutio. 7 in. l. prima. ff. de constitutio. principum. et in. l. fi. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. et in summa post glo. ibi in verbo. hec que. v. distinct. et in quamplurimis alijs locis in precedenti proxima principali dubitatione in iuris diuini materia adductis et allegatis.

8 ¶Et ideo dici solet: Quod si summus pontifex clausulam (defectus omnes ex certa scientia supplentes) in dispensatione apposuerit: non propterea iuris naturalis defectus seu a iure naturali inductos tollere videretur: vt est tex. notabilis. in Clementi pastoralis. Uersicu. ceterum defect⁹. de re iudica. et notant doctores. in. c. illa. de electio. Specula. in titu. de lega. §. nunc ostendendum. Antho. de butrio. in. c. prmo. De transactio. Joannes de imola. in. l. quidam consulebat. col. viij. de re iudica. Alex. in cōsilio. lxxix. incipi. Circa primum. col. v. vol. primo. Cum igitur matrimoniuz cum vxore fratris absq; liberis premortui contra decentiam et honestatem et contra fraternalem amorem ac amicitiam sicq; contra ius ipsum naturale esse videatur: merito in dispensabile reputari debet et reputatur.

¶Tertiū pro parte negatiua fundamentum.

TErtio in dicti serenissimi regis fauorem accedat: Nam cum matrimonium predictum sit omni iure tam pontificio quam imperiali prohibitum: capitulo si quis de ipō sauerit. xxvij. q. ij. c. de incestis et. c. et hoc. xxxv. q. iij. c. ad audientiam. et capitulo sponsam De sponsa. c. fi de diuortijs. l. fratris et. l. licet cum similibus. C. de incestis nup. Et cum dicta prohibitio in communi bono fundetur: et propter commune bonum fieri videatur. c. erit autem lex. cum similibus. quarto. distinct. non debet/ per summum pontificem/ propter aliquorum considerationem priuatamq; vtilitatem/ commune bonū omitti. c. miramur. lxj. distinc. c. bone. vij. q. prima. c. scias. c. bone el primo. de postula prela. l. actione. §. labeo autem. ff. pro socio. auctē. resq. C. communia de lega. l. vnica. §. penul. C. de caducis tollen. et auc. de non alienandis aut permu. §. quia vero verissimile: cum similibus collatio. ij. ¶Summus enim pontifex suā potestatem communi 7 publice vtilitati cōformare debet. vt tradunt. Uincen. et Cardinalis in prohemio decretalium. col. prima in fine. ¶Et ideo leo papa Anatholio episcopo (prout habetur. In capitulo que ad perpetuam. xxv. q. prima) dicebat. Que ad perpetuam generaliter ordinata sunt vtilitatem/ Nulla commutatione varientur: nec ad priuatum trahantur commodum: que ad bonum sunt commune prefixa.

1

2

3

Digitized by Google

¶ Quartum pro parte negatiua fundamētū.

1 Quarto accedat. Summꝰ pōtifex nō debet psonarū esse acceptor: alias contra iuris diuini regulas faceret/disponeret/atq; procederet. vt scribitur. Leuitici. xix. et. xviij. et Deuteronomio. c. primo. et habetur. in. c. sacrorum. xviij. distinc. et in. c. summo opere. xj. q. iij. et in. c. nouit: cum similibus de iudicijs. Sed quia cū serenissimis predictis regibꝰ dispensando personaꝝ exceptionē facere videtur: cum non ita cum alijs sicut cum ipsis a summis pontificibus dispensetur igitur. ꝛc.

2 ¶ Scribitur enim sapiētie. c. vj. Non subtrahet personam cuiuscunq; deus: qui est omniuz dominator: Nec verebitur magnitudinem cuiusq;: Quoniam pusillū et magnū ipse fecit: et equaliter est illi cura de omnibus ¶ Et propterea beatus Jacobus in sua canonica epistola. c. ij. in principio dicebat: Fratres mei/nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri Jesu christi glorie. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habēs in veste candida: introierit autem ꝛ pauper in sordido habitu: et intendatis in eum qui indutus est veste preclara: et dixeritis ei: tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos: et facti estis iudices cogitationum iniquarum. Audite fratres dilectissimi. Nonne deus elegit pauperem in hoc mundo: diuites in fide et heredes regni: quod repromisit deus diligētibus se: Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos: et ipsi trahunt vos ad iudicia: Nonne ipsi blasphemant bonum nomen/quod inuocatum est super vos: Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas (diliges proximum tuuz sicut teipsum) benefacitis. Si autem personam accipitis: peccatum operamini: redarguti a lege qua si transgressores.

¶ Quintum pro parte negatiua fundamētū.

Quinto in serenissimi regis fauorem accedat. Cum in tali cum vxore fratris absq; liberis premortui matrimonio/quidā horror/quedamq; indecentia (vt in secundo presentis dubitationis pro parte negatiua diximus fundamento) consideretur: Et vxoris fratris turpitudinem reuelare/quid turpe quidq; illicituz reputetur: In quo nō minus peccatum q; in adulterio cōmittitur. Merito cum predicta summi pontificis dispensatio/materiam et occasionē incestum cōmittendi prester: et peccati nutritiua existat: nullius valoris esse debet. Experimento enim didicimus ꝛ quotidie aperte cognoscimus Quā plurimos in summi pontificis dispensatione confidentes/et dispensationum obtinendarum facilitatem considerantes/in gradibus Jure diuino prohibitis contraxisse: ꝛ consanguineas atq; affines (absq; dispensatione aliqua: sub spe tamen future dispensationis) in vxores duxisse: et sic ductas in domibus publice retinuisse: et cū eisdem post posito dei timore (tanq; si licita talia conjugia essent) publice cohabitasse et filios procreasse: Necnon multos non obtēta dispēsatione in predicto tam horrendo peccato obstinatos et in sua peruersitate induratos decessisse: et inde (teste Bernardo quē Archiepisco. Floren. In tertia sue summe parte. titu. xij. c. primo. § ij. in fine refert) discordias/litigia/ac inter filios propinquos et successores scandala et dissentiones insurgi se. Nam per vnius casus atq; persone corruptionem que per dispensationem fieri cōtingit: ad omnium casuum atq; personaruz corruptionem deueniri solet. Vt igitur delinquendi occasio atq; peccandi materia nō detur dicendum videtur: summū pontificē in casu nostro dispensare minime potuisse. 3 ¶ Sūmus enim pontifex nec statuere/nec facere quicq; potest: quod peccati nutritiuū existat: vt hostien et communiter doctores concludunt. in. c. a nobis de decimis. Innocen et Joannes de anania. in. c. dei ecclesia. de simonia. pro quibus facit que doctores scribunt. in. c. sup eo. vbi per eundem Joānem de anania col. fi. ī principio. de vsuris. 4 ¶ Admodū enim rei publice interest: nullatenus ad delinquendum atq; peccandum hominibus viam aperiri. § illud vero satis in prohemio. ff. l. cum hi. § si cum lis. ff. De

trāsactio.l.ſi legationis. ff. de iudicijs.l.prima.in principio. Uerſicu.et niſi hoc eſſet ſtatutum.ff.naute campo.ſtabu.l.iij.§.diem.ff. quemadmodum teſtamen.aperiantur.l.iij. in fine.C.de indicta vidui.tollen.l.prima.§. ille autem. Uerſic. Sed ne furandi. C.de latina.liber.tollen.l.meminerint.C.vnde.vj. §.quia tamen. Uerſicu. Sed ne dum talia. cum ſimilibus inſtitu.vi bonoꝝ raptorum.

5 ¶ Et ideo pactum quo quis ad peccanduꝫ et delinquendum inuitaretur: nullius eſſet momenti: vt eſt textus notabilis.in.l.conuenire.ff.de pactis.dota:et in.c.primo.§. Item ſacramēta.de pace iura firman:in vſib⁹ feu.

6 ¶ Bene facit textus.in.c.ex parte.de cōſuetu.per quem textum ibi Abbas. In.iij.notabili inquit. Non valere conſuetudinem vel ſtatutuꝫ/aliquid propter quod quis ad delinquendum atq; peccanduꝫ inuitaretur diſponens.ſimilis eſt.tex.in.l.ait pretor. In principio cum ſimilibus.ff.de iure iuran.

7 ¶ Hinc notabiliter conſuluit federicus de ſenis: in conſilio.cclxxv. Incipi.caſus talis eſt. Non valere ſummi pontificis diſpoſitionem/nec ſtatutum permittens: quod filijs ſpuriſs aliquid puta quarta/quinta/ſeu alia hereditatis pars relinqui poſſit:cum tale ſtatutum homines ad peccandum/et filios ſpurios procreādum inuitaret. Idem voluit. Bar. Bal.ange et imola. vbi Hāc Franciſcus de arectio communem dicit eſſe opinionem. In.l.teſtamenti factio.ff.de teſtamē. Bal.in.l.prima. C.de ſumma trinitate et fide catho.ꝛ in.l.omnes populi.ff.de iuſticia et iure.et in.l.prima vbi eandem dicit communem opinionē.C.de iure aureorum anullorum. Petrus de Ancharra.in repeti.c.canononum ſtatuta. De conſtitutio.et in.c.iij.vbi imola et docto.de teſtamē. et in.ca.poſſeſſor.de regulis iuris. libro.vj. Barba. in conſilio.ix.incipi. Illud in medium referam.col.iiij. poſt mediū. vol.iiij. Bartho.Socci qui hanc etiam communē dixit opinionem.in cōſilio.xlvij.incipi. In preſenti conſultatione.col.penul. et in conſilio.xcv.incipi.nulli dubium. col.ij.vol.iiij. Jaſſo.in.l. Ait pretor. col.ij.circa finem.ff. de iure iuran. Crotus de monte ferrato in repeti.l.omnes populi.col.xiiij. Uerſiculo. quarta concluſio.ff. De iuſti et iure. Philip.decius in.c.ij.col.ij. Uerſicu.ſecūdo nota. In ſecunda lectura. De conſtitutio.

8 ¶ Quinimmo nec conſuetudine hoc fieri poſſet: vt tradit hoſtien. In ſumma qui ſint legiti.§.qualiter. Uerſicu.quid ſi imperator. Anthonius et alij.in.c.per venerabilem.eodem titulo. Bal.in conſilio. ccxxvj. in.iij.col.pau. de caſtro.in conſilio. ccxxvij. Petrus raue.in ſuis concluſionibus cōſuetudinis.in.vj.colū. Rochus de curte in ſuo tractatu de conſuetudine.c.ſi.in.vij.col. Licet aliter et malevoluerit ſentire. Bal.in cōſilio.cclxvij.incipi ad obedientiam circa finem.vol.primo. ¶ Quod in tantum procedit: Quod etiaꝫ ſi aliquo alio ſtatuto ita caueretur atq; diſponeretur: quod quicumq; exceptionem (dicendo ſpurium nō poſſe inſtitui) oppoſuerit:certa pena puniatur. tale adhuc etiam ſtatutum non valeret:et eo nō obſtante/dicta ſpurietatis exceptio opponi poſſet.vt notabiliter voluit. Bar.quem ibi ſequūtur doctores.in.l.Seyus ꝛ Augeri⁹. ff.ad legem falci. Bal.in.l.prima.in.iiij. oppoſitione poſt. Glo.ibi in verbo aliquid q̄ dicit eſſe menti tenendam. C.de hijs que pene nomine. Quos refert et ſequitur/ benedictus. in repeti.c. Raynuntius.in verbo. Raynuntius de clera.foleo.vij.col.iiij. Uerſicu.preterea.de teſtamen.de quo aliqua dixi in Rubrica.inſtitu de iuſticia et iure.col. iiij.in.fine.et in tractatu meo ſuper noua paganorum regni valentie conuerſione.in ſexto principali fidei fundamēto. Que ſunt notanda et memorie tenenda: pro interpretatione atq; declaratione quarundam legum regnorum Caſtelle.l.ſcilicet. viij.et.l.ix.incipi.los fijos baſtardos in legibus de toro.

¶ Alibi dici ſolet Non valere ſummi pontificis diſpoſitionem immo nec conſuetudinem diſponentem quod tempus et locus contractus in inſtrumēto non apponatur: et hoc ne peccandi atq; delinquendi materia detur: cuꝫ per talem diſpoſitionem atq; conſuetudinem facultas docendi de falſitate tollatur: vt notabiliter concludunt domini de Rota.in deciſione.cccxl.incipi. Nota vtrum valeat conſuetudo in Antiquis. quos refert et ſequitur. Barba.in conſilio. iij.incipi. Illud referam.col.prima in fine. vol.iij.ꝛ Rochus ð curte.in dicto tracta de cōſuetu.c.ſi.col.vij.circa finem. Quamuis contrarium in hoc tenuerit. Bal.in cōſilio. lv.incipi.anno domini.col.prima in medio vol.ij. Oldra in cōſilio.cv.incipi videtur dicendum.et Alex.in.l.de pupillo.§.qui nuntiat.col.prima.ff.de operis noui nuntia.vbi inquit: Jacobum et Lynū ita tenuiſſe. Sed opinamam.in.iiij.q.C.de contraben.et com-

mitten. stipula. Sed precedens opinio per supra dicta/ & ea que inferius dicem⁹ verior videtur: Quam etiam tenuit Philip. dec⁹: licet aliqualiter dubiter: in. c. ij. col. viij. in princi. de probatio: et clarius in. c. dilecti el primo. col. iij. de appellatio. Et licet ipse non dicat: Idem voluerūt domini sacri palacij auditores in suis conclusionibus. conclusione. viij. sub titulo. de consuetudine.

¶ Sic etiam dicitur: non valere summi pōtificis constitutionem vel statutum disponens quod pro se et contra se libris mercatorum credatur. Quia si tale quid disponeretur: materia falsum fabricandi atq; peccādi daretur: secundū. Bal. in. l. vnica. col. iij. in fine. C. de confessis. quem⁹ refert et sequitur abbas. in. c. bone el secūdo. col. fi. de postulatio. prela. Alexan. in consilio. cxlv. incipi. in causa et lite vertente inter Abraā. col. penul. vol. ij. & in. l. quedam. §. numularios. ff. de edendo. Barba. in Rubrica. coll. penul. de consuetudine. Bartho. veronensis. in consilio. xxxix. incipi. Lutius. in sexto dubio. col. ix. Versiculo. Item proboc. Jasso. in. l. de quibus. col. xvij. ff. de legib⁹. Philip. decius. in. d. c. dilecti el primo. col. iij. de appellatio. Rochus de curte. in. d. c. fi. coll. viij. et col. xxix. de consuetu. Crotus de mō te ferrato in repeti. dicte. l. omnes populi. col. xx. in. xxj. conclusione. ff. de iusticia et iure. Et licet in hoc contrariū voluerit. Bar. & Bal. in. d. l. quedam. §. numularios. Idē Bal. in. l. omnes populi. coll. ix. C. de summa trinita. et fide catho. et in. l. comparationes. col. ij. C. de fide instrumen. Albericus post Odofre. in. l. ij. in fine. C. de constituta pecu. Paulus decas. in. l. admouendi. col. penul. ff. de iure iuran. Petrus de Anchara. in. c. canonum. Versicu. procedo vltcri⁹. de constitutio. Anthonius et imola. in. c. ij. in. iij. col. de fide instrumen. federicus de senis. in consilio. cxix. incipi. nulli dubium circa finem. Raphael cumma. In consilio. cxxxvj. incipi. visis instrumentis in fine.

Eorum tamen opinio procedit: quando nō indistincte sed cum quadam moderatione statutum loqueretur: vt puta quod mercatorum scripturis (concurrente cōscientia iudicis) credatur. vt declarat Idem Bal. in. d. l. vnica. col. iij. C. de confessis panor. in. d. c. bone col. fi de postula prela. Alexander & moder. in. d. l. quedam. §. numularios. ff. de edendo. Barba. in consilio. xlvj. incipi. Illud adducā. col. vij. vol. iiij. Jasso. in repeti. d. l. admonendi et ibi Franciscus de curte. in. xciij. coll. de iure iuran. Claudius de Seyssel. in. l. prima. §. fi. ff. de verborum obliga. Philip. decius. et doctores. in capitulo secundo. col. vij. in fine. de probatio.

¶ Nec etiam valeret pactum quod vnius priuate scripture staretur: vt voluit Innocen. in. c. cum. P. tabelio. de fide instrumē. Bal. in. l. imperator. ff. de statu hominum. Ludo. Roma. in. l. nuda ratio. col. penult. ff. de donatio. Alex. et communiter omnes in. d. l. prima. §. fi. ff. de verborum. obliga. fe li. in. c. veniens el primo. col. penul. de testibus. Crotus de mōteferrato. in repeti. l. nemo potest. col. xxij. ff. de lega primo.

¶ Quinimmo nec summus pontifex facere posset: quod scripture non auctentice in alterius preiudiciuz indistincte crederetur. vt notat abbas in. c. primo. in. ij. notabili p illum text. de fide instrumen. quem refert et sequitur Jasson. in. l. gallus. In principio. col. iiij. ff. de liberis et posthu.

¶ Alibi ēt dicitur: non valere consuetudinem inducentem quod contra testium probationē/ alia probatio fieri non possit: quia per talem consuetudinem via ad veritatem detegendam impediretur: et peccandi occasio prestaretur. vt est text. apert⁹. in. c. series et ibi communiter doctores: de testibus.

¶ Et per eandem rationem dicitur: non valere consuetudinem disponentem non esse necesse testes esse in conspectu testatoris: ne malignandi etiam atq; peccandi occasio detur. Secūdum ange et Imolam. in. l. iij. ff. de testamen. quos refert et sequitur Philip. decius. in consilio. xxxvij. incipi. in causa riguroſe accusationis. col. ij. circa finem. vol. primo. ¶ Nec valeret etiā summi pontificis dispositio vel statutum disponens/ quod dicto vni⁹ testis plena fides adhibeatur. vt est text. multuz singularis. In. c. in dicas hermanum. iij. q. ix. quem multum exaltat Ludo. Roma. in singulari. xvij. incipi. an papa. et feli. in. c. constitutus. coll. ix. de rescriptis: Nō qualiter et quomodo intelligatur laudabiliter dicti. in. l. prima. §. idem cornelio. ff. de questio. ¶ Quinimmo nec valeret statutum disponēs quod pluribus testibus malam rationē reddentibus credatur: vt concludunt hostien. panor et communiter omnes. in. c. primo. de appellatio. Bal. in. l. si non speciali: circa finem. C. de testamē. Philip. decius in. l. que dubitationis: circa finem. ff. de regulis iuris.

Digitized by Google

19 ¶ Alibi etiam dicitur non valere summi pō tificis dispositionem cōsuetudinem seu sta tutum duellum fieri permittens: tanquam quid iniustum ⁊ Illicitum/occasionem de linquendi atq; peccandi prestans. Immo principes talia tollerantes/peccare videren tur. vt probat ter. in. c. primo. §. fi. vbi cōmu niter notant doctores. de purgatio. vulga. ⁊ voluit. Bussien in repertorio suo ī verbo/ duellum. vbi inquit: se bis consuluisse: Se mel regi nostro Hispanie/ ⁊ semel regi An glie: quod non poterant suis legibus et ordi nationibus quod duellum licitum foret/ cō cedere statuere atq; ordinare: Idem voluit Joan. de Anania. in. c. dilectis circa finem. de appellatio. et ī Rubrica. de clerico. pug. in duello circa finem. Barba. late. In con silio. lxij. incipi. Illud in medium referam col. xij. cū quatuor sequentibus. vol. primo. Imola. in. l. cum filius. §. fi. ff. de lega. ij.

20 Vbi infert: Quod ille qui duellum accepta uit: licite illud poterit recusare: referens etiā ita. Angelum consuluisse. Quod quidem idem imola tenuit. in. l. is qui reus. col. viij. Versiculo. nūquid tamen. ff. de publicis iu diciis. inquiens etiam ita Angelum consul uisse: et centum aureos a quodam homine (qui si potuisset: pugnam euitare volebat) habuisse. Idem etiā post alios voluit Jas son. in. le. ex hoc iure gentium. col. iiij. et ibi. Claudius. in. vj. col. de iusticia ⁊ iure. Vbi lip. decius. in capitulo ecclesia sancte marie. col. xij. Versiculo. et ex ista questione. de con stitutio. licet contrarium voluerūt. Bal. in. l. si penes. C. depositi. et in. c. primo. in prin cipio. col. iiij. in fine vbi latissime duelli ma teriam tractat ⁊ ponit. de pace tenen. et eius violato. in vsibus feudorum. ¶ Hinc etiaz singulariter consuluit Calderi. in consilio. xvj. incipi. An laicus. ī titulo de iure patro. Quod cum per variandi potestatem/ que dam peccandi occasio quedamq; machinā di ac dolum ⁊ fraudem committendi materia patrono concedatur. c. cuz multis vbi gemi nia. notat. de rescrip. libro. vj. nō poterit pa tronus laicus nisi tantum semel/ et non to tiens quotiēs voluerit variare. Quod qua liter procedat: tradit late Rochus decurte. in suo tracta iuris patronatus. in verbo bo nouificum. charta. viij. Versicu. decimo que ro. et ego late scripsi. in. l. prima. ff. ad legem Juliam maiesta.

22 ¶ Alibi notabiliter dici solet: Quod ne fal sificandi/ fraudandi peccandi atq; delinquē di locus tribuatur/ non potest per summuz pontificē fieri: quod testibus absq; iuramē to credatur. vt notabiliter voluit. Augusti nus de Ancho. in suo tracta de potestate eccle sie. q. lv. Articulo vltimo. quē refert et sequi tur. Feli. hoc inquiens mirabile stupenduz esse canonistis/ et vulgo incognitum. in. c. constitutus. in. ix. col. Versiculo. et probac limitatione. de rescriptis.

23 ¶ Hinc etiam dicitur. non valere summi pontificis dispositionem nec statutū dispo nens: Quod si creditor infra certum tēpus debitum non petierit: indistincte cadat a iu re suo: vel vlterius non audiatur: Quia per statutum fieri non potest: quod data scientia et mala fide debitoris/ debitum prescribatur. Cum tunc peccandi atq; delinquendi materia detur ⁊ cōcedatur. Ut voluit. Joā. Andre. in. c. ij. de exceptio. libro. vj. Bart. Joannes baptista de sancto Severino/ et communiter omnes. in. l. omnes populi. ff. de iusticia ⁊ iure Doctores communiter. in capitulo. fi. vbi latissime per feli. De prescri ptio. de quo per Joannem Fraciscum bal bum/ qui multa cōsilia et authoritates reu lit que hic transplantare superfluum vide retur: in suo tractatu prescriptionum. in se cunda parte tertie partis principalis. in de cima quarta principali questione.

24 ¶ Nec valeret etiam summi pontificis dis positio vel statutum disponens: homicidiū non posse puniri nisi per decem testes pro betur: tanq; materiam et occasionem delin quendi prestās. secundum Bal. in. c. Irre fragabili. §. ceteruz de officio. ordinarij. quē refert et sequitur. Jasso. in. l. ait pretor in prin cipio. col. ij. circa finem. ff. de iure iuran.

25 ¶ Nec etiam valeret statutum permitens: quod post probatum delictum per testes Idoneos: liberetur delinquens si vellet ne garivam (scilicet se non delinquisse) per iu ramētum vel leuem famam probare. vt est ter singularis. in. c. ad nostram. et ibi latissi me doctores. de pbatio. et tradit Roma. in singulari. clxxiij. incipi valet ne consuetudo.

¶ Et ex istis dici solet: Non valere summi pontificis vel alterius principis rescriptū/ remissionem pene inflingende ante delictū committsum concedens: quia per tale rescri ptum/ peccandi atq; delinquendi occasio pstaretur: vt singulariter voluit Salice post Barti. Silla et Jacobum buttri. in. l. La stitati. In prima. col. C. de adulte. quem re fert et sequitur Jasso. in. l. si vn⁹. §. illud nul

la.ff.de pactis.et in.l.reſcripta.col.iij. C.de precibus. Impera offerē. Philip.decius. In.d.c.ad noſtram.col.ij. Verſicu. Secundo noto de probatio. ¶ Et ideo notabiliter dicebat. Bal.in repeti.l.penult.col.ij. circa finem.C.de emancipa.libe.nullatenus delinquendi licentiam preſcribi poſſe: licet delictorum preteritorum accuſatio regulariter preſcribatur.vt traditur plene i.l. querella. C.de falſis. ¶ Alibi etiam dici ſolet: Non valere ſummi pōtificis diſpoſitionem/ ſeu aliud quodcunq; ſtatutum permittens: qō vnicuiq; interfectorem patris interficere liceat: quia ſic peccandi atq; delinquēdi occaſio preſtatur. Secundum Joānem Andre panor. et omnes. in.c.fi.de conſuetu. Nam quamuis ratio ſit/quod homo ſuum inimicum proſequatur: non tamen prodeſt ad ſalutem.vt inquit. Glo. notabilis. in.c.conſuetudo. In verbo. quod ſaluti.prima.diſtin. Quamuis in hoc cōtrarium tenuerit Bal. in dicto.c.ad noſtram.de probatio.

¶ Bene facit: quod voluit Idem Joannes Andre.in additio/ad ſpeculum. in titulo. De conſtitu. vbi inquit: non valere ſtatutum conſanguineis permittens/ morte ſuorum cōſanguineorum vindicare Idem voluit. Antho. Imola. et alij. in.c.que in eccleſiarum. vbi Feli. in. iij. col. in fine. de conſtitutio. vbi referunt ſanctum Thomaz idem tenuiſſe ſecunda.ij.q.lxiij.articulo.iij.

¶ Et ideo notabiliter dixit. Bal.in auctē. ſacramenta puberum. col. prima. Verſicu. et ideo. C.ſi aduerſus vendi. Quod ſi due ciuitates interſe bellum habuerint: et cum pacem faciūt/pactum interſe apposuerint: quod liceat alteri federa pacis rumpere ⁊ ſe vindicare: tale pactum nullius erit valoris. Idē voluit. Bar.in.l.prima.§.vſq; a deo. et in.l. Sed eſt vnius.§.pretor. vbi dixi. ff. de iniuriſs. licet contrariuz ⁊ male voluerit Idem Bal.in.l.ſi penes.C.de poſtu.

¶ Ex quibus etiā dicitur. Quod ſi aliquis promiſſionem pro delicto committēdo alicui fecerit: talis promiſſio erit ipſo iure nulla. vt eſt tex. vulgatus. in.l.ſi plagij. cuz ſimilibus. ff. de verborum obliga. Nam impia eſt promiſſio que ſcelere adimpletur. vt inquit tex. in.c. in malis promiſſis. xxij.q.iiij. bene facit tex. notabilis in.c. ſi ad peccatum eadem.q. Fidem (inquiens) appellandam non eſſe que ad peccatum faciendum admittit. Quia vt beatus Gregorius. li.vj. moralium.c.v. Verſicu. xvij. ſcribit. prima virtus eſt: ne perpetrari debeant ſed potius euitari peccata. ¶ Alibi dici ſolet. Quod ſi fiat ſtatutum diſponens: quod quilibet bannitus ſoluendo decem extrahatur de banno: tale ſtatutum non habebit locuz in illo qui poſt ſtatutum conditum fuerit bannitus: ſed in illis in preteritum iam bannitis. Quia ſi ad futura tale ſtatutuz traheretur: peccandi atq; delinquendi materia preſtaretur. vt notabiliter voluit Bart. Bal. et alij. in.l.cuz lex per illum tex. ff. de legi. idem Bart. in.d.l. omnes populi. in.vj.q.principali. col. penulti. Verſic. quid de tempore. et in.l.ij. in fine. ff. de conditio. et demonſtra. Bal. et imola. in.l.cum tale.§.penul. eodem titulo. Idem Bal. et Salice. in.l. leges et conſtitutiones col.ij. C. de legibus. et in. le. ſi quis ſeruo col.ij. C. de furtis. panor. in.c.ij. de conſtitutio. Antho. Imola et moderni. in.c.fi. eo titulo. Jaſſo. in.l.ſi vnus.§. illud nulla. ff. de pactis. Et licet ipſe nō referat. Idem tenuit Albericus de roſate. i vltima parte ſtatutorū.q.lvj. incipi. ſimilis queſtio. Bal. et imola. in.l.cum in ſecundo. ff. de iniuſto rupto. Idem. Bal. in.c.fi. ad finez. de preſcriptio. Sali. in.l.ij. per illum textum. C. de generali abolitio. Antho. in.c. quia circa. de priuilegiis. imola. in Clemēti. fi. col. xvij. de reſcriptis. Ange. in conſilio. lxij. incipi. ex themate. in ſecundo dubio. ¶ Hinc etiam dici ſolet. Non valere ſummi pontificis conſtitutionem nec ſtatutum diſponēs: quod quis pecuniaſiter p̄ homicidio puniatur. Quia propter paruitatem pene eſſet ad peccandū atq; delinquendum viam aperire. vt tenent Joannes andre. Hoſtien. Antho. panor. et communiter omnes. in.d.c.fi. de conſuetudine. hoſtien. Antho. et abbas. in.c.ij. de delictis puerorum. Archidia. xxiij.q.iiij.c. duo. ⁊ i.c.fi. vbi dominic⁹. ne clerici. vel monachi. lib. vj. Idem domini. poſt paulum. in.c.ij. de conſuetu. eodem lib. Bal. in Rubrica. de conſtitutio. et in.l. cunctos populos. i. vj. col. de ſumma trinita. ⁊ fide catho. et in ſua practica iudiciaria. in Rubrica. de ſtatutis. in.q. incipi. Vtrum valeat pena pecuniaſiter apposita per ſtatutum in homicidio. Bar. Bal. pau. et Salice. in auctē. caſſu et irrita. C. de ſacroſancta. eccle. Bal. in dicto.c. ad noſtraz de probatio. Albericus. ia.ij. parte ſtatutoꝝ.q. cxxiij. Tancre. de coniecto in ſua compendioſa. in. xij. Rubrica. q. vltima i fine. ange. de aretio. in tracta. maleficiorum in verbo et ex interuallo di-

ctus ticius. col. iij. Aersicu. et aduerte Joānes de Anania. in consilio. lxiij. incipi. presu posita communi opinione. Francisc. de arecrio. in consilio. lviij. incipi. diligenter. in. vj. col. Barba. in consilio. xxxj. incipi. omnia quecumq. col. iij. vol. iiij. Philip. decius. in. c. de causis. col. penul. in principio. de officio. de lega. et in. c. ij. col. prima. in prima lectura vbi hāc dicit esse communem opinionem de constitutio. et in Rubrica. col. xj. circa finem. de probatio. Hippolitus de Marsilijs. in. l. prima. in principio. col. iij. in fine. ff. ad legem corne. de siccatijs. licet contrarium quamplurimi voluerunt: quos ad plenum retuli et hūc articulum latissime disputaui. in Rubrica. ff. ad legem corneliam de siccarijs.

¶ Sic etiam dici solet: Non posse summū pontificem cum rege vxorem sterilem habente vt concubinā teneat dispensare: quia per talem dispensationem peccandi atq; delinquendi occasionem daret. vt notabiliter inquit Bal. in. c. latoz. Aersicul. Sed quid si regina. de re iudica. quem referunt et sequuntur moderni. in capitulo. que in ecclesiarum. de constitutio.

¶ Ex quibus clarissime patet: quod cū per summi pontificis Julij secundi dispensationem serenissimis dominis Henrico et Catherine Anglie regibus super matrimonio predicto concessam: materia et occasio peccandi atq; delinquēdi/ incestumq; committendi prestetur: indubitanter nulla ex potestatis defectu dispensatio predicta reputari debet/ et reputatur.

¶ Sextum pro parte negatiua fundamentum.

SExto in serenissimi regis fauorem accedat. Nam quamuis a tempore legis nature vsq; ad redemptoris nostri passionem (vt late superiꝰ in prima principali prorima dubitatione diximus) fratris absq; liberis premortui vxorem ducere semper licuerit: non propterea dicendum est: quod summus pontifex cum fratre vt fratris vxorem ducere posset: dispensare potuerit. Nā q3 aliquis duas simul vxores habere posset: in lege etiam nature/ semper licituz/ permissum/ atq; tolleratum extitit. vt scribitur de Abiam. Geneſis. xvj. et habetur. in. c. dixit Sarra. xxxij. q. iiij. et legitur de Jacob Geneſis. xxix. et patet deuteronomio. c. xxj. ibi. si habuerit homo vxores duas/ vnam dilectam et alteram odiosam ꝛc. Et de Helchana etiam patet. regum primo. capitulo primo. Et de Dauid. codez libro. capitulo. xxx. et regum. ij. c. ij. et. c. xij. Et tamen quia hoc postea ab rogatum fuit: nullatenus papa vt quis duas simul habere posset vxores dispensare valuit nec potuit. vt communiter concludunt doctores super quarto sententiarum. Distinctio. xxxiij. et in capitulo gaudemus. vbi est textus notabilis. de diuortijs. Sicut enim in casu illo/ tempore legis nature permisso/ dispensari minime potest: Ita et in casu nostro (cum antiqua vetusq; illa permissio de vxore fratris absq; liberis premortui a fratre ducenda extincta abrogata atq; anullata fuerit) dicēdum videtur: summum pontificem dispensare minime posse.

¶ Sequitur primum pro parte affirmatiua fundamentum.

PRedictis tamē (inuictissime Cesar) et alijs que in proposito si tempus pateretur adducere poteram minime obstantibus: que in veritate nō obstant: contrariam sententiam ac opinionem (scilicet) quod summus pontifex cum Serenissimis dominis Henrico ꝛ Catherina Anglie regibus in matrimonio et gradu predicto dispensare potuit/ tutioꝛē existimo ac veriozē.

¶ Pro cuius clariozi/ melioriq; demōstratione sciēdum notandum/ presuponēdum q3 esse censeo. Hanc sancte ecclesie catholice potestatem iam ante mundi constitutionem (secunduz diuine sapientie predestinationem/ ordinationem/ atq; dispositionem incepisse. Nā vt super cāti. sermone. lxxviij. beatꝰ scripsit Bernardus: Secundum predestinationem nunquam ecclesia electoruz penes deum non fuit. Si miratur (inquit) hoc infidelis: audiat quod magis miretur:

Mun̄ non grata extitit: mun̄ non dilecta. Quid ni audacter loquar Arcanum: quod mihi de corde dei promptus ille supernoꝝ delator consiliorum aperuit: Paulum dico: qui vt multa alia/ita hoc quoq; de diuitijs bonitatis eius non est veritus diuulgare secretum. Benedixit nos (inquiens) in omni benedictione spirituali in celestibus in christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi cōstitutionem: vt essemus sancti et immaculati in cōspectu eius in charitate. ꝛc. Quod etiā ibidem Origenes retulit et scripsit. Non enim (inquiens) inde ex aduentu saluatoris in carne sponsam dici/aut ecclesiam putes: sed ab initio humani generis/et ab ipsa mūdi constitutione: Immo vt Paulo duce altius mysterij huius originem repetaz/ante etiam mundi constitutionem.

2 ¶Quod verum esse non dubitamus: quā do ecclesiam sanctam catholicam secundum diuinam predestinationem vt diximus considerauimus. Ubi vero ecclesiam non secundum diuinam predestinationem/sed vt quādam societatem seu communitatem ex angelis et sanctis hominibus sub vno principe scilicet deo ordinatam et constituram sumimus: de cuius constitutione ꝛ ordinatione/beatus sup. xxxvj. psalmo. meminit Augusti. Ex omnibus (inquiens) fidelibus et angelis vnam ciuitatem sub vno rege/vnāq; prouinciam sub vno imperatore fieri. Cūc attenta opinione dicētium/creationem angelorum hoīs creationē/precessisse ab angelis ecclesiā eiusq; auctoritatem atq; potestatem incepisse dicimus. Quod satis super. Canti. sermone. xxvij. beatus idē mōstrauit Bernardus. Sicut de diuersis (inquiēs) ouium gregibus/vnum facere voluit: vt sit vnum ouile et vnus pastor: Ita cum haberet sponsam/inherentē sibi a principio multitudinem angelorum: Placuit ei/et de hominibus conuocare ecclesiam: atq; vnire illi que de celo est: vt sit vna sponsa et sponsus vnus.

3 ¶Bene etiam verum est: Quod si ecclesiā sanctam catholicam prout quandam viatorum fidelium hominum vniuersitatez sacramenta habentem considerare volumus: non ante mundi cōstitutionem/nec ab angelis/sed ab Abel iusto incepisse affirmam⁹.

¶Tum quia Abel/vt primus iustus a redemptore nostro Mathei. xxiij. fuit commendatus: super quo verbo beatus Hieronymus sic ibidem dixit et scripsit. Abel iust⁹ nō solum ex dicto ꝛ sententia christi. Sed ex genesis testimonio comprobatur: vbi accepta eius a deo narrantur munera: In qua iustificatione et sanctimonia sine interruptione continuate viguit: primusq; martyr fuit: ꝛ vt Augustinus in libro. de mirabilibus mundi scribit: fidei doctor extitit. In quo tres p sone principales ecclesie pastores scilicet/virgines ꝛ martyres figurate fuerūt.

¶Tum etiā quia Abel primus fuit/q̄ per sensibilia signa/scilicet per sacrificij oblationem redemptoris fidem potestatus fuit.

¶Exigebatur em̄ post humane nature lapsum/quedam fidei professio de reparatore: per quez morbi medicina futura erat: et qō fidem illam per se ipsum quis sacramento aliquo visibili ostenderet seu profiteretur. Quod de Adam quamuis ipse primus fidelis fuerit: et qui prius de incarnatione secundū apostolū fidem habuit: duz hoc nūc os ex ossibus meis et caro de carne mea dixit: Et quāuis filios suos (vt in historijs Magister scribit) decimas et primitias offerre docuerit: munime tamen legitur: quod fidem suaz post sui lapsum aliquo sacro sensibili seu exteriori signo per se ipsum demōstrauerit. Me in ipso in quo peccati origo notabatur: simul etiā in eo (vt beatus Thomas secunda secunde. q. lxxxv. articulo. primo. scribit:) sanctificationis origo signaretur. Et ne ab eo (secundū Alex. in tertio.) Aquo diuine inhonorationis incepit exemplum: ritus honorandi deum sumeretur. 4 5

¶Tum etiā quia Abel primus fuit/qui redemptoris domini nostri passionem significauit: prout in. xxix. libro. Moralium. Uersicu.. xxviij. triceslimi octaui. c. Job. beatus scripsit Grego. Diuersis (inquiens) tēporibus Abel Esaias ꝛ Joannes apparuerūt. Diuisi quidem fuerūt tēpore: sed nō predicatione. Nam Abel redēptoris nostri passionem significans/agnum in sacrificio obtulit. De cuius passione Esaias ait. Sicut Agnus coram tondente se obmutescet: et non aperiet os suū. De quo Joannes quoq; ait. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Ecce diuisis quidem temporib⁹ missi: et tamen concorditer de redemptoris nostri innocentia sentientes: eundem agnū Joannes ostendendo: Esaias predicando: Abel offerēdo/locutus est. Et quem Joānes in ostentione/quē Esaias in locutione/hunc Abel sacrificando in manib⁹ tenuit. 6

¶De quo Abel/et quod ab ipso ecclesia

sancta catholica (intelligendo prout prius me diximus) inceperit: Idem beatus Gregorius. Homelia. xix. in principio (Exponens illud Mathei. xx. Simile est regnum celorum:) Sic inter alia inquit. Quis pater familias similitudinem rectius tenet: q̄ conditor noster/qui regit quos condidit: et electos suos sic in hoc mūdo possidet: quasi subiectos dominus in domo. Qui habet vineam vniuersalem scilicet ecclesiam: que ab Abel iusto vsq; ad vltimum electū qui in fine mundi venturus est: Quot sanctos protulit: quasi tot palmites misit.

¶ Et beatus. Augusti. de ciuitate dei. libro. xviii. c. ij. in fine idem affirmans/sic inter alia dixit. Non solum a tempore corporalis presentie christi et apostolorū eius/sed ab ipso Abel/quem primus iustū impius frater occidit: et deinceps vsq; ad huius seculi finem/inter persecutiones mundi et consolationes dei peregrinando percurrit ecclesia. Et exponens illud psalmiste psalmo. cxviij. In initio cognoui. de testimoniis tuis: quia in eternum fundasti ea. Ecclesia (inquit) loquitur: que in terris non defuit/ab initio generis humani: Cuius primicie Abel sanctus est immolatus: in testimonium futuri sanguinis mediatoris ab impio fratre fundendi. Nam et illud ab initio dictum est: erant duo in carne vna. Quod magnum sacramentum beatus Paulus apostolus exponens: Ego (inquit) dico in christo et in ecclesia.

¶ Sed quamuis ab Abel iusto immo ante mundi constitutionem/ ecclesie auctoritas atq; potestas semper vt diximus fuerit: tamen secundum statum noui testamenti loquendo: A christo redemptore nostro ecclesiam sanctam catholicam eiusq; potestatem per ipsius oblationem/predicationem/mortem/et resurrectionem/ac spiritussancti missionem/inchoatam atq; fundatam fuisse non dubitamus. Prout ad colossenses primo. beat⁹ scripsit Apostolus. Ipse est (inquiens) caput corporis ecclesie: qui est principium illius. secundū. Glosam. ordinariam ibi. et traditur per. Glosam. ordinariam. Paralipomenon. secundo. capitulo. xxxvj. et Esdre primo. capitulo. primo. et melius. in psalmo. lxxxvj. in Glosa. magna circa finem.

¶ Qui cum a nobis sua corporali presentia recedere decreuisset: suum vicarium et ecclesie pastorem beatum Petrum summū pontificem/ et post eum quemcunq; illius successorem/vt gregis periculis occurrere posset/nobis in terris dimisit. Quibus amplissimam/supremam/omnimodamq; potestatem/ipse concessit. Sicut misit me pater (Joānis. xx. inquiens) et ego mitto vos: cum tanta scilicet potestate quanta ad vniuersalis ecclesie regimen/ et fidelium salutem procurandam est necessaria. vt ex dictis beati Thome. in quarto sententiarum colligitur. Distinctio. xv. q. iij. Articulo primo. Et quodcunq; (inquiens dominus/ Mathei. xvi.) ligaueritis super terram: erit ligatum et in celis. Et quodcunq; solueritis super terram: erit solutum et in celis: et habetur. in capitulo. in nouo. xxj. distinctio. et in capitulo. quodcunq;. xxiiij. q. prima. et in capitulo solite. de maioritate et obedientia. et in capitulo peruenerabilem. cum similibus. qui filij sint legiti. Quodcunq; enim generaliter ac indistincte dominus dixit: vt nihil ab illius concessione excipere videretur. d. c. solite. de maiorita. et obedientia. c. si Romanorum. xix. Distinctio. l. Julianus. ff. de legatis. iij. Et vt nec nos aliquid ab eadem excipere neq; distinguere valeremus. argumento. text. in capitulo. quod si dormierit. xxxi. questio. prima. l. de precio. ff. de publicia. l. si seruum. §. pretor ait. Vt sicut. non dixit pretor. ff. de acquiren. here. l. pro sperit. ff. qui et a quibus. l. vnica. §. sinautem cum similibus. C. de caducis. tollen. Et ne de summorum pontificum potestate aliqualiter dubitaremus: seu quomolibet disputaremus. capitulo. si quis suadente diabolo. §. committunt. et capitulo nemini. decima septima. questio. quarta. capitulo si papa. quadragesima. Distinctio. capitulo. cuncta per mundum. nona. questio. tertia. l. sacrilegii. C. de diuersis rescriptis. l. disputari. cum similibus. C. de crimine sacrilegii.

¶ Et ideo papa a pape (que admirātis est interiectio) dicitur. vt inquit. Glo. in prohemio Clementinarum. in verbo papa.

¶ Quia non puri hominis sed veri dei vices in terris gerit. capitulo quanto. c. licet. et ibi doctores. de translatio. episcop. c. vt nostrū. §. porro. vbi Imola. in. ij. col. vt ecclesiast. benefi. c. prohumani. de homicidio. c. fundamenta. §. decet. et. c. vbi periculum. §. ceterum. de electione. libro. vj. c. ad apostolice. de re iudicata. eodem libro. et voluit. Glo. in prohemio septi decretaliū. in vbo. Bonifacius. et in capitulo. serpens. de pen

Digitized by Google

ten. Distinctio. prima. et tradit. specula. in titulo. de lega. §. nunc ostendendum. Joannes andre. in capitulo. cum de beneficio. de preben. lib.. vj. doctores communiter. in. c. primo. de constitutio. Barba. in Rubrica illius tituli. et in capitulo nisi specialis. in. iiij. colum. de officio. lega. et in prohemio Clementinarum. in. iiij. col.

14 ¶ Cui propterea (vt thesaurorum lib. beatus Cyrillus scribit) omnes iure diuino caput inclinant: et primates mundi tanquam ipsi domino Jesu christo obediunt. capitulo. Valentianus. lxiij. distinctio.

15 ¶ Est enim apud summum pontificem suprema potestas: in qua nullatenus parē habere videtur: vt inquit. Bal. in capitulo primo. col. prima. de probatio. doctores communiter. in. l. rescripta. C. de precibus impera. offeren. ¶ Immo solus ipse potestatis plenitudie vtitur. c. decreto. ij. q. vj. c. ad honorem. cum similibus. de auctoritate et vsu

16 pallij. ¶ Et solus potestatem quaz omnes patriarche habuerunt habet. Qui non solum est episcopus: Sed episcoporum omnium culmen tenet. vt inquit. Bal. in Rubrica prohemij decretalium.

17 ¶ De quo beatus (in libro secundo de cōsideratione/ad Eugenium scribens) sic dicebat Bernardus. Tu es sacerdos magn⁹: pontifex summus: princeps episcoporum: heres apostolorum: primatu Abel: gubernatu Noe: Patriarchatu Abraam: ordine Melchisedech: dignitate Aaron: Authoritate Moyses: iudicatu Samuel: potestate Petrus: Unctione christus.

18 ¶ Cuius statuta solus deus corrigit. vt notat. Bal. in tractatu scismatis. in. iij. colum. Quia secundum Joannem andre. in capitulo. quanto. de translatio. episcop. vnum et idem est illius consistorium et christi. et notat. panor. in capitulo. licet. de electio.

19 ¶ Et vt multa alia que in proposito adduci poterant ommittamus. Tantam potestatē summum pontificem habere cognoscim⁹: Quod omnia ipsum potuisse et posse: (clausule tamen discretionis precedente et non errante) non dubitamus. vt inquit. Specula. in loco superius allega. Versicu. lxxxix. Hostien. in. d. c. quanto. de transla. episco. Doctores cōmuniter. in. d. c. primo. de constitutio. et in. c. cum venissent de iudicijs. Panor. in. c. proposuit. de concessio. preben. et in sua prima disputatione. columna secunda. Bene facit. Glosa. in capitulo. quanto. de iure iuran. De cuius Amplissima potestate/multa moderni scribūt. in. d. c. primo. et in. d. l. rescripta. Cardinal. in Clementi. fi. de etate et qualita. et in Clementi. pastoralis. de re iudica. Barba. in. c. quod translationem. col. xv. de officio. de lega. Socci: in consilio. xiij. incipienti presens consultatio. colū. v. Col. primo. et in consilio. xv. incipi. Clementissimum deum. col. iiij. Philip. decius. in cōsilio. cccxlij. incipi. viso puncto. col. iiij. volu. iij. Augusti. de Ancho. et Joannes de turre cremata. in suis tracta. de potestate ecclesie. Archiepisco. Florenti. in tertia parte sue summe. titulo. xxij. p totum.

¶ Cum enim tam ampla summi pontificis sit authoritas atq; potestas: nullatenus existimo dubitandum in casu nostro/ Quinimmo et in gradibus etiā diuino iure prohibitis summum pontificem dispēsare potuisse. Potuit enim/potest et semper potuit in predictis aliisq; similib⁹ ex causa summus pontifex dispensare. Quando scilicet necessitatem/vel publicam vtilitatem/seu aliam quamcunq; iustam causam viderit imminere. Alias autem si ex causa in gradu etiaz diuina lege prohibito dispēsare summ⁹ pontifex minime posset: Aliquando ipse vnius regni/totiusq; christianitatis paces/ (que per aliquorum matrimonium et ipsius dispensationem haberi seu acquiri posset/impediret. et commune bonum/communemq; vtilitatem peruerteret: Nec non bellis/homicidijs/scandalis atq; discordijs/occasiones daret. Sicq; fieret: Quod et id quod pro bono publico/pro communi vtilitate/pro amicitia/pro quiete/pro honestate/pro castitate/et charitate inter homines propaganda atq; conseruanda instituum fuit: In maioris boni/maioriscq; amicitie/vtilitatis/et charitatis damnum redundaret. Et ita summus pontifex boni pastoris officio (qui gregis periculis occurrere debet:) minime vsus esset.

¶ Non enim credendum est: dominum deum nostrum hanc dispensandi facultatē summo pontifici non dedisse: Sed potius affirmandum est: vt secundum tēporis congruitatem/vtilitatem atq; necessitatē dispēsare posset: amplā sibi potestatē concessisse.

¶ Sicut enī bonus pater familias seu familie gubernator (qui vere dispēsator dicitur vt beat⁹ Thomas secunda secunde. q. xcvij. articulo vltimo scribit) vnicuiq; de familia secundum vtilitatem et familie necessitatem

tribuit: et aliquando ordinationem domus omnibus imposītā minime seruat: Ita bonus multitudinis gubernator/ cuz suis subditis et sue gubernationi commissis/ quando hoc causa deposcit/ idem facere debet.

14 ¶ Et propterea Aristo. Erbicorum septimo/ necessitatez ponendi in principe virtutem epiheyam arguebat: quam nos equitatem siue moderamen appellamus. Cuius virtutis officium est: pretermissis verbis legis id sequi/ quod ratio vel utilitas communis deposcit: In his in quibus legis obseruantiam communi utilitati et sic reipublice/ cognoscimus non expedire. Quod non solum de lege humana sed diuina etiam intelligendum esse nō dubitamus: prout multis exemplis atq; fundamentis si tēpus pateretur/ id ostēdere valeremus. Pro nunc

25 vero hoc solum modo enarrabimus.

¶ Legimus enim Numeri.xxj. dominuz deum nostrum serpentem Eneum in deserto exaltari precepisse: vt aspicientes in eum a serpentum morsibus sanare potuissent. Et tamen reperimus Ezechiam regem regum.liij.c.xviij. eundem serpentem confregisse: Sicq; quod ex precepto domini vno tempore rationabiliter ordinatum fuit: eiusdem domini instinctu rationabilius postea Ezechiam regem reuocasse. Quod quidez ipse qui cum deo semper erat minime fecisset: nisi et quod vno tempore expediēs fuit: alio tempore nociuum esse cognouisset. Fecit enim (vt textus inquit) quod erat bonuz coram domino: Juxta oia que fecerat Dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa: et cōtriuit statuas: et succidit lucos: Fregitq; serpentem eneum quez fecerat Moyses: siquidem vsq; ad illud tempus filij Jsrael adolebant ei incensum. Vocauitq; nomen eius Noebestan: et in domino deo Jsrael speravit. Jtaq; post eum nō fuit similis ei/ de cūctis regibus Juda. Sed neq; in his qui ante eum fuerunt. Et adhesit domino: et nō recessit a vestigijs eius: fecitq; mandata eius que preceperat dominꝰ Moysi: Unde erat dominus cum eo: et in cunctis ad que procedebat/ sapienter se agebat.

16 ¶ Et propterea Artaxerses rex/ temporuz et negociorum congruitatem atq; opportunitatem cōsiderans: litteraſq; quas ad principis Aman suggestionem vt tota scilicet iudeorum gens deleretur concesserat: minime ad implendas fore/ neq; ad impleri debere cognoscēs: Sic inter alia Hester.xvj. scribendo dixisse reperimus. Hec putare debetis/ si diuersa iubeamus/ ex animi nostri venire leuitate: Sed pro qualitate et necessitate temporum vt reipublice possit vtilitas ferre sententiam.

¶ Sic etiam de Dauid. regum primo. c.xxj. 17 legimus. Quod propter suam communēq; vtilitatem atq; necessitatem/ ipse et qui cū eo erant/ In domū dei sub Abiathar principe sacerdotum introiuit: et panes propositionis manducauit: quos non nisi solis sacerdotibus manducare licuit: De quibus eis qui cum eo erant dedit.

¶ Et licet in veteri testamento quicquam operis In sabbato fieri nō liceret: vt scribitur. Exodi. capitulo vigesimo. et Deutero 18 nomio. capitulo quinto. Tamen Machabei propter casum publice vtilitatis ac eminentis necessitatis/ pro republica tuenda/ legibusq; conseruandis/ in diebus sabbatorum pugnabant. vt scribitur Machabeorum primo. capitulo secundo. et in capitulo. quod non est licitum. de regulis iuris. Quod saluator mundi. Matthei.xij. Marci.ij. et Luce.vj. laudauit et approbauit. Et ideo cum dominus a iudeis interrogaretur si sabbatis curare liceret: eisdem dominus respondendo dixit. Quis erit ex vobis qui habeat ouem vnam: et si ceciderit hec sabbatis in foueam: nonne tenebit et leuabit eam? Quanto magis melior est homo oue: Jtaq; licet sabbatis bene facere.

¶ Si enim dominū talia fecisse/ taliaq; respondisse legimus: Quis erit princeps/ Quis dominus? Quis familie seu multitudinis gubernator/ Quis summus pontifex qui habeat ouile vnum: etsi in ruinam cecidere viderit: necnon bella atq; scandala imminere cognouerit: nonne ouile leuabit atq; tenebit: Nonne vt scandalis/ bellis/ atq; discordijs locus non detur: et ne totum regnum ouileq; suum perdatur: remedium congruum adhibebit: Et si per Matrimoniuz inter principes Jn gradu/ diuino etiā iure prohibito celebrandū/ bella/ scādala/ atq; discordie sedari possunt: Nonne cum talibus dispensabit: Certe sic.

¶ Propter publicam enim vtilitatem sine dubio/ iura omnia transgredi licet. vt notabiliter inquit. Bar. in. l. cum Nauarchorum. C. de Nauicularijs. libro. xj. quem refert et sequitur. Paulus de castro. in consilio. cxxxij. incipi. viso puncto et oppositionibus. in secunda columna. 19

Digitized by Google

30 ¶ Et hoc ideo quia in quacunq; dispositione semper publice vtilitatis casus censetur exceptus. l. iubemus. la prima. C. de sacrosanct. eccle. ¶ Per quem textum Ibidem Bal. notat ⁊ dicit: Quod priuilegium quātum cunq; generaliter concessum/ minime casum reipublice seu publice vtilitati contrarium includit. quem refert et sequitur. Barba. in consilio. primo. col. v. Uersicu. premitto. volu. iij. et Jasso. in. l. si ex toto. in principio. col. fi. ff. de lega. primo. ad idem est textus. in. l. prima. C. vt nemini liceat in emptione specierum se excusare. libro decimo. et in. l. iubemus. C. de nauibus non excusandis. libro. xj. Bene faciunt que in proposito in publice vtilitatis fauorem cumulauit. Feli. in capitulo. nonnulli. in septima fallentia. Uersiculo. Ad euitandos. colum. xviij. cum sequenti. de rescriptis. et hippolitus de marsilijs. in sua practica criminali. §. Aggredior. numero. lix. cum pluribus sequentibus.

32 ¶ Et ideo dici solet: Quod licet consuetudo contra legem consuetudini derogantem non valeat: vt tradit. Bar. et communiter doctores. in. l. de quibus. in. ix. et. x. oppositione. C. de legibus. et in. l. si mihi et tibi. §. fi. vbi. Aleran. et moderni alias auctoritates adducunt. ff. de legatis primo. Idem. Aleran. in. l. si non speciali. C. de testamen. Panor. et communiter doctores. in. c. fi. de cōsuetudine. et in. c. ij. de probatio. Antho. panor. et omnes. in. c. cum ex officij. de prescriptio. de quo per. Feli. plene. in. c. accedētes. col. iiij. eodem titulo. Tamen vbi publica vtilitas/ legis que consuetudini derogabat/ reuocationem suaderet: bene consuetudo contra legem predictam valeret. secundum Antho. et communiter doctores. in. d. c. fi. de consuetu. et voluit geminia. Imola. et doctores. in. c. fi. de constitutio. lib. vj.

33 ¶ Hinc notabiliter dicebat ter. in. c. dispensationes. prima. q. vij. dispensationes rerum nonnunquam cogunt parum quidem a debito rigore Quosdam exire foras: vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim hi qui mare nauigant/ tēpestate vrgente nauiq; periclitante anxiati/ quedam exonerant/ vt cetera salua permaneant: Ita et nos cum non habeamus saluandorum omnium negociorum penitus certitudinem: despicimus ex his quosdam: ne cunctorum patiamur dispendia.

35 ¶ Sicut enim legimus deum nōnulla que in veteri testamento posuit: in nouo postea testamento mutasse: vt habentur. in capitulo. non debet. de consanguinita. et affinita. Et sicut predictum cum vxore fratris absq; liberis premortui matrimonium (vt scribitur Leuitici. xviij. secundum aliquorum expositionem intellectuꝝ ⁊ declarationem/ quam tamē superius in prima proxima precedenti dubitatione latius improbauimꝰ) fieri sua inuenimus lege. phibuisse: Et post ea propter temporum et personarum necessitatem communemq; vtilitatem illud fieri reperimus permisisse: Immo vt verius loquar/ id fieri sua speciali deuteronomia dispositione precepisse: Ita eodem modo dicendum est: summum pontificem omnipotentis dei vicarium/ illiusq; locum tenentem/ secundum temporis et personarū qualitatem et necessitatem/ communemq; vtilitatem id permittere potuisse: ⁊ in hoc quod frater vxorem fratris absq; liberis premortui ducere posset: dispensare potuisse.

¶ Secundū pro parte affirmatiua fundamentum.

DEterea et secundo in serenissime domine Anglie regine fauorē accedat. Nam in quāplurimis alijs casibus lege diuina prohibitis/ maiorem difficultatem/ maioremq; dubitationem habentibus/ summum pontificem ex causa reperimus dispēsasse: dispēsandiq; amplissimam potestatē habuisse. Ut patet in vsuris. Nam ex causa super vsuris potuit et potest summus pontifex dispensare. capitulo. salubriter. cum similibus vbi doctores communiter. de vsuris. et voluit Archi. in. c. hac ratione. xxxi. q. prima. Bal. in auctē. omnino. in. vj. col. C. de vsuris. Petrus de Ancharra. in cōsilio. cxxxv. incipi. christianissime. Paulus de cas. in cōsilio. cccl viij. incipi. quoddam commune. Alex. late. in consilio. primo. et consilio. ij. et consilio. cxlix. incipi. pro inuestigatione. vol. ij. Jasso. in. l. prima. colum. viij. in. secunda lectura. C. de summa trinita. et fide catho. Quidquid Joannes andre. dixerit. in regula peccatum. Uersiculo. tertio. de regulis iuris. Bal. in. d. l. prima. colum.

Digitized by Google

na.iiij.et ibi Jasson sibi cōtrarius.in prima lectura.col.x.in fine.idem Bal.in auctē. ad hec. columna.ij. C. de vsuris. Cardina. et imola. in Clementi prima. eodem titulo.

2 ¶ Et tamen vsure iure diuino prohibētur. c.plericq.xiiij.q.iij.c.super.de vsuris.⁊ habetur. Luce.vj. ibi mutuum date nihil inde sperantes.

3 ¶ Sic etiam ex causa sup iuramento potest summus pontifex dispensare.vt tenent cōmuniter doctores.in.c.cum inter. de renuntia. Hlo.et doct.in.c.quanto. de iure iuran. doctores cōmuniter.in.c.preterea el primo. de sponsa.⁊ in.c.auctoritatez post Hlo.ibi. xv.q.vj. Joānes andre.in.c.actus legitimi. de regulis iuris.in.vj. Archi.in.c. qui sacramento.xxij.q.v. Bal.in.l.nō solum.§. filijs autem.C.de bonisq liberis. Cardi.in Clementina prima.circa finem versicu.decimo septimo quero.de iure iuran.doctores communiter. in.c.quamuis pactum. de pactis. lib.vj. Guidopapa.in.q.ccxxiij.incipi.item fuit dubitatū. Jasso.in.l.qui iurato. col.iij. Versicu.confirmo.ff.qui satis dare. cogan. Marcus anthonius bave.in tractatu de virtute iuramēti.in.lvij.de cessione.beat⁹ Thomas secunda secunde.q.lxxxviij. articu.xix. In prima responsione. Archiepisco. Florēti.in secunda parte sue summe.titu.decimo. c.v. Augusti.de Ancho.in sua summa ecclesie.q.xlix.articulo primo et secundo. Joannes de turre crema.in suo tractatu de potestate ecclesie.q.xxviij. ¶ Nō procedit etiā si quis iurasset/se a papa relaxationem iuramēti nō impetrare.vt late scribit. Feli.in.c. ij.col.vij.de sponsa. ¶ Et ideo specula.in titulo de teste.§.primo. Versicu. Sed queritur dicebat.summum pontificem dispensare posse:quod periurus ad testimoniuz admittatur. Quod etiā voluit Archidia.in.c. paruuli.xxij.q.v. Vincē.et Joannes de Imola.in.c.testimonium.de testibus. Jacobinus de sancto Georgio.in.l.iij.§.lege Julia. columna secunda. eodem titulo. ¶ Et tamen iuramentum iure diuino seruari minimeq violari precipitur. Scriptum est enim. Leuitici. xix. non periurabis in nomine meo.et Mathei.v. Reddes domino iuramenta tua.et habetur.in.c.habem⁹. et in.c.si peccatum.xxij.q.prima.

7 ¶ Sic etiam super matrimonio per verba de presenti cōtractato atq firmato/summ⁹ pōtifex dispēsare potest.vt voluit.glo.finalis.quam ibi.hostien. Joannes andre.⁊ cōmuniter doctores sequuntur.in.c.ex publico.de conuersione coniugatorum.doctores communiter.in.c.que in ecclesiarum.de cōstitutio.et in.c.commissum.de sponsa. Archi.in.c.quia.xxvij.q.ij. Bal.i.l.deo nobis. C.de episco.⁊ clericis. Petrus de Anchara.in.c.primo.in.vj.col.de constitutio.et in consilio.ccxxix.incipi.parum dubitatiōis. et in cōsilio.cccc.incipi.viso ⁊ diligenter inspecto.in.iij.col. Imola. in.c.fi.vbi inquit Ita communiter teneri.de trāsactio. Ponepositus late.in.c.fi.de sponsa.duorum.⁊ in. c.discretionez.in vltimo notabili. de eo qui cogno.consangui. vxoris sue. Philip. decius.in consilio.cxij.

8 ¶ Quinimmo non solum in matrimonio perverba de presenti contractato/sed etiaz in matrimonio carnali copula consummato/ex causa potest summus pontifex dispēsare. vt pulchre cōsuluit marianus socci.in consilio.xxviij.incipi.circa primum quesitū per totum.quem refert et sequitur; Philippus decius.in.c.que in eccle siarū.colum.v. Versicu.successiue Abbas pro sequitur.de constitu. Paulus de monte picho.in Rubrica.col.ij.C.qui admitti.et Joannes crotus.de monte ferrato. in repetitione.l.omnes populi.colum.xvij. Versicu.confirmatur.ff.de iusticia.et iure. Quamuis contrariū ⁊ male salua et⁹ pace voluerit. Bal.in. d.l.deo nobis.in.iij.col.⁊ in.c.latoz.de re iudica.et Feli.in.d.c.que in ecclesiaz. col.viij. in principio.prout latissime dixi.in.d.repetitione mea.l.respiciendum.in principio.in verbo quam causa deposcit.ff.de penis. Et tamen scriptum est. Mathei.xix. Quos deus coniunxit:homo non separet.et habetur in.c.deinde.xxvj. Distinctio. et in.c. quos deus.xxxiij.questio.secunda.

9 ¶ Sic etiam cum Monacho/quod matrimonium contrahat:et sic super continentie voto/potest ex causa etiam summus pontifex dispensare.vt communiter volunt doctores.in.d.c.que in ecclesiarum. de constitutio. panor. et alij. in.c. cum ad monasterium.de statu monachoruz.⁊ in.c. Rursus. qui clerici vel vouentes. Joannes andre.et communiter doctores. in capitulo primo. de voto. et in capitulo mancipia de rerum permuta.⁊ in capitulo.actus legitimi.et.c. semel.de regulis iuris. in sexto. Calderi:et prepositus. in capitulo.sicut ex litteris. columna.fi. de sponsa. Archidia et doctores. Maxime Joannes de turre cremata.in.c.

Digitized by Google

de illo.xxxij.distinctio.et in.c.cum in preteri to.lxxxiiij.distinctio.et in.c.sunt quidaz vbi Glo.et docto.xxv.q.prima. hostien. in sum ma tituli.devoto.§.qualiter.col.ij.Uersicu. sed et de votis.ꝛ i summa tituli:q̃ clerici vel vouẽtes.§.q̃vonẽs.Uersi.videt.Specula. in titu.de legato.§.nũc breuiter.versicu.xv. Bal.ꝛdocto.in.l.rescipta.C.de p̃cibus.im pera.offerẽ.et in.l.si tibi filio.ff.de adoptio. Idem Bal.in.c.inter corporalia. col.ij.de translatio.episco. Petrus de Ancharra.in. c.primo.col.v.Uersicu. Ulterius quero. et ibi late doctores.de constitutio. Idem An charra.in Clementi. Abusionibus.de penit ten.et remissio.et in consilio.ccxxxix.incipi. parum dubitationis.in prima.col. et in con silio.ccxxxv.incipi.pro maiou Intelligẽtia Joannes de imola.in.l.in substitutione.ff. devulgari ꝛ pupi.ꝛ in.c.cum olim.col.ij.de clericis coniuga. et in clementi. vnica.post Glo.et Cardinalem ibi.col.fi.Uersicu. sed queritur. de cõsangui. ꝛ affinita. Idem car dinalis. in Clementi. Secunda.de etate et qualitate. Maria. Socci. qui hãc magis cõ munem dixit esse opinionem.in cõsilio.xiij. incipi.presens consultatio.col.iiij. Uol.pri mo. et in.d.consilio.xxviij. Antho.corse. in tracta de potestate et excellẽtia regia.in.ciij. q.Barba.in Rubrica.col.xxvj. Uersiculo. quadragessimo adduco.C.qui admitti.Fe li.late.in.c.si quando.col.iij.de rescriptis.et in.c.humilis.col.fi.de Maiorita et obediẽ. Jasson.in aucten.ingressi.col.ij.C.de sacro sanct. eccle.ꝛ in.l.fi.vbi hanc dixit magis cõ munem opinionem.C.de transactio. Pe⁹ trus de monte in suo tracta.de potestate pa pe/ꝛ consilij.in.xlvj.col. Philip.decius.in consilio.cxij.incipi.in presenti consultatiõe. col.prima.vol.primo.Quam etiaz opinio nem beatus Thomas Petrus de palude. Durãdus de sancto portiano. Michael de bononia/ Ricardus de media villa. et alij tenuerunt:super quarto sententiarum.Di stinct.xxxviij.dicentes et affirmantes/ Idẽ esse:etiam si quis de nõ petendo voti dispẽ sationem votuz fecisset.Quod quidem etiã tenuit Durandus. In secundo sententiaꝝ. Distinctio.xliiij.q.v.et Archiepisco. Florẽ ti.in tertia parte sue summe.titulo.primo.c. xv.§.iij.col.fi.vbi refert Joãnem in confes sorum summa dixisse: se talem dispensatio nem factam vidisse.Quamuis contrarium voluerit Joãnes de anania.in consilio.xcj. incipi.illud certum.ꝛ beatus Thomas sibi contrarius secunda secunde.q.lxxxviij. Al bertus magnus.et Bonaventura.in quar to.Augusti.de Ancho.in sua summa eccle sie.q.xlix. Uersi.ad tertiuz.de quo ꝙ Archi epi⁹.Florẽti.in secunda pte sue summe.titu lo.xj.c.ij.Uersicu.in dispensatione votorũ. et per Joannem de turre crema.in suo tra cta.de potesta.ecclesie.in.xxxv.q.

¶ Et idem est in clerico in sacris cõstituto. vt traditur per Glo.et communiter docto res.in.c.cum olim de clericis coniugatis. 10

¶ Et quãuis aliquãdo reperiam⁹ summũ pontificem super hoc minime dispẽsare vo luisse.prout Eneas cardinalis/postea pius papa dictus/in sua.ccxxj. epistola scripsit. Aliquando tamen reperimus dispensasse.

¶ De Constantia eiñ Guilielmi Sicilie re gis filia. In supplemẽto supplemẽti croni carũ lib.xij.legim⁹. Qñ cuz monacha ipsa esset:ꝛ iã diu in religione professa:cũ Henri co eius nominis quinto/duodecimo Ro manorum imperatore/papa Celestino ei⁹ nominis tertio dispensante matrimonium contraxit:que federicum eius nominis secũ duz/ ex eodem matrimonio genuit.Qui fe dericus postea imperator fuit. 11

¶ Et de Remiro doctores p̃dicti referũt: Quod cuz monachus atq̃ sacerdos de san guine regio Aragonum esset:summo ponti fice dispensante cuz masculi defecissent vro rem duxit: ex qua petronillam genuit: que postea nupta Raymũdo comitti barchino ne in regno successit. 12

¶ Et propterea dicebat Bal.in.l.si pater. §.in arrogationibus.ff. de Adoptio. Qñ si filius regis religionem ingrediatur:po test papa quod ille professus fauore regni monasterium exeat dispensare. Quia vt ip se inquit:melius est generationi/quam reli gionis ingressui studere. quem refert et se quitur. Jasso.in.l.fi.in fine. C.de sacrosan ct.ecclesijs. 13

¶ Quinimmo et ad tempus Quod mo nachus monasterium exeat:et matrimoniũ contrahat:puta donec filium masculum ha beat:ex causa summus põtifex posset dispẽ sare.vt notabiliter.voluit Joannes andre. in dicto.c.actus legitimi.vbi Philip.fran cus et doc.de regulis.iuris. Bal.in.l.si tibi filius.ff.de Adoptio.quos refert et sequi tur. Jasson.in.l.si Arrogator.col.ij. eodem titulo.Feli.et Philip.decius.in.d.c.que in ecclesiarum.de constitutio. 14

¶ Sic etiam Quod vnius dicto atq̃ testi- 15

Digitized by Google

monio stetur: potest papa non soluz ex causa dispensare sed etiam statuere. Quamuis ex iuris diuini dispositiõe duo adminus requirantur. vt scribitur numeri.xxxv. Deuterono.xvij.et.xix.et Math.xviij. et habetur.in.c.nouit.de iudicijs.ꝛ in.c.in omni negocio.de testibus.et in capitulo.cum esses. cum similibus.de testamentis. Ita notabiliter voluit. Roma in singulari.cclvj. incipi.tu scis. ¶ Amplius ibidem et singularꝫ dicens: Non solum summum pontificem sed etiam communitatem/superiorem non recognoscẽtem statuere posse: vt solius episcopi vel Marchionis testimonio quelibet causa decidi possit. Allegat textum singularem.in.c.omnes itaq; cause.xj.q.prima. secundum intellectum quem ad illum textuz dedit. Innocen.in.c.nuper de testibus. Et quod ex causa hoc statui possit: voluit Abbas.in dicto.c.nuper.et post eum. Feli.ibidem.dum se ad dicta per doctores in dicto. capitulo. que in ecclesiarũ.de constitutio.remittit. Idem voluit idem Feli.in.c.veniẽs. el primo/circa finez.de testibus. Jasson.in repetitione.l.admonẽdi.col. lxxvij. ff.de iure iuran. Crotus de mõte ferrato. in reperi: dicte.l.omnes populi.col.xx.in vigesima secunda conclusione.ff.de iusticia.et iure.

Quamuis absq; causa hoc fieri atq; statui minime posset. vt est textus singularis.in.c. iudicas hermanum.iij.q.ix.quem textuz dixit singularem. Roma.hoc idem per illum textum affirmans.in singulari. dccvij. incipi. An Papa/vel Imperator. Feli. in.c. constitutus.col.ix.de rescriptis.ꝛ in dicto.c. humilis.col.fi.de maiorita et obedien.

¶ Sic etiam ex causa quod die dominico quis artem suaz exercere possit: potest summus pontifex dispensare.c.licet. cum similibus de ferijs. Et tamen iure diuino et ex domini precepto/quilibet sabbata sanctificare tenetur. vt scribitur. Genesis.c.ij. Exodi.c. xvj.et.c.xx. Leuici.c.xxiij. Numeri. xxviij. et Deuteronomio.c.v.

¶ Sic et cum aliquo circa modum dicẽdi officiũ potest etiã summus pontifex dispensare: licet ex toto illud tollere non possit: vt per panor et doctores.in.c. primo.col.ij.in vltimo notabili.et in.c.fi.de celebratio. missarum.ꝛ per Cardina.post alios per euz relatos.in Clementi.prima.in.vj.notabili: eodem titulo. Et tamen scriptum est.psalmo. cxviij.septies in die laudem tibi dixi.

¶ Et in decimis etiam et super decimis nõ soluendis talis ex causa permittitur dispensatio.c.a nobis.c.ex parte cuz similibꝫ ꝛ ibi notãt doctores de decimis. Et tamẽ decime sunt ex diuini iuris precepto soluende.c.ecclesias.§. his ita.xiij.q. prima.c. reuertimini.et.c.decime.xvj.q. prima.c.primo.c.tua nobis.de decimis. cum similibus traditis p Philip.deciũ.in cõsilio.cxij.vol. primo. ¶ Sic etiam in quamplurimis alijs casibꝫ potuit et potest summus pontifex dispensare. Quos prolixitatis euitande causa nõ referimus: cum quamplures referat et ponat Joannes de selua in suo tracta de iure iurã. in quarta parte principali.

¶ Sed vt superflua omittamus concludendum est: summũ pontificem potuisse et posse in his que de iure diuino existunt ex causa dispensare.ꝛ quamuis in totum ius diuinũ non possit tollere: potuit tamen potest ꝛ poterit ex causa illud moderare interpretari/ declarare atq; limitare. vt communiter cõcludunt doctores.in.d.c.primo.et.c. que in ecclesiarum.de constitutio.ꝛ in.c.post translationem de renuntia.et in.c.ex parte el primo de officio. delega.et in.c.litteras. de restitutio.spolia. Vincen. Joãnes Andre.panor.et communiter omnes.in.c.proposuit. de concessio.prebẽ.ꝛ in.c.a nobis.post.glo. ibi in verbo exemptus. de decimis. et in.c. cum ad monasterium.de statu monachoꝝ. et in.c.gaudem.de diuortijs.et in.c.perv enerabilem.qui filij sint legiti.ꝛ in.c.sunt quidam.xxv.q.prima.et in regula actus legitimi.de regu.iuris i.vj.Bar.in probe.ff.col. vi.ꝛ in.l.Ex hoc iure.ff.de instiꝛ iure.idem Bar.et communiter doctores in.l.omnes populi eodem titulo.et in.l.rescripta. C.de precibus. Impera.offren.et in.l.fi.C.si cõtra ius vel vtilitatem publicam.et in.l. prima.ff.de constitutio.princi. Alberi. de rosate.in prima parte statoꝝ.q.vij. Bal.in.auc. ad hec.C.de vsuris.et in.l.prima.C.de iure aureorum.anul. Alex.in consilio.cxlix. incipi.pro inuestigatione.col.iij.vol.ij.et in consilio.clxxxiij.incipi.perspectis verbis. in finalibus verbis.vol.v. Socci.in.d.consilio. xxviij. vol.primo. Philippus comens.in consilio. clxxix. incipi. quamꝝ. col.ij. vol. iiij. Feli.in.c.postulasti. col. xv. versicu.tertius casus.de rescriptis.et in.c. humilis. de maiorita.et obedien. Franciscus de curte in cõsilio.xix.incipi.viso priuilegio.col.iiij.versicu.aggredior.et in consilio.xx. incipi. sepe numero.in.ij.col. Philippus decius in di

Digitized by Google

cto consilio.cxij.incipi.in presenti consultatione.col.ij.vol.primo.et in.d.c.que in ecclesiarum. vbi moderni multa allegant atq; referunt.de constitutio.

23 ¶In quibus locis/doctores communiter concludunt: summum pōtificem super dictis Apostolorum:et super omnib⁹ alijs iure diuino decisis atq; prouisis/dispensare potuisse. Huz tamen illius dispensatio/ contra veritatem articulorum fidei/vel cōtra essentiam sacramentorum/vel cōtra prima iuris naturalis principia/atq; cōmunia precepta/seu cōtra quasdam necessarias cōclusiones immediate ex iuris naturalis principijs descendentes nullatenus existat.

24 ¶Et ideo notabiliter dicebat.specula. in titulo.de dispensa.§. nunc breuiter. posse in omnibus summum pontificem dispensare in quibus dispositum contrarium expresse non reperitur. quem refert et sequitur. Socci.in consilio.xiij.incipi.presens cōsultatio.col.v.vol.primo.

25 ¶Et predictorū ratio esse potest. Quia cuz in diuina dispositione/et in quacumq; alia legis vt diximus decisione/semper necessitatis/et publice vtilitatis/vel alterius simi lis qualitatis casus censeatur exceptus. Sūmus pontifex in his que a iure diuino prohibentur/ex causa puta necessitatis vel publice vtilitatis vel alia simili causa dispēsando non videtur contra ius diuinum dispensare: Sed potius ius diuinum interpretari: et casum illum minime ibi comprehensum esse declarare. Quo casu/magis secundum diuinam voluntatem/ꝙ contra legis diuine intentionē/decisionem/ atq; determinationem/illud fecisse dicetur.

26 ¶Et propterea summi pōtificis factū/potius dei/quam hominis factum reputatur. vt est textus notabilis.in.c.Sic omnes.xix. distinctio.cum his que in simili tradit. Pa nor.in.c.non est.col.prima. cum similibus. devoto.tvoluit expresse.Bal.in.l.cunctos populos.C.de summa trinita.tfide catho. et habetur.in epistola iter claras eodē titu.

27 ¶Et hoc est quod Origenes. super illud Mathei.xvj. Quodcuq; ligaueris tc.dicebat.Vide(inquiens)quantam potestatē habet petra:super quam edificatur ecclesia: vt etiam iudicia eius maneant firma: quasi deo iudicante per eam.

28 ¶Et ideo recte dicebat Bal.in preludijs feudorum.in.xv.col.nullatenus summo pōtifici/cur ita faciat dici posse. Cum ex diuina voluntate atq; intentione eius factum videamus emanasse. et diuino quodam instinctu processisse.

¶Sicut enim in predictis et similibus casibus parem Immo maiorem dubitationē habentibus/summum pontificem ex causa reperimus dispensasse/et liberam dispēsandi facultatem habuisse:parimodo dicendū affirmandum et concludendum esse nō dubitamus:In gradibus diuina lege prohibitis summum pontificem ex causa dispensare potuisse.Et hoc argumento vtitur Joānes andre.in capitulo.actus legitimi. et capitulo. semel. de regulis iuris. in sexto.

¶Quod argumentuz de maiori adminus in dispensationis materia quando dispensatio est fauorabilis vt in casu nostro/firmuz validumq; in iure reputamus.prout late in decima principali dubitatione monstrabimus.et notat abbas.in.c.per venerabilem per illum textum.qui filij sint legiti. doctores cōmuniter.in.c.ad si clerici.§. de adulteriis.de iudicijs Barba.in.c.Ad aures.col. fi.de rescrip. Philip. decius. in.l. non debet.ff.de regulis iuris.t in cōsilio.lxxvj.col. fi.volu.primo.licet quando dispensatio esset odiosa aliter iudicemus. vt in dictis locis doctores cōcludunt.et tradit Federicus de senis in consilio.xiij.incipi.Monachus. et Ludouicus Roma.in cōsilio. cccxxv.incipi.quo ad primum consultationis articulum.col.ij.in principio. 29

¶Et quod summus pontifex in gradibus diuina lege prohibitis ex causa dispensare possit: voluerunt communiter doctores. in dicto.c.que in ecclesiarum.de constitutio.t in dicto.c.litteras.de restitut. spolia. et in.c. proposuit.de concessio.preben.et in.c. gaudemus.et in.c.fi.de diuortijs. et in.c.per venerabilem.qui filij sint legiti.Vbi panor.in glo.secunda notabiliter dixit. Posse summum pontificem quod patruus neptē suā in vxorem ducat/dispensare:quem refert t sequitur. Joannes crotus de mote ferrato. in Repetitio.l.omnes populi.colū.xiij. post medium.ff.de iusticia.et iure. Et voluit idē Abbas.in dicto.c.litteras. Quam etiā opinionem tenuit. Bal.in consilio. cccclxxvij. incipi.Queritur vtrum.vol.primo.et in.l. prima.col.fi.in quinquagessima.q. de rerum diuisio.et in auctē.incestas nuptias.C.de incestis nup. Lynus et Petrus de bella pertica.in.l.qui cōtra.C.eodem titulo. Alberic⁹.de rosa.in.l.fi. C.si nuptie ex rescript.pe- 30 31

Digitized by Google

tan. Petr⁹ de ancharra. in cōsilio. cccl xxiii. incipi. reuocatur in dubium. Vbi consulit posse summum pontificem dispensare qō vxorem patrui defuncti/ possit nepos eiusdem fratris filius accipere. quem refert et sequitur Barba. in cōsilio. primo. incipi. magn⁹ scripsit. col. xxii. vol. ii. Idem etiam voluit. Augusti. de Ancho. in tracta. de potesta. ecclesie. q. lx. in vltimo dubio. Vbi concludit: summum pontificem ex causa/ In omni affinitatis gradu dispensare posse. Quod quidez secut⁹ est. Guiliel. de Rubione. in quarto sententiaruz. distinctio. xlij. in. ij. q. prime. q. principalis. Ludouicus Roma. in cōsilio. cccvij. incipi. in causa. Jacobinus de ancto Georgio. in. l. si serua. ff. de iure. dotium. Frater baptista. in sua summa q̄ Rosella nominatur. In verbo impedimentuz quintum. Versicu. Queritur vsq; ad quem gradum/ matrimonium prohibeatur. et in verbo papa. in principio. frater Astesanus. in secunda parte sue summe. titu. xvij. de cō sanguinitate. Versicu. Sed nunquid posset ecclesia dispensare. Angelus declamasso. in sua summa. in verbo. Matrimoniu m. in. xviij. impedimento. inquiens quod licet papa iuris diuini impedimēta generaliter tollere non possit: Potest tamen in aliquo casu/ legitima causa subsistente dispensare.

53 ¶ Idem etiam voluit Archiepisco. Florēti. in tertia parte sue summe. titulo. primo. c. xj. §. primo. circa finē. Se (inquiens) a multis viris tam in sacra thologia quam in iure doctissimis audiuisse: dispensatum a summo pontifice fuisse: cum quodam qui Hermanam suam in vxorem duxerat: et hoc vt multa scandala euitaretur: quē si matrimonium predictum minime fieret: oriri sperabantur. talemq; (inquiens) dispensationez sic ex causa factam/ validam firmamq; fuisse. Nō refert et sequitur Siluester de prierio in sua summa. in verbo papa. Versicu. xvij. Alphonsus de montalbo cohispānus noster. foro legum regnorum castelle. libro. tertio. titulo de las herencias. l. finali. in. xv. col. in fine. et Rmus dominus Thomas de vio/ nūc sancte Romane ecclesie Cardinalis theologoruz princeps/ in secunda secunde. q. clxiij. Qui melius quam alius in proposito locutus fuit: et quamplurimorum similia matrimonia que cum summi pontificis dispensatione celebrata fuerūt adduxit.

54 ¶ De Ludouico enim christianissimo gallorum rege apud Archiepisco. Florenti. in tertia sue historie parte. titulo. xxj. c. iij. §. in legim⁹: quos duas ducis burgundie filias summo pōtifice dispēsante in vxores duxit.

55 ¶ Et de illustrissimo Ferdinando iunIore Sicilie citra farum rege/ id iam satis vulgarum reperimus: Quod et ipse cum Joanna patris sui sorore atq; germana/ Alexandro sexto dispensante matrimonium contraxit.

56 ¶ Sic cuz serenissimo Emanuele lusitanie ideſt Portugalie rege/ Quatenus morina serenissima domina Elisabella eius vxore catholicorum regum filia/ ex qua iam masculum heredem habuerat: illius sororem (dominam Mariam scilicet) vxorem ducere dispensatum extitit.

57 ¶ Similisq; dispensatio illustri ducī de Arcos. Nec non domino de elda alias comiti de salinas a sanctissimo domino Clemente summo pontifice/ nunc feliciter imperāte concessa fuit. Nam duas illustris comitis de Urueña filias et sic sorores dictus illustris dux de Arcos vxores duxit: Et duas spectabilis Aragonie Architalassi hoc est Almirātis filias/ dictus comes de salinas sibi in matrimonio iunxit.

58 ¶ Si cuz in predictis atq; similib⁹ cōsanguinitatis atq; affinitatis gradib⁹ iure diuino phibitis/ summū pontificem ex causa inuenimus dispensasse: et secundum communē/ veram/ certam ac indubitatam omniū opinionem/ dispensandi potestatem reperim⁹ habuisse: Multo fort⁹/ multo certi⁹/ multo securius/ multo clarius/ multoq; melius atq; facilius dicendū censeo: in casu nostro/ scilicet quod serenissimus dominus Henricus dictam dominam Catherinam ab illustrissimo quondam domino Arcturo eius fratre absq; liberis predefuncto relictam/ vxorem ducere posset: sanctissimum dominum Julium secundum dispensare potuisse. pre maxime. cum casum istuz minime in re diuino prohibitum/ sed potius tolleratū atq; permissum (vt in prima principali diximus dubitatione) reperiamus extitisse.

¶ Quam opinionē expresse tenuit hostien. in. c. ad audientiā. de sponsa. Tale (inquiēs) cum vxore fratris absq; liberis premortui matrimoniuz/ minime hodie nisi ex summi pontificis dispensatione esse celebrandum. satis aperte innuens/ id cum summi pontificis dispensatione fieri posse: et cum factuz fuerit: sustinendum/ laudandum et approbandum esse.

Digitized by Google

¶ Quod quidem in matrimonio tam cum vxore fratris absq; liberis premortui vt in casu nostro celebrato/voluit idem. Hostiē. Joānes andre. Panor. Prepositꝰ et alij in.c.fi.per totum ibi:vbi est casus expressissimus.de diuortijs. Ibi enim ob nonnullorū infirmitatem ad fidem de nouo conuersorum in matrimonijs per fratres cum relictis fratrum absq; liberis decedentium contractis/summus pontifex dispensauit.

¶ Idem etiam voluit Ange.in.l.fi.C.de incestis nuptijs. Summum pontificem(inquiēs)Quotidie in tali matrimonio dispēsare solitum fuisse.

¶ Et secundum hanc opinionem consuluit Petrꝰ de ancharra.i dicto cōsilio.cccxxxij. col.fi.in fine. Et consuluerunt similiter quidam Londoniēsis.episcopus. Nec nō magister Jacobus/Magister palatij ordinis predicatorum. et Magister Bartholomeꝰ de bononia/ordinis fratrum minorum. Et quinq; alij decretorum doctores. Ballardꝰ videlicet de noua ecclesia/ Junianus thomatij/ Joannes fardiri/Bernardus catbalanus/et Alter Castellanus/Quos refert et sequitur Egidius de bellamera. in consilio.xxviij.incipi.in facto mihi tradito. Nā quamuis predicti duo magistri/et alij quinq; predicti doctores/Nñ frater cum liberis premortuus fuit/dicant atq; affirment/ summum pontificem cum fratre vt vxorez fratris cuz liberis premortui ducere posset: minime dispensare potuisse. Tamen in casu nostro quando frater scilicet'absq; liberis mortuus fuit: non inficiant/ Immo expresse in suo quarto motiuo tenent atq; affirmant:summū pontificem dispensare posse et potuisse. Quartum motiuum(dicentes prout bellamera.in penulti.col.dicti sui consilij refert)sumitur ex predicto.c. deus qui.de diuortijs.quia papa solum ibi dispēsauit in casu quo deꝰ Deuteronomio. xxv. dispensare permisit. Aperte sentientes atq; volentes:quod in casu nostro/quando frater scilicet absq; liberis mortuus fuit: summus pontifex dispensare valuit et potuit.

¶ Hanc etiam opinionem in fortioribꝰ terminis tenuit Martinus de salua Cardinalis/z magister Joānes bacō/in sacra theologia doctissimus. prout Egidius de bellamera in dicto suo consilio refert. ¶ Quam etiam tenuit Anthonius de rosellis in sua Monarchia et tractatu de consilijs.folio. xliij.col.iiij. in principio secundum meam impressionem. Numerando tamen a principio tractatus predicti de consilijs/ et non a principio tractatus. de potestate pape et imperatoris. ¶ Idem etiam tenuit Joannes de turre cremata.in.c. coniunctiones. col.ij.in fine.xxxv.q.iij.in responsione quā facit ad secundam oppositionez.de.c.deus qui/ de diuortijs. Et Nicolaus milis in suo repertorio.in verbo dispensatio. versicu.dispensare potest papa. Et ista est vera/ certa/firma/indubitata/atq; cōmunis omnium doctorum opinio: Aqua in iudicando nullatenus existimo recedendum.

EX quibus omnibus et aliis quā plurimis similibus auctoritatibꝰ q̄ in ꝓposito inueniri atq; adduci possunt(inuictissime Cesar)clarissime/euidenter/atq; notorie patet: summum pontificem in casu nostro dispensandi potestatem habuisse:z sanctissimum Julium secundum cum predictis serenissimis dominis Anglie regibus in matrimonio predicto dispensare potuisse: Illiusq; dispensationem validam atq; firmam extitisse. Cuius firmitatem vt melius ostendere et a fundamentis atq; auctoritatibus pro/contraria parte superius adductis defendere valeamus: ad predictorum fundamentorum solutionem/ interpretationē/ atq; declarationem accedemus.

¶ Sequitur solutio/respō sio seu satisfactio/ad primum partis negatiue fundamentum.

NOn obstat primum pro parte negatiua superius adductum fundamentum/ in quo dicebam. Quod cuz iure diuino relictam fratris in vxorem ducere/prohibitum fratribꝰ reperiatur: vt patet leuitici.xviij.et.c.xx.non potuit summus pontifex super tali matrimonio dispēsare: quia contra ius diuinum(vt ex iuribus et auctoritatibus ibi adductis et allegatis colligitur)nullam summus pontifex dispensandi potestatem videtur habere. Nam huic fundamento atq; dificultati satis clara/ satisq; facilis ex his que in prima principali addu-

Digitized by Google

rimus dubitatione colligi potest solutio. Nunq̄ enim iure diuino relictam fratris absq̄ liberis defuncti in vxorem ducere prohibitum fuit: Sed tale cum vxore fratris absq̄ liberis premortui matrimonium a tēpore legis nature vsq̄ ad ecclesie catholice prohibitionem semper licitum / permissum atq̄ tolleratum extitit. Et propterea leuitica illa dispositio in quantum turpitudinem vxoris fratris in.xviij.capitulo reuelari prohibuit: et in quantum tale cum vxore fratris matrimonium (in.xx.c.) illicitum esse dixit: de fratre viuo / vel cuz liberis defuncto (ne Antiquissime illi gentium consuetudini et obseruantie / et deuteronomio precepto matrimonium cum vxore fratris absq̄ liberis premortui permitrēti / immo expresse illud ita fieri precipienti contradiceret) intelligi debuit. Sicq̄ beatus Augustinus / historiarum magister / Lincolniensis / Rodulphus flauiacēsis / Jacobus de Iusana / Hugo Cardinalis / Alexander de ales / et communiter omnes tenuerunt: dictamq̄ leuiticam dispositionem intellexerunt: et illā cuz dicto.xxv. Deuteronomio precepto vt dixim⁹ concordarunt. Quibus sine dubio in sacrarum scripturarum interpretatione: vt in prima proxima principali etiam diximus dubitatione standuz esse / Sacri canones asserere non dubitarunt. vt habetur. in. c. primo. cum similibus. xx. distinct.

¶ Si em̄ nō iure diuino sed humano tantūm ex ecclesie catholice institutione tale cuz vxore fratris absq̄ liberis premortui matrimonium prohibitum fuit: libere summus pontifex i tali affinitatis gradu / taliq̄ matrimonio ad libitum dispensare potuit.

¶ In his enim que a iure humano et positiuo prohibentur: amplissimam absq̄ alicuius cause expressione dispensandi facultatez summi pontifices habere videntur. vt est. xx. apertus. in. c. proposuit. de cōcessio. preben. et notant doctores. in. c. primo. et. c. que in ecclesiarum. de constitutio. et. in. l. fi. post Glo. ibi. C. si contra ius vel vtilitatem publi. et in. l. quotiens. C. de precibus impera. offeren. et in. l. fi. ff. de constitutio. princi. et voluit. Innocen. in. c. cum ad monasteriuz in fine. de statu monachorum. Specula. in titulo. de lega. §. nunc breuiter. Uersicu. xv. ad finem. Panor. in. c. fraternitati. col. ij. et ibi Joannes de Anania. in prima. colū. de scismati. Petrus de ancharra. in. c. non est. de voto. prepositus. in. c. per venerabilem. §. quod autē. in tertio notabili. qui filij sint legiti. Collectarius. in. c. fi. in fine. de penitē. et remissio. Lardina. in repeti. c. perpendimus. de senten. ex communi. Barba. in. c. nisi specialis. de officio. lega. Nicolaus milis in repertorio suo in verbo dispēsatio. Uersiculo. dispensare non potest papa. Feli. late. in. c. ad audientiam el. ij. col. ij. et. iij. de rescriptis. Philip. decius. in consilio. ccccxxxvj. incipi. visa instructione. col. ij. in fine. vol. iij. et dominus preceptor me⁹ Frā cischinus curtius. in consilio primo. incipi. facti contingentia. in. ix. col.

¶ Duplicem enim summi pontifices habere dicuntur potestatem: Quarum altera est ordinaria: quia ordinarie legib⁹ vtuntur. de qua Isidorus meminit: vt habetur. in. c. iustum. ix. distinctio. et est tex. in. l. digna vox cum similibus. C. de legibus. Altera absoluta / secundum quā omnia iura tollere possunt. De quibus duab⁹ potestatib⁹ meminit. Bal. in repeti. l. ij. C. de seruitu. et aqua. 2

¶ Et propterea dici solet: summum pontificem / priuilegium a sede apostolica concessum / ad libitum tollere posse et reuocare. vt notabiliter voluit. Ange. in. l. Antiochensium. ff. de priuile. creditorum. et notatur p Glo. Anch. Panor. et omnes. in. c. constitutus. in verbo. A quocūq̄. de religio. domi. et in. c. conquestus. in verbo speciali. et in. c. per principalem. ix. q. iij. et in. capitulo ecclesie. decima sexta. q. prima. Bene facit textus. in. c. frater noster Adrianus. eadez questione. et voluit etiam Glo. in. c. decet. de regulis iuris. in. vj. Specula. et Joannes andre. in titulo. de lega. §. nunc ostendendum Uersicu. lvij. et Uersicu. lxxix. Bal. in. l. fi. col. ij. ff. de cōstitutio. princi. et in. l. rescripta. C. de precibus impera. offeren. Alexan. in consilio. cclxj. col. v. et vij. vol. ij. et in consilio. clv. incipi. christi eiusq̄ gloriose matris. col. fi. vol. vj. Socci. in consilio. clvj. incipi. pro fundamento. col. i. vol. ij. et in consilio. clxiij. incipiēti visa Bulla. col. vij. eodem. volu. Thomas parpalia. in repeti. l. placet. col. antepenul. C. de sacrosanct. eccle. doctores communiter. in. c. nouit. vbi per Philippum decium et modernos. de iudicijs. Quidquid Calderi dixerit. in cōsilio. viij. sub titulo. de rescriptis. 3

¶ Hinc notabiliter dicebat ange. i. l. Iutius. ff. de euictio. posse principez ab aliquo rem ex prescriptione seu vsucapione sibi acquisitam auferre. Quia talis acquirēdi modus 4

ab eo fuit inductus. quod voluit etiã. Bal. in. l. fi. in finali. col. Verſicu. Sed immediate oppono. C. ſententiam reſcindi nõ poſſe.

¶ Bene faciunt que notant Ange et doctores. in. l. Item ſi verberatuz. §. primo. ff. de rei vendica. et in. l. venditor. §. ſi conſtat. ff. communia prediorum. Et que de principe ſpuriũ legitimante/ et hereditatez illis que per aditionem a iure ciuili introductam obtinerunt auferente/tradunt Paulus de caſtro. et doctores. in. l. iij. ff. de teſtamẽ. ꝛ in. l. cum heredes. ff. de acquirẽ poſſe. et in. l. gallus. §. ꝛ quid ſi tantũ. ff. de liberis. ꝛ poſthu.

¶ Et quia an in diſpenſatione ſit cauſa exprimenda: ꝛ an ſi expreſſa minime fuerit/ſit preſumenda: et an tunc diſpenſatio ſit anullanda/ſeu ſuſtinenda: plene infra in quarta principali dubitatione tractabimus: ibidez melius atq; copioſius huius articuli veritatem videbimus.

¶ Si enim in his que a iure poſitiuo prohibentur: libere ſummus pontifex abſq; alicuius cauſe expreſſione diſpenſare potuit: multo melius/multoq; iuſtius atq; facilius/ex cauſa (pacis ſcilicet inter ſereniſſimos Anglie reges conſeruande) dominus ſummꝰ pontifex Julius ſecundus in caſu noſtro diſpenſare valuit.

¶ Quinimmo dato quod talis prohibitio de fratris vxore abſq; liberis premortui a fratre ducenda/non humana ſed diuina exiſtiſſet: Summus pontifex ex cauſa vt late ſuperius diximus in tali gradu diſpenſare potuiſſet.

Non obſtat textus. in. c. litteras. de reſtitutio. ſpolia. Quia ibi nihil aſſertiue atq; diſpoſitiue dicitur: Sed ſolũ facti contingẽtia narratur. Ex cuiꝰ facti narratione/ad iuris et cauſarum deciſionem nunq; licituz extitit arguere. vt eſt. Glo. communiter approbata. in. l. vnica. in tertia lectura. vbi late per. Jaſſo. ꝛ modernos. C. quando non peten. partes. et in. c. auditis. in verbo ex poſt facto ad finem. de electio. et in. c. abbate ſane. §. ſed adhec. in verbo in iudicio. in fine ꝛ ibi. geminata. de re iudica. libro. vj. et tradit. Jaſſo. in. l. ſerui electione. §. fi. col. fi. ff. de lega. primo. et in. l. qui Rome. §. Callimacꝰ. col. iij. ff. de verborum. obliga. Sed quia ex narratione facti/ſuam ibi ſummus pontifex quodammodo fundare videtur intẽtionem: (quo caſu ex verbis narratis idem qõ ex deciſiuis verbis atq; diſpoſitiuis iudicari ſoler: vt in Clemẽti vnica. de probatio. p

quem textum Ita tenet Joannes de imola. in. c. cuz a poſtolica. de his que fiunt a prelato/ſine conſenſu/capituli. quem refert et ſequitur Alexã. in. l. prima. in principio. in. xx. col. ff. de officio eius cui mandata eſt iuris dictio.) Ideo aliter dici atq; reſponderi poteſt: vt ille textus procedat et intelligatur: quando ſummus pontifex abſq; cauſa contra ius diuinum diſpenſauit: quo caſu nec potuit/nec talem abſq; cauſa diſpenſationem facere conſueuit. Cum cauſa vero bene vt late ſuperius diximus/et doctores communiter voluerunt diſpenſare valuit. Quia tunc talem diſpenſationem faciẽdo/nihil contra ius diuinum diſpoſuit: ſed ex cauſa diſpenſando/potius ſecundum diuinam voluntatem proceſſit: et legem diuinam in caſu illo locum non habere declarauit. Et ideo verbum illud non poteſt/in dicto. c. poſitum/potius difficultatem quam diſpenſandi impoſſibilitatem denotauit. vt notabiliter voluit Durãdus. in quarto ſententiarum. Diſtinc. xxvij. in. iiij. q. in fine.

Non obſtat textus. in. c. ſunt quidam et c. omne. cum ſimilibus ſuperius in oppoſituz adductis. xxv. q. prima. Quia vt dictorum iurium verbis colligitur: Iura in reuocatiõe/abrrogatione/caſſatione/anullatione/et legis diuine deſtructione quuntur. Quo caſu nullam in iuris deſtructionem/et fidei derogationem pontifices diſponendi poteſtatem reperiuntur. Nec mirari ſummi[illegible] ces debent: Si talem reuocandi/caſſandi abrrogandi/anullandi/atq; ius diuinum demq; catholicam deſtruendi non habeat poteſtatem. Quia nec [illegible]s deus nature/ſeu euãgelice [illegible] ret. Nam Quamuis [illegible] ſtus in quantum deus/ab[illegible] rationalem creando/legem[illegible] rit: et illius precepta in mente ad Romanos ſecundo ſcripſit[illegible] tum deus et homo legem euacuerit: Et Quamuis quia veritas vtramq; legem tollere ſeu vtra abrrogare: Nunq; tamẽ (etſi hoc teſtatis defectu non repugnet: Deus re et euãgelice legis precepta abrrogamittet: Immo credendum eſt: quod atq; facilius celum et terram dominus mittet perire: quam quod aliquid de [illegible] pris et dictis eius que in euangeliis continentur permittat abrrogari. Quia cum de

Digitized by Google

us precepta sua naturaliter in cordibus hominum vt diximus scripserit: et necesse sit/ quod homines talia esse bona et recta iudicent: Necesse esset si talia precepta in cōtraria mutarentur/seu reuocarentur: vel quod deus condicionem creature rationalis recte se habentis destrueret: vel quod rationalis creatura diuinis preceptis minime concordaret: quod valde absurdum esset: Si enim dominus talia non fecisset: nec fieri permisisset: multo minus summus pontifex eadē facere debuisset. Sed vbi non de reuocatione/ abrogatione/ cassatione/ extinctione/ anullatione/ et legis diuine destructiōe/ sed de aliquali iuris diuini interpretatione/ declaratione/ atq; diuinorum preceptorum dispensatione ex magna causa puta necessitatis/ vel communis vtilitatis/ vel alia simili causa fienda tractaremus: certe summum pōtificem ex causa in his que a iure diuino prohibentur/ dispēsare potuisse ⁊ posse/ dubitare non debemus. ¶ Reuocatio enim ⁊ dispensatio est in aliquibus secundū Petrum de palude in tertio/ conuenire videātur: quia tam reuocatio q̄ dispensatio obligationem precepti tollunt: et quod illicitum erat/ licitum faciunt: In multis tamen differunt. Nam dispēsatio/ in casu tantum ⁊ quoad aliquem vel aliquos precepti amotionē importat: Reuocatio vero absolute quoad omnes obligationis amotionē inducit. Et ideo minus est dispensare quam tollere/ extinguere/ reuocare/ ⁊ anullare. Quia omne totum matus sua parte esse debet. Et propterea prohibitus statuere: non prohibebitur dispēsare. vt moderni repetentes inquiunt ⁊ tradunt. in. l. omnes populi. ff. de iustitia et iure. et in. l. Cēturio. ff. de vulga et pupilari/ substitutione.

¶ Preterea dato non tamen cōcesso quod summus pontifex super his seu in his que a iure diuino prohibentur: dispensare ex causa minime potuisset: illud in his tunc verum esset/ que precisse absolute/ et omni tempore prohibita/ et nunq̄ a domino q̄missa seu tollerata/ nec dispensata fuisse reperirētur. Vbi vero in aliquo casu seu aliquo tempore aliquid quod a domino prohibitum fuerat: permissum tamen seu dispēsatum ab ipso domino aliquando reperiremus: sine dubio summum pontificem ex causa in casu illo sic aliquando permisso et tollerato dispēsare posse minime dubitaremus. vt notabiliter cōcludunt doctores. in. l. omnes popu

li. vbi Joānes crotus de mōte ferrato Idē in sua repetitione tenuit. colūna decima tertia. Versiculo. tertia. conclusio. ff. de iusticia et iure. Nam facilius res ad sui naturam reuerti atq; redire solet. c. ab exordio. xxxv. distinctio. l. Si vnus. §. pactus ne peteret. vbi Jasso. nonnulla in proposito satis notabilia adducit. ff. de pactis. et est text⁹. in auctē. quibus modis naturales efficiuntur legitimi. § si quis vero non habens. ibi posteaquam ad ipsam deducens naturam. cum similibus. collatio. vj.

Non obstat Quod precepta atq; mādata domini firma/ perpetua/ ac immutabilia/ et per consequens indispensabilia existant. Nam secundum beatum Thomā. in prima secunde. triplex genus preceptorum in lege diuina reperitur. Quedam em̄ sunt precepta moralia/ quedam cerimonialia/ et quedam iudicialia/ in quibus an ⁊ quando possit cadere dispēsatio: quia inferius in solutione et respōsione ad secundū p parte negatiua adductū fundamentū illud plene examinabimus: ad ibi dicēda nos remittim⁹.

Non obstant auctoritates tantorum patrum atq; doctor⁹ superius adducte: ex presse tenentiū atq; affirmantiū summū pōtificem nec contra ius diuinum/ nec in gradibus diuina lege prohibitis dispēsare posse nec potuisse. Quia auctoritates ille procedunt et locum habent: quando summus pōtifex absq; causa vt diximus in gradibus diuina lege prohibitis dispensasset: Quo casu nec talis tunc dispensatio valeret: nec ei foret talia facienti obediendum esset. Nam vt Durādus de sancto Portiano in secundo sententiarum. distinctio. xliij. q. v. scribit: si sola sua summus pontifex voluntate/ absq; vlla causa/ necessitate/ vel vtilitate/ aliquid quod iuri diuino contrarium existat/ prohibuerit: cū tunc precepti sui cōtra dei precepti fuerit: ⁊ limites sue potestatis excesserit: nō esset ei obediēdū. Vt scriptū est. Actuū. v. Obedire oportet deo magis q̄ hoībus.

¶ Talis em̄ dispēsatio que sic a summo pōtifice absq; causa/ necessitate minime cogente/ nec vtilitate cā prouocāte facta fuerit: nō dispēsatio dici/ sed destructio ac dissipatio potius vocari/ noiari/ atq; reputari debuit. vt inquit Albert⁹ magn⁹. sup Lucā. c. vj. et beatus voluit Bernardus. de consideratione. lib. iij. col. penulti. quem referunt ⁊ sequūtur. Joannes Andre. Hostien. panor. et cōmuniter docto. in. c. q̄ in tm̄ de prebē.

Idem panor. in capitulo. Cum a deo. de re ſcriptis. ⁊ in. c. de multa. vbi. Petrus de an charra. In tertia. et penultima columna. de preben. Speculator in titu. de diſpenſatione. §. qualiter autem. In principio. Archidia. et doctores. in capitulo. conſequens. ſſ. Diſtinctio. Barba. in Clementi gratie. columna tertia. de reſcriptis. Philippus decius. in conſilio. cxij. incipi. in preſenti conſultatione. columna ſecunda. volu. primo. Sed vbi et cauſa ſummus pontifex diſpẽſaſſet: abſq; dubio etiam in gradibus diuina lege prohibitis ſecundum magis communem et indubitatam omnium opinionẽ diſpẽſare potuiſſet. dũ tamen eius diſpẽſatio minime contra prima iuris naturalis principia/vel cõmunia precepta extitiſſet: quia tunc aliter dicendum eſſet.

17 NOn obſtat/quod de clericorum eremptione atq; fori priuilegio dirimus. Ri illud eſt verũ et procedere poſſet: vbi ſummus pontifex generaliter in foꝛi et totius ordinis clericorum preiudicium legem vellet condere/vel que in ordinis ⁊ clericorum ſuorem ordinata atq; ſtatuta fuerunt/ deſtruere vellet ſeu abrrogare. Secus vero vbi particulariter clericorum cauſas alicui layco vellet committere. quia tunc bene poſſet laycos in clericorum cauſis ſuos delegatos facere. vt communiter doctores in locis in contrarium allegatis concludunt. et eſt textus apertus. in capitulo. Nemnam ſecunda. queſtione. quarta. et in capitulo ſecũdo. cum ſimilibus. de maioꝛita. et obedien. Quod etiam voluit. Blo. notabilis. in capitulo. peruenit. ſeptima. queſtio. prima. ⁊ tradit Alexand. in conſilio. lxx. incipi. viſo puncto. columna. tertia. volumine quarto.

¶ Uel illud procedit: quando abſq; cauſa ſummus pontifex dictum clericorum primi legium extingueret/tolleret/ſeu anullaret. Secus vero ſi cum cauſa quia tunc ex cauſa bene foꝛi priuilegiuz tollere poſſet: prout Cardinalis. et communiter doctores concludunt: et nonnulla ad iſtius puncti intelligentiam atq; declarationez adducunt. in. c. ſi quis. vbi per Feli. in prima. columna. de maioꝛita. et obedien.

NOn obſtat ratio illa quam ſuperius in oppoſitum allegauimus: dum inter alia dirimus: Quod cum ſummus pontifex deo (qui rex regum et dominus eſt dominantium) longe inferioꝛ exiſtat: non potuit/ nec poſſe debuit contra legem dei diſpenſare. Quia ſi ab eo talis diſpenſatio et diuinorum preceptorum relaxatio fieret: ſui ſuperioris ſtatuta ipſe qui deo inferioꝛ exiſtit ad libitum reuocaret. Et contra dei ſuperioris ſui precepta (quod nullatenus eſt concedendum) diſponeret. Cum vulgatum ſit: Inferioꝛem in ſui ſuperioris legem nullatenus poſſe/ niſi quatenus ſibi ſpecialiter fuerit conceſſum diſpenſare. capitulo inferioꝛ. ſſ. Diſtinctio. capitulo. cum inferioꝛ. de Maioꝛita. et obedien. Clementi: ne Romani. de electio. l. nam Magiſtratus. cum ſimilibus ibidem adductis. ff. de receptis arbitris. Quia huic rationi atq; dificultati/ Satis et ſupradictis reſponſum fuiſſe/ vel reſponſionem atq; ſolutionem ſatis colligi poſſe exiſtimamus. Ut iura ſcilicet precedenta (quando inferioꝛ ſua propria voluntate et abſq; cauſa in ſuperioris ſui legem ſtatuere ſed diſpenſare vellet) intelligam⁹. Quo caſu talem tunc abſq; cauſa diſponendi ſeu diſpenſandi poteſtatem inferioꝛem ipſum habere poſſe negamus. Sed vbi non ſua propria voluntate ſed ex cauſa inferioꝛ in ſui ſuperioris legez diſpenſaret: tunc quod illud inferioꝛ facere poſſet nullatenus dubitamus. 18

¶ Et ideo domini de Rota. concluſione eclxij. incipi. in religioſo. in nouis deciſionibus/notabiliter dixerunt: Poſſe epiſcopũ ex magna cauſa contra ius canonicum etiã conſtitũ ſtatuere vel diſpenſare. Quod etiaz doctores communiter tenuerunt. in capitulo. primo. de conſtitutio. et in capitulo. ſi. de conſuetudi. et in capitulo. quod ſuper his. de maioꝛita et obedien. et in capitulo ſecundo. de probatio. et in capitulo. dilecti el final. de appellatio. Joannes de lignano. in capitulo. atti clerici/ vbi panoꝛ et moderni Idem voluerunt. de iudicijs. Archidia. in capitulo. licet canon. de electio. libro ſexto. Cardinalis. in capitulo. ſtuduiſti. de officio. lega. Alberi. de roſa. in prima parte ſtatutorum. queſtione. ſeptia. Uerſiculo. quid ſi ſtatutum. Baldus. et doctores. in. l. omnes populi. columna tertia. Uerſicul. Sed hic dubitatur. vbi Jaſſon. in tertia. columna. ff. de iuſticia et iure. Idem Baldus. in. repetitione. legis ſecunde. ff. de iureiurando. et in addito. ad ſpeculum. in titulo. de feudis. Ludouicus Roma. et doctores. in lege prima. ff. de iuriſdictio. omni iudi. 19

Digitized by Google

Idem Roma. in consilio. cccxxv. incipi. quo ad primum. in secunda columna. et in consilio. ccccxxviij. incipi. in terminis. in finalibus verbis. Alexander. in Rubrica. columna secunda. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio. et in. l. nemo potest columna. prima. ff. de lega. primo. et in consilio. ccxlviij. incipi. perspectis bis. columna. iiij. Versiculo. quinto probatur. volu. ij. Barba. in Rubrica. C. qui admitti. et in consilio primo colum. xvj. vol. iij. Jasson in. l. iij. C. de precib⁹ impera. offeren. ⁊ in. l. nō solū. §. morte. col. xxj. ff. de noui operis nuntia.

10 ¶ Benefacit ter. singularis in. l. si homines ff. mandati vbi procurator generalis ex causa procuratori speciali prohibere potest/ne commissum sibi negociuz attentet. quē ter. vnicū et singularem dixit Bal. in. c. primo. vbi pulchre loquitur vt lite. non contestata.

11 Per quem etiā dixit idez Bal. in. l. si in aliquam circa finem principi. ff. de officio proconsulis et lega. Quod ex causa potest visitator generalis malefactū a visitatore specialī corrigere et emendare.

12 ¶ Alibi dixit idem Bal. in. l. error. C. de iuris et facti ignorātia. posse procuratorem ex magna causa/domini ⁊ sic superioris sui cōfessionem reuocare.

15 ¶ Et ideo notabiter dicebat Cremēsis in singulari. cl. incipi. mādatū. quod licet capitaneus armorum cui a principe mandatum atq; preceptum fuerat vt cum hostibus non preliaretur/ Spreto principis atq; superioris mādato preliando debeat penā mortis vel capitis pati: Etiā si res bñ successerit puta q; hostes vicerit: vt est ter. valdē singularis i lege desertorē. §. in bello. ff. de re militari. tamen vbi ex aliqua iusta causa, talis capitaneus/ principis ⁊ domini sui mādato cōtrauenerit: nullatenus mortis vel capitis pena puniri debuit/ qđ perpetuo menti tenēdum esse dixit: idq; clarissime exer⁹ ille ī verbo ex causa probauit: cuius doctrinaz refert et sequitur Roch⁹ ō curte in. c. fi. col. xxxvj. de consuetu.

14 ¶ Benefacit quod notabiliter dixit Petrus de Besuio in lege quod iussit. quē ibi communiter sequuntur doctores. ff. de re iudica. Sc(inquiens) in questione facti respōdisse. quendam episcopum licite sub pena suo Archiepiscopo precepisse: ne per cōtra ctam seu viam duorum fratrum quorū patrem interfecerat transiret. de quo plenius in sequenti proxima principali dubitatione dicemus.

¶ Alibi etiam dici solet. Quod quamuis iudex penam contra delinquentes a iure cō cōmuni/ statuto/ seu consuetudine ordinata/impositā/seu statutā remittere/minuere/augere/seu alterare minime possit: vt est tertius notabilis in. l. prima. §. Calumniatoribus Versiculo. nam vt papinianus. ff. ad turpilla et in. l. respiciendum in principio. ibi nequid durius aut remissius vbi plene diximus. ff. de penis. Et in. l. ordine cum similibus. ff. ad municipales. Adeo quod si iudici in maleficijs libera esset data potestas/illud intelligendum esset: vt solū data atq; concessa videatur in bis in quibus expressa pena minime inuenitur: non autem in quibus a iure expressa et determinata pena reperitur vt notabiliter dixit paulus de castro. in. l. Certo generi. §. si totus in finalibus verbis. ff. de seruitu. Rusti. predioru. 16

In tantū Quod nec presides prouincie vel Ciuitatum potestates quantumcumq; arbitrium in penis imponendis habentes/ talem penarum alterationem/ diminutionem/ seu compositionem/ facere possent. vt notabiliter dixit. Baldus. in. l. preses. columna secunda. Versiculo. tertio queritur. C. de transactio. quem refert ⁊ sequitur Frāciscus Lucanus. in tracta. de priuilegio fisci. in octuagesimo priuilegio. et Paris de puteo. in tractatu sindicatus. Folio. xxiij. columna quarta. Versicul. potestates. Quod 17
etiam voluit Berthaquinus. in suo tracta. de Episcopo. in quinta parte. in vigesima octaua. questione. folio. quadragesimo nono. Notabiliter inquiens. Quod si Episcopus vicario suo super delictis licentiam cō ponendi concesserit: talis concessio in delictis in quibus pena est arbitraria/ non autem in quibus pena a iure est tarata intelligi debuit. Quod etiam voluit Idem Berthaqui. in eodem tracta. in septima parte. in decima quarta questione. Folio. lvij. Et 18
voluit etiam Bald. in. l. fi. circa finē. C. de probatio. singulariter etiam dicens. Quod pena que certos fines habuit: nunquaz ex probationum qualitate mutari potuit: quamuis quando ex presumptionibus procedit/ pena mitigari consueuerit. quem refert et sequitur. Franciscus bruus. in tractatu. de indicijs et tortura. in sexta. charta. in prima. columna. Hippolitus de marsilijs. in repetitione. Rubrice. columna quinta quagesima. De probation. Immo iudex 19 20

talem penam delinquentibus a iure impo-
ni statutam minuens: infamis iudicari effi-
ci / atq; reputari debuit. secundum. hostiē.
et cōmuniter doctores. in. c. de causis. de of-
ficio. delega. allegāt. tex. singularem. in. l. ser
nos qui in fine. C. ad legē Juliam. de vi pu
blica. de quo exclamat Roma. in singulari.
lxxvij. incipi. veni. dicens hoc vilipēdiū esse
31 legistarum quod hostiensis ante omnes le-
gistas illum textum sciuerit. Et subdens e-
tiam quod iudex penā predictam minuēs /
eadem pena qua reus puniri debuisset: ꝛ ip
se puniri debebit. per textuꝫ singularē. in. l.
nulli hereticorum. in fine. C. ne sanctum ba
ptisma. quem multuꝫ commendant docto-
res. maxime. Feli. in. d. c. de causis. col. vj. et
ibi Philippus decius. in finali. col. de offi-
cio. delega. et in. c. qualiter et quando. §. ad
corrigendos. col. vij. de accusatio. Hostien.
panor. ꝛ doctores. in. c. in Archiepiscopatu.
de Raptoribus. Quod quidem licet ipsi
non allegent voluit etiam Roma. in. l. si ve
ro. in. xxvj. fallentia. ff. soluto. matrimonio.
Paulus de castro. in. l. etsi seuerior. col. pri-
ma. C. ex quibus. cau. infa. irrogatur. Augu
sti. arimi. in additio. ad ange. in tractatu ma
leficiorum in verbo. Quas si nō soluerit in
fra decem. in fine. et facit tex. in. c. licet iusta.
vbi Glo. in verbo penam pecuniariam. de
penis. et in. l. prima. in principio. ff. ad legeꝫ
32 corne. de falsis. Tamen si ex iusta ꝛ legitima
causa iudex a penis legalibus / statutarijs /
seu cōsuetudinarijs recedere voluerit: Be
ne ex causa etsi ipse iferior existat: penas pre
dictas augere / alterare / moderare / seu di-
minuere poterit. vt est text. notabilis. in.
l. quid ergo. §. pena grauior. vbi hoc Bar.
et communiter doctores tenuerūt. ff. de bis
qui notantur in famia. Idem Bar. in. l.
fi. in fine. ff. de recepta. Bar. et doctores.
in. l. hodie post. Glo. ibi. ff. de penis. Bal. ꝛ
doctores. in. l. prima. C. de precibus. Impe
ra. offeren. et in. l. prima. in fine. C. de iura
mento calumnie. et in. l. et si seuerior. C. ex
quibus. causis. infa. irrogatur. et in aucten.
sed nouo iure. C. de seruis fugiti. et in. l. cla
ri. C. de fidei cōmi. et in. c. primo. §. iniuria.
de pace iuramento firman. in vsibus feu. et
in. l. obseruare. §. proficisci. col. penult. ff. de
officio. pro consu. et legati: et in. l. quod ser
uius. vbi Roma. et alij. ff. de conditio. ob
causam. Paulus de castro. Franciscus de
arectio. et doctores. in aucten. hodie. C. de
iudicijs. Innocen. et communiter docto-
res. in capitulo primo. de constitutio. et in.
d. c. de causis de officio. delega. Panor. in.
d. capitulo. nisi specialis de officio. lega. et
in capitulo secundo. de delictis puerorum.
Jacobus de bello visu in sua practica iudi-
ciaria. in Rubrica. de questione et qualita-
te tormentorum. Folio. lxxv. in prima. colūn
na. Ludouico. Roma. in consilio. cccxxix.
incipi. considero. Fulgo. in consilio. cxxiij.
incipi. presupositis. columna fina. Versicu-
lo. ceterum. Paris de puteo. in tractatu sin
dicatus. Folio. vigesimo quarto. columna
prima circa principium. Ange. in tractatu
maleficiorum vbi Augusti. in eius apostil-
lis. In verbo quas si non soluerit infra de-
cem dies soluat cum quarto pluri. colum-
na quarta. Versiculo. quid autem si simpli-
citer. Franciscus de arectio. in cōsilio. cxxxj.
incipi. spiritus sancti gratia. in fine. et in ca-
pitulo. ati si clerici. §. de adulterijs. columna
quarta. in fine. et ibi moderni. de iudicijs.
Alexander. in consilio. lxxv. incipi. habita
super contentis. columna penultima. Ver-
siculo. accedit. volu. primo. Barba. in con-
silio. lxxj. incipi. sapienter. columna tertia. in
fine. volu. secundo. Jasson. in. l. omnes po-
puli. columna. ff. in fine. in prima lectura. ff.
de iusti. et iure. Feli. in capitulo. inquisitio-
nis. columna quinta. de accusatio. Philip-
pus decius. In rubrica. columna secunda.
in secunda lectura. de iudicijs. Hippolitus
de marsiliis. in. l. prima. §. diuus. columna
secunda. ff. ad legem corne. de sicca. et in. l.
prima. §. sed et si quis. columna secunda. ff.
ad legem'. corne. de falsis. et in singulari.
clxxxij. incipi. iudex in fine.

¶ Ex quibus dicebat Baldus. in capitulo 33
secundo. in finalibus verbis. de reudica.
equum quandoq; esse propter casus emer-
gentes leges transgredi. Quod verbū mul
tos assessores defendere solet: qui pro bono
publico quandoq; superiorum leges / statu
ta / atq; consuetudines transgreduntur.

¶ Et in tantum iudex contra superioris le- 34
gem seu statuta potest ex causa dispensare:
quod poterit licentiam portandi arma con
tra superioris statuta portationem armo-
rum prohibentia ex causa alicui concedere.
vt egregie voluit Baldus. in rubrica. colūn
na prima. Versicu. et quādoq;. C. qui admit
ti. Cuius doctrinam pro celebri ꝛ singulari
refert ꝛ sequitur Antho. corseus. in singula
ri. cl. incipi. tēpore pacis. Idem inquies do
minum suū barbariaꝫ tenuisse. in. c. primo.

Digitized by Google

de feriis. Quod etiam licet ipſi non dicant voluit Guiliel. de cugno. in. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de officio preſidis. Bal. in. l. denuntiamus. in finalibus verbis. C. de his qui ad eccleſias confugerunt. allegat. l. fi. C. de Erogatio milita. annone. libro. xij. idem voluit Ange. de arecio. Inſtituta. de bonorum poſſe. in principio. in ſecunda. columna. Socci. in tractatu falleu. in. xxx. regula. in fine. Rochus de curte. in capitulo. fi. colum. xxxvj. circa medium. de conſuetu. Pro quorū opinione ſolitus ſum allegare terrum. in capitulo. ſex differentie. Verſiculo. Hinc de Paulo leguntur. xxiij. queſtio. tertia. Quod qualiter procedere et intelligi debeat dixi late in Rubrica. ff. de priuatis delictis.

¶ Sic etiam iudex omne iuris terminum contra ſuperioris ſui ordinationem atq; teſtationem ex cauſa alterare ſiue minuere poteſt. vt eſt text. ſingularis. vbi Bar. Ange. Alexander. Jaſſo. et communiter omnes. in. l. ij. ff. de re iudicata. et voluit Gloſa. Panor. Antho. et omnes. in capitulo. cum ſit Romana vbi late per Philip. de cruce. columna. quinta. cum ſequenti. de appellatio. et in regula indulti. de regulis iuris. in. vj. et in §. ſanctimus. in verbo viginti. in auctē. de exhibendis reis. collatio. v. et in §. omnē in verbo cautione. in fine. in auctē. de litigio. collatio. octaua. Facit text. in capitulo. paſtoralis. vbi p Panor. Feli. et omnes. de exceptio. et in capitulo. ſi tibi abſenti. de preben. libro ſexto. et in. l. ſiquis aquo fundus. vbi Gloſa. Ange. et doctores. ff. de damno infecto. et in capitulo. cum venuſſent. de eo qui mitti in poſſe. et voluit. Innocen. in capitulo. ad petitionē. de accuſatio. et Panor. in cōſilio. quadrageſimo. incipi. venio ad primum. vbi ad notabilem quęſtionem infert. columna. penul. vol. primo. Et ynus et doctores. in. l. prima. et in. l. fine. pars. C. de dilatio. Barba. in auctē. At qui ſemel. C. quomodo et quando iudex. Bal. in. l. ij. per illum. text. Verſiculo. in criminali. C. vt infra certum tēpus. Paulus de caſtro. in. l. ad peremptorium. ff. de iudicijs. Ludo. Roma. in ſingulari. cccclix. incipi. nihil habes. et in conſilio. cccclxxxvij. incipi. diligenter perſcrutatis. in prima. columna.

¶ Et in tantū (vt infinita ſimilia que in propoſito adduci poſſent omittamus) Inferior in ſui ſuperioris legem diſpenſare poteſt: quod etiam / ſi a lege vel ſuperiore diſpēſatio in aliquo caſu prohibita fuerit: nihilominus ex cauſa diſpenſatio admitti debuit. vt notabiliter voluit Abbas poſt hoſtien. in capitulo ſecundo. in vltimo notabili. de maledicis. extradit Philippus decius. in. capitulo. At ſi clerici. §. de adulteriis. colū. vj. in medio. de iudicijs.

¶ Sicut enim inferior contra ſuperioris legem / ordinationem / ſeu ſtatutuz ex cauſa diſpenſare poteſt: ita et ſummus pontifex in legem dei ſuperioris ſui ex cauſa diſpenſare poterit. dum tamen (vt diximus et latius in prorima ſequenti principali ad ſecunduz partis negatiue fundamentum ſolutione dicemus) illius diſpenſatio contra prima iuris naturalis principia atq; communia precepta vel ſtatus admodum anuera minime fuerit.

NOn obſtat illud quod etiam ſuperius adduximus. Scilicet / quod cum caſus noſter / et matrimonium cum vxore fratris abſq; liberis premortui / in Agathenſe cōſilio prohibitum fuerit: non potuit ſummus pontifex contra conſilij determinationem aliquid ſtatuere / tollere / diſponere aut immutare / ſeu quomodo libet diſpenſare. Quia illud procedit et locum habet vbi cauſa abſq; cauſa et ad libitum ſue voluntatis ſummus pontifex contra conſilij ſtatuta aliquid ſtatuere / tollere / vel immutare vellet. Quod quidem minime iuſtum / minimeq; honeſtum eſſet. vt pulchre Damaſus papa. in capitulo. violatores. xxv. queſtio. prima. voluit et ſcripſit. Violatores (inquiēs) canonum voluntarie / grauiter a ſanctis patribus iudicantur: et a ſancto ſpiritu / templum cuius ac dono dicati ſunt: damnantur. Quoniam blaſphemare in ſpiritum ſanctum non incongrue videtur: qui contra eoſdem ſacros canones non neceſſitate cōpulſi / ſed libenter vt premiſſum eſt / aliquid aut proterue agunt: aut loqui preſumunt: aut ſtatere volentibus ſponte conſentiſſe. Talis enim preſumptio manifeſte vanitatis genus eſt blaſphemantium in ſpiritum ſanctum. Quia vt iam prelibatum eſt: contra eum agit: cuius nutu et gratia ſancti canones editi ſunt.

¶ Sed vbi ex cauſa ſummus pontifex contra canones atq; conſilij decreta / ſtatuere diſponere / diſpenſare aut aliquid mutare vel leuare ſine dubio illud facere poſſet.

¶ Papa enim non ita ſacris canonibus ac

ꝫ cõsiliꝭ ordinationibus/decretis siue cõstitutionibus alligatur: quod contra ea aliqd disponere statuere seu dispensare non possit: si expediens/necessarium/ atq; vtile videatur. Potest enim/potuit/et semper poterit in predictis ex causa summus pontifex dispensare: et contra eadem ex causa statuere et ordinare. ¶ Et hoc est quod Innocen terti⁹. in. c. innotuit: ō electo. dicebat. Quãuis (inquiens) canon laterañ cõsilij ab Alexandro predecessore nostro editus/ non legitime genitos adeo persequatur: quod electionem talium inuit nullam esse: Nobis tamen per eum adempta non fuit dispẽsandi facultas: cum ea non fuerit prohibẽtis in tento: qui successoribus suis nullus potuit in hac parte preiudiciu generare: pari post eum/immo eadem potestate functuris.

¶ Hinc dicebat ter. in. c. necessaria. prima. q. vij. Necessaria rerum dispensatione cõstringimur: et apostolice sedis moderamine conuenimur: Sic canonum paternoꝝ decreta liberare: et ea que presentium necessitas temporum in restaurandis ecclesijs relaxanda deposcit: diligenti consideratione quantum potest fieri temperamus.

¶ Hinc etiam Archiepiscꝰ. Remẽ. in libro de Synodis. c. xxvij. dicebat. Nequaq; ecclesiastica disciplina cõsistere posset: si nõ presul apostolicus de canonibus dispensandis/mutandis/seu temperandis illam auctoritatem haberet: nam precedentium patrum statuta/ecclesiasticam disciplinam aliquando non tam instituerent quam cõsunderent: Si nulla ratione a successoribus eorum mutari possent. Cum tamen necessitas temporis nunc minus/nunc seuerius incedendum persuaderet: Quod illuz non latebit: qui precedentium patrum et subsequentium statuta diligenter inuestigare curauerit.

¶ Et propterea Beatus Bernardus ad Eugenium scribens: Romanum pontificem inter alia patrem regum ⁊ legum moderatorem nominabat.

¶ Sic etiã reperim⁹. in serta synodo statutuz fuisse: qõ subdyaconus non minor. xxv. annoꝝ ordinaretur. c. subdyaconus. lxxvij. distinc. ⁊ in Carthaginese Agatheñse et Toletañ cõsiliꝭ circa dyaconoꝝ ordinationẽ/certam etatem/certumq; tempus consideratum et ordinatum inuenimus extitisse. vt habetur. in. c. placuit. et. c. episcopus. et. c. in uetere lege. cum similibus eadem. Distinc. Et tamen legimus omnia predicta a summo pontifice postea mutata fuisse. vt patet. in Clementi. generalem. et ibi per Glo. primã. de etate et qualitate. ¶ Bene facit ter. in. c. cuncta per mundum. ix. q. iij. et in. c. significasti. cum similib⁹. de electione. Et regula illa vulgatissima. illius esse destruere tollere/et abrrogare: cuius fuit condere et statuere. l. prima. C. de legibus. l. is potest. ff. de acquirẽ here. l. etus est nolle et. l. nihil tam naturale. ff. de regulis iuris. c. primo. cum similibus. eodem titu.

¶ Et ideo Leo papa. vt habetur. in capitulo. Ideo. § oportet. xxv. questio. prima. dicebat Oportet primam sedem seruare ea que decernendo mandauit: non necessitate obsequẽdi: sed auctoritate impartiẽdi. Licet itaq; sibi cõtra generalia decreta specialia priuilegia indulgere: et speciali beneficio cõcedere/qõ generali prohibetur decreto.

¶ Sed quid egemus testibus: si enim vt superius numero decimo nono/diximus: episcopus ex causa potest contra consiliꝭ statuta statuere et dispensare: quanto magis summus pontifex hoc facere poterit: potest enim et poterit non solum in his que in generalibus consiliꝭ prohibentur dispensare: verum etiam contra consilia statuere et ordinare: eademq; ex causa tollere et reuocare: vt est communis omnium doctorum conclusio. et traditur per. Glo. Dominicum et doctores. in. c. vbi periculum. § hoc sacro. de electo. libro. vj.

Nec obstat quod ex tali reuocatione atq; summi pontificis dispensatione vniuersalis ecclesie status decolorare tur: supquibus nullam dispẽsandi facultatem summus pontifex vt diximus habere videtur. Quia illud est verum vbi summus pontifex absq; causa contra consilium dispensaret: vel aliqd ex quo vniuersalis ecclesie statꝰ decolorare tur faceret/cõmitteret/disponeret/seu ordinaret: quo casu talis nullius momẽti/nulliꝰ valoris/nullius efficatie esset. Sed vbi ex causa summꝰ pontifex dispẽsaret/nũq; per suã dispensationẽ status vniuersalis ecclesie decolorare tur: quia necessitatis et publice vtilitatis casus semper exceptus in quacumq; dispositione videtur. Et hoc est quod dicebat ter. in. d. c. Et si illa pro contraria parte allegatus. prima. q. vj. vbi aliquando enim pro necessitate vel vtilitate ecclesie mutilantur ⁊ laxãtur precepta. quasi dicerer: quod nunc nullatenus vniuer-

salis ecclesie status decoloratur. Quinimmo etsi vniuersalis status ecclesie decoloraretur: adhuc dispensatio ex iusta causa facta sustineretur. vt notabiliter inquit abbas. et doctores. in.c. significasti. col.ij. Versiculo. Item dic quod in cōcernentibus. ꝛc. de electo. benefactunt que latissime scribit. Barba. in.c. quanto. columna. viij. cuz sequenti. de consuetudine.

¶ Sequitur solutio/ responsio seu satisfactio/ ad secundum partis negatiue fundamentum.

NOn obstat secundum principale pro contraria parte superius adductum fundamētum in quo dicebam: Matrimonium cum relicta fratris aliisq; consanguineis in Leuitica dispositione contentis/ non solum iure diuino/ sed quadam etiam naturali ratione/ quodamq; naturali iure prohibitum extitisse: eo quia omnes illas personas In dicta leuitica decisione cōtentas naturalem quandam interse amicitiam cognoscimus habuisse. Et ideo horrēdum/ abominabile/ execrabile/ indecens/ ac inhonestum ad easdem accedere/ earumq; turpitudinē reuelare semper fuisse. Cūmumq; pōtificem super hoc minime dispēsare potuisse. Quis huic dificultati facilis etiam potest esse respōsio. Nam quamuis in tali cōsanguineorum atq; affinium coniunctione quedam horror/ quedamq; indecentia cōsideretur: non tamen ob hoc inferre debemus: matrimonium cum vxore fratris abscq; liberis premortui aliisq; cōsanguineis (¶ Exceptis tamen parentibus) naturali iure prohibitum extitisse. Nam si talis prohibitio vere naturalis atq; moralis esset: nullo vnq; tempore cum vxore fratris premortui aliisq; consanguineis contrahere licuisset. sed cum hoc aliquando licitum Immo preceptum fuisse reperiamus: vel tutius in prioribus principali dubitatione diximus: merito tale cōiugium naturali iure esse prohibitum dicere non debemus. Nichil enim turpe aut naturaliter inhonestum (vt beatus in prologo super Oseam testatur Hieronymus) dominꝰ ipse precepit. Quod vt ecclesiastici. xv. scribitur: nemini impie agere mandauit: nec vnquam auctor mali secundum Augustinuz extitit. Et ideo si naturali ratione horrendum/ abominabile/ execrabile/ indecens atq; inhonestum tale coniugium esset: nec dominus quod frater vxorem fratris abscq; liberis premortui ducere teneretur precepisset: nec quod inter fratres atq; sorores/ alioscq; cōsanquineos matrimonium esse posset/ permisisset. ¶ In cōiunctione enim personarum coniunctarum (vt beatus Thomas secunda secunde. questione. clxiij. articulo nono. in respōsione ad tertium scribit:) Aliquid est quod secundū se est indecens ⁊ naturali rationi repugnās: Sicut est inter parentes et filios commixtio: Quorum est per se immediata cognatio. Et iste sole persone/ ex naturalis reuerētie ratione/ ad matrimonium interse cōtrahendum inhabiles penitus efficiuntur: et a tali commixtione totaliter excluduntur. ¶ Quorum coniugium adeo natura abhorruit: quod non solum rationabilibꝰ sed irrationabilibꝰ etiam animalibꝰ quandam filiorum ad parentes reuerentiam/ quendāq; commixtionis horrorem ipsa natura prebuit. ¶ De Equo enim philosophus in libro. viij. de animalibus refert: quod cū deceptus et cohopertus ad matrem portaretur: vt cum ea commisceretur: matre cognita/ quasi pre honore se ipsum precipitauit. ¶ Et de Camelo etiam narrat. Quod cuz supra matrem suam coopertam saltasset: et postea matrem cognouisset: ingeniatorem suuz interfecit. ¶ De Quodā ēt alio equo Joannes lupus Segobiensis decanus cohispānus noster i suo tractatu. de matrimonio et legitimatione. Versicul. que sunt que impediunt matrimonium refert/ et inquit se a fide digna persona audiuisse: quod cuz in Betreb seu Bandalie prouincia/ quedam equa alias pulchra esset: equuz illius filium pulcherrimum vt cum matre sua coiret dominus eius adduxit. Qui cum equā matrem eius equus esse cognosceret: et ob hoc coitum refutaret: patronus vterq; ambobus generationem haberet: equum sic et taliter fraudauit. Nam aliam equam ibidem venire fecit: que cum cooperta apud equuz staret et equus illam eius matrem non esse videret: ese ad coitum incitaret: in continēti dominus illius matrem in eodem loco

posuit: cum qua equus deceptus coiuit. Quo coitu facto/ astantes fecerunt quod equus matrem eius videret: qui cum matrem esse cognosceret: turbatus valde/ inclinato capite/ cum dentibus in omnium presentia sibi genitalia abscidit.

8 ¶ Super tale igitur patris et filie/ matris ꝛ filij matrimonium/ cum sit quid secundum se et de se indecens: vere ac pure naturali rationi repugnans: nullatenus ex quacūq causa potuit/ nec vnq̄ poterit dispensari.

9 Adeo quod si omnes huius mundi homines tam masculos quam feminas mors cōtingisset: et solus pater cum filia et filius cum matre remansisset: nullatenus quod pater cum filia/ vel filius cum matre/ etiam propter commune bonum et humane speciei conseruationem contūgi possent: dispensari potuisset. Sed tunc ad dominum deum nature autho:em/ cui conseruandarum specierum cura incumbit: et qui in necessarijs vnquam defecit: deuote recurrendum esset. Qui congruum remedium adhibebit: prout diuinij tempore dominus ipse adhibuit.

10 Nam quando deus vt Genesis. c. vj. scribitur: omnem carnem interficere/ et vniuersa que in terra erāt/ ab homine vsq̄ ad animātia/ et a reptili vsq̄ ad volucres celi consumere atq̄ delere decreuit: non solum Noe cum vxore et filijs/ Sem scilicet/ Cham et Japhet Arcam ingredi iussit: Sed et filiorum vxores quas vt sibi aliqui referunt: tūc filij nouiter acceperunt: cum eisdem ꝓpter humane speciei cōseruationem introiri precepit. Necessarium enim erat/ quod predicti filij/ vxores sibi tunc temporis accepissent: et qō ipse salue remansissent: quia alias cum ipsi ad matrem accessum habere non possent: nullatenus humanam speciem cōseruare/ et humanum genus aliter multiplicare potuissent.

11 ¶ Et propterea quia parentum et filiorum coniugia/ a natura horrenda atq̄ inhonesta vt diximus semper fuerunt: nullatenus filie Loth quando patrem inebriarunt: et cum ipso dormierunt: ab incestu (Genesis. xix.) excusari potuerunt: nec talia coniugia vnq̄ dispensari valuerunt.

12 ¶ Est enim iudicio meo/ preceptum istud de filijs scilicet a matribus/ et filijabus a parentibus non ducendis et econtra/ tra primis iuris naturalis principijs propinquū: quod de eodem sicut de primis principijs atq̄ cōmunibus preceptis iudicari debet.

13 ¶ Nam vt Albertus magnus sup Ethi. et beatus Thomas. in prima secunde. q. C. scribunt. Quedā sunt sicut principia prima aut communia precepta/ que absolute ꝛ natura considerata/ iusta sunt: vt pote que formem iusticie continent et virtutis. Que vt Aristo. Ethicorum quinto scribit: semper et vbiq̄ eandem potentiam idest iusticie vigorem habent. Sicut est medium tenere: rectitudinem seruare: quod sibi quisquam vult fieri/ alijs facere: et nemini iniuriaz inferre. Et quedam sunt: que vt conclusiones necessarie immediate ex iuris naturalis principijs eliciuntur atq̄ descendunt. Et iste/ ita iuris naturalis principijs sunt propinque: quod fere ita se offerunt intellectui sicut ipsa principia: vt deum esse venerandum: parentes esse colendos: et cetera decalogi precepta. In quibus nulla posset fieri dispensatio: nec patris et filie/ matris et filij dispēsatione aliqua validari posset coniunctio. Sicq̄ in casu isto verificari atq̄ procedere poterit nostra predicta secunda principalis p parte negatiua adducta superi⁹ obiectio.

14 ¶ Sed cum alie persone tam consanguinitate quam affinitate coniuncte/ in dicta lenitica dispositione contente (vt beatus idem Thomas secunda secunde. q. cliiij. articulo. ij. scribit) non secundum se ipsas sed per ordinem ad parentes cōiungantur: non ita ex se ipsis tantam inhonestatem atq̄ deformitatem earum coniugia habere videntur: qō naturali iure prohibita reputentur. Quia non de se/ sed per accidens idest alterius persona mediante/ reuerentiam atq̄ honorem consequuntur: et consanguinei/ amici/ propinqui/ atq̄ affines efficiuntur. Et ideo

15 precepta illa consanguineorum atq̄ affinium coniugia vetantia/ et si naturali quadam ratione facta fuisse videantur: potius iudicialia quam moralia reputantur. Quia hec nō de primis et communibus iuris naturalis principijs/ nec de conclusionibus propinquis a iure naturali necessario descendentibus existūt. Sed de conclusionibus remotis iuris naturalis esse videntur. Que secūdum diuersitatem temporum/ locorum et negociorum propter naturam rerum agibilium aliquando variantur. Et talia Albertus magnus. Ethicorum. libro. v. Iusta naturalia vocat: quia non absolute sed cum aliqua dispositione naturam ipsam respiciūt. Et ideo secundum aliquas hominum et tēporum dispositiones mutantur: et dispen-

Digitized by Google

sationem atq; moderationem patiuntur.
¶ Et quod talia. Leuitici prohibitiua precepta nullatenus de iure naturali fuerint: sed quibusdam casibus vt diximus exceptis potius iudicialia quam moralia esse videantur: clare beatus Augustinus/beatus Hieronymus et communiter scribētes de quibus superius in precedēti proxima principali dubitatione mentionē fecimus voluerunt: dum talia sororum/fratrum/aliorūq; consanguineorum coniugia/in lege nature permissa fuisse affirmarunt: et dum Abraā qui cum sorore sua cōtraxit: aliosq; permultos i similibus cōsanguinitatis gradib⁹ eo tempore contrahentes excusarunt.
¶ Idem etiam voluit Hugo Cardinalis quem Alexander de ales in tertio refert sententiarū. q. xxvij. articulo. iij. §. ij. et ipse Alexander tradit. q. xxxv. in sexto principali mēbro. et in secunda parte sue summe. q. clxx. in secundo membro. Duas (inquiens Hugo) personas institutio excepit: scilicet patrem et matrem. Venit postea institutio secunda que per legē facta est: et excepit quasdam personas alias: siue ad decorem nature/seu ad pudicitie augmētum. Tunc cepit ex prohibitione esse prohibitus: quod ex natura fuerat concessum.
¶ Quod etiam beat⁹ voluit Bonauētura inquarto sentētiarū. Distinctio. xl. in. iij. q. vbi etiam Ricardus de media villa et ceteri idem voluerunt. In principio (inquiēs) in constitutione matrimonij in lege nature due excipiebantur persone: scilicet pater et mater. Geneſis. ij. relinquet homo patrem et matrem. ꝛc. post processu temporis/in lege fuerunt plures excepte: sicut patet Leuitici. xviij.
¶ Idem etiam tenuit ibidem Guilielmus de rubione. in prima. q. in fine. Quinta (inquiens) et vltima conclusio est: quod in lege nature statim in principio humani generis/nullus consanguinitatis gradus linee transuersalis impediuit matrimonium contrahendum. Constat enim quod filij Ade contraxerunt cum sororibus: et contrahere licite poterant: immo necessario sic facere tenebantur. cū alie mulieres tunc non essent/cum quibus contrahere possent: et ipsi ad actum carnalis copule virtute illi⁹ precepti Crescite et multiplicamini/existerent obligati. Sed nullus est in linea trāsuersali maior seu immediatior consanguinitatis gradus quam sit inter fratres et sorores: ergo nullus gradus consanguinitatis linee transuersalis/fuit tunc impedimentum nec esse potuit ad matrimonium contrahendum.
Et quo sequitur corollarie/quod matrimonium esse inter consanguineos secundum lineam trāsuersalem quantumcumq; propinquos/puta inter fratres et sorores/non est simpliciter contra ius nature. Quoniā omne tale videlicet quod est contra ius nature seu dictamen rationis recte fuit illicitū quo cūq; tempore: sed matrimoniū inter fratres et sorores/non tantum in principio non fuit illicitum: immo etiam extitit ad salutem necessarium quia preceptum. hec ille.
¶ Et voluit etiā Durādus de sancto Portiano. ibidem. q. prima. Versiculo. quatum ad secundū. ꝛc. Consanguinitas (inquiēs) secundum lineam ascendentium et descendentium impedit de iure naturali matrimonium quo ad omnem gradum. Consanguinitas vero secundum lineam collateralem impedit de iure matrimonium.
¶ Idem etiam voluit Thomas de Argētina. distinctio. xli. et. xlij. articulo. iiij. cōclusione. ij. Conclusio (inquiens) secunda est: Quod homines non baptizati extra christianam fidem degentes/possunt contrahere verum matrimonium infra graduz christianis prohibitum. Quia tales vel sunt iudei innitentes legi a domino date p Moysen: vel sunt gentiles innitētes legi nature. Si sunt iudei tunc possunt contrahere In tertio et quarto gradu. vt patet Leuitici. xviij. vbi solum per legem ipsis datam prohibentur in primo et secundo gradu. Si gētiles solummodo innitentes legi nature/tūc verum matrimonium contrahunt in secundo gradu. Quia quamuis lex positiua hoc prohibeat: tamen lex nature hoc non videtur prohibere. Nō bene patuit in antiquis patribus qui legem mosaycam precesserūt. Subiungens etiā. Consanguinitas in gradibus predictis/non impedit matrimoniū perse vel secundum se: sed soluz ratione statuti ecclesie vel legis Mosayce. Nam secūdum legem nature/proles nō prohibetur cuntrahere nisi cum stipite sicut dicunt aliqui magni doctores: quia contra omne dictamen recte rationis semper fuit: quod filia esset vxor fratris: vel filius esset maritus matris. Et ideo filie Loth peccauerunt contra legem nature/quando patri suo inebriato se suppoſuerunt. Sed Abraam non peccauit/quando sororem suam

17

in vxorem duxit. Non enim peccauit cōtra legem scriptam: quia non dum erat lex scripta/ que hoc postea phibuit. vt patet. Leuitici. c. xviij. Nec etiam aliquomodo putandum est: quod vir tante perfectionis cōtra legem nature peccauerit. Quod vtiq; fecisset: si accipere sororem in vxorem/ contra legem nature fuisset. Hec ille.

¶ Quod etiam voluit Cōmestor̄ historiarum magister/ Nec non Petrus blesensis in Epistola. cxvj. de quibus in precedenti proxima principali dubitatiōe. Folio. vij. col. prima. mentionem fecimus. Et alij quā plurimi idem voluerunt: quos pro nūc pro lixitatis euitande causa non referimus.

¶ Patet enim et clarissime ex predictoꝝ aliorumq; doctorum dictis colligitur: tempore legis nature/ solummodo patris et filie/ matris et filij matrimonium prohibitū extitisse: Cum reliquis vero personis permissum licitumq; fuisse. Et propterea diuina illa leuitice legis precepta/ respectu fratrum atq; sororum aliarumq; personaruꝝ/ Idest inquantum lex ipsa/ predictas personas matrimonium cōtrahere posse iusta ratione vetuit: nō moralia simpliciter: (Quia moralia precepta/ de iure naturali extitūt:) Sed iudicialia reputantur: cum in lege nature minime prohibita talia predictarū personarum coniugia videantur. Que iudicialia cum hodie non ligent: nisi quatenus ab ecclesia assumpta fuerint: Summi pontifices secundum communem doctorum opinionem in omnibus consanguinitatis gradibus/ (exceptis tamen parentibus atq; filijs) ex causa vt diximus dispēsare poterint. vt notabiliter etiaz voluit Augusti. de Ancho. In sua summa ecclesie. q. liij. articulo. quinto. Et subtilissimus omniuz theologorum et nostri temporis princeps/ domin⁹ Thomas de vio Caietanus/ sancte Romane ecclesie Cardinalis. In suis diuinis cōmentarijs super beatum Thomam/ secunda secunde. questione. cliij. articulo. ij. in responsione ad tertium vsq; in finem.

Non obstat/ quod iam talia consanguineorum atq; affinium coniugia etiam ante legem scripta/ his qui in lege nature viuebant/ Execrabilia atq; abominabilia esse dicebantur. Quia illud quod dominus in dicto decimo octauo et vigesimo leuitice legis capitulo de execratione atq; abominatione dixit: Non ad omnes casus in dicta leuitica dispositione contentos et expecificatos/ sed ad id tantū qō naturali iure horrēdū/ execrabile/ et abominabile erat: referendū esse debuit. Prout fuit ad proximā sanguinis accedere: Patrē vel matrem/ filiuz vel filiam ducere: Uxz vxoris proximi et matrime fratris coire: Cū masculo femineo coitu commisceri: Et cum pecore rem habere. Isti enim casus semper et omni tempore veteri/ prohibiti/ execrabiles/ atq; abominabiles extiterūt: ceteri vero permissi vt diximus in lege nature fuerunt. Et propterea Petrus de palude quem superius in oppositum adduximus/ non ita absolute et generaliter oēs illos casus ibi expressos et numeratos/ naturali iure prohibitos esse affirmauit: sed fere oīnes et sic modificatiue prohibitos esse dixit. Nam preceptum de vitāda muliere menstruata ibi positum/ secundum beatum Thomam in quarto/ etsi partim morale extiterit: partim tamen iudiciale fuit. Et hoc est quod domin⁹ ipse Leuitici. xviij. c. dicebat. Facietis iudicicia mea: et precepta mea seruabitis: et ambulabitis in eis. Custodite leges meas atq; iudicia. etc. Et. c. xx. Custodite leges meas atq; iudicia et facite ea: ne et vos euomat terra quaz intraturi estis.

Non obstat illud quod de verbis generalibus diximus: Quia imo verba generalia seu generaliter prolata non semper generaliter sunt intelligenda: sed ab expecificatis intellectum/ interpretationem/ atq; declarationem aliquando recipere debent. vt est tex. notabilis. in. l. quotiens. quē adhoc notat et commendat. Bal. C. familie herciscunde. Idem. Bal. in. l. finali in fine per illum tex. C. de heredita. vel actio. vēdi. quem refert et sequitur Jasson. in. l. si cōuenerit. col. ij. in principio. ff. de iurisdictio. omnium iudi. Quinimmo talia generalia verba semper restrictionē/ habilitationez/ atq; moderationem quandam recipiunt. l. prima. vbi per. Glo. et doctores. C. de sacrosanct. eccle. l. et qui vxores. ff. de adoptio. l. ij. §. pretor ait. Uersiculo. Quod ait pretor. ff. qui satis dare cogan. l. prima. In principio. ff. ad legem falcidiam. l. Ut gradatim. Uersiculo. et si lege. ff. de mune. et bono. notat. Glo. Bar. et doctores. in. l. prima. in verbo vtilem. ff. de eo quod certo loco. doctores latissime. in. l. prima. §. nuntiatio. ff. noui operis nuntia. et in. l. penulti. C. qui admit-

18

19

10

12

ri et in.§. Sed hec solēnia cum similibus in stitu de verborum obliga.

NEc obstat etiam quod pariformiter determinanda sunt/que in vnica vel sub vnica oratione ponuntur. Quia illud non procedit nec locum habet quando diuersa in quibusdam ratio reperitur vt notabiliter voluit Benedictus de plombino.in.l.si ita scriptum per illum tex.ff.de manumi.testamen. Joannes de Imola in.l.gayus. ff. soluto matrimo. Alexā.et doctores in.d.l. Jā hoc iure.ff.de vulga ⁊ pupi. Quos refert et sequitur dominus preceptor meus franciscus Curtius in.d.consilio.v. incipi. facti contingencia sic se habet col.xxiij.in principio.

NEc etiā obstat. Quod ad Corinthios primo.c.v.in principio beatus scripsit Apostolus. Quia vt in prima principali:et prorima. folio.xiij. col. prima in principio. diximus dubitatione: de patre viuo illius dictum intelligi debuit. Jā patre mortuo vt late superius diximus/ Mouercam ducere licitum fuit: Quod si aliquando minime licuisset:nequaq̄ Apostolus talem abusum vnq̄ intergentes factum fuisse affirmasset. Uel aliter dici potest quod illud dictum Apostoli potius de fornicatione que semper prohibita fuit:q̄ de matrimonio qđ aliquando cum nouerca licitū atq; permissum extitit/intelligi potuit et debuit.

NOn obstat.lex. Eum qui probabilem C.de episco.et clericis. Quia ibi nulla tenus fratrum atq; sororum aliorumq; consanguineorum matrimonium improbatur: nec quod inter fratres atq; sorores aliosq; consanguineos naturali iure matrimoniuz prohibitum fuerit affirmatur:sed tantū dicitur. Quod exparentum ⁊ filiorum/fratrū atq; sororuz cohabitatione/nihil seui criminis naturale fedus suspicari permittit/ nec suspicatur. Et eodem modo ad textum.in.c cum inuenture de presumptio.et in.c.penul. de cohabita clericorum et mulieruz respondetur. Uolum enim iura illa. Quod inter fratres atq; sorores simul cohabitantes incestus crimen/et sic carnalis copula ex tali cohabitatione non presumatur. Quia cuz talis coitus semper naturali iure vetuꝰ fuerit:non est presumendum Quod tam graue sceluꝰ inter eos perpetretur et cōmittatur.

NOn obstat tex. in. aucten. de incestis nup.in principio.collatio.ij. Quia secundum.glo.ibi in verbo illicitas/singula singulis referri debēt.scilicet vt ille incestuose atq; illicite nuptie dicantur: que inter cōsanguineos atq; affines celebrātur. Ille vero nepharie et naturali iuri contrarie videātur:que inter ascendentem ⁊ descendentem patrem scilicet et filiam/matrem ⁊ filiuz cōtractantur. 74

NOn obstat quod vltimo loco dicebaz Quod cum ius naturale sit perpetuū et immutabile:nullā supra ius naturale dispensandi potestatem summus pontifex videtur habere. Nam vt superius secundum Albertum magnum super Ethi.⁊ beatum Thomam in primā secunde diximus: Que dā prima naturalis iuris sunt principia atq; communia precepta:que absolute ⁊ natura ipsa considerata iusta sunt:vt pote que formam iusticie continent et virtutis.que (vt Aristo Ethicorum.v.scribit) semp ⁊ vbiq; eandem potentiam et iusticie vigorem habent Et quedam sunt vt conclusiones necessarie immediate ex iuris naturalis principijs descendentes. Que adeo primis naturalis iuris principijs sunt propinque:quod ita de ipsis sicut de primis principijs iudicari solet vt deum esse venerandum ⁊ cetera decalogi precepta: Accepta et considerata secundum intentionem precipientis. Et ista in tantum sunt immutabilia / et per consequens indispensabilia:quod nec deus talia vnq̄ mutauit/nec mutabit: Nec in talibus dispensauit nec dispensabit. Est enim lex nature participatio quedam legis eterne mētibus hominum impresse. Et ideo cum lex Eterna(secundum beatuz Augusti.in.xxij. libro contra faustum) sit quedam ratio vel voluntas diuina ordinem naturalem conseruari iubens:et pertubari prohibens. Et sit transcripta in animam rationalem ex ineffabili atq; sublimi rex administratione/q̄ fit per diuinam prouidentiaz secundum cūdem beatum Augustinum.in. lxxiij. libro questionum suarum.q.liij.merito non solū homo/verū nec deus in tali natura lege dispensabit Est enim deus fidelis: vt beatus Paulꝰ ad timotheū.ij.c.ij.scribit:⁊ seipm negare non potest Et propterea. tex. in. c. primo.v.distu.dicebat Naturale ius inter omnia primatum obtinet tempore et dignitate cepit enim ab exordio rationalis creature:nam nec variatur tempore:sed immutabile semper permanet. ¶ Et hoc est quod 75 76 77 78 79 80

Digitized by Google

beat⁹ Isidorus dicebat: prout habetur. in. c. fi. ꝯ his tra. vj. distinc. Moralia (inquiēs)
31 mandata ad naturale ius pertinēt: atq; ideo nullā mutabilitatē recepisse mōstrantur.
¶ Quibus nullatenus illa dispensatio que
32 a domino facta fuit/ obstabit. Quādo scilicet Egyptios. Exodi. c. iij. spoliari iussit. Vbi nihil contra predictum ius naturale/ de calogiq; preceptum dōs quicq; fieri mandauit. Prohibitio enim furti tunc ad decalogum et ius naturale pertinet: quando res furtiua/ aliena a suscipiente existeret. Ubi vero ipsius accipientis esset: tūc rem suam occupās atq; accipiens: nec furtum ipse cōmitteret: nec quicq; contra ius naturale atq; decalogi preceptum faceret. Deus enim filijs Israel asportationem rerum Egyptiorum precipiendo: non furtum committi precepit: Sed cum ipse sit dominus omnium/ Res Egyptiorum propter eoꝝ malitiam/ et propter seruitiū quod a filijs Israel ipsi receperant/ ꝛ illorum bona in filios Israel trāferri voluit: et ea a filijs Israel capi/ secūq; portari iussit: Quod quidem facere potuit. Et hoc est Quod in libro questionum suarum beatus dicebat Augusti. et habetur. in capitulo. dixit dominus. xxiij. q. v. Nō hinc quisq; sumendum exemplum putare debet ad spoliandum isto modo proximū. Hoc enim dominus iussit: qui nouerat quid quēq; pati oporteat. Precisraelite furtum fecerunt: sed deo iubente ministerū prebuerūt.
¶ Et pari modo illud nō obstabit: Quod deus Abrae scilicet vt filium suum Genesis. xxij. occideret precepit. Quia cum dom⁹
33 actor sit vite et mortis: nihil contra iusticiā/ nihilq; cōtra ius naturale fieri iussit: Nam sicut deus vitam innocentis/ ministerio nature absq; iniuria aliqua subtrahere potest: Nō quotidie contingit: quia naturali morte omnes tam nocentes quam innocentes/ qui debitores mortis propter originale peccatum existunt moriuntur: Sic ꝛ ad hoc ministerio hominis propter maiorē illius qui occiditur vtilitatem/ vel ppter aliquod melius secundum Utricum in sua summa vti posset. Et ideo beatus de ciuitate dei. libro primo. c. xxj. dicebat Augusti. et habetur. in capitulo. si non licet. xxiij. q. v. Quasdam exceptiones eadem ipsa diuina fecit auctoritas: vt non liceat hominem occidere. Sed his exceptis/ quos deꝰ occidi iubet: siue data lege/ siue ad personam pro tēpore expressa iussione. Non autem ipse occidit qui ministerium prebuit iubenti: sicut adminiculū gladius est vtenti. Et ideo nequaq; contra preceptum fecerunt (Quo dictum est/ non
34 occides) qui deo auctore bella gesserūt: aut personaꝝ gerentes publice potestatis/ secūduꝝ ius legis/ hoc est iustissime rationis imperiū/ sceleratos morte punierunt. Et Abraam non solum non est culpatus crudelitatis crimine: verum etiam laudatus est nō minus pietatis: quod voluit filium nequaq; sceleratē sed obedienter occidere. hec ille.
¶ Minusq; obstare poterit/ illud quod dom⁹ Osee. c. primo precepit. vt scilicet fornicariam sibi vxorem sumeret: et fornicationum filios faceret: Quia non iussit dom⁹ quod adulterium seu fornicationem cōmitteret: nam et illud cōtra ius naturale atq; decalogum esset. Sed quod ex fornicaria/ nō tamen fornicario affectu/ sed sicut ad mulierem ex mandato dei factam suam accedēs/
35 filios generaret. Prohibitio enim accedendi ad fornicariam/ pertinet ad decaloguꝝ in quantum accessus est ad non suaꝝ: potest tamen deus hanc conditionē (scilicet nō suā) auferre: vt sic ad eandem non sit contra decalogum accedere. Et ideo beatus super dicto Osee libro et. c. primo. dicebat Hieronym⁹, ꝛ habetur. in. c. fi. xxxij. q. prima. Nec culpandus propheta interim vt sequamur historiam/ si meretricem conuertit ad pudicitiam: Sed potius laudādus quod ex mala bonam fecerit. Nō enim qui bonus per-
36 manet: ipse polluitur si societur malo: sed q̄ malus est in bonum vertitur: si boni exempla sectetur. Ex quo intelligimus non ppbetam perdidisse pudicitiam fornicarie copulatum: sed fornicariam assumpsisse pudicitiam/ quam antea nō habebat. Presertim cum beatus Osee non ob causam luxurie/ non libidinis/ non propria fecerit vōluntate: sed dei paruerit imperio. vt quod in isto carnaliter legimus: in deo factum spiritualiter probaremus. Hec ille.
¶ Quedam etiam sunt de iure naturali nō
37 sicut prima iuris naturalis principia/ atq; cōmunia precepta/ nec vt conclusiones necessarie immediate ex primis iuris naturalis principijs descendentes/ sed vt cōclusiones remote: vt sunt precepta consanguineorum atq; affiniū coniunctiones prohibentia: alia q̄ similia/ que non ex ipso rationis dictamine/ sed ex ipsa diuina institutione vim obligandi habent. Et ista quia non absolute sed cū aliqua dispositione naturaꝝ ipsam respi-

Digitized by Google

ciunt: mutationē/ variationē/ atq; dispensationē patiuntur: Et sc̃m boiz/ tēpoz/ locorū/ et negocioz dispositiones mutāt̃ et variantur: vt beatus Thomas scripsit in. d. secunda secūde. q. clviij. Articulo nono. ¶ Et
38 ideo idem beat⁹ Thomas in prima secūde q. c. Articu. viij. in resp̃sione ad tertium/ Sic inter alia dicebat. Precepta decalogi quantū ad rationē iusticie quā continent: immutabilia sunt: Sed quantū ad aliquā determinationē p applicationē ad singulares actus/ vt scilicet hoc vel illō sit homicidiū/ furtū/ vel adulteriū aut non/ Hoc quidem est mutabile: quandoq; sola auctoritate diuina/ in his scilicet que a solo deo sunt instituta: sicut ī matrimonio et in aliis huiusmodi. Quādoq; etiā auctoritate humana/ Sicut in his q̃ sunt cōmissa hoīm iurisdictioni.

¶ Nec predictis obstant Quāplurime doctoz auctoritates superius adducte/ dicentiū ⁊ affirmātiū/ Summū pontificē cōtra ius naturale dispēsare minime posse. Quia
39 ille procedūt ⁊ locuz habent/ quando absq; causa summus p̃tifex contra ius predictuz naturale dispēsaret. Secus vero si cū causa Nam ex causa bene talē dispēsandi potestatē haberet: ⁊ cōtra predictū ius naturale dispēsationē predictā facere posset. vt est text⁹ apertus in. c. primo. xiij. Distin. Aduersus naturale ius (inquit textus ille) nulla dispēsatio admittitur: nisi forte duo mala ita vrgeāt: vt alterū eoz necesse sit elegi. Et ita tenent cōmuniter doctores in. c. que in ecclesiarum. de cōstitu. et. in. l. prima. ff. de constitutio. princi. et in. l. fi. C. si contra ius vel vtilitatē publi. Bartho. veronēsis. in consilio. xxxix. incipi. Lutius. in. ꝑ. col. et Barba. in consilio. xvj. incipi. clementissimum. columna secunda. volu. iiij.

¶ Et ideo dici solet: Sūmum pontificez ex
40 causa defensionē (q̃ de iure naturali existit) tollere posse. vt voluit Alberic⁹ de rosa. in. l. oēs. col. prima. C. de episco. et cleri. Ange. in. l. si sic. ff. de lega. primo. Bellus in tractatu bannitoꝝ. in. ij. q. Secundū tempoꝝ. Alexan. in. l. cū mulier. col. v. Versicu. ⁊ pro confirmatione. ff. Soluto matrimo. Philipp⁹ decius. in. c. dilecti. col. vij. Versicu. qr supra. de exceptio.

41 ¶ Bene faciunt que de citatione doctores tradunt in. c. Inter quatuor. de Maiorita. et obedien. vbi ex causa citationem per principem tolli posse concludunt. Quod etiā voluit Joannes andre. in additio. ad specu. in titulo. de senten. §. iuxta. Versicul. est etiaz nulla. ⁊ in. c. primo. de causa posse. ⁊ proprieta. Bal. in. l. cessante. C. quomodo et quando iudex. allegat glosā Notabilē in. l. penulti. ff. ex quibus causis maio. Idem Bal. in lege. nec causas. C. de appellatio. ⁊ tradit late. Alexan. in cōsilio. ij. col. iiij. Vol. primo. ⁊ Francisc⁹ de curte. in consilio. xx. incipi. sepe numero. in. ij. et. iij. columna.

¶ Jura enim naturalia tam a deo quaz ab hominibus ex causa ob hominuz scilicet ne 42
cessitatem/ communemq; vtilitatē/ aliquādo limitata fuisse reperim⁹. vt cōmuniter tradunt doctores. in. §. Sed naturalia. Instituta. de iure naturali. gen. et ciuili. et tradit Joannes de turre cremata. in capitulo primo. v. Distinctio.

¶ Hinc videmus: quod quānis surdus ⁊ mutus naturali impedimento testari prohi 43
beāt. l. discretis. C. q̃ testamēto facere poss. Potest tamen princeps cum predictis naturali impedimento impeditis vt testari possint dispēsare. vt est textus. in. l. si mutus cum similibus. ff. de testamentis.

Si enim summ⁹ p̃tifex in gradibus quo dammodo naturali iure prohibitis / et in his que naturali iure prohibentur/ et causa dispensare potest: Multo fortius / multo meli⁹ atq; facilius in matrimonio cū vxore fratris absq; liberis premortui vt in casu nostro cōtracto siue contractando/ cū nullo iure nec naturali/ nec diuino Sed tantum humano tale matrimonium prohibitum fuerit: dispensare poterit.

¶ Sequitur solutio/ responsio seu satisfactio ad tertium partis negatiue fundamentum.

Do nobstat tertiū pro contraria parte superi⁹ adductū fundamētū: in quo dicebā. Propter aliquorum considerationem/ priuatamq; vtilitatem/ non esse cōmune bonum a summo pontifice omittēdum: nec alicui particulari persone cōtra commune bonuz dispensationis priuilegium esse concedendū. Quia illud est verū/ vbi ex priuilegij cōcessione ī fauorē cuius

Digitized by Google

cunq; particularis persone emanati/ cõmune bonũ peruerteretur/extingueretur/ atq; dissiparetur: ⁊ omnibus preiudicium generaretur. Ubi vero nemini iniuria fieret Nũq; legi/nunq; reperi/nec causam aliquam inueni Quare summus pontifex contra iura in fauorem oĩm edita atq; instituta/cum aliquo particulari dispensare non possit: Immo cõtrariũ (tanq; iustũ/sanctũ atq; honestũ) statutũ decisuz/atq; determiatũ extitit. ¶ Valet enim sancta Romana ecclesia (vt verbis vtar ter.in.c. Ideo.§. Item Hieronymus post Hlo.ibi.xxv.q.prima) suis priuilegijs quoslibet munire: ⁊ extra generalia decreta/quedam speciali beneficio indulgere: ⁊ cũ quibusdam dispensare. Et tales dispensationes que quotidie particulariter in nonnullaz personaz fauorem/a sũmis pontificibus concedũtur: nullatenus communi bono preiudiciũ aliqũ inferre dicũtur. Nec dispẽsatio que in casu nostro Serenissimis dñis Anglie regib⁹ a sãctissimo dño Julio secũdo cõcessa fuit: Ullatenus cõi bono obuiauit/repugnauit/seu contradixit: Immo magis p predictã dispensationẽ cõmune bonum/cõmunisq; vtilitas cõseruata fuit. Nã si tale inter p̃dictos Serenissimos reges matrimoniũ dispẽsatione predicta mediãte minime celebraret: Certe cõis subditoz vtilitas/cõmuneq; totius regni bonũ peruerteret atq; turbaretur: Cum iaz magne inter principes dissentiones/bella/ac scandala ingentia/orta fuisse viderẽtur: et maiora oriri sperarentur. Quapropter cũ predictis Serenissimis regibus summus põtifex dispensando/ Nõ dicetur priuatuz cõmodũ summũ pontificẽ considerasse: Sed potius propt̃ bonũ publicũ dispẽsationẽ p̃dictã fecisse ¶ Interdum enim quod ad multitudinis vtilitatẽ vt in plurib⁹ statuitur atq; ordinat: nõ est cõueniens nec expediens qõ certo casu/certoq; tẽpore/vel cũ certa psona seruet et custodiat: Sed aliquando psona/locus/ et tẽpus consideratur. Que si minime cõsiderarẽtur: Aliquando maiora mala/maiora scãdala/maioraq; inconuenientia sequerẽtur. Et ppterea conueniẽs est: quod summ⁹ pontifex qui multitudini preest/ dispensare possit: quod et illud quod pro bono publico statutum est: ex causa ab aliquo nõ seruetur. Quo casu talis dispensatio/quedam iuris communis relaxatio iudicabitur: vel potius interp̃tatio atq; declaratio noiabitur.

¶ Sequitur solutio/responsio seu satisfactio ad quartũ ptis negatiue fundamentũ.

On obstat Quartũ pro parte negatiua superius adductũ fundamentũ/in quo dicebã: Sũmũ pontificẽ p suã dispensationẽ personaruz acceptionẽ fecisse: et p cõsequẽs dispensationẽ predictã minime valuisse. Quia vt Joannes Andreas ⁊ cõiter doctores in.c. de multa. de p̃bẽ. et ibi Imola.i.ir.col.in fine post beatũ Thomã cõcludũt: Tũc psonaz acceptio fieri dicit: quãdo inter equales psonas inequalitas ãdaz seruat. Ubi vo circa inequales personas inequalitas seruaretur: tũc nõ psonaz acceptio Sz debita ãdãpuisio diceret. Cõgruũ em/decens atq; honestũ/Immo necessariuz fore existimamus: qõ aliter principes/aliter nobiles/alit litteratos/aliter rusticos/plebeios et indoctos in cõcedẽdis bñficijs tractemus: et ex psonaz qualitate dispẽsem⁹: vt latissime diximus et multa in ppositio adduxim⁹. in.l. capitaliũ.§. seruil. ff. ꝺ penis. Bñ facit ter.in.c. in tali cõiugio. j.q.vij. ⁊ in.c. statuimus. de maiorita et obedie. Et ideo qñ fumus põtifex cũ Serenissimis Anglie regibus ex causa pacis cõseruãde dispensauit: nullatenus personaruz acceptionem fecit.

¶ Sequit solutio/responsio seu satisfactio ad quintũ partis negatiue fundamẽtũ.

On obstat quintuz ppte negatiua superius etiã adductũ fundamẽtũ: in quo dicebã: Qõ cũ in tali cuz vxore fratris absq; liberis pmoztui matrimonio/ q̃dã horror/q̃dãq; idecẽtia cõsideret: et illicitũ atq; turpẽ tale matrimoniũ reputet: ⁊ cũ ex Sũmi põtificis dispẽsatiõe materia ⁊ occasio peccãdi atq; delinquẽdi ⁊ incestuz scilicet committẽdi prestetur: Talis dispensatio Serenissimis Anglie regib⁹ a sanctissimo Julio secdo cõcessa/tanq; peccati nutritiua/nulli⁹ valoris esse debuit. Ad huic difficultati facilis ex superius adductis

colligi potest resp̃sio. Nunq̃ enim turpe/ nunq̃ indecens/nunq̃ illicitum/nunq̃ inhonestum atq̃ horrendum/ante ecclesie catholice prohibitionem/Tale cum vxore fratris absq̃ liberis premortui matrimonium fuit: Sed semp licitum/permissum/atq̃ tolleratum vt diximus extitit. Et ideo sumus pontifex in eo dispẽsãdo/nullã peccãdi occasionẽ prebuit: Solum enim per suam dispensationem/sublata ecclesie prohibitione/matrimonium predictum in sui pristinum statuz reduxit: Secundum quem cũ vxore fratris absq̃ liberis premortui cõtrahere/neq̃ malum neq̃ peccatuz vnq̃ fuit. Alias autem si materia delinquendi atq̃ peccandi summi pontificis dispẽsatio super matrimonio predicto prestitisset: Nequaq̃ ecclesia sancta catholica dispensationez cũ Liuoniensib9 ob eorum infirmitatem factam (de qua in.c. fi. de diuortijs) tolleraſſet: Nec vt iustaz/ validam/rectecq̃ factam approbasset. Sed vbi ex summi pontificis dispensatione materia peccandi prestaretur: tunc illi9 dispensatio iniusta 7 invalida vt ibidẽ dixim9 iudicaret.

¶ Et ideo summ9 põtifex dispensare minime posset: quod aliquis cofiteri peccata sua nõ teneatur: quia sic peccandi atq̃ delinquẽdi materia prestatur. vt communiter Doctores concludunt sup quarto sentẽ. Distinct. xvij. Quod precipue a Ricardo de media villa. in. vij. questione. sequit̃ et affirmatur.

¶ Nec dispensare etiam posset: quod fidelis maritus infidelem vxorem duceret: seu vxor fidelis infidelem maritũ sibi in matrimonio iungeret: quia sic materiaz peccandi atq̃ delinquendi tribueret: cum infidelis fidelẽ ex hoc peruertere posset. vt notabiliter voluit Cardinalis zabarela. in. c. fi. vbi etiã Prepositus Idẽ tenuit. in. ij. col. de conditio. appositis. Nisi forte ex tali matrimonio quedam ipsius infidelis ad fidem nostram catholicã conuersio sperareture: quo casu si ex tam magna causa talis dispensatio fieret: forsan tunc tale matrimonium sustineretur. quod Calderinus ibidez voluisse videtur.

¶ Nec obstat illud quod de dispensationũ facilitate diximus: Nam quamuis faciliter et absq̃ difficultate summi põtifices has dispensationes concedere soleant: non tamen propter hoc in casu quo eas concedere possunt/materiam et occasionem delinquendi prestãt: Immo potius delinquẽdi atq̃ peccandi occasionem tollunt: vbi in gradibus prohibitis absq̃ dispensatione contrahẽtes minime in peccato permanere permittunt.

¶ Verum tamen est: qõ etsi per suas dispẽsationes nullam summi pontifices ex parte sua materiam et occasionem delinquendi atq̃ peccandi prestent: non tamen proni atq̃ faciles in dispensationibus quibuscunq̃ cõcedendis esse debent: Sed oportet quod diuinam illam instructionez seruent: vt tẽpus scilicet personam 7 causaz cõsiderent. Quis putas inquit dominus. Luce. xij. est fidelis dispensator et prudens. Quez constituit dominus supra familiaz suam: vt det illis in tẽpore tritici mensuram. Et ideo ibidẽ Albertus magnus dicebat: Bonus dispensator/ pro personarum/et temporum/et locorum/ et bonorum sibi commissorum diuersitate/ vtiliter distribuenda distribuere/et vtiliter reseruanda ac non concedenda debet seruare. Talis enim dispensator domus fuit Joseph. vt scribitur gene. c. xlij. xlv. et. xlvij.

¶ Quod precipue in casibus diuino seu naturali iure prohibitis/Et in prohibitionib9 maioris auctoritate atq̃ ratione roboratis videtur procedere. Nam in illis difficilius q̃ in aliis non ita arduis/talem gratiam/talẽ q̃ dispensationez summi pontifices debent cõcedere. vt notabiliter tradit Roma. in cõsilio. cccxxvij. incipi. Ite sunt rationes. p totum. Facit tex. in. c. post translationez. de renuntia. Et propterea tutius ipsi facerent: si prius et ante dispensationis concessionem/ quandam cause cognitionem adhiberi preciperent: Qõ an facere debeãt/Et an causaz exprimere teneãtur/Et si nõ fecerint an tũc a peccato excusentur: et tuti in conscientia videantur: latissime in quarta primi pali dubitatione tractabimus: ad ibidem dicenda nos remittimus.

¶ Sequitur respõsio solutio seu satisfactio ad sextum partis negatiue fundamentum.

Non obstat sextum 7 vltimũ pro parte negatiua superius adductũ fundamẽtũ in quo dicebã: Quod quemadmodũ qõ quis duas simul vxores habere possit (quamuis hoc in lege nature concessuz fuit: Quia tamen postea abrrogatũ extitit) potest summus pontifex dispensare: ita eodẽ modo in casu nostro In lege nature permisso et postea partimodo abrrogato mini-

me poterit dispensationē predictā concedere Ut qđ quis plures hēre posset vxores nūq̄ de iure naturali fuit: Imo vnicā tē vir de iure naturali semp extitit. vt doctores cōiter super quarto sententiarum. Distinctio. xxiij. concludunt. Et propterea summo pontifici in casu illo naturali iure prohibito/dispensare minime licuit. ¶ Et quamuis dās cum antiquis patribus quod plures vxores habere possent dispēsauerit: nō tamē cōtra ius naturale quantū ad virtutis essentiaz scilicet castitatē/sed quantum ad opera dispensauit. Virtus enim immutabilis est: sed opera variabilia mutabiliaq̄ existunt: vt Albertus magnus in questione de virtutibus tradit. Quem refert et sequitur Joannes de turre cremata. in. c. primo. col. fi. xiij. Distin. Substantia precepti fuit/vt vir carnem suā cum multis non diuideret: Salua tamen superioris scilicet dei auctoritate: Magis enim tenetur vir deo q̄ vxori: et propterea quis ex dispensatione dei plures habere potuit. Quod propter quatuor principales causas secundum temporis exigentiam permissum tolleratūq̄ fuit. Tū propter cultus dei multitudinem: quia in tempore Abrae Jsaac et Jacob/pauci dei cultores erant: nā fere omnes idolatrie subiacebant. Tum propter tēperantiam atq̄ moderationē: Nā moderate antiqui patres propter procreationē prolis ad cultum dei/coitum apetebant. Tum propter hominū instructionē: Naturalis enim ratio dictat qđ sicut vir non vult qđ mulier cuz alio viro carnē suā diuidat: ita et ipse carnem suā cū alia/nisi de auctoritate dei diuidere nō debet. Et ideo hō/vt deo magis q̄ vxori obediēdū esse cognosceret: instructionez recepit. Tum etiā propter figurā: Que oia latius Magister Guillelmus altissiodorensis refert tractat z ponit in sua summa super quatuor libros sententiaz. libro. iiij. tractatu. ix. c. iij. q. prima. Et ideo cū plures vxores habere sit naturali iure prohibitum: non potuit/nec potest/nec poterit summus pōtifex quod quis plures vxores habeat dispensare. Quod quidem in matrimonio cū vxore fratris absq̄ liberis premortui facere potest et potuit: Quia tale matrimoniū nec naturali nec diuino vt diximus iure vnq̄ prohibitum fuit.

EX quibus omnibus inuictissime Cesar clarissime/euidenter/atq̄ notorie patet Sūmus pontificem dñm Julium secūdū cum predictis Serenissimis dominis Angelie regibus in matrimonio/seu super matrimonio predicto inter ipsos celebrato dispensare potuisse: eiusq̄ dispensationem/iustaz/validam/firmāq̄ fuisse: et hanc certam indubitatam cōmunemq̄ oim doctoz opinionē extitisse. In cuius fauorem vtra illa que superius adduximus facit: Nam cum in talibus summus pontifex matrimonijs dispensare consueuerit: illius consuetudini ad dispensationis validationem standum erit. vt notabiliter voluit Specu. in titulo de dispensatione. §. nunc de episcoporum. col. xiij. versiculo. cōsuetudo. argumēto text? in capitulo. pernitiosus. cū suis concordantijs de celebra. missarum. z in. c. finali. cum similibus. de transactio.

¶ Quinimmo z si casus noster (qui clarus certus/et indubitatus extitit (dubius forsaz propter opinionuz multitudinem ac varietatem extitisset: Sēper opinioni que dispēsationi et sūmi pōtificis auctoritati faueret inherendū esset. vt tradunt Hostiē. Joannes Andreas et cōmuniter doctores. in. c. Rursus. in. fi. col. Qui clerici vel vouētes. quos refert et sequitur Soccī. in consilio. xiij. incipi. presens cōsultatio. col. v. versiculo. tertio decimo probatur. Volumine primo.

¶ Immo si alias propter iuris diuini dispositiones declaratione et interpretatione aliq̄ indigentes/casus predict? dubius fuisset: Semper ad summum pontificem/talis dubitationis interpretatio/enucleatio/seu declaratio pertinuisset. vt tradunt Anthō. z communiter doctores. in. c. Ne initaris. de constitutio. Barba. in. c. inherentes. col. ij. de iuramen. calumnie. et Bartholo. Soccī. in cōsilio. cxxvij. incipi. Cūm in presenti consultatiōe. col. x. Vol. iij. Benefacit textus in c. per venerabilem. qui filij sint legiti. et in. c. cum illorum. cum similibus. de senten. ex communi. et tradit late Joannes de turre cremata. in sua summa ecclesie. lib. ij. c. cvij.

¶ Hec pro nūc inuictissime Cesar Quātū ad istam secundam principalez dubitationē satis Sufficere existimamus: Ad tertiaz vero principalem dubitationem accedamus.

Digitized by Google

Sequitur tertia pricipalis dubitatio

An scilicet beneficium pacis/eiusq; conseruatio/legitima sit causa dispensandi. In qua dubitatione nonnulla in pacis et concordie fauorem cōtra iuris communis regulas introducta decreuim⁹ ponere/referre/atq; narrare: Ut facilius a quocunq; intueri possit: Summum pōtificem dominum Julium secundum propter regum atq; regnorū pacē/potuisse cuz Serenissimis dñis Anglie regib⁹ in matrimonio seu super matrimonio inter ipsos in gradu prohibito celebrato dispensare.

Uātū ad istā tertiā principalē dubitationē/Quā uis ad hoc vt sūmus pōtifex cū serenissimis dñis Anglie regib⁹ sup matrimonio seu i matrimonio predicto dispēsare possit nulla causa requiratur: cū matrimoniū predictū nullo vnq; diuino iure vt in prima principali diximus dubitatione/sed tantū humano prohibitū reperiatur: Super quibus humano tantū iure prohibitis liberā dispēsandi atq; disponendi Summi pōtifices potestatē vt in proxima etiā diximus dubitatione habere non dubitatur: Tamen dato ⁊ nō cōcesso qđ causā aliquā ad dispēsationē predictā cōcedendā requiram⁹ et exigam⁹: Et si multas iustas causas qb⁹ sūmus pōtifex ad dispēsādū in gradibus etiā diuino iure prohibitis moueri potest/in iure expressas atq; determinatas inueniamus: Hāc vero pacis et cōcordie causam inter principes firmande seu conseruande precipuā inter alias existimamus: ⁊ ad dispensationē predictā concedendam/bonaz/veram/iustissimamq; affirmamus. Nam si personarum prerogatiua/necessitatis et publice vtilitatis casus tres iustissime dispēsandi cause reputantur: Ut ō personarum prerogatiua est textus in capitulo. Junotuit. de electio. ⁊ in capitulo licet canō. eodez titulo. libro sexto. ⁊ in capitulo. ō multa. de preben. et in capitulo. requiritis. §. vtili rigor. et in capitulo. tali coniugio. prima. q. vij. Et de necessitate atq; publica vtilitate est textus in. c. necessaria. et per totū. eadem prima. q. vij. et tradit Federicus de senis in cōsilio. ccvj. Multo melior/multo securior/multoq; iustior causa ad dispensationē concedendam/beneficiū pacis et illius cōseruatio esse existimatur: cuz in tali causa pacis scilicet inter principes conseruande/tam prerogatiua persone/quā necessitatis ⁊ publice vtilitatis casus cōprehēsus inclususq; videtur. Nā quāto dissentiones principum/publico atq; cōmuni bono (teste philosopho. Politi. v. c. ix) periculosissime iudicantur: Quia vt Julius celsus/de gestis Alexādri libro. vij. scribit: Magna ex dissentiōib⁹ incōmoda oriri solent. Tanto reformationes pacis inter reges facte atq; firmate/vtilissime immo necessarie et regibus/⁊ regnis/et subditis reputantur.

¶ Et ideo Cassiodorus. libro. v. epistolaruz suarum. Epistola. xxix. sic inter alia dicebat. Nules suauissima ppli/⁊ dispositio trāquilla regionū/preconiū probat esse regnātiū.

¶ Et libro tertio. Epistola. xxxix. Principis (inquit) opinionem lōge lateq; discurrentat subditorum custodita tranquillitas.

¶ Et libro primo. Epistola. xxix. Regnātis (ait) gloria ē/subditorū otiosa trāquillitas.

¶ Et propterea eodez libro. Epistola. xxij. Sic inter alia dixit. Decet apicis regalis curā/generalē custodire cōcordiā: Qm̄ ad laudē regnātis trahitur: si ab oib⁹ pax ametur. Quid em̄ est/qđ principē melius predicet: quā quier⁹ populus/cōcors senatus/⁊ tota res publica morū honestate vestita.

¶ Hinc idē Cassiodorus (eodē libro primo Epistola ꝑma alebat. Omni quippe regno desiderabilis debet esse pacis tranquillitas: In qua ppli proficiūr: et gētū vtilitas custoditur. Hec siquidē bonaz artiū mr̄/mortaliū genus successione multiplicans/facultates protendit: et mores extollit.

Digitized by Google

8 ¶ Et ideo legislatori/et bono et graui presidi curare congruit/pacatã atq; quietam suã hebere prouinciã. Nam pace remota/socialis vite perit vtilitas. vt inquit Oldra. in cõ filio. lxxxviij. incipi. Elegãter circa negociũ. sub titulo de pactis et iure iuran. columna tertia circa finem.

9 ¶ Hinc beatus Augustinus in libro de verbis dñi. c. civiij. sic pacẽ diffiniebat. Pax est serenitas mentis: tranquillitas animi: simplicitas cordis: vinculum amoris: consortiũ charitatis. Hec est q̃ simultates tollit: bella compescit: iras compimit: superbos calcat: humiles eleuat: discordes sedat: inimicos cõcordat: cũctis est placida: nescit inflari: nescit extolli. Hanc qui accipit teneat: qui perdidit repetat: qui amisit requirat. Quoniaz qui in eadem inuentus non erit: a patre abdicabitur: a filio exheredabitur: et nihilominus ab spiritusancto alienꝰ efficietur. Hec ad hereditatem domini poterit peruenire: qui testamentum pacis noluerit obseruare.

¶ Et hoc nimirum/ Nam vt theologi contemplatiui inquiunt: vbi pax non est: ibi nõ adest trinitas. Idcirco dicunt/ hanc dictionẽ pax/ tribus litteris constare: Prima eñ littera que est. P. significat patrem. Secunda que est. A. denotat Almum idest spiritũ sanctum. Tertia vero littera q̃ est. X. significat xp̃m idest filium. prout pulchre refert Lãcelotus decius in. l. pactuz curatoris. in fine. C. de pactis.

11 ¶ Alibi idem Augustinus de ciuitate dei. libro. xix. c. xi. in fine dicebat. Tãtũ est pacis bonũ/ vt etiam in rebus terrenis atq; mortalibus/ nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabilius cõcupisci: nihil postremo possit melius inueniri.

12 ¶ Et ideo Tibullus in laudẽ pacis scribẽs sic libro primo/ elegia prima alebat. Interea pax arua colit. Pax candida primum duxit arraturos sub iuga curua boues. Pax alsit vites: et succos cõdidit Aue: funderet vt nato testa paterna merum. Pace bidẽs vomerq; vigent: at tristia duri militis in tenebris occupat arma situs.

13 ¶ Et Prudentiꝰ in libro Sicõmochia/ inter alia etiam alebat. Pax plenum virtutis opus: Pax sũma laborũ. Pax belli exacti pretium: pretiumq; periclꝰ. Sydera pace vigent: Cõstitit terrea pace. Nihil placitũ sine pace deo. ꝛc.

14 ¶ Hinc Silius Italicus. lib. xi. Pax (inquit/ optima rerum quas homini nouissime datum est: Pax vna triũphis innumeris potior: Pax custodire salutem/ et ciues equare potens.

¶ Hinc Ouidius in primo libro de fastis. Pax (inquit) Cererẽ nutrit: pacis alitur cereꝰ. Et ibidez lib. iij. Pace ceres leta est: et vos orate coloni perpetuam pacem/ pacificumq; ducem. Quis pax humana tã dulcis est pro temporali salute mortalium: quã to dulcior est pax diuina/ pro eterna salute angelorum. vt inquit textus in capitulo. noli. xxiij. questio. prima. 15

16 ¶ Et qua pace multi fructus optimi oriri solent. vt scribitur. Job. capitulo. xxij.

¶ Et hoc est quod Dauid psalmo. cxxxij. dicebat. Ecce quã bonum et quam iocunduz habitare fratres in vnum. Quoniam illic mandauit dominus benedictionem et vitã vsq; in seculum.

17 ¶ Et ideo quãplurimum angeli teste Bernardo ex hominũ pace gloriantur. Quinimmo ex tali cõcordia et pace gaudet altissimꝰ et in membris suis gloriatur. vt inquit textꝰ in capitulo. Archiepiscopus. xx. q. iij.

¶ Et hoc est quod beatꝰ apostolꝰ Machabeoz p̃mo. c. xiij. dicebat. Fecit pacẽ sup terraz/ et letatꝰ est Israel leticia magna: et sedit vnusquisq; sub vite sua/ et sub ficulnea sua.

¶ Quã pacẽ dominus inter se homines habere precepit: Pacẽ (inquiẽs Marci. ix. in fine) habete inter vos. Et eandem hominibus reliquit. Pacẽ inquiẽs Joannis. xiij. relinquo vobis: pacem meam do vobis.

¶ Cuius pacis priuilegia et si multa alia adducere possẽ q̃ omitto/ ponit Anthoniꝰ consetus in suo tractatu de potestate regia. et late Baldꝰ tractat in titulo de pace constantie. Quam admodum laudat atq; commendat imperator in titulo de pace renenda. in vsibus feudorum. et in. l. prima. in principio C. de veteri iure enucle. 18

¶ Et istius pacis conseruatio ad summum pontificem christi redemptoris nostri vicariũ pertinet: Cui non solũ oues/ sed et ouiũ pastores/ et vniuersa omnia commissa fuisse videntur: (Nam vt beatus in libro. iij. de consideratione. col. vj. scripsit Bernardus. Ipse est cui claues tradite/ cui oues credite sunt. Sunt quidem et alij celi iantores et gregũ pastores: Sed ipse tãto gloriosius/ quanto et differentius vtrumq; preceteris nomen hereditauit. Habent illi sibi assignatos greges/ singuli singulos: sed et illi/ vniuersi suntcredidi. Et nonmodo Ouium sed

Digitized by Google

et pastorum omnium vnus est Pastor.
¶ Et ideo ad ipsum magis quã ad aliũ pertinet et expectat: reges ⁊ principes in cõfederatione / pace / amicitia / fedre ac vnione vniuersali ponere: et scandala atq; xpianitatis noxia remouere: eosq; ad pacem / concordiã / atq; amicitiã cõpellere. vt est textus in c. nouit. cum similibus. de iudiciis
¶ Et hoc est quod dominus per Esayam. c. xlix. dicebat. Dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsq; ad extremũ terre. Et dedi te in fedus populi vt suscitares terraz: illius scilicet curam tenendo: et eãdem in pace et tranquillitate conseruando.
¶ Nam vt inquit tex. in. c. studenduz. xc. distinc. Studendum est episcopis ideꝫ presidẽtibꝫ / vt dissidentes fratres siue clericos siue laycos / ad pacẽ magis ꝙ ad iudiciũ coerceant. Quia vt Gregorius nonus in prohemio decretalium scribit. Rex pacificus pia miseratione disposuit: sibi subditos fore pudicos / pacificos / et modestos.
¶ Hinc Bonifacius in prohemio sexti decretalium in sui principio aiebat. Regimini presidẽtes curis solicitamur cõtinuis: et assidua meditatione vigemur: vt iuxta credite dispensationis officium / subditorũ commodis in quorum prosperitate vtiq; prosperamur iugi (quanto nobis ex alto cõcessuz fuerit) solicitudinis studio intendamꝫ. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsoz quiete labores: et noctes quandoq; transimus in somnes: vt scãdala remoueamus ab ipsis: ⁊ noxia submoueamꝫ. vt inquit tex. in. c. primo. de homicidio libro. vj.
¶ Hinc etiã Innocentꝫ .iiij. in. c. primo. ẽ officio delegati eodem libro dicebat. Officij nostri debitũ remediis inuigilat subditorum: quia dum eoz excessus onera / dum scãdala remouemus: nos in eorum quiete quiescimus: et fouemur in pace.
¶ Hinc Clemens. v. in clemẽti. pastoralis. de re iudica. in principio ajebat. Pastoralis cura solicitudinis nobis diuinitus super cũctas xpiani populi nationes iniuncta / nos inuigilare remediis subiectorum: eorũdem periculis obuiare: et scandala remouere cõpellit.
19 ¶ Si enim ad summum pontificem subditorum scandala remouere / totiusq; xpianitatis pacem conseruare pertinet et expectat: nullatenus est dubitandum: beneficium pacis Justã esse causaz ad dispẽsandũ. Est eñ beneficiuz pacis / fuit ⁊ semp erit / iusta causa immo aliqs causis iustioꝛ ad dispensationem in quibuscunq; casibus et precipue in matrimonijs ⁊ suꝑ matrimonijs cõcedẽdũ vt est tex. apertꝫ in. c. ij. ẽ desponsa. impube. et in. c. quia circa. cũ similibus. de consanguinita. et affinita. et volunt communiter doctores in dictis locis. Quod quidẽ voluit Oldra. in consilio. clvj. incipi. Clemens episcopus. Hostiẽ. et communiter doctores in c. ad audientiam. de sponsa. Ange. in. l. Anthiocẽsiũ. ff. de priuilegiis creditorum. Ludo. Roma. in consilio. cccvij. incipi. in causa pposite. Bene facit tex. in. c. bisque. ibi pro bono pacis. de maioꝛita. et obedi. et in. c. vt constituerẽtur. et. c. domino sancto. cuz similibus. i. distinctione.
¶ Proquibus etiam facit. Nam beneficio pacis et vt bellis / discordijs atq; dissentionibus obuietur: aliquando a communibus regulis receditur. dicto. c. vt constituerẽtur. c. aliquãtos. ii. distinc. c. presbyteros. xcv. dist. c. primo. xxiij. q. iij. c. officij tui. de electio. c. nisi cum pridem. de renũtia. c. cũ teneamur. de preben. c. tua. de clerico egrotãte. c. ij. vbi latissime per Felꝫ. ⁊ alios. ẽ prescriptio. ⁊ tradit beatꝫ Thomas secunda secunde. q. xliij.
¶ Hinc etiam videmus / Quod licet cõsuetudo irrationabilis et inhonesta non teneat: potest tamen propter pacem tolleraꝛi. vt inquit Joannes Andre. in. c. ij. de prebendis. libro. vj. Lardi. in cõsilio. lvij. incipi. pro magnifico. Rochꝫ de curte in. c. fi. col. xxxj. versicu. nono aduertenduz est. ẽ consuetu. De quo per Philippum decium. in. c. primo. col. v. in principio. in scõa lectura. de cõstitu.
¶ Hinc etiam dicimus / quod quamuis pape obediendum sit / etiam si eius preceptum graue et intollerabile esse videatur. c. in memoriam. xix. distinc. et. C. distin. c. cõtra morẽ. Nullatenus tamen beneficio pacis ei forte obediendum erit vbi pax perturbatur: et ex eius precepto absq; causa facto magnum scandaluz imminere speratur. vt voluit Innocen. in. c. inquisitioni. circa finẽ. de sentẽ. excommu. Notabiliter inquiẽs / Non esse pape obediendum: quando ex eius precepto vniuersalis ecclesie status perturbari presumeretur: vel forte alia mala pẽtura esse timeret. Quinimmo tũc obediẽtes pecarẽt: cũ futura mala precauere et tũc nõ iuuare deberẽt. Cuiꝫ doctrinã Hostiẽ. Joã. Andre. Petrꝫ ẽbesutio. Antho. ẽbutrio. Panoꝛ. et cõmuniꝫ doctores ibi tenuerũt. Nõ etiã voluit ideꝫ Panoꝛ. et cõmuniter doc. in. c. ij

Digitized by Google

quãdo:de reſcriptis.vbi ffeli.in.iij.col.refert caſum qui Rome Joanni pape.xxxiij.contingit. Quicum quendam Romanum pe capitari iuſſiſſet:et ille papaz propter hoc irregularez eſſe affirmaſſet:et hoc populo magnis clamoribus manifeſtaſſet:quia populus de ſummi pontificis irregularitate admodum ſcandalizatus fuit:iuſſu ipſius pape cauſa pacis/7 vt ſcãdalũ ſederetur/ Romanus ille liberatus extitit. Referens etiaz qualiter lõge antea Bononie Hoſtiẽſi caſus iſte dũ legatus eſſet euenit. Vbi cũ reus quidã ad ſupplicium cõdemnatus fuiſſet:Et vt ad legatũ pui? remitteretur/ fingẽs quod de re ardua illum alloqui neceſſitabatur petiſſet:Qui cum nihil arduũ legato diciſſet: Legatus ille turbatus vt ad iuſticiã ducerentur iuſſit:At ille cũ multos irregulares eſſe clamaſſet:Legat? ille reſpõdẽs Maledict? inquit qui te docuit. Propter quod illũ ad carceres remiſit: quem poſtea liberauit.put narrat Joannes de liguano.in.c.ſententiaz in fine.ne clerici vel mona. Predictam etiaz Innocen.et aliorum opinionem tenuit idẽ Panor.in.v.c.cũ teneamur.ỗ preben. Lardina.in conſilio.cxlvij.incipi.dominus noſter circa finem.et in conſilio.cl.incipi.queſtum ſepe fuit.in fine.et Franciſcus de curte in cõſilio.lxvj.incipi.ſapiẽter.col.xx.in principio Verſiculo.et ideo dicimus.Barba.in conſilio.xvj.incipi.clementiſſimum.col.vj.vol. iiij. De quo aliqua diximus in ſecunda principali dubitatiõe/in primo partis negatiue fundamento.folio.xix.col.iij.in fine.

¶Alibi dici ſolet/qõ vbi plures in aliquo caſtro iuriſdictionez reperiãtur habere:ſi in vſu iuriſdictiõis diſcordẽt:bñficio pacis ſũt per iudicẽ compellẽdi:vſum iuriſdictionis per tempora diuidere.vt notabiliter voluit Innocen.in.c.prudentiaz.de officio delega. Cuius dictuz pro notabili refert et ſequitur Ange.in.l.iij.§.ex his igitur.vbi per Alexan. in.iij.col.in principio.ff.de verborum obligatio.et eſt gloſa ſingularis.in.c.licet.in glo. finali in fine.xvj.q.iij.quam pro ſingulari allegauit Abbas .in.c.finali.col.prima.de reiudica.et ffeli.in.c.que in eccleſiaruz.col. penul.in medio.de conſtitutio.facit ter.in.l.Iulio. cũ ſimilibus.ff.de aqua quotidia.et eſtipu. Et illõ Caſſiodori/libro primo epiſtolarum ſuarum/epiſtola prima dicentis.Logi debet vt ſit quietus:qui ſuo vitio renuit eſſe pacificus.

¶Alibi etiam dicitur/ Quod quãdo inter aliquos cõtentio de poſſeſſione eſſet:Judex beneficio pacis ne ad arma/rixas/et ſcandala partes veniant:vtrique ingreſſum prohibere poſſet.vt egregie inquiũt Bar.Bal.ffloria nus et omnes in.l.equiſſimum.per illum ter.ff.de vſu fructu.Specula.in titulo de petito.7 poſſe.§.primo.verſiculo.in ſumma.pe finem.et ibi Joannes Andre.in eius additio.idẽ Specula.in titulo de libelli cõcep. §.nũc videndum.verſiculo.xxij.vbi etiã Joannes Andre.notabiliter refert queſtionẽ:que Bononie inter Jacob.Bal.7 Bulga. fuit. idem Specula.in titulo de ſequeſtra.poſſe. et fruc.in principio.verſi.qui ſi ſit.§.primo. verſicu.primo.et verſicu.ſed nunquid. Innocẽ.in.c.in preſentia.inpma.col.vbi Imola et doc.de probatio. Panor.in.c.examinata.col.iiij.in glo.prima.de iudiciis.et in.c.ij. col.iij.circa finẽ.de dolo et contumacia. vbi neminez abbac opinione inquit diſcrepaſſe. idẽ Panor.in.c.ij.col.ij.verſicu.venio ad ſecundum membrum.de ſequeſtra.poſſe.et fruc.idem tenuit Bal.in.l.nullus.C.de ſumma trinitate 7 fide catho.7 in.l.ſi.col.prima. verſicu. Idem nota.C.de ordi.cogni.7 in.l. ordinarij.col.iij.in fine.verſicu.ſed hic q̃ro. C.de rei vendica.et in.l.vnica.C.de prohibita ſequeſtra.pecu.et in.l.vis eius. in principio.C.de probatio.7 in.l.ſi.col.ij.verſiculo. ſecundo premitte.vbi per Philippum decĩ.in.ij.et.iij.col. C. de edicto diui Adriatollẽ.et in.l.Quiſquis.C.quoz apella.nõ recipiũtur.7 in.l.diffamari.ad finẽ.C.de inge. et manumi.et.in.l.prima.§.ſuper peculio.C de aſſertio.tollẽ.et in.l.nec quicq̃.§.vbi decretũ.col.viij.verſicu.quinto. poſt Jacob. de are.et Andreã de piſis.ff. de officio procõſu.7 lega.et in.l.quidam ſtimauerunt.vbi per Jaſſo.in.iij.col.ff.ſi certũ petatur.et in.l. ſi diſceptetur.ff.vbi pupi.educa.debeat.7 in. l.iij.§.et his igit.vbi Roma.Ange. Alexan. et omnes idem tenuerunt.ff. de verborum obliga. Joannes Andre. et Joannes mona. in regula locupletari.de regulis iuris.in vj.Archi.in.c.quecunq̃ res.x.q.prima. Joannes de ligna.et Lardina. in Clementina prima.de ſequeſtra.poſſe.7 fruc.Ange.in cõſilio.cvij. incipien.ſi duo in iudicio. in fine. Practicus papienſis in forma ſequeſtri ſeu ſaramenti.col.prima.verſicu.octauo fallit. Joannes de Imola.in conſilio.lxxxvij.incipi.in caſu premiſſo.Alexan.in conſilio. vij. incipi.in conſultatione premiſſa.col.iij.i pricipio.vol.v.et Franciſ.de curte in cõſilio.lx.

incipl. super eo. per totū. Quod est intelligendum et declarandum prout doctores in locis supradictis declarant: et prout intelligit et declarat Baldus in. c. clerici. el primo col. ij. de vita et honesta. cleri. et in. c. primo. col. iij. Versiculo. Itē noto. ō sequestra. posse. et fruc. ꝛ moderni. in. c. licet causaꝫ. de probatio. et tradit Alexan. in consilio. v. incipi. ponderatis bis. col. fina. vol. iiij. et Franciscus de curte in tractatu de sequestris. colūna tertia. Versiculo. quarto fallit.

74 ¶ Hinc etiam dici solet/Quod si duo inter se guerrā seu bandositates ad invicem inveniant portare: poterit iudex bñficio pacis ꝛ vt scādalis obuietur: ne alter ante portā vel domum alterius transeat sub certa pena precipere atq; vetare. vt notabilit̄ ꝛcludūt Bar Ange. Imola. Raphael. Alexā. Jasson. et omnes in. l. quod iussit/post glosā ibi. ff. de re indica. allegant tex. in. l. prima. §. finali. ff. de officio prefecti vibis. sed melior est rer̄ licet ipsi nō allegent. in. l. moris. quez ad hoc pōderare soleo. ff. de penis. Idez voluit Jo annes andre. post Guido. ō suza. in additio. ad specu. in titu. de pigno. §. sequitur. Versiculo. quid si timeo. Notabiliter inquiens

75 Quod quando est inter aliquos inimicitia: potest iudex futuris scandalis providere: et sub certis penis ne per certos limites et fines incedant precipere. Quod etiam voluit et tenuit Paris de puteo in suo tracta. sindica. in verbo. iudex vt non arguatur. fo. lxxxiij. Alexā. in. l. qui bona. §. si quis iusta. ff. de dā no infec. Jasson in. l. fina. per textuz ibi. ff. ō officio procuratoris cessa. Per quē tex. notabiliter ibi post Jacobum de are. dixit Al

76 bericus: Quod si alter alterius inimic⁹ existat: potest arbiter prohibere: ne alter ad alterius contratam seu vicum vadat. Quod est notādū ad limitationē et declarationem eorū q̄ tradit Bar. in. l. cū aquiliana. ff. ō transactio. ꝛ canoniste in capitulo quintavalis. de

77 iure iuran. Idem voluit Petrus de b esuio. in. d. l. quod iussit. Se (inquiens) in questione facti respondisse: quendam episcopū licite sub pena suo Archiepiscopo precepisse: ne per contratam duorum fratrum/quorum patrem interfecerat transiret: ne eorum animū ad scandala provocaret. Idem etiaz tenuit Alberi. in. l. fina. p. tex. ibi. ff. ō inter

78 dictis et relega. Potestatē (inquiens) posse subdito suo beneficio pacis sub certa pena precipere: ne de domo sua andeat discedere. quod tenuit Alexā. in. d. l. qō iussit. ō re

iudica/quāuis contrarium ꝛ male salua ex pace voluerit ibi Jasson in. v. col. Secutus opinionē Bal. in. d. c. quintavalis. in prima col. de iure iuran. de quo latissime dixi In. Rubrica. ff. de privatis delic. vbi nonnulla iura contra dictā Bal. ꝛ Jassonis opinionē adduxi. ꝛ ponderant: Que tamē intelligēda sūt/prout intelligit. ꝛ declarat Barba. in cōsilio primo. incipi. magn⁹ scripsit psalmista. col. xxviij. in fine. vol. iij.

¶ Hinc notabiliter Joannes crotus ō mō 79
de ferrato. in repeti. l. omnes populi. col. vij. in quarta conclusione. ff. de iusticia ꝛ iure docebat. Minores magistratus ꝛ inferiores/ posse pro bono ꝛ pacifico civitatis statu statuere: Quod nullus nobilis vel potens audeat palatium intrare.

¶ Et per predicta superius adducta/dicere 80
consueui: Quod quamuis arbitrium quod iudex habet in penis imponendis quando a iure pene non sunt statute: Jurta. l. primā §. expilatores cum similibus. ff. de effracto. et expilia. non possit illud in sui regiminis principio declarare: puta faciēdo proclama Ō quicunq; hostiaz alicuius fregerit/seu in loco publico vuln⁹ intulerit: pena capitis vel manus debeat puniri. vt notabiliter concludunt Bar. ꝛ doctores. in. d. l. omnes populi. in. v. q. de iusti. et iure. Panor. in capitulo cum cōsuetudinis. in fine de cōsuetudi. Petrus de anchara. in capitulo. canonum statuta. in prima. q. principali. de constitutio. et Philip. decius in. c. de causis. col. ij. Versiculo. postremo. de officio delega. Nec etiaz

81 possit durante regimine ante delictum commissum statuere: nec penam corporalem puta portanti frumentum extra civitatem vel similia faciēti imponere. vt notabiliter voluit Bal. in. l. programma. C. comiua. vbi epistio. Illud tamen semper veruz ꝛ procedere credidi: Nisi in casu quo pro bono et pacifico civitatis statu illud prouideudum esset. puta quia rixe et scandala sperabantur/si declaratio ꝛ ordinatio predicta minime per iudicem facta fuisset: Quo casu iudex talem arbitrij sui declarationem in sui regiminis principio facere posset. ¶ Et ideo notabili-

82 ter Joannes de Imola/et post eum Alexā. in. l. prima. columna penultima. ff. soluto matrimonio dicebant: Quod habentes arbitrium super bono statu civitatis statuere possunt: quod nobilis faciens brigam certa pena puniatur. allegant Bar. Idem voluisse. in. l. Ambitiosa. col. ij. Versiculo. subicia

mus exempla. vbi idem voluit Alexand. in eius apoſtillis. ff. ō decretis ab ordine facie. ¶ Et ideo dicebat idem Bar. in. l. ſi quis/ gēmā. §. in ciuilibus. ff. de captiuis. Tales priores poſſe facere ſtatuta: per que bellorū et diſſentionum materia inter ciues tollitur: Quia per hoc reipublice conſulitur. Idem tenet Bal. in prohemio Hugo. in verbo rex pacificus. in. v. col. et in. l. prima. §. Huius ſtudij. col. ii. In principio. ff. de iuſti. et iure. et in. l. cū affirmes. C. de liberali. cauſa. Et uo. Roma. Ange. et omnes in. l. iij. §. ex his igitur. ff. de verborū obliga. et Joannes de anania. in. c. primo. de maledictis.

¶ Alibi dici ſolet/ Beneficio pacis et vt ſcā
33 dalis atq; diſſentiōib⁹ obuietur: Epiſcopū ſuo epiſcopatu/ dato equali cambio priuari poſſe. vt voluit Innocen. in. c. niſi cum pridem. de renuntia. Archi. in. c. ſuggeſtū. vij. q. prima. Panor. in. c. primo. ō feriis. et pulchre conſuluit Roma. in conſilio. cccxxxij. incipi. quo ad primum conſultationis articulum. col. ij. Verſiculo. quo ad quartum. et ſequitur Feli. in. c. ex litteris. el primo. de homicidio. Bene facit textus in. c. Nec quippe. tertia queſtione ſexta.

34 ¶ Hinc eſt/ quod quādo duo de papatu cōtendunt: et ex hoc ſcandalum oritur/ et pax perturbatur: Poteſt vterq; deponi. ſecundum Bal. in. c. olim. ad finem. de reſcrip.

35 ¶ Hinc etiā eſt/ quod quando due ſunt electiones de diuerſis perſonis per ſummum pontificem facte: poteſt concilium beneficio pacis/ vtramq; caſſare: vt voluit Gloſa ſingula. in. c. ſacrorū. in gloſa finali. in medio. lxiij. Diſtinctio. dum allegat. c. ſi duo. lxxix. Diſtinctio. Quaz pro multum ſingu. ertolit Abbas in ſermone ſuo. incipi. Quoniaz veritas. habito coā domino Federico Imperatore Ad iuſtificationem geſtorum in cōcilio Baſilienſi cōtra Eugeniuz quartū.

¶ Alibi etiaz dici ſolet: beneficio pacis poſ
36 ſe ſacerdotem/ pro abſente pacem recipere. vt traditur p glo. ſingu. et ibi. doctores. in. §. finali. in. glo. fina. Inſtituta. de iuſti. et iure. Et tutorem poſſe cū occiſorib⁹ patris pupilli pacem firmare. ſecundū Jacobū butrica. Sali. Bal. et doctores. in. l. pactum curatoris. C. de pactis.

37 ¶ Hinc etiā dicere ſoleo: Quod quamuis iudex delinquentes teneatur punire: adeo quod ab ſq; cauſa nullatenus penas a iure/ ſtatuto/ ſeu conſuetudine contra eos impoſitas poteſt remittere ſiue minuere: vt late in proxima ſecunda principali dubitatione diximus: Folio. xxxij. col. ij. cum ſequenti. in reſponſione ad primum partis negatiue fundamentum. et latiſſime ſcripſimus. in. l. reſpiciendum. in principio. in verbo aut remiſſius. ff. de penis. Tamen quando ex delinquentium punitione pax perturbaretur: et ſcādala oriri timeretur: ſine dubio iudex tūc in delinquentium punitione ſuperſedere et cōgruum tempus expectare teneretur. Et hoc per illud quod voluit Hoſtien. quē refert et ſequitur Feli. i. c. primo. col. iij. in principio. de officio delega. vbi inquit. Ō quādo prelatus videt/ excommunicationē prodeſſe nō poſſe: eo quia ipſi in quos fertur eā minime timeāt: debet beneficio pacis/ et vt ſcandalis obuietur: a tali excōmunicatione ceſſare: et nullatenus excommunicationem predictam inferre. Ubi contra quēdaz exclamat epiſcopum/ qui exercitibus armatis et iam congredi volentibus/ ſub excomunicationis pena late ſententie precepit ne congrederentur. Qui ſpreto eius mandato contrarium fecerunt: et multorum corpora et anime ob dicte excomunicationis ſententiam perierunt. Quod etiaz voluit Idez Hoſtiē. Johannes Andre. et Semini. i. c. Romana. Verſiculo. Sed nec. et in. c. conſtitutionem. ad finem. de ſententia excomu. libro. vj. Panor. Aretinus. Feli. et omnes in. c. nouit. vbi per Philippum decium. in. x. colū. de iudicijs. Quod etiam voluit beatus Thomas. ſecūda ſecūde. q. xxxiij. Articulo. iij. ¶ Quinimmo ſi iudex talibus ſententiam excommunicationis impoſuerit: poterit et debet ex cauſa predicta ſcilicet propter pacem et ſcandali euitationem/ ſuam ſententiam ex proprio officio/ etiā gre nō petēte tollere/ et reuocare vt concludunt Joannes Andre. Semi. et et doctores in. c. primo. columna prima. de ſenten. excommu. libro. vj. Panor. et communiter omnes. in. c. ab excommunicato. col. penul. Verſicu. Sed nota vltimo. de reſcrip. et in. c. ad reprimendam. columna prima. Verſiculo. Secundo nota ex gloſa. de officio ordina. et in. c. quoniam frequēter. §. fi. vt lite non cōteſta. et in. c. clericus. de cohabita. cleri. et mulie. et. i. c. ſignificaſti. ad finē. de eo qui duxit in matri. quā poluit/ p adulte. et in. c. ſacro. in. iiij. notabili. de ſentēia excōmunica. Jaſſon. in. d. l. quod iuſſit. colū. p Verſicu. vltra Bartholum. ff. de re iudica. Pro quibus facit text⁹ in. c. finali. ibi. ue indureſcat. lxxxij. Diſtinctione.

38

39

40 ¶ Bene facit Quod Anthonius. Joānes de imola. et Hemini. voluerunt: in. c. primo. de officio delega. dicētes. Quod si prelatus turbatores sue iurisdictionis/adeo peruersos viderit/ quod si excomunicarentur peiora facerent: Beneficio tranquillitatis et pacis/donec tēpora mutent: ne inde maiora scādala sequātur suū pcessū suspēdere debet

41 ¶ Quamuis enim aliquando quoꝝdaz seu vniuꝰ perditio non attēdatur: vt et ipsa in aliorꝝ transeat exemplum. xxiiij. q. iiij. c. ex iniusta (Quia vt beatus super Joannez scribit Chusostomus. Cū arguūtur/obuiātur/aut puniuntur vitia: et inde pax perturbatur/ et scandalum oritur: ipse sibi causa sit: sibiq; imputare debet qui fecit quod argui debuit: et non qui arguit) Tamen multotiēs iudices/correctionē differre debem⁹: cū ex dilatione minus malū q̄ ex correctione eueniri/ et ex correctione pturbationē pacis atq; scādala ouri speram⁹. Quid em̄ prodest (vt beatus. in. xxx. lib. moraliuꝝ. c. xxxviij. Uersiculo. xj. scribit Gregorius.) eo tempore trascentes seu peruersos corrigere: Quo alienatis mentibus/et in sua peruersitate obstinatis non valeant aliena verba percipere.

44 ¶ Homies em̄ irati/ impacifici/seu in alia quacūq; passione positi/non sunt eo tēpore corripiēdi: quo correctionis nō sunt recepturi. Sed quousq; passio transeat: vt sic correctionē melius accipere/et eidez acquiescere possint: spectādū est. vt tradūt doctores maxime Nicolaus ō lira. sup. ij. c. Job. in fine. in verbo. videbant em̄ dolorez. in fine. et in. c. vj. apostilla. ij. in fine. et. c. xvj. in principio. in verbo consolationes.

45 ¶ Et hoc est/quod in lib. de cōflictu vitiorum et virtutū dicebat Augu. Nōnunq; de linquentiuꝝ errata/ad tempus silentio tegēda sunt: vt apto tēpore corrigantur.

46 ¶ Quia vt beatus de summo bono. lib. iij. c. i. scribit Isidorus. Uolerunq; princeps iustus/etiam maloꝝ errores dissimulare nouit: Nō quod eorum iniquitati consentiat: Sed quod aptum correctionis tempus expectat; quando eorum vitia vel emendare valeat et punire.

47 ¶ Alibi beatus in pastorali parte. ij. c. x. dicebat Gregorius. Nōnulla aperte cognita delicta/mature tolleranda sunt: cuꝝ videlicet rerum minime oportunitas congruit: vt aperte corrigantur. Nam secta immature vulnera/deterius inferuescunt. Et nisi cum tempore medicamenta conueniant: constat procul dubio quod medendi officiuꝝ amittitur. Unde per psalmistam bene psalmo. cxxviij. dicitur: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Supra dorsum igitur suum peccatores fabricasse dicebat: q̄ quos corrigere tempore apto non poterat: quasi supra impositum onus portabat.

¶ Et hac de causa Idē beatus. in. xxij. libro moralium. c. xxj. Uersic. xij. dicebat Gregorius. Sunt nōnulla que in ipsa quoq; familiari cōuersatiōe corrigi nequeūt/sine culpa corrigentis: Et ideo cum vel corrigentez in quibꝰ: vel nō omino hec agentē grauant: magna magisterij arte dissimulanda sunt: ipsaq; hac dissimulatione tolleranda. 48

¶ Et alibi in moralib⁹ ipse dicebat. Prorsi morū mala q̄ quis corrigere nō valet/taceat ouz tamē in animo virus doloris occulter. 49

¶ Et super Ezechielē/Homelia. ix. dicebat. Cuz lingue derogantiuꝝ corrigi nequeūt: e equanimiter sunt per omnia tollerande. 50

¶ Homullos enim (vt beatus ad Uincentiū scribit Augustī. et habetur. in. c. quicūq; §. Sed nec. xxiij. q. vij.) tolleramus/quos corrigere vel punire nō pusum⁹. Neq; propter palcam relinquimus aream domini: neq; propter pisces malos rumpimus retia domini: neq; propter vsa fracta incontumeliam migramus de domo domini. 51

¶ Et ideo quisquis vel quod potest arguendo corrigit: vel quod corrigere non potest/ saluo pacis vinculo excludit: vel quod saluo pacis vinculo excludere non potest/equitate ip̄robat: firmitate supportat: Hic bon⁹ et rectus iudex est: et ab omni increpatione immunis. vt beatus inquit Augustī. et habetur. in. c. quisquis el primo. xxiij. q. iiij. 52

¶ Et ex istis dici solet/quod si populus nō potest nisi cuz scandalo percussorez cardinalis punire: Juxta formam tex. in. c. Felicis. de penis. libro. vj. et illud non facit: nullatenus penaz illius textus incurrit. Secunduz Joannez Andre. Archi. et docto. ibi:

¶ Et ideo si totus populus sit hereticꝰ: Inquisitor nō debet procedere: Sed papa tenetur scribere. vt inquit Idem Joannes andre. in. c. Inquisitores. de hereti. libro. vj. 53

¶ Alibi pacis fauore atq; ipsius beneficio dici solet: quod licet quis licite rem sibi furto subtractam/ vel equivalentem/ a fure auferre possit: quando eandem per iudicem consequi non sperat: vt pulchre voluit Innocen. in. c. cum Olim. el primo. de restitu. Spolia. de quo late dixi. in. l. prima. ff. de. 54

Digitized by Google

furtis. Illud tamen ſecundum eum nō pro
cedit/vbi ex tali recuperatione par perturbaretur:et ſcandalū oriri ſperaretur.
55 ¶ Alibi etiā dicitur/quod licet pactum inter Principes finita guerra de rebus hinc inde depredatis factum/in prejudiciū ſubditorum non valeat:vt notabiliter inquiunt Hoſtien. Antho. ⁊ omnes.in.c.primo.de iure iuran. Innocen.et Doctores.in.c.in noſtra:eodem titulo. Bal. in.l.quicunq;.colū. penul.in fine.C.de ſeruis fugiti. Dominicꝰ in.c.auctoritate.§.fi.de priuilegijs. libro.vj. Feli.in.c.que in eccleſiarū.in.xx.col.de cōſtitu.et in.c.dilecti.de maiorita:⁊ obedien.⁊ in c.primo.vbi per Philippum decius in.iij. col.de probatio. Quia abſurdum eſt/quod dominus per ſuam renunciationem ſeu cō-
poſitionez/ius ſubditi ſui auferat:vt inquit
56 Innocen.in.c.dilectis.de appellatio. Adeo quod talium rerum detentores ſeu empto-
res non erunt tuti in cōſcientia.vt notat Hoſtien.in ſumma de peniten.⁊ remiſſio.§.qui bus ⁊ qualiter.ad finem. Verſicu. Sed pone guerra. Late Petrus de anchbarra.in regula peccatuz. Verſiculo. Sed moneo vnā queſtionē.de regulis iuris.in.vj. Nā vt Cicero officiorum.libro.ij.ſcribit: Iniquū eſt: vt agrum multis annis aut etiā ſeculis ante poſſeſſum/qui nullum habuit habeat:et qui ante habuit amittat: Tamē quando par aliter haberi non poſſet: Beneficio pacis tale
57 pactum in prejudicium ſubditorum etiam in foro conſcientie valebit.vt doctores in locis proxime allegatis concludunt.
¶ Et ideo ſingulariter inquiunt Baldus ⁊ Ange.in.l.Bene Azenone.C.ō quadrie.
58 preſcrip. Quod pro habēda pace poteſt ciuitas res priuatorum donare:quod pro valde ſing. refert etſequitur. Feli.in.d.c.que in eccleſiarum. col.xx. de conſtitutio. Alexan. in conſilio. cj.incipi.viſis inſtrumentis exēptionis.col.v. circa finem. Volu. primo.et in cōſilio.cccixj.incipi.nec arguendi ſumus col,xiij.poſt mediū .vol.ij. Jaſſō poſt alios in.l.gallus.§.et quid ſi tantū. in prima lectura.col.xvj.et in.ij.lectura. in.xij.col.ff.de liberis/⁊poſthu. Idem Jaſſon.in.l.venia. columna.fi.C.de in ius vocan.et in.l. conuē tionum. Poſt Bal. Ange. Paulus de caſtro et modernos.ff.de pactis. Ubi etiaz in-
59 quiunt poſſe principem/pro habenda pace iniurias ⁊ damna ſubditis illata remittere: Ita quod in perpetuū nec ciuiliter nec criminaliter poſſent cōqueri. Et dicit ibi Ange. Nō Ita ciuitas perusina obſeruauit:qñ cum eccleſia Romana pacem fecit atq; firmauit. Idem tenet ipſe Ange.in.l.vēditor. .§.ſi conſtat.ff.communia.predi.et in.l.Anthiocenſium.de.priuileg.credi. Petrus de Anchara.in.c.canonuz ſtatuta.col.iiij.in.xj. q.de cōſtitu.et in.d.regula peccatum. de regulis iuris.libro.vj.⁊ in conſilio.cliij. incipi. viſo diligenter tenore. Et ita limitatur Gloſa.in.d.l. venia.vbi per Bar.⁊ doc.C.de in ius vocan: Nū voluit Principē non poſſe iniurias ⁊ damna ſubditis illata remittere: nam illud procedit:niſi propter pacis bene ficium aliter licuerit conuenire.
¶ Et ideo pulchre dixit Bart.in.l.penulti. 60
C.de fide inſtrumē.et iure baſte fiſca.lib.x. Nō ille qui a commune Peruſij ſolenniter vendente/bona bānitorum emit:illa ex bannitis reddere teneretur: quando ex forma capitulorum pacis Ita actum fuiſſe inueniretur. Nō ſequitur Abas in capitulo primo.in primo notabili.de parrochi. Ludo. Roma.in.l.Sedſibac.§.liberos.in.iiij. col.ff.de in ius vocan.
¶ Hinc conſuluit Alexander.in conſilio. 61
xciij. incipi.viſis ⁊ ſeplus recenſitis.columna penultima.volumine quinto. Principē pro habenda pace/poſſe caſtruz ſubditi ſui alteri concedere.
¶ Et Judex,ppter pacez poteſt ō re vnius 62
detrahere:et alteri dare atq; tribuere.vt cō ſuluit Barba.in conſilio.xlj.incipi. Illud afferam in medium.col.xliij.volu.primo.
¶ Bene facit/Nā propter pacem/quis iu- 63
ri ſuo cedere debet. c. niſi cum pridez.§ pro graui.de Renūtia.c.ad aures.de tempo.ordina.et in Clementi.vnica.de immu.eccle. Nō etiā in foro ꝓſciētie procedit.vt egregie concludit beatus Thomas.in prima ſecunde.queſtio.xcvj.Articulo.iiij.Ubi notabiliter inquit.quod quamuis lex iniuſta in foro conſciētie non obliget:cum non dicatur lex que iuſta non eſt.ſecundum beatum Auguſtinum in libro de libero arbitrio.et eſt textꝰ in capitulo erit autem lex. iiij.Diſtinctione. Tamen quando ſcandalum inde naſci timetur/ſeu oriri ſperatur:Bene in foro conſciētie Tali lege etſi iniuſta quis obligat. etſi vt diximus ad euitandum ſcandalum quis iuri ſuo cedere teneat. Juxta illud Macbei quinto. Qui vult tecum in iudicio contendere et tunicam tuam tollere/dimitte ei et pallium. ¶ Et propterea inquit Nicolaus de lira ibi. Quod eccleſia non recipit Decimas 64

in terris in quibus non consueuerunt dari: propter scandalum euitandum. Unde ecclesia lesionem talis incommodi preelegit: vt maioris damni periculum euitaret. Et hoc est quod pulchre voluit et declarat beatus Thomas secunda secunde. q. lxxxvij. vbi inquit. quod licet consuetudo de non soluendis decimis maxime predialib⁹ minime valeat: vt est communis doctorū opinio. in. c. in aliquibus post. glo. ibi. de decimis. quaz sequitur Cardinalis. in Clementi. finali. in principio serie. q. de penis. de qua materia traditur per Hostien. in summa illius tituli. per Innocent. et doct. in. c. primo. et in. c. parrochianos. eodem titulo. per glo. ⁊ doc. in. c. primo eodem titulo. libro. vj. per Felin. latissime. in. c. causam. In principio de prescrip. per Fulgo. in consilio. clxvj. incipi. in questione que vertitur. col. prima circa medium: per geminl. et doc. in. c. ij. de preben. in. vj. per Alexan. in consilio. lx. incipi. Romana ecclesia. in. iiij. vol. per Barba. in consilio. xxxv. incipi. Sapienter. col. vij. vol. ij. et in consilio. xxxv. incipi: Illud in medium referam. vol. iij. per Rochum de curte. in. c. fi. col. vj. de consuetu. et per Joannem Frāciscum balbum in tracta. prescrip. in prima parte. quinte partis principalis. Uersiculo. septimo igitur quero. Tamē illud procedit et locum habet: vbi clerici decimas illas exigerent: quo casu non obstante cōsuetudine id facere possent. Laudabiliter tamen facerent: si in locis vbi talis esset cōsuetudo/ decimas predictus nō exigerēt. quia certe absq; scādalo requiri minime possent. cuius doctrinam consilium atq; declarationem secutus est Archidia. in. c. quicumq; et in. c. maiores. xvj. q. vij. referens Idem tenuisse hostien. in. c. a nobis. de decimis Idem tenuit per vsius in. c. primo. eodem titulo. vj. Panor. et docto. in. d. c. cuen aliquibus. in fine. Henricus buych. in capitulo. peruenit. columna. fi. illius tituli. et moderni in locis prorime allegatis.

65

66 ¶ Alibi dici solet. quod quamuis quando de penis Innocentibus imponēdis tractatur: vane voces populi nō sint audiēde: nec discandalo sit curandum. vt est ter. notabilis. in. l. decurionum. cū similibus. C. de pepenis. Tamen vt pax conseruetur: et tumultus ac scandalum euitetur: Bene pena nocenti acceleratur. vt est casus sing. in. l. qui sedem. vbi per glo. Bar. et doct. ff. ad legem corne. de sicariis. Per quem ita consuluit Petrus de ancharra. in consilio. ccccxxxix. incipi. ex predicta facti narratione. columna. fi. ⁊ Ludo. Roma. in sing. cccclxxj. incipi. licet inder. de quo/ et an propter tumultum et scandalum euitandum sit pena diminuenda dixi late. in. l. respiciendum. ff. de penis.

¶ Hinc etiam dicimus: quod quamuis verum sit quod spoliatus ante omnia est restituendus: illud non procedit vbi ex tali restitutione pax perturbaretur: vel scandalū oriri speraretur. vt per glo. et doc. in. c. ad petitionem. in verbo restituēdus. de accusatio. 67

¶ Et quamuis in aliquibus casibus/ racēs quando est presens consentire videatur: illō nullatenus procederet: vbi scādali timor ad esset: Quo casu si illius timore et pacis Beneficio quis tacuerit: nunq; consentire visus erit. vt inquit Ludo Roma. in. l. que dotis. ff. Soluto. matrimo. 68

¶ Hinc dicim⁹. Fauore ⁊ beneficio pacis/ Mandatum re integra mandantis morte non finire. vt notabiliter voluit. Bal. in additio ad spe. u. in titulo. de homicidio. in vltima additione. Et ideo procurator vulnerati ad pacem faciendam constitutus: poterit post mortez vulnerati pacem facere. Nō dictum pro valde singulari refert ⁊ sequitur Hippolitus de marsilijs se alibi inquiens non legisse: in singulari suo. xliij. incipi. Dotis datum. 69

¶ Alibi dici solet. Quod quando res publica Per aliquos inquietari timetur debent illi discordantes/ per iudicem beneficio pacis ad pacem atq; concordiam faciendam compelli. vt notabiliter voluit. Bar. quem ibi. Paulus de castro. et communiter doctores sequuntur. in. l. furti. §. qui insu. ff. de bis qui notantur infamia. Baldus. in capitulo. cum ecclesia vulterana. de Electione. Paulus de castro. Alexander. Jason. et omnes. in. l. quidam existimauerunt. ff. si certum petatur. Idem Alexander et omnes. in. l. prima. §. et post operis. columna secunda. ff. de noui operis nuntia. Felin. et omnes. in Rubrica de tregua et pace. Quilibet contrarium et male salua eius pace voluerit. Baldus. sibi contrarius. in. l. et stipulatione. C. de sententia. et interlocutos omni iudicia. 70

¶ Quinimmo Summus pontifex Imperator/ ⁊ quilibet alius princeps superiorē nō recognoscēs/ in bis in quib⁹ ipsi liberaz habent administrationē/ et plenitudinē po 71

testatis: etiam absq; scandali/rixe/et armorum timore/quoscumq; ad pacem atq; concordiam cōpellere possent. Secundus Innocen. Panor. et omnes. in. c. cū inter. R. in primis verbis. per illum textum. de Elect. Idem voluit. Anthonius de butrio. in capitulo primo. ad finem. de mutuis pet. Panor. in. c. cum pridem. colū. ij. in principio. de pactis. Pau. de castro. Aleran. Jason. et omnes. in. d. l. quidam extimauerūt. ff. si certū pet. et in. d. l. prima. §. et post operis. ff. de noui operis nuntia. de quo latissime scripsimus. in Rubrica. ff. de priuatis delictis. vbi qualiter hoc procedere et intelligi debeat/ad longum examinauimus.

72 ¶ Est enim subditorum concordia q ipsis/et principibus dominisq; suis admodū grata. Unde commentator Ethicorum. ix. Cōcordie (inquit) ciuitatis et magistrorum grata extitit toti ciuitati/et totis grecis. Et ponit exemplum de grecorum concordia contra Xersem: que grata fuit omnibus grecis et accepta.

73 ¶ Hinc beatus Gregorius super Ezechielem. libro primo. Homelia. viij. dicebat. Castrorum acies tunc hostibus terribilis ostē ditur: quando ita constipata et concordata fuerit: vt nullo loco interrupta videatur.

74 ¶ Propter quod/rectores reipublice Antiquitus etsi prius essent discordes: tamē cū erant ad regimen ciuitatis assumpti: mutuo interse cōcordabant. Prout Valerius narrat. ll. iij. titu. ij. c. ccclxxvj. Et ibi de Aemilio lepido/et Fulvio flacco mētionem fecit. Qui cum cēsores creati essent: licet prius inimicicijs dissidissent: publice tamen vtilitati iuncti fuerūt: Inimicicijs priuatis non dissidentes. Marcus Aemylius lepidus (inquiens) bis consul q pontifex maxim⁹/splē dorisq; bonorum par vite grauitate/diutinas ac vehementes inimicitias cum Fulvio flacco eiusdem amplitudinis viro gessit. Quas vt simul censores renunciati sunt/in campo deposuit: existimans non oportere eos priuatis odijs dissidere: qui publice Summa iuncti essent potestate. Id indicium animi eius et presens etas comprobauit: et nobis veteres annalium scriptores laudandum tradiderunt.

75 ¶ Hinc sapientes Romani (vt idem Valerius maximus in libro. ij. titulo. de institu. Antiquis refert) semel in anno conuiuia ad pacem conseruandam celebrabant: Conuiuium (inquiens) etiam solemne maiores instituerunt: Idq; christiani appellauerunt: Cui preter cognatos et affines nemo interponebatur. vt si qua inter necessarias personas querela esset exorta: apud sacra mense q inter hilaritatem/animorum fautoribus cō cordie adhibitis tolleretur. 76

¶ Et propterea Salustius. in libro. ij. Ciceronis verba recitās aiebat. Ego vobis trado regnum firmum si boni eritis: imbecille si mali. Nam res parue concordia crescūt: discordia vero dilabuntur. vt inquit etiam Seneca. epistola. lxxxvj. 77

¶ Quorum principum atq; subditorū discordia/non solum dominibus Sed et deo horribilis semper fuit et detestabilis. vt scribitur prouerbiorum. c. vj. Qua (vt Paulus orosius. libro. iiij. scribit) infeliciter exagitāte: nulla vnq; tempora vel prospera/vel omni quieta dicuntur.

¶ Et ideo Cicero/Sic de finibus bonorū et malorum Jn primo libro aiebat. Nec ciuitas in seditione potest esse beata: nec in discordia dominorum domus.

¶ Et in libro de Amicitia dicebat. nulla ciuitas tā firma tanq; instabilis/q̄ non odijs ciuium labefactetur: nec vllum tam grande imperium/quod ciuilis discordia non euertat. Quia vt in secunda Catiline Responsione in Ciceronē dicitur. Nihil est tam periculosum ciuitatibus: q̄ cum dilecti ciues interse dissident. Et hoc est quod dominus Matthei. xij. et Luce. xj. dicebat Omne regnum in se diuisum desolabitur et domus supra domum cadet.

EX quibus omnibus Inuictissime Cesar cum hominum discordie et precipue principum dissentiones periculosissime sint reipublice et odiosissime: Pax vero atq; cōcordia res admodum delectabilis/vtilis/desiderabilis/cunctisq; grata atq; laudabilis existat: Concludendum esse censeo: Q̄ sicut ipsius pacis beneficium Justa fuit causa ad predicta omnia etiam contra iuris regulas faciēdum: Ita iusta Immo et iustior causa erit ad predictam dispensationem cōcedendum: et cum predictis Serenissimis dominis Anglie regib⁹ in matrimonio predicto vt diximus dispensandum.

Digitized by Google

Sequitur quarta principalis dubitatio/Silicet An summus pontifex in quacunq; sua dispensatione/quando proprio motu seu ad alterius supplicationem ex causa dispensauit:teneatur causam exprimere. Et si causam aliquam in dispensatione forte non expresserit: An tunc pro ipso summo pontifice/quod ex causa scilicet iusta dispensauerit debeamus presumere. An vero dispensatio predicta absq; expressione cause facta/tunc nulla aut nualida erit: An saltem tunc in foro contentioso sustineri poterit.

Quantū ad istos Quarte principalis dubitationis articulos/scilicet An Summus pontifex causā in quacūq; sua dispensatione teneatur exprimere: Et si eā nō expresserit An tūc causā in summo pontifice dispensante debeamus presumere: Et An tunc dispensationem dicemus vitiari/ vel an in foro cōtentioso poterit sustineri: Videbatur Inuictissime Cesar prima facie fore dicendum: Necessario causam a Summo pontifice in sua dispensatione ad ipsius dispensationis validitatem esse exprimēdā. Vulgatissima est eñ atq; catholica omniuz scribentiuz fuit doctrina: Quod quando ab aliquo iurisdictionem habente / A regulis iuris communis receditur: Semper causa in actu ab eo celebrato iseri et exprimi debet/ ad hoc vt legitimus actus ille reddatur/ validusq; reputetur. vt fuit notabile dictū Innocentij quem ibi communiter doctores sequuntur. in. c. preterea. de dilatio. vbi de citatione tractans/ sic inter alia inqt. Nō quādo citatio nisi in aliquibus casibus fieri non potest: Semper aliquis ex illis casibus ad hoc vt citatio valeat in citatione inseri et exprimi debet. Alias autē nullatenus citatio predicta valeret: nisi iudex in citatione aliquam causam exprimeret. Idem voluit Bartholus in lege. secunda. columna prima. quem ibi etiam communiter sequuntur doctores. vbi q; Jasson̄ in sexta columna. ff. si quis in ius vocar⁹ nō ierit. Idē Bar. in. l. quoties. ff. si quis cautio. Baldus in notabili. xix. incipi. Nota qō sententia. in fine. Oldra. in consilio. ccexxvj. incipi. Nō articuli. colūna secda In principio. Ludovi. Roma. in consilio. ccccixxxvij. incipi. Dubitatur primo. in penultima colūna. Alexā. in. l. ex diuerso. §. fi. col. iij. ff. Soluto matrimonio. et in. l. iiij. §. si ęs cōdēnatus. col. fi. ff. de re iudica. Felin. in. c. super litteris. col. x. Versiculo. decima regula. De rescriptis. et in. c. primo. in septima fallentia. columna. xvij. de constitutio. Roch⁹ de curte. in. c. finali. in. xxxvj. col. circa finez. de consuetu. et Philippus decius. in. c. super. to. el secundo. in. ij. notabili. et in. c. cōsuluit. el primo. columna secunda. de appellatio. ⁊ in consilio octauo. incipi. viso pūcto. in principio. volumine primo.

¶ Et ideo dicit/ Nō quādo ḳ vt ꝓsonaliter ꝓpareat/ cōtra regulā q̄ ponit i. l. fi. C. ō procuratorib⁹ citat: Op⁹ est vt in citatiōe causa exprimat. vt notabiliē voluit Bal. i. l. ꝓma. §. vsus. i fine. ff. ō pcura. allegat. Innocē. in. d. c. preterea. de dilatio. Idem voluit Joannes Andre. in. c. primo. de iudicijs libro. vj. Lynus ⁊ doctores in. d. l. fina. de procura.

¶ Hinc dixit Ludo. Ro. in cōsilio. ccviij. incipi. hec impetratio ad finē. Nō vbi ꝓpt aliquā specialē causā ꝓmissū ē aliquē ad ius vocari: qui nō existēte/ vocari minime posset: Tūc sēp illi⁹ cause cognitio atq; ꝓbatio apud iudicē necessaria esset. adducit textum quē multū extollit In lege. Sed si hac. in. §. preto. ibi ⁊ totū hoc causa cognita preto. statuere ōbet. ff. ō in ius vocā. Vbi pretor actionē famosā liberto cōtra patronū (nisi prius iniurie sibi a patrono illate cognita gravitate) nō decernit: cū exalia causa actionē famo

Digitized by Google

sam contra patronum libertus intentare nõ possit.

5 ¶ Alibi dixit Panor. post Innocẽ. In capitulo ad nostram. de appellatio'. Nõ quando littere super appellatione a correctione impetrantur: Semper causa ipsam appellationem iustificans exprimi debet: vt rite & recte impetrate videantur.

¶ Sic et quando ab executore appellatur: qr cũ tunc appellatio prohibeatur/nisi modus excedatur: necesse est/qõ causa tũc exprimatur. vt notat Bar. in. l. ab executore. In principio. in secunda oppositione. ff. de appellatio. Bal. notabiliter. in. l. Ab executõe colũna prima. C. Quoz appella. nõ recipi. Panor. in. c. qõ ad consultationẽ. vbi Feli. in. ir. colũna in fine. de re iudica. Ludo. Roma. in consilio. xlj. incipi. in presenti. Joannes de anania. in cõsilio. xxvj. incipi. in causa nobiliũ. in principio. Paulus de castro. in cõsilio. cccxxv. incipi. ad primũ. in principio. Philippꝰ decius. in dicto capitulo ad nras. columna finali. vbi hanc dicit communem opinionem. de appellatio. Quamuis cõtrarium et male voluerit Roma. in. l. quinta. & ibi Frãciscus de arectio. in quinta columna. ff. de verborum obliga.

6 ¶ Bene facit/Nam licet in appellatione a diffinitiua causa nõ requiratur. l. Seyo. ff. de appellatio. Tamẽ quãdo appellatio prohibet Sẽper appellãs causaz exprimere tenetur. vt voluit. Glosa notabilis. in capitulo Romana. ℣. si autem. in verbo mandetur. de appellatio. libro sexto. Innocen. in capitulo. pastoralis. ℣. preterea. de officio ō lega. Panor. et doctores. in. d. capitulo consuluit: el primo. vbi in appellatione a notorio loquũtur. de appellatio. Idem tenuit. Roma. In consilio. cccxxiij. incipi. in proposita. in fine.

7 ¶ Et ideo tertius pro suo interesse appellãs causaz exprimere debet: vt illꝰ appellationẽ iustificet. vt notat Bar. in. l. sententia. in fine principii. ff. de appellatio. et est Glosa in. l. ij. in verbo iudicio. ff. quando appellandũ sit. et notat Bal. et Sali. in aũct. hodie. C. ō appellatio. Panor. in. c. cum super. de re iudica. et Feli. in. d. c. quod ad consultationẽ. col. ri. in principio. eodem titulo.

8 ¶ Hinc in mea iuuenili repetione legis filiꝰ fami. ℣. diui. que communiter habetur impressa/post Joannem crotum de monte ferrato. in. xxvij. colũ. dicere consueui. Quod licet prohibitio de nõ alienãdo/et causa per iudicem facta/dominij translationem impediat: vt est communis doctorũ opinio/quaz Bar. Imola. Alexan. et omnes doctores ibi tenuerunt. et voluit Petrus et Cynus in. l. finali de. C. pactis inter emptorem et vẽdi. Baldꝰ & Sali. in. l. Ea lege. C. de conditio. ob causam. Illud est verum et locuz habet: vbi in sentẽtia causa que subest/expressa fuerit: alias autem secus erit. Nam quando aliquid regulariter est prohibitum: In certis tamen casibus est permissum: Semper ille qui actum facit: causam et sic quod erat in ali quo illorum casuum permissorum exprimere debuit.

9 ¶ Hinc notabiliter dici solet: Quod quando victꝰ in expẽsis nõ cõdẽnatur: cũ hoc cõtra regulas iuris existat: causa exprimi & allegari debet: vt recte iudicatũ fuisse videatur. vt inquit Baldus in auctẽ. generaliter. colũna quarta in principio. Versiculo quia ergo. C. de episco. et clericis. allegat Specu. in titulo de expensis. ℣. nunc ostendendum. Idez voluit ipse Bal. in aucten. nouo iure. C. de iudiciis. Joannes Andre/et alij. in capitulo finem litibus. de dolo et contuma. quos refert et sequitur Jason in. l. properanduz. ℣. sin autez alterutra. columna quarta. versiculo vltimo. C. de iudiciis.

10 ¶ Et quod in dispensatione causam summus pontifex exprimere deberet/quando contra constitutionem/vniuersalem statum ecclesie respicientem dispensaret: vel contra predictam constitutionẽ aliquid faceret: Tenuit singulariter Innocen. in capitulo. quãto. et ibi Barba. in octaua columna in fine. de consuetudine. Cutus doctrinam pro val de singulari refert et sequitur. Ludo. Roma. in consilio. cccclxxxiij. incipi. dubitatur. in penultima columna. Idem tenuit Idez Roma. in consilio. cccclxix. incipi. in premissa. circa medium. Panor. Feli. et omnes in capitulo. nulli. de sententia excommunica. quos refert et sequitur Hippolitus de marsilijs. in singulari suo octauo. incipi. presumẽdum.

11 ¶ Summũ enim pontificem (vt superius in secunda principali diximus dubitatione in primo partis negatiue fundamento/Fosio decimo nono numero/decimo septimo cuz sequentibus) Illud minime facere posse affirmatur: Per qõ vniuersalis status ecclesie decoloratur: Et ideo si ex magna causa contra ea que vniuersalem statum ecclesie respiciunt disponit: quod bene facere potest. vt doctores predicti concludunt: et tra-

dit abbas. in. c. significasti. columna. ij. Uersicul. Item dic quod in cõcernentibus. ꝛc. de electione/causam exprimere debet.

¶ Et idem vbi contra ius diuinum ex causa dispensaret: quod vt latissime superius etiam diximus facere potuit: Nam et tunc in dispẽsatione causam exprimere deberet. vt notabiliter voluit. Baldus. in consilio. ccccixxvij. incipi. Queritur verum. Volumine primo. Causam inquiens esse exprimendam vbi Summus pontifex in gradibus diuina lege prohibitis dispensat. Nõ etiam voluit Guido papa in questionibus suis. questione. cxl. incipi. In decisionibus. Panor. in capitulo. que in ecclesiarum. et ibi Philippus decius in septima columna. de constitutio. Feli. in capitulo. ad audiẽtiam el secundo. columna quarta. de rescriptis. Philippus decius. in capitulo. ex parte. el primo. circa finem. de officio de lega. et in capitulo. cum inter. columna quarta. Uersiculo. tertia conclusio. de exceptio. vbi inquit. Quod quando actus non potest fieri absq; causa: Semper causa exprimi debet: alias assertioni actum facientis non stabitur. vt notatur per Glosã. ꝛ doctores. in. l. Si donatione/cũ similibus. C. de donatio.

Predicteis tamen Inuictissime Cesar minime obstantibus que in veritate non obstant: Contrariam sententiaz in casu nostro existimo verioꝛ rez. Et sic quod Summus põtifex dominus Julius secundus etsi iustissimã causam (pacis scilicet) in sua supra dicta expresserit dispensatione: Propter quod nullatenus ex expressionis cause defectu dispensatio predicta improbari potest nec debet: cum in nostro casu dispensationeq; nostra pacis iustissima causa expressa fuerit: Tamen si nullam in dispensatione causam Summus pontifex expressisset: nihilominus dispensatio nostra Serenissimis dominis Anglie regibus a Summo pontifice concessa valuisset. Nam cum matrimonium cum vxore fratris absq; liberis premouui non diuino Sed humano tãtum iure/ex ecclesie catholice institutione/ vt late in prima principali diximus dubitatione prohibitum reperiatur: Et in his que a iure humano et positiuo prohibẽtur: Amplissimam absq; alicuius cause expressione dispẽsandi facultatem Summi pontifices habere videantur: vt late in secunda principali diximus dubitatione: In responsione ad primum partis negatiue fundamẽtum: Folio. xxx. columna prima cum sequentibus: Merito ad causam in dispensatione exprimendam nullatenus Summi pontifices teneantur nec obligantur: Quia in eis semper presumi debet: quod ex causa ad dispensationes similes concedendas mouentur. Et hanc opinionem tenuerunt communiter doctoꝛes. in capitulo. que in ecclesiarum. de constitutio. Innocen. Hostien. et communiter omnes. In capitulo. diuersis fallacijs. de clericis coniuga. et in. c. cum ad monasterium. de statu monachoꝛum. Specula. in titulo. de legato. §. hic breuiter. Uersiculo. xv. ad finem. et in titulo. de dispensatione. §. nunc breuiter. Uersiculo. ꝛ nota qõ nisi papa. Lynus. Bal. et docto. in. l. rescripta. C. de precibus Impera. offeren. Jacobus buti. et doctoꝛes. in. l. fi. post. Glo. ibi. C. Si contra ius vel vtilitatem publicam. doc. in. l. fi. ff. de constitu. principũ. Bar. in. l. Relegati. ff. de penis. Antbonius ꝛ Imola. in. c. cuz inter. de renũtia. Idem Antbo. in. c. constitutus. vbi panoꝛ. in. iij. col. de religio. domi. et in. c. plericq; de immunitate ecclc. Idẽ panoꝛ. in. c. cũ Adeo. de rescriptis. et in. c. conquerente. in. iij. notabili. de clericis non residen. et in. c. quanto de iure iurã. et in. c. cum olim. col. vlij. et in. c. in causis. in secundo notabili. de re iudica. et in. c. fraternitati. col. ij. et ibi Joãnes de Anania. in prima. col. de scismaticis. ꝛ in cõsilio. lxxxiij. incipi. Illud in summa. ad finem. Volu. primo: Idem Joannes de anania. in. c. in ordinando. col. iiij. de symonia. Joannes de lignano. in tractatu. de pluralitate bñficiorũ. in. viij. col. Petrus de ancharra. Et ibi Joãnes de imola. in fine. in. c. quia in tñ. et in. c. de multa. vbi idẽ Imola. in. x. col. idem voluit post Joãnẽ andreã Abbatẽ. ꝛ doc. ibi. de prebẽdis. Idem. Petrus de ancharra. in. c. nõ est. et ibi. Cardina. de voto. et in cõsilio. cxxxix. incipi. parũ dubitationis. in fine. Idẽ Cardina. in repeti. c. perpendim⁹. de sentẽ. excõmu. Bal. in. l. si testamẽtũ. C. de testamẽ. Joãnes de imola. in. c. bone memorie. el secundo. col. ij. de postula. prela. et in. c. cũ olim. de clericis cõiugatis. Prepositus. in. c. preterea. el primo. col. ij. de sponsa. et in. c. p venerabilẽ. §. qđ autẽ. in. iij. notabili: qui filij/sint legitimi. Semi. in capitulo lege. x. distin. Marcus Antbonius bauerius:

in tractatu. de virtute iuramenti. decisione. lvij. in fine. Hericus boubic. in. d. c. de multa. in finalibus verbis. Collectarius. in. c. finali in fine. de peniten. et remissio. Barba. in. c. primo. col. xxiiij. de constitutio. & in. c. nisi specialis. de officio legati. Paulus de castro. in consilio. cccxlviij. incipi. notandum. Volu. primo. Alexand. in consilio. ij. incipi. vtilis codicillis. col. finali. Volu. primo. et in consilio. cxliij. incipi. circa primum. Volū. iij. Vol. ij. quod est primum consiliū illius voluminis secundum meam impressionem. Idem Alexand. in consilio. cxxxviij. incipi. perspectis verbis. colum. finali. vol. v. et in consilio. clv. incipi. christi eiusq; gloriose matris. col. ij. Vol. vj. et in consilio. cxxxiij. incipi. Redēptoris nostri. col. ij. eodē. vol. vi. in cōsilio. cj. vol. vij. Socci. i cōsilio. clxiij. incipi. visa bulla. col. ij. Versicu. 6. tertio loco. Volu. ij. et in cōsilio. cxxvij. incipi. Quoniam in presenti consultatione. col. x. vol. iij. Nicolaus milis. in repertorio suo. in verbo papa. Versicu. papa licet non posset vniuersaliter. Franciscus de curte. in cōsilio. xix. incipi. viso priuilegio. col. iiij. Versicu. aggredior. et in consilio. lxiij. incipi. Seriosa narratione. in. vij. col. Et ista est cōmunis scribentium omnium sententia: a qua in iudicando et consulendo nullatenus existimo recedendum.

14 ¶ In quibus locis aliud communiter doctores predicti decidunt/ dicunt/ affirmant atq; concludunt: Notabiliter dicētes. Nō in casibus in quib⁹ Sūmus pontifex absq; causa dispensare minime potest: et sic in casibus in quibus ad dispensationis validitatem causa requiritur: dum tamen cōtra ius diuinum seu naturale/ vel contra constitutionem/ vniuersalem statum ecclesie cōcernentem illius dispensatio nō existat: Si tūc causa a Sūmo pontifice in sui dispensatione non exprimatur: nihilominus tamen in Sūmo pontifice dispensante causa presumetur. Quinimmo talis dispensatio etiam absq; expressione cause facta: in foro contentioso et quantum ad militantem ecclesiam sustinebitur et validabitur: nullatenusq; ex cause defectu impugnari poterit/ nec impugnabitur. Quod quidem ita tenēdum/ amplectendum/ sequendū/ et absq; dubio semper existimo affirmandum. Quicquid Innocen. Hostien. Joannes andreas. Petrus de Ancharrano. et Cardina. dixerint. in. c. ij. de renuntia. dum dispensationem a Summo pontifice absq; causa factaz/ in foro contentioso inquiunt non valere. Quorum opinio procedere poterit: quando contra ius naturale vel diuinū/ vel quando cōtra constitutionem vniuersalem statum ecclesie cōcernentem/ Summus pontifex dispensaret: in quibus p eo nisi causam expressit: nullatenus vt superius diximus presumi debet. Secus vero vbi in alijs casibus causam ad dispensationem concedendā requirentibus dispensaret: quia tunc eius dispensatio Bene in foro cōtentioso valeret.

¶ Unum tamen verum est: Quod si Summus pontifex in casib⁹ predictis et alijs quibuscunq; in quibus non nisi ex causa dispēsare potest/ Taliter dispensauerit: quod ad dispensationem concedendam nulla aliqua causa motus fuerit: Sed ad libitum dispensationem predictam concesserit: licet quantum ad militantem ecclesiam et forum cōtentiosum illius dispensatio aliquādo vt diximus sustineatur: cuz ex causa semper Sūmus pontifex moueri presumatur: Tamen quantum ad deum/ et ecclesiā triūphantem nunq̄ illius dispensatio valida reputabitur: nec ipse tunc a peccato/ pacto alicuius arcusabitur. vt ex predictorū dictis colligitur: et ita ab ipsis communiter concluditur et affirmatur: Ultra quos Idez tenuit Hostien. in. c. dudum. el secūdo. de electio. Cardi. in Clementi secunda Versi. ad hec. de peniten. et remissio. Philippus decius. in consilio. cxij. incipi. in presenti cōsultatione. col. ij. vol. primo. et Joānes de turre cremata. in. c. primo. col. ix. Versicu. ad quartū in fine: lxxxix. Distinctio. Bene facit Glosa in. c. quanto. de iure iuran. et in. c. non est. de voto. et. in. c. si is qui preest. cum similibus. xj. q. iij. ¶ Cuius ratio esse potest: Quia talis dispensatio absq; causa facta/ potius factum temerarium q̄ dispensatio dici debuit 16
Et potius dissipatio quedam q̄ dispēsatio debuit nominari. vt inquit Albertus magnus super Lucam. c. vj. et beatus Bernardus. de consideratione. libro. iij. columna penultima. quem referunt et sequuntur Joannes andre. Hostien. Panor. & cōmuniter doctores. in. c. quia in tantū de preben. idem Panor. in. c. de multa. vbi Petrus de Ancharra in tertia et penul. colum. eodem titulo. & in. c. cuz adeo de rescriptis. Speculator. in titulo de dispēsatione. ℣. qualiter. in principio. Archidia. et docto. in. d. c. consequens. xj. Distinctio. Barba. in Cle 17.

Digitized by Google

menti gratie.col.iij. de rescriptis. Philip. decius.in.d.consilio.cxij.volu.primo.t tradit Richardus de mediavilla post alios.in quarto sententiarum.Distinctione.xxxviij. in prima.q.none questionis principalis. et gabriel biel.in tertio sententiarum.Distinctione.xxxvij.q.prima.Uersiculo.tertio notandum.cum aliis traditis per feli.in.c.que in ecclesiarum.col.viij.de constitutio.

18 ¶ Non enim Summus pontifex absq causa.etsic absq utilitate vel necessitate publica vt late superius diximus dispensare debet: Nec etiam debet absq causa plenitudine potestatis uti.vt inquit Innoc.in.c. Innotuit.de electio. Joānes andre.in.c. ex publico.de clericis coniuga. Bal.in.l.ij.C.de sentē.ex periculo.rectan. Ange.in.l.bene Azone.C.de quadrie.prescrip. Alexan.in cōsilio.ij.incipi.visis codicillis.col.ij.vol.primo.et Philip.corneus.in cōsilio.cclxxviij. incipi.cuius nomen.col.vij.vol.iij.

19 ¶ Et ideo si Summus pontifex absq causa bona ecclesie alienasset:puta quando illa cō sanguineis vt prē aliis ipsos diuites faceret concessisset/atq donasset:nullatenus a mortali pctō excusari potuisset. vt notabiliter in ꝟt abbas.in.c.cūveniissent.de iudicijs.et in.c.constitutus.vbi Idem tenuit Barba.de religio.domi.et in.c.inquirendum.de peculio/clericorū. Bal.in.l.tutor petitus.§.que tutoribus.ff.de excusatio. tutorū.t in.l.cū multa.C.de bonis q̄ libe. Archidia.in.c.nō liceat.vbi est textus notabilis et ibi prepositus Alexandrinus.xij.q.ij. Idem Prepositus.in.c.quisquis.eadem questione.et in.c.nulli dubium.col.iiij.xij.q.v. Marianus socci.in consilio.xiij.incipienti.presēs consultatio.col.ij.volu.primo.Barba.in.c. primo.col.xij.de constitutio.t in.c.cōquestus. vbi est textus singularis.colū.iij. de foro cōpenti. et Jasson.in titulo qui feudum dare possunt.columna quarta.in fine.

20 ¶ Bene facit glo.singularis.in.c. monachi vagantes.xvj.q.prima. vbi secundum eam mortaliter peccat is qui ecclesie seculari prefficitur:non vt prosit Sed vt presit;cui nullatenus prodesse poterit dispensatio. Et facit etiam quod de clericis reditib9 ecclesie abutentibus in quāplurimis locis traditur per doctores t est textus notabilis.in.c.quoniā in fine.xvj.q.prima.

¶ Et ideo si episcopus contra canones statuit atq dispensat:cum ipse inferior existat: causam exprimere debet.vt traditur per Feli.in.c.primo.col.iij.in principio.de rescrip.

Non obstant illa que superius in oppositum adduximus:in quantum dixim9 quod vbi a regulis iuris receditur: Semp causa inferi debet.Quia predicta omia procedunt et locum habent in inferiore contra iuris regulas aliquid disponēte/faciēte/seu dispensante:Qui cum iuris regulas t iuris ordinem seruare teneatur: necessario quando t ipse ex causa a regulis iuris recedit:causaz sue dispositionis exprimere tenetur.Secus tamen In principe vel alio superiore/t precipue in Summo pontifice ex causa dispēsante/ in quo semper vt diximus causaz presumere debemus.

¶ Quinimmo iudex et sic inferiorī his que arbitrio suo quamuis non libero committuntur:etsi a regulis iuris ex causa recedat:causam Tamen aliquando exprimere non tenetur:immo tunc et pro ipso iudice presumetur.Ut patet in penarum alteratione seu diminutione quā iudex ex causa facere potest: vt late superius in secunda principali dubitatione diximus:in responsione ad primū partis negatiue fundamentum.Folio.xxxij. col.ij.cum sequenti. Nam si iudex ex causa penam a iure/Statuto/seu cōsuetudine de quinquentibus imponi statutam alterauerit atq minuerit:cum hoc suo arbitrio ex causa tamen committatur: nullatenus ad causam in alteratione seu diminutione pene ex primendam obligatur:Immo actus ille alterationis seu diminutionis pene a iudice ex causa factus/validus t firmus absq expressione cause reputatur.quāuis tūc iudex a regulis iuris cōmunis recedere videat.vt notabiliter tenuit Bar.in.l.quid ergo.§.pena grauior.in.ij.col.ff.de his q̄ notātur infamia et ibi Bal.in repetitione.in.v.col.Uersicu. istorum opinio.notabiliter inquiens: ad releuandum reum cui pena fuit per iudicem minorata/ causam non esse exprimendam: sufficit enim causam subesse: licet in sententiam expressa nō fuerit: quia in hoc casu subesse semper presumitur.Quamuis moderni quidam verba baldi non considerantes: dicant atq affirment: Baldum ibi contrarium voluisse:Sed male eū referunt:Voluit enim de necessitate causam exprimēdaz non esse.Idem voluit idem Bar.in.l.relegatorum.§.ad tempus.ff.de interdictis t relega.Bal.in.c.primo.§.iudices.col.iij. In principio.de pace iuramento firmanda.in vsibus feu. Panor.in.c.nisi specialis.in fi-

Digitized by Google

ne.de officio/legati: Sali. et Alexand. in.l. properandum.§.illo procul dubio. C.de iudicijs. Feli.in capitulo primo.columna penultima. in.rij.limitratione. de re iudica. et in capitulo.sicut nobis. colūna decima. eodē titulo. Ubi inquit. Albericū post. Rayne. Ita tenuisse in dicta.l.quid ergo.§.pena grauior proxime allegata. Idem Feli.in.c. qualiter et quādo el secundo.§.ad corrigendos.columna septima.in fine. Uersicu. Secundo nota.ō accusatio. Allegat Specula. Ita tenuisse in titulo. De accusat.§.primo. Uersiculo quid si inder. Et voluit Philippus decius.in capitulo.consuluit: el primo. columna secūda. de appellatio. Quamuis contrariū in hoc voluerit Jacobus de bello visu.in sua practica iudiciaria.in Rubrica.de questionibus et qualitate tormentorum.et Feli.sibi contrarius.in capitulo primo. columna.xvij. Uersiculo. et predictis. de constitutio. Rochus de curte. in capitulo finali. columna. xxxvj. de consuetudine. Bartholomeus cassan. in cōsuetudinibus Burgundie. in Rubrica desiusticies.in.§. quinto.et quidam doctor modernus Joānes de nevizanis ī suo tractatu silua nuptialī.in.lxxxvij.columna. Sed precedens opinio est verior atq; communior: quam latissime corroborauī et pluribus fundamentis atq; rationibus defensauī:in.l. respiciendū. In principio.ff.de penis.

23 ¶ Bene tamen verum est:ad exhoneratio-
nem iudicis penam minuentis vel alterantis/ esse causam exprimendam. Quia si ex actis causa minime comprehenderetur: inder in sindicatu teneretur:vt ex predictorum dictis colligitur.

24 ¶ Hinc etiam in probationibus videmus: (Que arbitrarie semper existunt. vt est tex. in.l.tertia. Uersiculo.tu magis scire potes. ff.de testibus. et tradit. Baldus.in.l.finali. In principio.C.comm.l. vel episcopo. Antho.de butrio.in capitulo.ex litteris. de probatio. Paulus de castro.in.l. admonendi. columna penulti. In principio. post Joannem baptist.de sancto Severino.ff.de iureiuran. Socci.in consilio.cclxxi.incipi. in causa matrimonij.col.secunda circa principiū. et columna.fina. in fine.volumine primo.)

25 Quod quamuis in talibus quando inder mouetur ad non credendum testibus/debeat pro sui exhoneratione causam exprimere:vt notabiliter voluit. Innocen.in capitulo. quoniam contra. Uersiculo. delegatio-
nes.et ibi communiter doctores.de probatio.et in.c.causam. de re iudica. Hostien.in capitulo.cum contingat. de officio. delega. Bar.Baldus.et Paulus de castro.in.l.iustinus. Per illum textum.ff.de his qui notātur infami.idem Bald.in.l.iij. C.si contra ius vel utilitat.publicam. et in.l. sancimus. C.de iudicijs.et in.l.mancipia.et ibi.doctores.C.de seruis fugit.et in.l.magistratus. in fine.C.quando prouocare non est necesse.et in.l. prima.§.si curatores. ff. de magistra.conuenien. Petrus de ancharra.in capitulo.canonum statuta vbi de hoc magnū festum facit/et plures allegat cōcordantias. de constitutio. Perusinus.in.c. dilecto.in. iv.q̄st.de Appellatio. Paris de puteo/ in suo tractatu sindicatus. in verbo potestas. Folio.xxiij.col.prima. Secundum meam impressionem. Alexand.in consilio.xix.incipi. in causa appellationis. columna.tertia. Volumi.quarto. Barba. In cōsilio. xxij. incipi.scribitur preclare. In principio. col. ij.volumi.primo.et in cōsilio.vij.incipi.sapienter.columna quarta.in fine.et in consilio.xlviij.incipi. preclare. in principio. Vol. secundo.et in consilio.lxxv.incipi. Sapienter scribitur.colū.ij. Volu.iiij. Feli.in.c.pastoralis.§.quia vero.colum.fi. de officio delega. Franciscus de curte in tractatu.de testibus.in vigessima et quinquagessima cōclusione. Rochus de curte.in.c.fi.col.xxxvj.circa finem.de cōsuetudine.et Philippus de cius. In Rubrica.columna.secunda. Uersiculo.secundo respondetur. in secunda lectura. de iudicijs. 26

Tamen si causa non exprimatur/nihilominus sententia valebit.vt notabiliter voluit. Ludouicus Roma. Imola. Alexand.et communiter doctores.in.l.sis ad quem.vbi Jasson late hoc sequitur. in.v.col. Uersiculo. Si vero in sententia. ff. de acquiren.here. Ubi inquiunt Quod si inder in sentētia absolutoria ita dixerit: Quia per. A. et. B. testes productos/ non est probatum/ Titiū Seyo cētum mutuasse/ ideo Seyum absoluimus: Talis Sētia valebit: etsi appellatum minime fuerit: irrenocabilis erit: Quamuis testes illi aperte mutuum illud a ticio/ de centum Seyo factum esse deposuissent. Quia potuit esse quod inder talibus testibus ex aliqua ipsorum vultus trepidatione/vel alia simili causa/ plenam fidem non adhibuisset. Et sic volunt: Quod quamuis causa per iudicem in casu illo vel alio simili casu non exprimatur:quia tamen 27

Digitized by Google

causa subesse potuit: nihilominus sententia valeat et sustineatur. Quam opinionem tenuerunt etiam doctores. in. l. prima. C. de error calculi. et in. c. ab excommunicato. De rescriptis. et in. c. in presentia. de renuntia. et in. c. quoniam contra falsam. de probatio. Baldus in. l. prima circa finē. C. ō vindicta libertate et apud consiliuz manu. et in. l. prolatam. col. prima. versicu. tertium exemplū. C. de sentē. et interlocutionibus omniū iudi. et in. l. ij. in principio. versicu. quero quid si error. C. de re iudica. Alexā. et docto. in. l. Ex diverso. col. penul. ff. solu. matrimonio.

¶ Bene facit text. in. d. c. sicut. de re iudica. Per quē textum doctores post glosam ibi communiter inquiuūt: Pro validitate sententie / necessarium non esse / causam in sententia exprimere. Quod etiam voluerunt Bar. et omnes in. l. ij. §. ignominie causa. ff. de his qui notantur infa. Doctores communiter in. d. l. si is ad quem. ff. de Acquiren. here. ꝛ in. l. qui Rome. §. duo fratres. ff. de verborum obliga. Specula. in titulo de sententia Et de his que ipsam sententiam sequuntur. §. qualiter. columna finali. Versiculo. vtrum. Anthonius ꝛ Doctores in. c. examinata. de iudiciis. Practicus papiensis in forma sententie diffinitiue. in verbo relaxandū et restituendum. col. ij. in fine. versiculo. vlterius queritur. Philippus comeus in consilio. lxxix. incipi. Viso pcessu agitato. in principio. vol. iij. et in consilio. xiiij. incipi. in hac consultatione. col. ij. in fine. Versiculo. ꝛ dicitur. vol. iiij. Philippus decius. in. l. que dubitationis. Versicu. Secunda regula. de regulis iuris.

EX quibus omnibus Inuictissime Cesar euidenter atq notorie patet: Summum pontificem ad causam in sui dispensatione exprimendam / nullatenus in his q̄ ab humano et positiuo iure prohibētur obligatum esse: Quia in eo causaz vt diximus semper presumim⁹ subesse. Et sic in casu nostro et in quorumcz alio simili / absq aliculus cause expressione dispensare potuisse: Et tam ipsum q̄ dispensatos tunc in conscientia tutos atq securos fuisse. Sed quānis id secure fieri potuit: Securius tamē domin⁹ Julius secundus fecit: qui in sua dispensatione Serenissimis dominis Anglie regibus cōcessa / tutissimam (pacis scilicet) causam expressit / inseruit / ac declarauit: Et propt̄ pacem atq principum confederationem / precipue inter predictos Serenissimos reges conservandam dispensauit. Ex cuius cause expressione omnem dubitationem abstulit: Multiq ad dispensationē ex defectu expressionis cause impugnādā occasionem dedit.

¶ Hanc dubitationem (et si ad casum nostruz minime necessaria existat) ponere atq examinare decreuimus: At an summus pōtifex in dispensatione causam teneatur exprimere / Et An ꝛ quando in foro contentioso illius dispensatio absq expressione cause facta possit sustineri videremus. Nunc vero ad quintam principalem dubitationem accedemus.

Digitized by Google

Sequitur quinta principalis dubitatio

Scilicet/Si summꝰ pontifex in dispensatione causam expresserit:que vera forsan non fuerit: An ex falsa causa expressione dispensatio vitiabitur:An vero in foro contentioso pacto aliquo sustinebitur.Ex cuius dubitationis examinatione/Dispensationē Serenissimis dominis Anglie regibus A sanctissimo domino Julio secundo concessam/firmaz/validāq; fuisse:et nullatenus falsa causa pretextu Impugnari posse nec potuisse:apertissimis fundamētis atq; doctorū auctoritatibus id verum esse mōstrabimus.

Cantuz ad istam quintā principalez dubitationē videbat inuictissime Cesar fore dicēduz: Quod si causa cōseruationis pacis q̄ a Serenissimis dominis Anglie regibꝰ in dispensationis supplicatione expressa fuit/ non vera sed falsa fuisse mōstratur: absq; dubio dispensatio ex falsa causa a Summo pontifice concessa vitiatur:et matrimoniuz inter predictos Serenissimos reges predicta dispensatione mediante cōtractum/invaliduz nullumq; reputatur. Vulgatissimum enim est:Falsam causam in dispensatione expressam/dispensationem ipsam vitiare:eandēq; dispensationem ex falsa causa obtentam nullam esse.vt communiter nemine discrepante tenent doctores.in.c.quia circa.per illum textum.Secunduz verum intellectum/quē ad hoc ibi ponderant ac inducunt post glosam ibi. de consangui.et affinita. Idem tenuit Oldra.in cōsilio.cclv. incipi. Clemēs. sub titulo de rescriptis vel priuilegijs. Ubi in terminis consuluit:Quod dispensatio p̄ sedem Apostolicam in causa matrimoniali de qua ibi/ob bonum pacis vt scandala euitarētur cōcessa: nullīꝰ roboris/nullīusq; firmitatis extitit:Eo quia causa ibidem expressa minime vera fuit. Idez tenuit Joannes Andre.in Additio.ad Speculum.in titulo de clandestina desponsa. Joānes fabri. in.l. prima. in fine. C. de aduoca. diuersorum Judi. Cardinalis zabarella.in consilio extr.incipi. Judex.col.ij.versiculo. Item lata fuit. Hemintanus.in cōsilio. xxxiij. incipi. An dispensatio. Petrus de Ancharra.in cōsilio.ccxli.incipi.Ex tenore priuilegij. Johannes de Imola.in capitulo ouduz.per textum ibi.col.ij.de electio. Philippus Franchus. In Rubrica. columna finali.de testamentis.libro.vj.Felin.c.iij.in penul. colū. Versiculo.extra glosam.ō probatio.et in.c. quod super. columna.ij de fide instrumen. et Philippus decius.in consilio. cccxviij. incipi.in causa istoruz. col.ij.vol.ij.

Quoz ratio esse potest/Quia cuz in tali dispēsatiōe inqua falsa causa exprimitur:omnīꝰ defectuꝰ(potestatis scilicet et volūtatis) inueniatur :iuxta ea que scribunt Bal. et doctores.in.l.rescripta.col.ij.C.de precibus impera.offerē. Archidia.et doc. in.c. quēs.xj.distinctio.Merito nulla ex volūtatis defectu talis dispensatio reputatur.Sūmus em̄ pontifex causam in sua dispensatiōe exprimendo/apponēdo/siue declarando/potius dispēsationē suā propter causaz ibidē expressaz fecisse videtur:q̄ propter aliā causaz/aliūq; respectū minime declaratum dispensationē concessisse credatur. Nam cū causa certa in dispēsatione/expressa ac declarata reperiatur:Qua Summus pontifex ad dispensandum/motum fuisse existimatur. potius ipsa/q̄ alia incerta et nō expressa causa consideratur.Quia vbi in verbis a principe platis/nulla ambiguitas inuenitur:nulla tenus tunc questio volūtatis admittitur. vt inquit text.in.l. Ille aut ille.cum similibus. ff.de lega.iij. Nec aliter ab expressatis verbis/verborumq; significatione receditur:q̄ cum aliud sensisse statuentem/aperte/euidēter/atq; manifeste cognoscitur. vt inquit etiam text.in.l. non aliter.cum similibus.eodem titulo. Et Jdeō cum causa conseruationis pacis et amicitie/A Summo pontifice in dispensatione predicta exprimatur: Que finalis dicitur et reputatur:(Nā causa a principe in quacunq; dispensatione expressa/semper finalis presumitur.vt inquit Bal.in consilio.cccv.incipi. premittendū. Vol.primo.Etiam si in prouisionis probe-

mio talis causa narretur seu inseratur. vt tradit Socci. in consilio. cclxxiij. incipi. in presenti consultatione. col. finali. In principio. Vol. ij. Vel ex narratione colligatur. l. si vbi Bar. et docto. ff. de here. instituen. l. prima. In principio. ff. ad Macedo. et notat Alexan. in cõsilio. vij. incipienti. visis. colum. ij. Volu. ij. et in consilio. lv. incipienti. Quoniam. In principio. Volu. v. et in consilio. cxix. incipienti. viso. col. ij. eodem. vol.) Merito si falsa talis causa fuerit: et sic Sũmus pontifex erronee eam veram fore existimando dispensauerit: Cum error cause finalis voluntatem remouere videatur: Sine dubio talis dispensatio ꝛ quecunq; alia dispositio ex voluntatis defectu vitiabitur. Nullatenus enim stare potest: Quod citra potestatis et voluntatis concursum actum fuisse inuenitur. c. cuz super. de officio delega. l. multum interest. cum similibus. C. siquis alteri vel sibi. Quis vt Boetius inquit: Omnes actus humani a potestate et voluntate operantur. quem refert Petrus de ancharra atq; doctores. in capitulo. cum super abbatia. in. vj. notabili. de officio delega. ꝛ retulit Bal. in. l. cum testamentum. C. de iuris et facti igno. et Barba. in consilio. xxvij. incipi. scripsit doctissimus. col. vj. in fine. volumine. primo. pro quibus est. tex. in. c. Ad hec. et primo. ibi eũ potest si voluerit. de appellatio. et. in. c. super in ordinata. ibi qui seruire possunt et volunt. de preben. ꝛ in. l. si genero. ibi nec sibi cessante volũtate. C. de iure domi. Et facit tex. in. l. cuz re. et q̃ ibi notat Bal. C. de donatio. añ nup. ꝛ q̃ tradũt Bal. et doc. in. l. nolle. ff. de acquiren. here. et in. l. omne verbum. col. ij. Versicu. nota textum. C. communia de legatis.

¶ Preterea in predictorum corroboratione accedat. Nam surreptio tam in expressione falsę cause/q̃ in veritatis occultatione invalidam/nullamq; dispẽsationem redit. vt est textus. in. c. primo et secundo. de filijs presbyterorum. libro. vj.

¶ Quod etiam in omnibus gratijs/omnibusq; priuilegijs procedit. c. ad audientiam. et secundo. vbi per Panor. ꝛ doctores. ꝛ. c. postulasti. de rescriptis. l. prima. ff. de nata. restituen. cum similibus traditis per Panor. in. c. super litteris. et per doctores. in. c. ceterum. et. c. plerumq; de rescriptis. Per Innocen. in. c. cum dilecta. eodem titu. ꝛ est textus in Clemẽti. prima. de prebẽ. ꝛ tradit late Socci. in consilio. clxiij. incipi. visa bulvol. ij. et in cõsilio. cxv. incipi. fundata est intentio. col. prima. et in cõsilio. cxx. incipi. memini me alias consuluisse. col. iij. volu. iij. et volunt domini de rota. in decisione. xxxix. incipi. Nota quod vbi papa prouidet. sub titu. de acceptatione et pulsione. in antiquis.

¶ Et hoc Ideo quia in qualibet concessione/semper clausula illa (scilicet si preces veritate nitantur apposita intelligitur. c. ij. ꝛ. c. ex parte. vbi latissime per modernos. de rescriptis. l. etsi legib⁹. C. si contra ius vel vtilitatem publi. et in notabili casu tradit Cardinalis. in consilio. xcvj. incipi. videtur vno premissa. col. prima. Versiculo. Sic autem. de quo latissime per Vtalem de cambanis in suo tractatu clausalarum. in clausula Si preces veritate nitantur. per totam illã clausulam vsq; in finem.

¶ Sic etiam videmus: Quod quemadmodum falsa causa vitiat dispensationem/gratiam/et priuilegium: Parimodo iudicis vitiat decretum. vt est textus. in. l. etsi preses. C. de predijs et alijs rebus minorum sine decreto non alienan. et in. l. magis puto. ¶ manet. ff. de rebus eorum. ꝛ in. l. iij. ¶ puberi. ff. de carboniano edicto. et in. l. cũ vero. ¶ proinde. ff. de fideicomi. liberta. et in. l. prima. ¶ hec verba. cum similibus. ff. ne vis fiat ei. Quod tenent communiter doctores. in. l. si is ad quem. ff. de acquiren. here. et in. l. iuste possidet. vbi latissime per Alexandrum. ff. de acquiren. posse. et in. l. diuus. ff. de re iudi. et in. c. primo. vbi per Feli. in penul. col. eodem titulo. Et voluit Bal. in. l. finali. C. Si ex falsis instrumẽtis. et Raphael cuma. in consilio. cxiiij. incipi. Anthonius. col. iij. circa finẽ. ꝛ domini de rota. decisiõe. clxviij. incipi. nota quod falsitas cause. de quo. per Bal. in. l. qui testamento. ff. de excusatio. tutorũ. et in. l. sunt et alie. ff. de publiciana. per doctores. in. l. is cui bonis. ff. de verborum obliga. per Ange. in. l. finali. ff. de iusticia. et iure. et in. l. qui fideicommissum. in fine. ff. de confessis.

¶ Sic etiam falsa causa donationez/cessionem//renuntiationem/ et quemlibet aliuz vitiat contractum/per errorẽ et ex falsa causa factum. vt est textus. in. l. iij. ¶ si liber homo. ff. de condictione causa data/causa non secuta. et in. l. damus. ff. de conditio. indebi. et in. l. prima. ¶ finali. ff. de donatio. et in. l. ij. ¶ circa. ff. de dolo mali et metus exceptiõe. et in. l. per diuersas. et. l. ab Anastasio. cuz similibus. C. mandati. et tradunt Bar. et do

ctores. in l. demõstratio falsa. §. quod autẽ. in. vj. q. ff. de condit. et demonstra. Bal. in l. nec apud. C. de here. instituen. et in l. finali. C. de falsa causa adiecta lega. Fulgo. in consilio. xxiij. incipi. Engelbertus. in fine. et Philippus decius. in cõsilio. cccc viij. incipi. in presenti consultatione. columna prima. Columne. iij.

12 ¶ Sic etiam vitiat legitimationem. vt notabiliter consuluit. Oldra. in consilio. ccxl viij. incipi. factũ tale est. et Petrus de ancharra. in consilio. ccxlj. incipi. Ex tenore priuilegij.

13 ¶ Sic et feudi investituram vitiat atq; concessionẽ. vt inquit. Bal. in. c. primo. in principio. de feudo guardie et Castaldie. in vsibus feu. et tradit Cardinalis. in cõsilio. xcij. incipi. fauendo pupillis.

14 ¶ Sic et constitutum. vt inquit idem Bal. in Rubrica. col. prima. Versicul. deinde venio ad causam. de constituta pecunia.

15 ¶ Sic etiam vitiat vnionem. vt notabiliter consuluit Cardinalis. in consilio. lxix. incipi. videtur quod vnio. in principio. allegat dictum. c. quia circa. de consangui. et affinita. et Panor. in consilio. cj. incipi. in questione que vertitur. col. antepenul. volu. primo. Idem tenent domini de Rota. in. decisiõe. clxviij. incipi. Nota quod falsitas cause. et decisione. clxix. incipi. nota quod vbi beneficio. et decisione. ccccxcj. incipi. Nota quod vnio. in antiquis. et decisione. lix. incipi. vnio ex falsa causa. in nouis decisionibus.

16 ¶ Sic et falsa causa vitiat sententiam. vt latissime tradunt doctores multas auctoritates multasq; extentiones atq; limittationes adducendo. in. c. licet causam. de probatio. et in l. si is ad quem. ff. de aquiren. here. et in lege. diuus. ff. de re iudica. Quorum dicta transplantare superfluum videretur.

17 ¶ Sic etiam laudi vitiat declarationem. vt notabiliter consuluit Petrus de ancharra. in cõsilio primo. incipi. pro isto Anthonio.

18 ¶ Sic et Summi pontificis vitiat reseruationem. de quo p dominos de Rota. in decisione. cxcj. incipi. Nota quod vbi papa reseruat. sub titulo. de reseruationibus in antiquis.

19 ¶ Sic etiam et professionem. de quo p Panor. et doc. in. c. ex parte. el secundo. post glosam ibi. de conuersione coniugatorum.

20 ¶ Et nõ solum ex falsa causa seu propter falsam causam omnia predicta et quãplurima alia similia vitiantur: Sed etiam cassantur et anullantur si per falsum rumorem concedantur. vt notabiliter voluit. Dominicus. in. c. cum in illis. in versiculo. Quid si falso rumore. vbi alias allegat auctoritates. ō prebẽ. libro. vj. quem refert et sequitur. Philippus decius. in consilio. cccxvij. incipi. in causa istorum nobilium. col. ij. circa finem. vol. ij. Bene facit text. notabilis. in. l. finali. cum similibus. ff. de here. instituen.

¶ Et propterea ne ppter causę falsę expressionem/voluntatisq; defectum dispensatio vitietur: Semper in dispensatione concedẽda/ quedaz causę cognitio requiritur: vt notabiliter voluit Speculator. in titulo. de dispẽsatio. §. qualiter autem. In principio. Innocen. in. c. diuersis fallacijs. de clericis coniuga. Cardinalis zabarella. et prepositus Alexan. in. c. ad dissoluendum in fine. de sponsa. impuberum. vbi inquiunt. Quod quãuis ex magna causa possit Summus pontifex matrimoninm iam contractum dissoluere. vt traditur. in. c. ex publico. de conuersione coniuga. et late superius diximus. in secunda puncipali dubitatione. In secundo partis affirmatiue fundamento. Folio. xxvij. in. ij. col. debet tamen in tali dissolutione/ causę cognitionem Summus pontifex adhibere. Nõ voluit idẽ prepositus. in. c. per venerabilem. §. quod autem. in tertio notabili. q̃ filij sint legitimi. Petrus de ancharra. in cõsilio. ccxlj. incipi. ex tenore priuilegij. Guido papa. in questionibus suis. in. q. cxl. incipi. in decisionibus.

¶ Bene facit text. in. l. cum hi. §. si pretor. ff. de transactio. vbi auctoritas pretoris in alimentorum transactione absq; causę cognitione interposita/ est ipso iure nulla.

¶ Et facit quod de legitimatione dicitur scilicet quod cum legitimatio dispensationis naturam habere videatur: Parimodo in legitimatione prout in dispensatione/ quedam etiam causę cognitio exigitur. vt communiter concludunt doctores quos refert et sequitur Franciscus de curte. in cõsilio. xix. incipi. viso priuilegio. colum. iiij. versiculo. Aggredior.

¶ Et faciunt/que de sentẽtia absq; causę cognitione lata/et decreto absq; causę cognitione interposito/ aliis multisq; similibus latissime scribit Feli. in. c. ecclesia sancte marie. colum. iiij. cum pluribus sequẽtibus. de constitutio. vbi communiter cõcluditur/ nõ sententiam/ q̃ laudum/ q̃ etiã decretum et multa alia ibidem adducta absq; causę cognitione facta/ nulla esse ipso iure. que om-

nia retulit et transplantauit Hyppolitus de marsilijs. in lege. qui cedem. ff. ad legem corne. de sicarijs. que hic referre superfluū videretur.

25 ¶ Et ideo Seneca in puerbijs asebat: diu esse deliberandum: quidquid semel esset statuendum. Quasi diceret: non cum precipitatione / nec absq; deliberatione / Sed cum magna cause cognitione diuturnaq; cogitatione esse omne faciendum.

¶ Nam cognitio ꝛ causarum de liberatio / quid laudabile esse videmus. capitulo. illa prepositorum. vndecima. questione tertia.

¶ Et propterea ad mature agendū / rectecq; deliberandū magno tempore indigemus. capitulo. ponderet. circa principium. cum similibus quinquagesima. Distinctione. Hinc acceleratione m in quam plurimis im probamus. capitulo. communis fitus. vigesima tertia. Distinctione. c. de syracusane. xxviij. distinctione. capitulo. absit. capitulo. si quis prepostera festinatione. cum similibus. l. distinctione. Que in tractatu de Virtutibus Seneca considerans asebat. Nihil (inquiens) nbi subitum sit: sed totum caute perspicias.

¶ Quia vt Licero officiorum libro primo scribit: Qui maxime perspicit quid in re quaq; verissimum sit: quicq; et accutissime et celerrime potest et videre et explicare rationem: Is prudentissimus et sapientissimus rite haberi solet.

26 ¶ Que cause cognitio adeo in quibuscumq; rebus agendis legitimeq; exequendis exigitur: quod nisi longum tempus transactum fuerit: nunq; interuenisse presumitur. vt concludunt. Hostien. Joannes Andre. Baldus. Anthonius. Imola. et communiter doctores. in capitulo. Albericus. de testibus. et in specie tradit Alexander. in consilio. cj. incipiēti. circa primum. columna tertia. Volumine sexto.

27 ¶ Quinimmo non solum videtur / quod quedam cause cognitio in casu nostro aliisq; dispensationibus concedendis requiratur: Sed etiam requiritur quod Cardinalium consilium atq; consensus cum res ardua existat exigatur.

¶ Nam in arduis a Summo pontifice condendis / concedendis / Disponendis seu prouidendis / Semper Cardinalium concilium secundum aliquorum opinionē exigitur. vt probat textus notabilis. in capitulo. peruenerabilem. in §. rationibus igitur. Cibi venies ad sacerdotes Leuitici generis / ꝛ ad iudicem qui fuerit illo tempore: qui iudicabunt tibi iudicij veritatem: et facies quecumq; direrint. Juncto. Versicu. Sunt autem sacerdotes Leuitici generis / fratres nostri: qui nobis iure leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt / qui filij sint legiti. Per quem textuz Ita tenuit ibi Abbas. in tertia. col. et in capitulo primo. In fine de officio legati. et in capitulo. quesiuit. de his que fiunt a maiori parte capituli. Joannes monachus. Joannes Andre. et Philippus francus. in capitulo. super eo. de hereticis. libro sexto. Idē Joannes Andre / ꝛ Anthonius de butrio. in capitulo. Antiqua. de priuilegijs. Archidia. in capitulo. quamuis. columna secunda. de officio ordinarij. et in capitulo. cum redemptor. decima secunda questione secunda. et in capitulo. sunt quidam. et capitulo. que ad perpetuam. vigesima quinta. questione prima. Baldus. in. l. cum multa. C. de bonisq; libe. Cardina. in. c. licet. in. xvj. col. de electio. et in repetitione. c. perpendimus. col. vj. de sentēn. excommunica. Conradus in suo tractatu. de scismate. c. primo. in penul. col. Dominicus. in. c. quoniaz. circa principium et ibi Philippus Francus. de renuntia. libro. vj. Guido papa. in. c. licet de officio legati. Barba. in. c. inherentes. col. ij. de iuramento / calumnie. et in. consilio primo. incipi. Ex sacris. vol. primo. et in consilio. xl. incipi. Clementissimū. col. xviij. vol. iiij. et Jasson. in. l. placet. in secunda lectura. col. iij. vbi multa alia similia adducit. C. de sacrosanctis eccle.

¶ Quam cause cognitionem atq; Cardinalium consensum siue concilium / cum minime in casu nostro reperiamus interuenisse videtur dicendum / hunc etiam defectum / dispensationem predictam vitiasse.

Predictis tamen Inuictissime Cesar minime obstantibus que in veritate nō obstant: contrariam sententiam / contrariāq; opinionem / verioxem esse credimus et existimamus: dispensationemq; predictam Serenissimis dominis Anglie regibus a Sanctissimo domino Julio secundo concessam: minime false cause pretextu / Infringi / Rescindi / Annullari / Seu impugnari posse. Immo veram / firmam validamq; fuisse nullatenus dubitamus.

Digitized by Google

Nam si dispensationis verba recte inspicimus atq; consideramus: certe veram in predicta dispensatione causam expressam fuisse inveniemus. Summus enim pontifex non propter pacem inter Catholicum nostre Hispanie / et Serenissimum Anglie Reges fiendam / nouiterq; firmandam. Nec propter bellum tunc aliquod presens euellendum / sedandum / atq; extinguendum dispensauit: Sed propter iam firmatam pacem / diu inter predictos dominos reges conseruandam / et futuris scandalis atq; periculis / bellis ac dissentionibus obuiandum / dispensationem predictam concessit. Sicq; non bella tunc esse: Sed pacez iam inter principes ipsos contractam firmatamq; fuisse asserit et affirmauit. Obla te (inquiens) nobis nuper pro parte vestra petitionis series continebat: Quod cum alias tu filia Catherina et tunc in humanis agens quondam Arcturus charissimi in christo filij nostri Henrici regis Anglie illustris primogenitus / pro conseruandis pacis et amicitie nexibus et federibus / inter charissimum in christo filium Ferdinandum / et charissimam in christo filiam Elisabet Hispaniarum et Sicilie catholicos / ac prefatum Anglie regem et reginam / matrimonium per verba legitime de presenti contraxisset: Illudq; carnali copula forsan consumauisset: dictus Arcturus prole ex huiusmodi matrimonio non suscepta decessit. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat: ad hoc vt huiusmodi vinculum pacis et amicitie inter prefatos reges et reginam diutius permaneat: cupiatis matrimonium inter vos. per verba legitime de presenti contrahere: supplicari vobis fecistis. ꝛc.

28 ¶ Est enim dispensatio / rescriptum / seu priuilegium a summo pontifice impetratum / secundum petitionis atq; supplicationis formam intelligendum interpretãdum et declarandum. vt notat Baldus. in capitulo. inter dilectos. Per illum tertum. ibi et forma petitionis. de fide instrumen. Anthoni⁹ de butrio. in consilio. xix. incipienti. quia hic agitur. quos refert et sequitur Philippus decius. in consilio. cclxxiij. incipienti. viso. columna tertia. Volumine tertio. Bene facit tertus. in. l. prima. C. de diuersis rescriptis. et quod notat Abbas. in capitulo secundo. de tregua et pace.

¶ Quam pacem et ipsius pacis atq; amicitie conseruationem ob totius christianitatis bonum Summus pontifex dominus Julius secundus inter Serenissimos dominos reges predictos diu perpetuoq; conseruari voluit / statuit / atq; decreuit. Et ipsius conseruationis pacis intuitu: cum quid sanctum / laudabile / vtile / decẽs / honestũ / ac necessarium / et regibus et regnicolis id exiterit: et tunc iusta dispensandi causa fuerit: ad dispensationem dictis Serenissimis dominis Anglie Regibus in matrimonio seu super matrimonio predicto concedendam motus fuit.

¶ Nam sicut ipsius pacis contractatio / acquisitio / atq; firmatio (vt in tertia principali diximus dubitatione) iusta fuisset causa dispensandi: Parimodo pacis etiam iam firmate conseruatio / iustissima fuit causa dispensationem predictam concedendi. Quia non minus laudabilis / non minus expediens / non minus necessaria pacis conseruatio (postq; inter principes firmata fuerit) esse videtur: propter discordie periculum quod inter principes semper oriri speratur: q; et ipsa noue pacis acquisitio fuisse dicitur et affirmatur. Juxta illud Ouidij sic in proposito alio dicentis. Nec minor est virtus quam querere / parta tueri. 29

¶ Et hoc est quod per psalmistam Psalmo. xxxiij. scribitur. Inquire pacem et persequere eam. Idest labora vt pacem habeas: et post habitam non infringas: Sed eam interemerate conserua.

¶ Et quod Ecclesiastes. capitulo. quadragesimo primo dicitur. disciplinam in pace cõseruate filij.

¶ Et quod per Hieremiam. capitulo. xxix. scribitur. Querite pacem ciuitatis ad quaz transmigrare vos feci: et orate pro ea ad dominum. (Idest pro illius conseruatione) quia in pace illius / erit pax vobis.

¶ Bene facit tertus. in capitulo. precipimus. ibi ad pacem firmiter tenendam. ꝛc. Distinctio. Et in capitulo. hec quippe. circa finem ibi pacem quam predicant seruare studeant. tertia. questione sexta. Et quod traditur. in titulo tam in Rubrica q; in nigro de pace tenenda et eius violatoribus. Et de pace tenenda inter subditos et iuramento firmanda in vsibus seu.

¶ Quã pacis ⁊ amicitie cõseruationẽ valde desiderarũt / ⁊ in suis epistolis ad Jonathã

et iudeorum gentem misis/ Alexander atq; Demetrius reges laudarunt. vt scribitur Machabeorũ primo. capitulo decimo.

¶ Et propterea beatus Paulus ad corinthios secũdo. capitulo finali. in fine. bis verasebat. Cetero autem fratres gaudete: Perfecti estote/ exoramini idipsuz sapite: pacem habete: idest pacem conseruate/ et in eius conseruatione perseuerate: et deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Qui valde (vt in tertia principali diximus dubitatione) de tali pacis conseruatione letatur/ gaudet/ ac gloriatur.

¶ Ad quid enim pax ipsa tractaretur: ad quid acquireturq; firmaretur: Si posq̃ firmata fuerit/ minime cõseruaretur? Propter hoc enim acquiritur atq; firmatur: vt nullus scandalis atq; seditionibus locus detur: sed quiete atq; secure in pace et tranquilitate viuatur: Et ideo potius pacis conseruatio. (Cum finis acquisitionis existat) q̃ ipsa pacis acquisitio attenditur et consideratur.

¶ Sed quia pax semper incertum bonum est: Nam vt beatus de ciuitate dei. lib. xix. capitulo quinto. scribit Augustinus. Pax est incertum bonum: quoniam corda eoruz cum quibus eam tenere volumus ignoramus: etsi nosse hodie possemus: qualia cras futura essent vnq; nesciremus. Et cuz illius incertitudinez quotidie cognoscamus: quotidieq; regnandi/ dominandi/ et acquirendi cupiditate/ immo minima data occasione pacem rumpi atq; violari videamus:

¶ Cumq; dubia pro certis (teste seneca in tragedia hyppolyti) soleãt timere reges: Laudabiliter Summus põtifex dominus Julius secundus/ cum serenissimis dominis Anglie regibus in matrimonio predicto/ propter pacem inter ipsos conseruandam/ diutiusq; permanendam dispensauit. Cuius dispensatio (Cum ad ipsum pertineat dominum discordias et precipue principuz non solum presentes sed etiam futuras precauere et euitare: capitulo licet de uitanda. vbi hoc notant Cardinalis et doctores. de electio. et tradit latissime Lucas de pena. in. l. vnica. C. publice letitie vel consulum nuntiatores libro. xii. (nullatenus false cause pretextu infringi/ rescindi/ seu impugnari potuit.

¶ Et quamuis de scandalis atq; periculis/ futurisq; discordiis minime apparuerit: Supplicationi tamen principum pro conseruatione pacis dispẽsationem predictam petentium/ et pro dispensatione supplicantium adeo standum erit: quod nullatenus false cause pretextu eorum supplicatio/ dispensationisq; concessio/ infringi/ rescindi/ seu annullari poterit. Poterãt enim inter predictos Serenissimos principes secrete discordie cause esse: quamuis publice non apparerent. Et ideo cum ipsi suos secretos rancores/ suasq; secretas inimicitie/ futureq; discordie causas non ignorarent: (Quia in facto proprio ignorantiam quis pretendere non debet:) recte pro dispensatione ad matrimonium inter se predictum contrahendum obtinenda/ pro cõseruatione pacis et amicitie Serenissimi Anglie reges predicti supplicarunt: Justeq; et vere dispẽsationem predictam obtinuerunt: quã nunq̃ false cause pretextu impugnare aliqui poterunt: nec similem credo infringere potuerunt.

¶ Sic in simili scriptum decisumq; fuisse videmus. Nam etsi vbi quis ticio centum que sibi seyus debet legauerit: non constituto de debito/ illa falsa causa/ hoc est falsa illa debiti allegatio seu demonstratio vitiet legatum. l. legaui. cum similibus. ff. de libera. lega. Tamen si testator centum ticio per hec verba legaret: scilicet lego ticio centum que sibi debeo: Quamuis de debito nullo modo constaret: quia tamen testator secretam debiti causam habere potuit: nũq̃ false cause expressio legatum ipsum/ testatoruq; dispositionem vitiabit. vt ibi inquit rextus. et tradunt communiter doctores in. l. si sic. §. si mihi. vbi per Jasonem et modernos. ff. de lega. primo.

Et secundum ista non obstabunt que de falsa causa expressione dispensationem vitiante late superius adduximus et allegauim9. Quia quãuis propter falsam in dispẽsatione expressam causam dispẽsatio ipsa vitietur: nõ tamẽ dispẽsatio nostra Serenissimis dominis Anglie regibus concessa vitiatur: cum non falsa Sed immo vera causa in dispensatione predicta vt diximus exprimatur. Que in dubio quando a principe exprimitur: semper vera presumitur et reputatur: vt notabiliter tradit Baldus. in consilio. cccly. incipienti premittendum. volumine primo.

Digitized by Google

36 ¶ Quinimmo etsi causam fuisse falsam allegetur atq; prętendatur: Cum pro Summo pontifice dispensante et pro Serenissimis dominis Anglie regibus in supplicatione causam exprimentibus presumatur: Ad probandam causę falsitatem quaz Serenissimus dominus Henricus in predicta sua supplicatione veram esse asseruit: et in sua assertione et dispensationis approbatione Per longum tempus perseueranit: Dictus Serenissimus dominus Henricus Anglie rex/et non Serenissima domina regina ad probandam causę veritatem astringitur et obligatur. vt notabiliter voluit Joannes Andre. in additio. ad Specu. in titulo de clandestina desponsa. quod probat tex. in. l. puniri. C. si cōtra ius vel vtili. publi. et in. l. et si preses. C. de predijs et alijs rebus minorum sine decreto non alienādis. z̄ in. l. prima. C. si tutor vel curator falsis allega. excusatus sit. et in. l. prima. C. de falsa causa adiecta. et in. l. magis puto. ℌ. manet actio. cum similibus. ff. de rebus eorūz. Et voluerunt domini de Rota. in decisione. clxviij. incipi. Nota quod falsitas causę. et decisione. clxix. incipi. Nota quod vbi beneficio. in Antiquis. et decisione. lix. incipi. vnio facta. sub Rubrica de vnione beneficiorum. in nouis. ¶ Et hoc maxime procederet: vbi dispensatio/gratia/seu dispositio non solum in causa ibidem expressa sed in alijs etiā causis vt inferius dicemus se fundaret. vt tradit Cardinalis. in consilio. lxix. incipi. quoad primum dubiuz. columna secunda. Versiculo. Sed videtur. et in consilio. xcij. incipi. Fauendo pupillis. columna secunda. Versiculo secūdo obijcitur. Quid quid dixerit Oldra. in consilio. cclvj. incipi. Clemens Episcopus. sub titulo de rescriptis. Quamuis vbi de alterius causam non approbantis/nec pro dispensatione seu rescripto supplicantis preiudicio tractaretur: et ab eo falsitas causę allegaretur: Tunc impetrans veritatem causę probare teneretur. vt notabiliter consulit Calderi. post Ancho. de butrio. in consilio decimo. incipi. A possidet duo beneficia. Sub titulo de probatio. et voluit Joannes Andre. in capitulo primo. quem ibi sequitur Dominicus. de litis contesta. libro sexto. Panor. in capitulo constitutus. columna secunda. de rescriptis. et in capitulo finali. columna finali. de prescriptio. Socci. in consilio. clxviij. incipi. visa bulla. columna secunda. Volu. ij. et Philippus decius qui hanc dixit communem opinionem. in capitulo. porrecta. columna penultima. in fine. de confirma. vtili vel inutili. de quo per Joannem Andre. et doctores. in capitulo. ex parte. el primo. de priuilegijs. Como pi

37 ¶ Preterea etiam non obstant superius adducta: Nam dato et non concesso quod causa que in supradicta nostra dispensatione exprimitur/non vera sed falsa esset: nihilominus ad supradicta in oppositum adducta responderi posset: Scilicet vt predicta procedant: quando Summus pontifex alias non erat dispensationem concessurus: quo casu Bene falsa causę expressio dispensationem ipsam vt diximus vitiaret. Secus vero vbi alias Summus pontifex dispensationem ipsam vt in casu nostro concessurus esset: quia tūc nullatenus falsa causę pretextu eius dispositio vitiari/infringi/seu annullari posset. vt est textus notabilis quem ibi mirabilem dixit Abbas. in capitulo. ex parte. el secundo. ibi. cum sine qualibet tali causa ad ipsum ꝛc. de in integrum restitutio.

¶ Et quod in casu nostro Summus pontifex dominus Julius secundus Serenissimis dominis Anglie regibus dispensationem predictam alias esset concessurus/patet. Nam si cum pluribus alijs nō tante preheminentie et qualitatis/prout Serenissimi domini Anglie reges existunt: Immo longe minoris status ac conditionis Summus pontifex dispensauit: et in predicto et quocumq; alio consanguinitatis atq; affinitatis gradu (exceptis tamen parentibus vt in secunda principali diximus dubitatione) dispensare consueuit: Sine dubio credendum est quod multo melius/et multo facilius/predictis dominis Anglie regib⁹ (ne eisdem iniuria fieret: argumento. l. prime circa finem. ff. de aqua quotidia. et estiua) ex sola personaruz suarum prerrogatiua/que perse sola iustissima certe dispensandi causa fuisset: dispensationem predictam Summus pontifex prout concessit concessisset.

38 ¶ Est enim prerrogatiua persone/et precipue principum (vt in tertia principali diximus dubitatione) iusta causa dispensandi. vt est textus apertus. in. c. requiritis. ℌ. nisi rigor. et in. c. tali coniugio. prima. q. vij. et in capitulo. innotuit. de electio. et in. c. licet canon. eodem titulo. libro sexto. z̄ in capitulo. de multa. cum similibus de preben.

Digitized by Google

36 ¶ Nam propter reges/eorumq; filios aliquando iura transgrediuntur/ et canonica precepta laxantur. vt probat tex. in. c. finali. in principio. de officio. delega. libro. vj. et in capitulo. Ne aliqui. de priuilegijs. eodem libro. et in clementi. vnica. de baptismo. et est textus notabilis/in extrauagāti Execrabilis. Uersiculo. nos itaq. sub titulo de preben. et dignitatibus.

¶ Cum igitur in dispensatione predicta/ due principales iustissime cause considerentur: quarum quelibet ad dispensationem predictam concedendam sufficiens existit: scilicet tam pacis et amicitie conseruatio/ q̄ personarum prerrogatiua: nullatenus propter vnius cause falsitatem/ casu quo altera ex causis falsa fuerit: cum altera causa vera existat/ dispensatio vitiabitur: Sed potius valida firmaq; reputabitur.

40 ¶ Nam vbi in supplicatiōe/ rescripto/ gratia/ dispensatione seu priuilegio plura falsa et vera narrantur: si ex veris sequi potest effectus atq; conclusio: nunq̄ nulla/ nec surreptitia dici poterit dispensatio/ seu quecumq; alia ex causa facta prouisio. vt concludūt domini de rota decisione. cccccxv. incipi. Nota quod licet plura. in decisionibus Antiquis. et decisione. lxviij. incipi. licet. in nouis. allegant notata. in capitulo. ex parte. ⁊ capitulo. inter ceteras. et. c. olim. de rescriptis. et voluit Lapus Allegatione. xxiij. sub titulo de causa posse. et proprieta. Panor. in capitulo. ceterum. et in. c. Sedes. colū. ij. Uersicu. potest dari. vbi hoc communiter tenent doctores. de rescriptis. Butho. de butrio. in. c. exhibita circa finē. de iudicijs. ⁊ tradit Perusinus. in. c. si eo tēpore. de rescriptis libro. vj. 41 ¶ Bene facit quod notabiliter voluit Bar. in. l. Siventri. §. primo. Post glosam ibi. ff. de priuilegijs creditorum. notabiliter inquiens. Quod quando aliquid ex duplici causa cōceditur: licet altera ex causis defecerit: nihilominus ex altera causa cōcessio validabitur/ et sustinebitur: quem refert ⁊ sequitur Jason. alia similia adducēs in. l. de di. in principio. in prima. col. ff. de cōditio. causa data/ causa non secuta.

¶ Et quod non solum causa cōseruationis pacis et amicitie/ Sed etiam personarum et sic Regum predictoꝝ prerrogatiua/ Sūmum pontificem ad dispensationem predictam concedendum induxerit: clarissime in dicta dispensatione monstratur. ibi Autho ritate apostolica tenore presentium de speciali dono gratie dispensamus. ⁊c. Uoluit enim Summus pontifex Regibus predictis propter eorum excellentiam/ personarumq; prerrogatiuam dispensationis petite gratiam et donationem facere: et eisdem regibus de speciali dono gratie dispensationem predictam concedere.

¶ Et Quamuis ad donationem predictē faciendam/ predicta causa cōseruationis scilicet pacis et amicitie in supplicatiōe ⁊ summi pontificis dispensatione exprimatur et allegetur: Semper tamen in dubio in gratijs ac donationibus talis causa non finalis sed impulsiua reputatur: Propter cuius defectum seu falsitatem nullatenus concedentis dispositio vitiatur. vt notatur per glosam. Bar. et doctores. in. l. ij. §. fi. per textum ibi. ff. de donatio. et tradit Philippus corneus in cōsilio. cliij. incipi. in presenti cōsultatione. col. ij. vol. ij. 42

¶ Causa enim in omnibus gratijs ac priuilegijs inserta/ semper in dubio impulsiua ⁊ non finalis presumitur. vt tradit Philippus francus. in. c. decet. post Bald. et alios ibi. de regulis iuris. libro sexto. Bene facit. tex. in. l. prima. §. sexum. Cum similibus. ff. de postulan. et que tradunt Bald. et doctores in. l. generaliter. C. de episco. et clericis. Idem Bal. in. l. prima. ff. soluto matrimonio. Albericus in prohemio. ff. columna. v. circa medium. doctores. in. l. demonstratio et in. l. damus. ff. de conditio. indebiti. et in dicta. l. ij. §. finali. ff. de donatio. Paulus de castro. in consilio. ccexiiij. incipi. Super eo quod queritur. Uolu. primo. Alexander in consilio. xlviij. incipi. Uisis et acurrate ponderatis. columna secunda. volu. vj. Socci. in consilio. clx. incipi. in presenti consultatione. columna sexta. Uolu. ij. et Philippus corneus. in cōsilio. xxxv. incipi. semper mihi fuit. col. ij. volu. iij. 43

¶ Et ideo qui causam finalē dixerit: id probare debet. vt inquit Paulus de castro. in. l. finali in fine. ff. de conditio. causa data. quē refert et sequitur socci. in consilio. lxxxiij. incipi. pro certo. in fine. vol. iij. 44

¶ Si enim causa conseruationis pacis et amicitie que in dispēsatione exprimitur: nō finalis sed impulsiua reputatur: cum ad dispensationem predictam concedendam propter principum etiam prerrogatiuam summus pontifex moueatur: nullatenus illius defectu seu falsitate dispensatio vitiari potest/ nec vitiatur.

Digitized by Google

45 ¶ Non enim semper rescriptū ex falsa causa seu propter falsam supplicationem obtētum/rescinditur ⁊ anullatur: Sed quedam distinctio (scilicet an falsitas sit circa substantialia/an non) adhiberi solet et cōsideratur. vt notabiliter consuluit Baldus. in cōsilio cccxlj. incipi. proposito statuto. vol. v.

46 ¶ Et ꝓpterea dici solet: Quod falsitas cause que ad concedendum non inducit: gratiā vitiare nō debet. Prout notat et inquit Innocen. in. c. in nostra. in fine. de rescriptis. et in. c. cum nostris. de cōcessio. preben. quem referunt et sequuntur domini de rota/decisione. cccl. incipi. nota quod ista falsitas. in Antiquis. Benefaciūt q̄ Panor. et doctores scribūt. in. c. super litteris. de rescriptis. et in. c. significante. eodem titulo. et domini de rota. in conclusionibus suis Per Bernardum de bisgneto recollectis. conclusione. xix. sub titulo de preben.

47 ¶ Quinimmo et si omnes cause que in predicta dispensatione exprimūtur/false essent: adhuc in foro contentioso (precipue si scandala inde ex dispēsationis anullatione vt in casu nostro oriri sperarentur) dispensatio sustineri potuisset: et tūc valida atq̄ firma (falsitate cause minime obstante) dispēsatio predicta extitisset. vt est textus notabilis satis clarus et apertus. in. c. quia circa. Per quē ita ibi communiter cōcludunt doctores. de consangui. et affinita. Et quod in casu nostro Ex dispensationis predicte cassatione/ revocatiōe/ seu anullatione/ matrimonijq̄ dissolutione/ magna bella/ magnaq̄ scandala inter christianos principes (Quod deus avertat) oriri sperentur: res indicat ipsa. Est enim Serenissima domina Catherina regni Anglie regina/ vestre sacre Cesareeq̄ Maiestatis/ nec non Serenissimorum dominorū Ungarie et Dinamarche regū matertera. Et Serenissimo domino Portugalie regi Alijsq̄ per multis magnis principibus arctissimo sanguinis nexu coniuncta: Qui nullatenus ipsam presenti regno/ nec futuro filiam spoliari permittent. Sed eam iuraq̄ sua ita clara/iusta et aperta totis viribus defendent: et imperia/regna/ atq̄ personas pro illius defensione ponent. Ut igitur tantis et tā magnis dissentionibus (que ex predicta matrimonij dissolutione ⁊ dotis ac donationis propter nuptias restitutione oriri solent: Juxta notata Per glosam et doctores. in Rubrica. de donatio. inter virum et vxorem.) Locus nō detur: sine dubio dispensatio p̄dicta Serenissimis dominis Anglie regibus super matrimonio predicto cōcessa etiam si concessionis cause false essent in foro contentioso sustinebitur.

48 Non obstat qđ de cause cognitione quā a summo pontifice in dispensatione seu pro dispensatione concedenda adhibēdam esse diximus: Quia in inferioribus iudicib⁹ dispensantibus casu quo ipsi dispensare possunt: et non in summo pontifice qui omnimodam liberamq̄ dispensandi potestatem habet/ predicta procedunt: et quādo super his que a iure diuino seu naturali prohibentur dispēsatur/ intelligi debēt. In positiuis enim (prout in casu nostro/ Qui nō iure diuino sed positiuo tantum et humano vt in prima principali diximus dubitatione prohibetur:) nulla de necessitate in principe dispensante cause cognitio requiritur. vt cōmuniter concludunt doctores. Tam hostiē. q̄ Panor. Imola et oēs. in. c. diuersis. de clericis coniuga. Prepositus Alexandrinus. et communiter doctores. in. c. requiritis. §. nisi rigor. in fine. prima. q. vij. Quamuis si cause cognitio de vbanitate adhiberetur: illius adhibitio laudaretur et approbaretur.

49 Non obstat etiam quod vltimo loco de cardinalium concilio in arduis requirēdo/ et de eorum consensu adhibendo superius diximus: Quia etsi quamplurimi doctores hoc afirment: communiter tamē omnes contrarium tenent. Potuit enim summus pontifex/ potest/ et semper poterit absq̄ dominorum Cardinalium concilio atq̄ consensu ardua explicare: et super omnib⁹ quantumcumq̄ arduis prouidere/ statuere/ et dispensare. Adeo quod si cōsuetudo in contrarium esset: minime talis consuetudo valeret. Quam opinionem tenuit. Hos. notabilis. in. c. fundamenta. §. decet namq̄. in verbo contingeret. de electione. libro. vi. notabiliter iuncto textu inquiens. Nō quāuis de decentia et vbanitate Cardinalium concilium sine consensus in arduis requiratur: Non tamen ad ita fiendum/ et Cardinalium concilium requirēdum Summus pōtifex arctatur et obligatur. Idem voluit Bal. in dispensationibus loquens: in. c. inter corporalia. col. ij. In principio. de translatio. episco. Doctores cōmuniter. in Rubrica. vbi Barba. Felinus/ et Philippus decius hanc dicunt communem opinionē. de constitutio. Hostien. Panor/ et cōmu-

50

niter omnes. in. c. ex gestis. de clericis nō residen. Ubi communiter etiam concluditur: posse summum pontificem/ aliquem ex cardinalibus etiam alijs nō vocatis/nec requisitis deponere: aliterq; punire. Idem Panor. in. c. litteras. col. iij. versiculo. Item nota glosam. ibi et puto quod possit. de restitutione. Spolia. Et in sua prima disputatiōe incipi. episcopus ⁊ quidam rector. in. vij. columna. dum se remittit ad ea que ipse dixit. in. d. c. ex gestis proxime allegato. Idem tenet Albericus de rosa. qui hanc dixit communem opinionem. In Rubrica. C. de legibus. et in. l. humanū. vbi idem tenuit. Lynus/et Petrus de bella pertica. eodem titulo. Petrus Rauen. in cōclusionib⁹ suis. in. vij. colum. Paulus de castro. in cōsilio. cccxviij. incipi. in facto presenti. in penulti. col. Joānes de anania. in. c. firmissime. vbi hanc dicit communem opinionem. de hereticis libro. vj. Et hanc tamq̄ communem tenuit Dominicus. in. c. super eo. eodem titulo. Prepositus Aleran. Hanc etiam dicēs communem esse opinionem. in. c. in istis. in principio. xiij. Distinctio. Allegat Innocē. Ita tenuisse/in Clemēti. Pe Romani. de electio. Et Bellāmerā. in. c. in synodo. lxiij. distinct. Idem Prepositus Alexā. et Joānes de turre cremata ambo Cardinales. in capitulo. cuz redēptor. Post Hug. ibi. xij. q. ij. Jasson. in. l. placet. in prima lectura. columna. iij. in principio. C. de sacrosanct. eccle. August. de ancho. in suo tractatu. de potestate ecclesie. quē refert et sequitur Archiepisco. Florenti. in tertia parte sue summe. titulo. xxij. c. v. §. v. Ubi communiter cōcludunt: Cardinalium requisitionem etiam in sanctorum canonizationem. (Quāuis sanctorum canonizatio res ardua existat:) minime esse necessariam. Predictam etiā opinionem tamq̄ cōmunem secutus est Joannes de turre cremata. in. c. erit autem lex. in. §. Ideo. xiij. Distinctio. Rochus de curte. Hanc etiam communem inquiens esse opinionem. in. c. finali. col. ix. circa medium. de consuetudine: et Philippus decius: in. c. Edoceri. columna penultima. de rescriptis. Et ista est magis communis immo indubitabilis opinio: aqua in iudicando et consulendo nullatenus existimo recedendum.

52

53

¶ Nam si summus pontifex solus Cardinales potest et solet creare. vt notant Joannes andre. Anthō. de butrio. et communiter doctores. in. c. Sane de cōuersione cōiugā. et est Glo. notabilis. in clemēti. Pe Romani. in verbo potestatis: quam ibi ponderat Abbas. de electio. Et eos vt diximus solus potest punire: Et cōstitutionibus in cōciliis editis (vt late in secunda principali dubitatione/ in responsione ad primum partis negatiue fundamentum. folio: xxxiij. col. ij. cum sequenti) potest derogare. Multo fortius absq̄ dominorum Cardinalium concilio/ardua poterit explicare: et in arduis et sup arduis statuere ⁊ dispēsare.

54

¶ Ille enim qui plenam integram atq̄ liberam habet administrationem: Nō tenetur alterius cōcilium ruminare. vt inquit. Bal. in. c. primo. in prima col. de his qui feudum dare possunt. Pro quo facit. glo. notabilis. in. l. iiij. et meuium. §. primo. ff. de administra. tutorum. Sed immo absq̄ alterius consensu poterit actum expedire. Secundū glosam. in clementina dudum. §. si vero. in verbo libere. de officio delega. libro sexto.

55

Quia alias liber consensus dici non posset: qui alterius arbitrium/ consilium siue consensum exposceret. c. super eo. cum similib⁹. de conditio. appositis.

Non obstat textus in. d. c. per venerabilem in oppositum superius adductum qui filij sint legiti/quia ibi non dicitur neq̄ probatur: Dominorum Cardinalium concilium de necessitate esse a summo pontifice in arduis exigēdum: Sed de vbertate id quod ibi dicitur est intelligendum. Vel illa verba et facies quecumq̄ dixerint: non sunt ad summum pontificem sed ad consulentē super facto ambiguo referenda.

Ex quibus omnibus Inuictissime Cesar euidenter atq̄ notorie patet: dispensationem predictam a sanctissimo domino Julio secundo Serenissimis dominis Anglie regibus super matrimonio predicto cōcessam: falsa causa pretexta/ et propter defectum cause cognitionis nō adhibite: necnon propter defectum consensus Cardinalium nō prehabiti nec requisiti/ nullatenus impugnari posse nec potuisse: Sed immo firmam/ validamq̄ fuisse: Sicq̄ tenendū/ concludendum/ sequendum/ affirmandum et iudicandum esse. Et quia satis copiose videri nostro hanc quintam dubitationē examinauimus: ad sextam principalem dubitationem etsi arduis magnisq̄ fidei negocijs impediti simus accedamus.

Digitized by Google

SEquitur sexta principalis dubitatio scili cet An causa conservationis pacis ⁊ amicitie q̄ in suprascripta dispensatione expressa fuit/ monstrabitur falsa/ ⁊ dispensatio surrepticia: eo quod Serenissimus dominus Henricus tunc impubes erat: et concupiscentiam atq; discretionem ad conservationem pacis non habebat.

QVātum ad istā sextam principalem dubitationem / videbatur Invictissime Cesar prima facie esse dicēdum: Ex Serenissimi domini Henrici tunc impuberis pro dispensatione supplicantis/ discretionis atq; consensus defectu/ dispensationem predictam nullam esse: minimeq; cum eo Ad matrimonium predictum contrahendum dispensari potuisse. Vulgatissimum est enim/ de legitimatione ad dispensationē esse validum Argumentum. vt communiter concludunt doctores. in l. Gallus. §. Et quid si tantum vbi dixi. ff. de liberis et p[illegible] bu. et in. c. per venerabilem. qui filii sint legitimi. Quia legitimatio vim ⁊ [illegible] dispensationis habere dicitur. vt late scribit Alexāder. in consilio. ccij. incipi. visa legitimatione. col. v. vol. ij. Sicut enim legitimatio absentis/ ignorantis/ seu consensum non adhibentis/ vel adhibere non valentis/ nullius existit roboris: quia nemo invitus/ absens/ ignorans/ et insciens legitimatur. Sed legitimati consensus exigitur. vt voluit Guiliel. de cugno. in l. benignius. Quem ibi sequitur. Bal. ff. de legi. Idē Bal. in aūc. Preterea. C. de natura. libe. et in l. veteres. C. de adoptio. et in consilio. ccevj: incipi. proponitur. in. v. col. Marti. lauden. et Raphael fulgo. in l. inviti. ff. de bis qui sunt sui vel alie. iuris. Paulus de castro. in consilio. xxij. incipi. visis omnibus. col. prima. vol. ij. Ludo. Roma. in cōsilio. clxxxiij. incipi. in proposita conclusione. col. ij. Versiculo quarto dubitatur. Antho. de butrio. in. d. c. per venerabilem. et probat textus. in aūc. quibus modis natu. effi. sui. §. illud tamen. Versiculo generaliter autem. collatione. vij. Ita et impuberis consentire non valentis dispensatio/ nullius debet esse firmitatis. Nam quidquid impuberes vidēt: non intelligūt sed ignorant. vt inquit tex. in l. prima. circa finem. C. de falsa moneta. Et ita interminus in dispensatione per impuberem a Summo pontifice impetrata/ quod ex discretionis defectu nullatenus valeat: nec alicuius valoris existat: consuluit Petrus de Ancharra. in consilio. ccxlj. incipi. Ex tenore privilegij. quē refert et sequitur Feli. in. c. Nō super. col. ij. in principio. de fide instrumen. ¶ Preterea et secundo accedat. Nam petendo quis ad matrimonium contrahendū dispensationem et eam obtinendo/ taliter ad matrimoniū Illud consumandū astringitur et obligatur: quod post obtentam dispensationem / aliqus ipsius impetrātis variatio seu dispensationis contradictio non admittitur/ Attenditur/ nec consideratur. vt notabiliter voluit Roma. in singulari. ccccclxxxvj. incipi. An subdiaconus. allegat textum singularem. in l. matrimonij. ff. de ritu. nuptiarum. et in l. matrimonij. cum similibus. ff. qui et a quibus. Sed cum impuberes se obligare etiam naturaliter minime possint. l. quod pupillus. ff. de condictio. indebiti. l. pupillus. ff. de actio. et obligatio. Quia similes sunt pdigis/ quos nullo modo in ciuilibus obligari posse reperimus. l. is cui bonis. cum ibi notatis. ff. de verborū obligatio. Et similes furiosis existunt: quorum voluntatem invalidam/ nullamq; reputamus. l. furiosi. cum similibus. ff. de regulis iuris. Merito talem dispensationem impetrare minime posse dubitare non debemus.

¶ Impuberes enim et precipue infantes seu infantie proximi nec velle nec nolle habent. l. pupillus. ff. de regulis iuris. Et ideo cum nec scire nec quicq; discernere possint: Nec stabilem mentem habeant: Et infirmum eorum sit iudicium. l. finali. ff. de manumissis vindicta. nullatenus voto obligā tur. vt est textus apertus. in. l. ij. cum similibus. ff. de pollicitatio.

¶ Nec etiam testamenti factionem habere videtur. l. qua etate. ff. ō testamē. l. finali. C.

1

2

3

4

5

6

7

8

Digitized by Google

de testamen. Militis. § preterea. cum similibus. instituta. quibus non est permissum facere testa. Etiam si ad pias causas impuberes ipsi testarentur. vt notabiliter voluit Bar. quem ibi communiter sequuntur doctores. in. l. prima. in secunda. q. C. de sacrosanct. eccle. doctores communiter. in. d. l. finali. et in. d. l. qua etate. et. l. si queramus. ff. de testamen. Bal. Paulus de castro. Aleran. Jasson et omnes in. l. si frater. C. qui testamen. facere possunt. Philippus Franceus. in Rubrica. in. liij. q. de testamen. Petrus de Ancharra. Joānes de imola ⁊ alij. in capitulo secundo. eodem titulo. Benedictus de benedictis. in consilio. lxxxv. incipi. cum viso et considerato prefato puncto. columna secunda. in fine. Barba. late. in consilio. lviij. incipi. Clementissimi dei patris. col. prima. cum sequentibus. Volu. primo. Jasson. in. l. rescripta. C. de precibus Impera. offeren. et in aūc. sacramenta puberū. C. si aduersus vēditio. Philippus decius. in. l. pupillum. ff. de regulis iuris. et Guiliel. Benedictus. in repeti. C. raynutius. in verbo. adiecte impuberi. de testamen.

¶ Quod in tantum procedit: et in tantum inhabiles/ac discretionis incapaces impuberes ipsi existunt: Quod nullatenus/per rescriptum/ priuilegium seu principis dispensationem testandi facultatem consequi possunt. Immo si talis dispensatio atq; testandi facultas eisdem a principe concederetur: certe nulla/ nullius q; valoris et efficatie tam principis concessio/ ꝙ eorum dispositio reputaretur. vt cōcludunt. Bar. Bal. et communiter doctores. in. l. rescripta. C. de precibus Impera. offeren. doctores communiter in locis superius allegatis. et voluit Bal. in. l. vnica. in. xvj. col. Uersiculo quero que sunt exempla. C. de cōfessis et Bar. in. l. neq; ff. de testamento militis.

¶ Et sicut impuberes Propter eorum imbecillitatem non possunt testari: parimodo non possunt causa mortis donare. vt est textus notabilis. in. l. prima. in principio. ff. de tutelis et ratio distraben. quem vnicum et singularem dixit Bal. in. c. cum omnes. col. vij. Uersiculo querit insuper collecta. de cōstitutio. Joannes de imola. et communiter doctores. in. l. ij. in fine. ff. de lega. primo.

¶ Quinimmo nec per se possent hereditatem adire: nec bonorum possessionē agnoscere. l. bonorū. C. qui admitti. l. potuit. C. de iure de liberan. l. more. et. l. pupillus si fa

ri. cuz similibus. ff. de Acquiren. here. Qō procedit etiam si lucrosa et opulēta talis hereditas fuerit: vt communiter i dictis locis doctores concludunt. et voluit. Bal. quem ibi etiam communiter doctores sequuntur. in. l. quod fauore. col. ij. in tertia oppositione. C. de legibus Ange. in. l. mutuum. ff. de acquiren. here. doctores communiter. in. § sed neq; cum similibus. instim. de auctoritate tutorum.

¶ Et propterea dici soler: quod cum impuberes iudicio careant: ingratitudinis causam committere/ et per consequens exhereditari minime possunt. l. siquis in suo. § legis autem. cum similibus et ibi cōmuniter doctores. C. de inofficioso testamento. 12

¶ Sic et in capitulo (etiam si consuetudo in contrarium existat (vocem habere non possunt. vt notat Ange. in. l. prima. § pueritiam. circa principium. ff. de postulan. quez refert et sequitur Rochus de curte. in. c. finali. col. lxxix. Uersiculo. duodecimo infertur. de consuetudine. 13

¶ Nec in numero ad inducendam consuetudinem computantur. vt tradit idem Rochus de curte. in. d. c. finali. in. lx. col. Uersiculo primo queritur. post Antho. et alios ibi. Et voluit Lynus. Bar. et doctores. in. l. ij. C. que sit longa consuetu. Pro quibus facit tex. in. l. ad rem publicam. ff. de mune. et hono. et. in. l. spurij. § primo. et. l. non tantum. § primo. ff. de decurio. 14

Sed predictis Invictissime Cesar minime obstantibus que in veritate nōobstant: cōtrariam sententiam/ contrariamq; opinionem existimo veriorem. Nam quānis verum sit/ Serenissimuz dominum Henricum impetrationis dispēsationis tempore impuberem extitisse: ipsumq; pro dispensatione predicta eo tempore supplicasse: Et causam conservationis pacis et amicitie ad dispensationem obtinendam allegasse et adduxisse: Non propterea dicendum est: dispensationem predictam ex discretionis defectu vitiari posse seu potuisse. Nec propterea surrepticiam/ causam predictam in supplicatione expressam reputari debuisse. Possunt enim impuberes Spōsalia/ quinimmo et matrimonium per verba de presenti (licet illud ad sponsalia iuris dispositione trahatur/ cōtrahere. et inde pu 15

blice honestatis iusticie impedimentum inducere. c. litteras. c. Accessit. c. Continebatur. capitulo finali. de desponsa. impube. et capitulo vnico. cum similibus. eodem titulo libro. vj. Si igitur pupilli possunt matrimonium vel sponsalia contrahere: Ita et dispensationem ad matrimonium seu sponsalia contrahendum poterunt impetrare.

16 Quotiens cunq; enim alicui nonnulla tribuimus / permittimus atq; concedimus: Et omnia illa sine quibus eadem explicari minime possunt: concessa fuisse non ignoramus. c. preterea. c. suspitionis. de officio delega. li. cum multis similibus / ibi per Jasonem et modernos adductis. ff. de iurisdictio. omni iudi. Et que de actu aliquo iudicamus: eadem et de his perque peruenitur ad actum iudicandum esse nullatenus dubitamus. l. prima. §. vsusfructus. ff. si vsus fructus petatur. l. binas edes. ff. de seruitu. Verba predictoꝝ. l. Item sic. §. qui habet bausfactum. et. l. quintus mutius. ff. de seruitut. rustic. predi. l. si quis sepulchrū. in principio. ff. ō religio. et sumpti. funer. l. oratio. ff. de spōsa. et in notabili casu tradit Paulus de castro. in consilio. cclxxxvj. incipi. videtur. col. prima. vol. ij. ¶ est textus. in. l. seruum filij. §. finali. ff. de legatis primo. l. damnas. §. qui duas cum similibus. ff. de vsufructu. lega.

17 ¶ Et propterea sicut impuberes ad sponsalia et matrimonium per verba de presenti contrahendum / iudicium / consensum / atq; discretionem habere reputantur: Parimodo pro dispensatione impetranda et obtinēda (per quam ad sponsalia ac matrimonium celebriandum peruenitur: et sine qua matrimonium inter prohibitos minime recte contrahitur:) iudicium atq; discretionem impuberes habere iudicantur. Non enim ex impuberis matrimonio impedimētum aliquod

18 oriretur: nec ad sponsalia impuberis matrimonium traheretur: Si ex illius consensus atq; discretionis defectu / matrimoniuꝫ fuisse nullum diceretur. Nam quod nullus est: nullum effectum producere solet. l. non putauit. §. non quevis. ff. de contrahen. l. iiij. §. condemnatum. cum similibus ibi p Jasonem et moder adductis. ff. de re iudica. et notatur per glosam ¶ doctores. in. l. si pater. C. ne de statu defunctorum. Sed cum ad sponsalia impuberis matrimoniuꝫ per verba de presenti contractum trahatur: ¶ impubes habilis ad sponsalia contrahendum reperiatur: Indeq; publice honestatis impedimētum oriatur: Sine dubio consensum / iudicium atq; discretionem saltem quātum ad ista (vt Joannes de imola. in. d. c. vnico scribit:) impuberem habere et habuisse nō dubitatur. Propter cuius defectum nulla tenus dispensatio invalida seu surrepticia reputatur.

19 ¶ Et ideo cum impuberes iudicium atq; discretionem habere videantur: capacitatē ad quamplurima habere existimantur.

¶ Possunt enim milites creari / Et militū Capitanei fieri. l. finali. vbi latissime per doctores. C. de testamē. militis. l. prima. C. de mune. et hono. l. finali. C. de dignita. libro. x.

20 ¶ Et possunt institores ac exercitores institui. l. prima. §. parui. ff. de exercitoria. l. sed et si quis. §. primo. ff. de institoria.

21 ¶ Et procuratores ad negocia (vbi de solius constitutē tis preiudicio tractatur) cōstitui. vt probatur. in. l. prima. §. ceterum. vbi hoc communiter tenent doctores. ff. de acquiren. posse. et tradunt doctores. in. l. exigendi. C. de procura. et in. l. minor. xxv. annis. ff. eodem titulo. quamuis secus esse videretur: vbi de alterius preiudicio tractaretur. vt est textus apertus. qui ita intelligi atq; declarari debet. in capitulo. generaliter. §. licet. de procura. libro sexto.

22 ¶ Hinc est: quod etiā impuberibus sacri ordines ac ecclesiastica beneficia administrationem et animarum curam habentia nullatenus conferātur. c. Rote. et. c. pueri. prima. q. vij. c. cum in cunctis. de electio. c. iudecorum. de etate et qualitate. c. super inordinata. cum similibus. de preben. Beneficia tamen / dignitates / Canonicatus atq; alia officia simplicia administrationem non habētia bene eisdem conferuntur. c. ex insinuatione. de symonia. c. ex eo. vbi per Philippuꝫ francum. et doct. de electio. libro. vj. Notatur per glosam et doc. in. c. finali. de iudiciis eodem libro. Quod etiam voluit. Glosa. in. c. de bis. xxviij. distinct. Bal. post Odofre. in. d. l. finali. quem ibi sequuntur doctores. ff. de testamen. militis. et in. l. finali. col. prima in fine. Verficu. Et ideo fuit questio. C. senten. rescindi non posse. et in. l. sed ¶ milites. §. iamautem. et in. l. administrantes. §. qui corporis. ff. de excusatio. tutorum. et in. c. primo in principio. Per quos fiat investitura. in vsibus seu. Innocen. et docto. in. c. ij. de Etate et qualitate. et in. d. c. super inordinata. de preben. et in. c. si eo tempore. de rescriptis / libro. vj. ¶ tradit Federicus de se

nis. in consilio. xlix. incipi. Domine raynuti. et in consilio. cxxxij. incipi. Casus est talis. et late Philippus decius. in. l. femine. §. Item impuberes. col. ij. ff. de regulis iuris. Pro quibus facit. Nam si impubes capax existit ad minores ordines recipiendum: vt traditur per glosam et doctores. lxxviij. distinctione. in summa. et in clementi. finali. de etate et qualitate. Ita habilis et idoneus erit/ad simplicia beneficia obtinendum. argumento text. in. c. accepimus. cum similibus. eodem titulo.

23

24 ¶ Hinc enim videmus impuberem absq; tutoris auctoritate posse possessionē acquirere. l. prima. §. adipiscimur. et. l. quamuis. §. infans. vbi doctores magnam circa hoc faciunt distinctionem. ff. de acquirē. posse. l. donatarum. cum similibus. C. eodem titu.

25 ¶ Et etiam reperimus absq; iudicis decreto posse pacem facere: non obstante statuto disponente pupillum non posse absq; iudicis decreto contrahere. vt singulariter consuluit Panor. in consilio. cviij. incipiēti. Illud in effectu de iure queritur. Volumi. ij. quem referunt et sequuntur doctores. in. l. pactum curatoris. C. de pactis. de quo per Lynum. et doctores. in. l. prima. de in integrum resti. minorum.

26 ¶ Et si patronus pupillus existat: inuenimus posse absq; tutoris auctoritate clericū presentare. vt notant Joannes andre. Hermita. et communiter doctores. in capitulo. ex eo. de electio. libro sexto. Archidia. et doctores. in. c. decernim⁹. in principio. xvj. q. vij. et voluit Panor. in. c. finali. de concessio. preben. et in. c. primo. de iure patronatus. Bal. in consilio. clxvij. incipi. ordinatio testamenti. Volu. iiij. Lapus allegatione. viij. incipi. presentatus. in principio. et allegatione. lxxv. incipi. casus talis est. in penultima. columna. Petrus de Ancharrano. in consilio. cccly. incipiē. viso puncto et questis. Antho. de butrio. in consilio. xxix. incipi. visis. Calderi. in consilio. ix. incipiē. Populus ecclesie. sub titulo. de iure patronatus. domini de Rota. decisione. cccxxi. incipi. Nota glosam. in antiquis. et late Rochus de curte in tractatu suo iuris patronatus. in verbo. competens alicui. in tertia. et quarta. questio.

27 ¶ Et in quamplurimis aliis casibus (qui per glosam magistram. in capitulo. ex parte. de restitut. Spolia. referuntur) minores reperimus habilitatem et capacitatem habere. In quibus sine tutoris auctoritate possunt procuratores constituere. vt communiter concludunt doctores. in. l. neq;. C. de procura.

¶ Cum igitur ad predicta et similia faciendum/iudicium/habilitatem/discretionem et capacitatem impuberes habere videantur: non video quare a dispensationis impetratione pro matrimonio contrahendo tanq; inhabiles et incapaces excludantur. Nā etsi alicuius habilitas siue consensus necessarius existat ad agendum: minime tamen necessarius existit ad impetrandum: et ad dispensationem predictam obtinendum. 28

Qui enim propter sue persone inhabilitatem prohibetur agere: non propterea (nisi in casibus a iure expressis) censetur prohibitus impetrare. vt notat Joannes Andre. in additio. ad speculuz. in titulo. de rescrip. presenta. §. qua ratiōe. i fine. Panor. Imo la et doctores. in capitu. edoceri. de rescriptis. et in. c. Causam q;. de iudicijs. et voluerunt domini de Rota. decisione. clxxv. incipi. commissio impetrata. in nouis decisionibus. Pro quibus videtur textus notabilis. in. l. vniuersis. cum similibus. C. de precibus impera. offeren.

¶ Quod precipue et sine dubio procederet: vbi impetratio ac impuberis supplicatio non in eius damnum/sed in sui fauorem atq; vtilitatem (prout in casu nostro factū fuit) redundaret: Quo casu consensus/iudicij atq; discretionis defectus nunq; supplicationem/impetrationem siue dispensationem ipsam vitiaret. Ubicūq; enim alege vel statuto quidam cōsensus/quedamq; solēnitas in actu ab aliquo fiēdo in eius fauorem exigitur: Quamuis dictus consensus dictaq; solennitas vel aliud quodcumq; requisitum/in actu in eius fauorem facto minime adhibeatur: nihilominus actus firmus/validusq; reputatur. vt probat textus notabilis. in. l. Non eo minus. C. de procura. et in. l. neq;. C. de contraben. et committen. stipula. et in. l. cum hi. §. eam transactionem. ff. de transactio. et in. l. obligari. ff. de auctо. tutoruz. et in. l. Iscul bonis. ff. de verborum obliga. et in. l. Cui bonis. ff. de nouatio. Institutu. de autho. tutorum. in principio. et in. §. pupillus. cuz similibus. de inutilibus stipula. Et voluit glo. notabilis. in. l. ij. quam ibi communiter sequuntur doctores. ff. de acceptila. Notabiliter inquiens. Quod etsi minor obligari minime possit: 29 30 31

Tamen si ad finem vt liberetur et sic in sui fauorem se obligauerit: Bene dicta obligatio valebit: cum talis tūc obligatio ad illius comodum et vtilitatem facta fuerit.

32 ¶ Ex quo Inferūt ibi Ange. Imola. ⁊ doctores. Quod si statuto caueatur: pupillum vel mulierem non posse sine propinquorum consensu contrahere. Tale statutum locum habere non poterit: vbi mulier siue pupillus vtiliter absq; eorum consensu contraxerit. quod voluit etiam. Bald. in. l. contra iuris. ff. de pactis. Et in dicta. l. neq;. Ludouicus Roma. ⁊ communiter doctores. in. d. l. Is cui bonis. et in consilio. cccxvj. incipien. circa propositam consultationem. et in consilio. cccclxij. incipi. visa principali constitutione. Ange. Imola. ⁊ doctores. in. l. mutū. ff. de acquiren. here. Idem. Ange. in consilio suo vltimo. cccxvij. incipi. statutum. Alexander. in consilio. lxxvj. incipi. videtur. col. secunda. in fine. Volu. v. Barba. in dicto. c. Edoceri. colū. ix. de rescriptis. et in consilio quinto. col. v. et consilio. xxxix. incipientib⁹. Bene etenim. col. vij. vol. iij. et in consilio. xlj. incipi. in mortalitatem. col. ij. vol. iiij. doctores communiter. in. c. causam. col. iiij. in fine. de iudicijs. Jasson. in. l. qui iurasse. col. prima. ff. de iure iuran. ⁊ Joannes Lupus de palacios rubios cobispannus noster. in repeti. Rubrice. Folio. xlj. col. prima. secundum meam impressionem. de donatio. inter virum et vxorem.

33 ¶ Et ideo notabiliter dicebat Bal. in. l. vnica. col. finali. Versiculo. modo queritur. C. si seruus extero se manda. emēdum. Quod si Abbas vel pupillus re vera pro alio ad emendum interpositus fuerit: omnia iura sua illi cuius nomine emit etiam sine superiorum decreto remittere poterit. Quia talis remissio absq; illius damno atq; incomodo facta extitit: quod memi tenendum esse dixit. allegat textum singularem. in. l. iiij. §. nihil autem. Versiculo. nam et si pupillus emat. ff. de manumissio. Bene facit/ quod Paulus de castro voluit. in. l. sed ⁊ si quis. quam legit cum. l. quicumq; §. si ab alio. ff. de institoria.

34 ¶ Alibi dicebat idem Bald. in Rubrica. C. de rescinden. vendi. Quod licet contractus ab aliquo in carcere factus non valeat: cum ⁊ ille sui propriī corporis dominus nō existat. l. qui in carcerem. cum similibus. ff. quod metus causa. valet tamen si talis contractus in sui fauorem/ vtilitatem/ libertatem atq; liberationem tendat. idem voluit ipse Bal. in. l. ab eo. col. ij. Versiculo. de eo qui est in carcere. C. quomodo ⁊ quando iudex. et tradunt communiter doctores. in. l. qui a latronibus. cum similibus. ff. de testamen. Bene facit textus. in. c. Quod quibusdam. de fideiusso. et Glo. in. l. si tutor. C. in quibus causis in integrum restitu. non est necessaria. et in. l. prima. C. qui legitimam personam. et quod Anthonius notat. in. c. cum olim el. ij. de priuilegijs. et Dominicus. in capitulo primo. columna prima. de pactis. libro sexto.

35 ¶ Quinimmo dato quod nullum comodum/ nullamq; vtilitatem ex suis contractibus suisq; dispositionibus impuberes ipsi consequerentur: nihilominus tamen vbi ipsi facerent/ ea que prudentes et sapientes facere solent et debent: eorum dispositiones firme valideq; apud omnes iudicarentur. Pro vt de cuiusdam furiosi testamento/ Quod per senatores (eo quia recte iuste et sapienter ordinatum extitit:) approbatum fuit/ maximus scribit atq; narrat Valerius. Sic in libro septimo. titulo octauo. de testamētis q̄ rata māserunt. capitulo. dcclxxxvj. His rescissorum (inquiens) testamentorum exemplis contenti/ attingamus ea que rata manserunt: cum causas haberent propter quas rescindi possent. Quam certe q̄ etiam note infamie Luditanus: vt pote qui populo nummos esparserit: togamq; velut tragicam vestem in foro trahens maximo cum hominum risu conspectus fuerit: ac multa his consentanea fecerit: Testamento filium instituit heredem: quod. L. longus/ sanguine et proximus/ haste iudicio subuertere frustra conatus est. Magis enim centum viri quod scriptum esset in tabulis/ q̄ quis eas scripsisset/ considerandum existimauerūt. quem refert et sequitur. Joan. Andre. Tale furiosi testamētum validum esse affirmans. in. c. finali. in finalibus verbis. de successio. ab intestato. et voluit Bald. in. c. primo. in principio. Per quos fiat investitura in vsibus feu. Ludouicus Roma. et Alexan. in. l. furiosum. C. qui testamenta facere possunt. Idem Alexan. in consilio. xlj. incipi. Natureq;. col. prima. vol. primo. Soccinus. in consilio. xcviij. incipi. alias consului. col. v. in principio. volu. iij. Philippus comeus in consilio. lxix. incipi. visis non nullis actis. columna. vij. Versiculo. ⁊ quod ex qualitate. vol. primo. et in consilio. lxxiij. in-

cipi. visis et diligenter inspectis.col.prima in fine. eodem volumi. et in consilio. cclxvj. incipi. in causa vertente. col. fi. vol. iij. Et quamuis hoc de furiosi testamento Forte procedere absq; scrupulo non videatur: cuj contrarium aliquos tenuisse reperiatur: put tenuit Panor.in.c. sicut tenor. in secundo notabili.de regularibus.Barba.in dicto.c. finali.col.penulti. in fine.et in consilio.lvij. incipi.clemētissimi.col.vj.vol.primo Jasson .in.d.l.furiosū i.ij.col. Tamen.in pupillorū dispositionib⁹ rite ⁊ recte factis/quominus eorum dispositiones firme et valide reputentur:cum intellectum quodammodo ipsi habere videantur: nullatenus dubitatur.vt probat textus notabilis in. l. finali. C. de testamento militis. Indignum inquiens nostris temporibus esse videtur:eū qui stabilem mentem nondum adeptus est/propter priuilegia militum/Sapientum hominum iura pertractare:et in tenera etate ex tali licentia parentibus forte suis vel alijs propinquis nocere:propriam substātiam extraneis relinquendo.Satis apertevolens atq; sentiens/Ꝺ si pupilli nō extranei/ Sed parēt⁹ atq; propinquis/prout iura disponūt substantiam suam relinquerent: et put sapientes disponere solēt/ ip si disponerēt: nullatenus eorum dispositiones invalidentur:Sed immo firme valideq; existimarentur.

¶ Benefacit quod Hostiē. Joannes Andre. Panor. et communiter omnes.in.c. Ad nostram.de consuetudine. de sententia a quodā parisiensi fatuo lata referunt: Que secundum eos valida iudicata extitit:ex quo sapiēter promulgata fuit. Nam melius ferri non potuisset.si a Gratiano lata fuisset.

¶ Et facit etiam quod notabiliter voluit. Bal.in.l.prima.circa finem.C.de Jurisdictio.omni.iudicum.vbi singulariter inquit. Ꝺ quāuis minor sine tutoris auctoritate/ Alterius iudicis iurisdictionem declinato suo iudice prorogare minime possit:cum legitimam personam Standi in iudicio non habeat.l.clarum.C.de aucto.prestanda.Adeo/quod iuramēto talis prorogatio valida ri minime posset:vt notabiliter inquit Ange.in.l. prima.in fine.ff.si ḳs in ius vocatus non ierit.Tamē si talis prorogatio vtilis minor esset:et sic que sapiēs quilibet facere poterat ipse in sui vtilitatem fecisset:bene prorogatio predicta valuisset.quem refert et sequitur feli.in.c.P.ꝛ.6.col.penul.in fine.ō officio delega.

¶ Cum enīj Serenissimus dominus Hēricus etsi impubes/ propter pacem inter ipsuj et catholicos nostre Hispānie Reges diutius conseruandam/suiq; et suorum regnorum atq; regnicolarum cōmoduj et vtilitatem/quietem atq; trāsquilitatem habendam/pro dispensatione predicta obtinenda supplicauerit:et omnia que sapiēs quilibet facere poterat ipse fecerit/nullatenus ex eius atq; discretionis defectu/talis dispēsatio seu dispēsationis ipetratio quinimmo nec matrimonium sic propter pacej contractū/impugnari/ ifringi/seu anullari potuit nec debuit.vt est textus notabilis.in.c.ij.cuj similibus.de desponsatio. impuberum. 84

¶ Primarime quia dict⁹ Serenissim⁹ dominus Henricus impetrationis dispensationis tempore nec infans/nec parum ab infantia distans/Sed immo pubertati proximus erat.Cuius maturitas/discretio atq; sagacitas/etatem illius supplebat.Qui sine dubio et ad matrimonium contrahenduj/ et ad omnia que puberes facere possunt faciendum:iudicium consensum atq; discretionem habebat.Minime enim a pubertate per tres annos cum dimidio Rex ipse distabat.Nam ille proximus etiaj in delictis puniēdis dicitur pubertati:qui magis puerili future/quā infantili preterite appropinquat etati. Puta quando masculus decej annos cum dimidio et aliquid vltra habuerit:et Femina nouem annos cum dimidio et aliquantulum vltra excesserit. vt voluit. glosa notabilis.in.l. contra Pupillum.ff. de re iudicata.et.in. l.prima vbi idem tenet Barto.ff.de nouatio.et.in.l. Pupillum.ff. de regulis iuris.et in.§. Pupillus. vbi Ange hanc communem dixit esse opinionem. institu.de inutilibus stipu.et in.§.in summa instituta.de furtis.Bal. in.l.siquis in tantā col.ij.C.vnde vi. Florianus. in.l. prima.§. ait Pretor.ff.si quadrupes Paupe.fecisse dicatur.Doctores cōmuniter.in.c. primo. de delictis puerorum:ꝛ in.Clementi.prima de homicidio.de quo per glo. Innocentiuj Hostien. Panor.et omnes in.c.continebatur.ō desponsatione Impube.et in.auctent. sacramenta Puberum.cum similibus. C. si aduersus venditionem. 94

¶ Tales enī qui proximi pubertati existūt

vt puberes reputari ſolent. Et ideo matrimonium recte contrahunt. Adeo quod ſi poſt cõtractum matrimonium cum vxore cohabitauerint: et ex aſpectu corporis/vel aliſs ſignis ad copulam capaces extiterint: nullatenꝰ venẽte pubertate reclamare poterint. vt notabiliter concludunt. Hoſtre. Innocen. Joannes Andre. Panor. et cõmuniter omnes. in. c. de Jllis. cl. iij. de deſponſa. Impube. et precipue ſi interſe copulam carnalem habuerint. Secũdum Hoſtien. Petrum de Ancharra. ⁊ Collectarium ibi.

¶ Hinc enim videmus: quod quãuis Impuberis teſtimonium tam in clauſulis quã in crimĩalibꝰ nullius valoris exiſtat: vt eſt textus in. l. iij. §. lege. et in. l. in teſtimoniuz. ff. de teſtibus. et in aũc. de teſtibus. §. Primo cũ ſimilibꝰ vbi hoc notat Ange. collatio. vij Tamẽ ſi impubes proximꝰ pubertati eſſet: bene illiꝰ teſtimoniũ (et ſi nõ ad pbationẽ/ ad indicium ſaltem inducendũ valuiſſet: vt notabiliter cõcludũt. Bar. Bal. ⁊ doctores in. l. fi. poſt glo. ibi. quam ſingularem eſſe dicunt. C. de his quibus vt indignis. Idẽ voluit. glo. in. l. inuitꝰ. La ſecũda. in glo. finali. in verbo ſed pupillus. ff. ꝺ teſtibus. Bar. et doctores in. l. iij. §. quod obſeruari. col. ij. C. de iure iuran. propter calum. dando. doctores cõmuniter. i. l. prima. §. Impberes. verſicu impuberi. ff. ad ſillania. Joannes Andre. in additio. ad ſpecu. in titulo de teſte. §. primo. verſiculo. Item excipitur. Ludouicus Roma in Rubrica. ff. de arbitris. ⁊ in. l. prima. §. in filij. ff. ad trebelia.

¶ Quinimmo duo impuberes plenã pbationem facerent: quando delictũ aliter quaz per minores probari minime poſſet. vt notabiliter voluit Joannes Andre. in loco ſuperius allegato. quem refert ⁊ ſequitur Alexan. in cõſilio. lxiij. incipi. viſo themate. vol. primo. Jaſſon. in. d. l. fi. C. de his quibus vt indig. et Hippolitꝰ de marſiliis. in. l. de minore. in principio. in nona. col. ff. de queſtio. Allegãt. Jta tenuiſſe Albericũ. i. d. l. in teſtimoniũ. Quod in mea impreſſione minime reperitur. ff. de teſtibus.

¶ Hinc etiã videmus/ quod quãuis impuberes pubertati proximi propter contumaciam non poſſint banniri/ nec ad mortez cõdenari. vt notabiliter inquit Bal. in. l. clarũ. col. finali. verſiculo. Item ex cõtumacia. C. de auctorita. preſtãda. Poſſunt tamẽ incarcerari/ mulctari/ et excommunicari. vt cõmuniter concludunt doctores in. l. nec ꝯ impuberes. vbi Jaſſon plures refert auctoritates. ff. de in ius vocan. de quo per Iapum. Allegatione. cxxiij. incipi. quidam expoſuit ſummo pontifici. per Marianum Soccinũ. in Rubrica de dilatio. folio decimo. col. iiij. articulo. v. q. xx. Per Barba. in cõſilio. vj. incipi. Jllud in medium adducam. col. prima cuz ſequẽ. vol. iiij. per Jaſſonẽ. in. l. iiij. §. cõdẽnatuz. col. v. in principio. ff. de re iudica. per Joannem baptiſ. cacialup. in ſuo tractatu de debitore ſuſpecto et fugitiuo. in. v. q. principali.

¶ Et eodem modo poſſunt exheredari. ſm Bar. et doc. i. l. ij. in principio. ff. de vulga. et pupi. ſubſtitu.

¶ Quinimmo poſſunt etiã propter delictũ puniri. l. Auxilium. ff. de minoribus. l. excipiuntur. ff. ad Sillania. l. impuberẽ. ff. de furtis. c. primo. cum ſimilibus. ꝺ delictis puerorum. traditur per doc. in. l. ſiquis intantam. C. vnde vi. ⁊ latiſſime dixi. in. l. reſpiciendũ in principio. ff. de penis. ¶ Nam vt in epiſtola ad Renatum epiſcopum dicebat Auguſtinus. Septẽnis etatis puerꝰ/ et mẽtiri/ et veritatem dicere/ et confiteri/ et negare iã poſſunt. quem refert. glo. in. c. paruuli el primo. de conſecratio. diſtinc. iiij.

¶ Et vt beatus in quodam ſuo dialogo ſcribit Gregorius: puerum nouem annorum nutricem ſuam inuenitur impregnaſſe. quez refert. glo. xx. q. prima. in Summa. et Barba. in prohemio clemẽt. §. quoniam. in prima col. Et reperitur etiam/ quẽdam infantem propter blaſphemias a diabolo raptuz fuiſſe. vt refert Hoſtiẽ. in. d. c. primo. de delictis puerorum. et Bonifacius. in Clemen. ſi furioſus. col. iij. de homicidio.

NOn obſtant ea que ſuperius in oppoſitum adduximus. Nam licet impuberes nullum conſenſum/ nullamq; diſcretionem habeant ad predicta in oppoſitum adducta faciendum: Habent tamen iudicium conſenſum et diſcretionem ad ſponſalia et matrimoniuz vt dixim⁹ cõtrahendum/ et inde publice honeſtatis iuſticie impedimẽtum inducendum.

NEc etiam obſtat/ Quod de legitimatione ſuperius adduximus: in quantuz dixim⁹: Quod ſicut abſentis/ ignorantis/ ſeu conſenſum non adhibentis/ vel adhibere non valentis Legitimatio nullius exiſtit roboris: Jta et impuberis conſentire non valentis diſpenſatio/ nullius debet eſſe firmitatis. Quia quamuis An quis inuitus

74 legitimari possit: Aliqua inter doctores dubitatio et opinionū varietas esse videatur: tamen magis cōmunis scribentium sententia est: quod in impuberis et infantis legitimatiōe/nullus legitimati consensus requiratur. quia in legitimādo/non de impuberis atq; infantis damno/sed de ipsius fauore/ comodo et vtilitate tractatur: et precipue quando ab eo talis postea legitimatio laudatur/ ratificatur et approbatur. vt notabiliter cōcludūt. Bar. Bal. ⁊ doctores. in. l. iubemus. C. de emancipa. libe. et in. l. in vsu. ff. de bis qui sunt sui vel alieni iuris. idē bal. ī cōsilio. crlvj. incipt. titul⁹ ꝓncipis. vol. primo. et in cōsilio. cclij. incipt. sup Primo articulo. vol. ij. et in cōsilio. cv. incipt. primo est videndū: ⁊ consilio. cxlx. incipt. quidam vxoratus. et consilio. cccl xxxviij. incipt. respondendo ad dubta. vol. v. Ange. in consilio. lxxj. incipt. Arbiter. et cōsilio. lxxxviij. incipt. spuri⁹. Ludo. Roma. in cōsilio. cxcviij incipt. in proposita cōstitutiōe. col. ij. versiculo. quarto dubitatur. Alexā. in cōsilio. xj. incipt. alias ꝓsulni. col. iiij. vol. vij. Socci. ī cōsilio. lxiij. incipt. visis testamēto. inꝓncipio. vol. iij. Philippus corneus. In consilio. clxxvij. incipt. egregie discussa. vol. Primo. Barba. in cōsilio. xxxiij. incipt. preclare optimus dixit psalmista pertotū. vbi hanc cōmunem dixit esse opinionē. vol. ij. Jasōn in. l. postbumo. col. prima. C. de bonorum posse. contra tabu. et in. l. eam quam. col. v. versiculo. pulcrum dubium. C. ō fidei comi. doctores communiter in. l. Gallus. §. Et quid si tātus. ff. delibe. et postbu. et in. c. per venerabilem. qui filij sint legiti. Franciscus decurte. in cōsilio. iiij. incipt. puncto de quo queritur. et in consilio. lxiij. incipt. Seriosa narratione. in prima et secunda col. et Philipp⁹ decius. in cōsilio. cccl xvij. incipt. viso puncto. vol. iij.

Nec obstant iura dicentia Patrem pro filio legitimationem debere postulare: Quia vt Ange. in dicto consilio. lxxxviij. scribit: nō propterea negatur/ quin ipsi filij talia possint similiter impetrare: et per consequens pro dispensatione obtinenda supplicare.

¶ Nec obstat quod post impetratam ad matrimonium contrahendum dispensationem/ Alia impetrantis variatio vt superius dixim⁹ non admittatur: sed immo ad matrimonium cuz illa cum qua dispensatū fuit contrahendum/ impetrans totaliter teneantur. Propter qō cum obligatio in impubere cadere nō possit: quia impubes naturaliter etiaz non obligatur: Nullatenus ipsum pro dispēsatione predicta supplicare posse videbatur. Quia huic difficultati satis facilis potest esse respōsio. Licet enī puberes pro dispensatione predicta ad matrimonium contrahēdum supplicantes/ Matrimonium illud postea contrahere teneantur: Non tamen impuberes ad talia faciendum astringuntur et obligantur. Si enim possint legitima postea superueniente etate/ab sponsalibus et matrimonijs Jam in pupillari etate contractis impuberes ipsi desistere/et contra spōsalia et matrimonia predicta reclamare. c. de illis. el primo. c. a nobis cū similibus. de desponsa. impube. C. vnico. eodem titulo, libro sexto. Multo fortius poterunt matrimonia et sponsalia non dum firmata/ quamuis prodispensatione supplicauerint/ eamq; obtinuerint non cōtractare. Quinimo illaz Ludouici Romani doctrinam et opinionez quam in singulari. cccccl xxxvj. incipt. An subdiaconus/ tenuit/ et de qua superius mētionem fecim⁹/ non absq; scrupulo et dubitatione procedere existimamus: cum petrum ō Ancharra/ magne auctoritatis virum in sno. cclx. consilio/ incipt. parum dubitationis. contrarium tenuisse reperiamus. 84

Nec obstat quod impubes etiam naturaliter nō obligetur: Quia in impuberibus pubertati proximis regula predicta procedere nō videtur. Nam et illi qui proximi pubertati existunt: (put Serenissim⁹ dominus Henricus tunc temporis erat) naturaliter obligātur: vt est textus apertus. in. l. prima. §. furiosum. ff. de actio. et obliga. et in lege prima vbi post glosam ibi hoc notāt. Bar. et doctores. ff. de novatio. et in. §. preterea cum similibus in fine quib⁹ modis tollit obliga. et tractatur ꝑ doctores in. l. Nō ois. §. Si pupillus. ff. si certuz petatur. et in. l. interdum. ff. de cōdictio. indebiti. et in l. pupillus. ff. de regulis iuris. 94

¶ Benefaciūt qui superius de impubere pubertati proximo delinquēte dixim⁹: quē et mulctari/ et excommunicari/ atq; puniri posse affirmauimus. Et ramē in delictis naturalem obligationem dari/ delinquentē q; naturaliter obligari/ nullatenus dubitamus. Jura illud psalmiste psalmo. cxliij. dicentis/ Declinātes in obligationes idest

delicta/prauitates/atq; peccata:adducet dominus cum operantibus iniquitatem. Ad
50 probat textus notabilis.in.l. imperatores. ibi ipe te huicpene subdidisti.ff.de iure fisci. de quo per Bar.et doctores.in.l. et hoc iure.ff.de iustitia et iure.et in.l. non solum.ff. de iniurijs.q Florianus. in.l. inde neratius. §.siquis hoiem.col.finali.ff.ad legem aquiliam. Per Jassonem.in.l.si ubi.§.quedaz. ff.de pactis.et in.l. prima.§.sublata. col.finali.ff.ad trebellia.q doctores.in.§. Jus autem gentiuz.in.titu.de iustitia et iure. Per Innocen.et doctores.in.c.in nostra de iniurijs. Per Cardinalem.in clementi.pastoralis.de sentē.et reiudica.per Fortuniū garcia cobisparnum nostrum.in repeti.l. legitima.col.xxv.uersiculo quinto noto.cū duabus sequentibus.qui subtiliter et singulariter more suo loquitur.ff.de pactis. De quo latissime scripsimus.in rubrica.ff.de pactis delictis.

Non obstat quod impuberes voto vt primus non ligantur. Quia immo impuberes doli capaces aliquādo voto astringuntur.et obligantur.vt est Glo.notabilis. in.c.mulieres.xxxii.q.i.quam dixit singulariter Barba.in probemio clementi.§.quoniam.in prima.col.et notant Innocen.et doctores.in Rubrica qui clerici vel vouentes de quo per Archiepis.Florentinum.in secunda parte sue summe titulo.xi.c.ii.§.vi.
51

Nec etiam obstat quod impuberes propter consensus/iudicij/atq; discretionis defectum et testari/et causa mortis etiaz per principis rescripto seu priuilegio donare/et hereditatem z bonoruz possessionem petere/prohibeantur. Nam impuberes pubertati proximi et sic doli capaces/talia facere minime prohibentur. Possunt enim principes eisdem facultatem testandi concedere:et ipsi pro tali possunt facultate supplicare.vt concludunt Bar.et docto.in.l.i quer amus.ff.de testamen.doctores communiter.in.c.ii.eodem titulo.et in.l.rescripta.C. de precibus Imperat.offeren.z in.l.ii.C.de testamen militis. Et possunt etiā absq; principis rescripto et facultate hereditatem maxime opulentam adire.vt concludunt Idē Bar.et doctores.in.l.pupillus si fari.z in.l. moro.ff.de acquiren.here. quos refert et sequitur Jasson.in.l.potest.in.ii.col.C.de in re delibe. Quinimmo possunt etiam.si proximi pubertati non existant:(parte recusante) et hereditatem et bonorum possessionez agnoscere.vt est textus singularis.quem ibi mirabilem dixit Bal.in.l.finali.§. Sin autem in secunda etate.C.de bonis q liberis.et tradunt communiter doctores.in.l.bonoz. enim similibus.C.qui admitti.
52

Ex quibus omnibus Invictissime Cesar euidenter atq; notorie patet/causaz conseruationis pacis et amicitie/que a Serenissimis dominis coniugibus in dispensationis supplicatione expressa fuit:et Serenissimi domini Henrici tunc impuberis discretionis atq; cōsensus defectu/minime nullam/surrepticiam/falsamq; fuisse: Sed immo clarissime constat:dispensationem predictam firmā validamq; extitisse:et ita extitimo tenendum/affirmandum/atq; concludendum esse.

Sequitur septima principalis dubitatio: Scilicet/ dato quod causa que in dispēsatione exprimitur vera fuerit: Si postea tempore quo matrimonium contractum fuit/ dispensationis causa cessauit: An cessare debuit dispensatio.

Quātum ad istā septimam principalem dubitationē/ videbatur Invictissime cessare prima facie fore dicendum: cessante causa supra scripte nostre dispēsationis/ cessare debere dispensationem. vt probat. tex. in. c. priscis. in principio ibi manētibus institutis. Per quem ita communiter ibi, tenent doctores. lv. distinc. et est textus apertus. in. c. primo. §. his ita. xxxv. q. prima.

¶ Pro quo quā plurima adduci possunt. Nam videmus quod cessante causa constitutionis seu alterius dispositiōis: ipsa cōstitutio cessat et dispositio. c. Statuim⁹. ver. ficulo. Sed sciendum. cum sequenti. lxj. distin. c. Monachus. vbi per glo. et doctores. lxxvij. distin. c. quod pro necessitate. prima. q. prima. c. quod pro remedio. prima. q. vij. c. post translationem. de renuntia. c. cum cessante. cum similib⁹. de appellatio. Facit tex. in. c. cum tu. de vsuris. et in clementi. causaz. §. intimatio. de elec. et in. l. gñaliter vbi pulchre Bal. loquit. C. de epīs. et cle. et in. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patronat⁹. et q̄ tradūt Bar. et doc. in. l. ij. §. fina. ff. de donatio.

¶ Sic etiam videmus: quod id quod periculi metu conceditur: cessante metu atq; periculo extinguitur et annullatur/ seu amplius fieri prohibetur. vt notat Bald. in. l. prima. per illum tex. C. de nauti. fenore.

¶ Et ideo dicebat Bar. in. l. alumne. §. cuz post. per tex. ibi. ff. de admen. lega. Quod vbi metu et certe infirmitatis cōtemplatione/ factam alicui fuisse substitutionem doceretur: ipso ex illa infirmitate liberato: nullatenus legatum vel hereditas substituto deberetur: quāuis ex alia quis infirmitate moriatur: cum finalis causa et intentio testatoris cessare videatur.

¶ Sic etiam quod in alicuius odium vel favorem statuitur: odii vel favoris causa cessante tollitur. vt notat Bal. in. l. voluntas. prima. et in. l. cum accutissimi. C. de fidei cōmi. et in. l. fi. per illū tex. c. qui ad libertā. peruenire nō possunt. et in. l. fi. C. de inturijs. et in. l. prima. §. qui in perpetuum. ff. si. ager vectiga. vel emphteo. petatur: et tradunt. Ludo. Roma. in consilio. cccclij. incipi. in casu proposite consultationis. Jasson et moder. in. l. eius qui. in. iij. col. ff. si certum petatur.

¶ Sic cessante causa priuilegij/ cessare debet priuilegium. l. Athelete. §. gētū vbi hoc Alberi et doctores notāt. et. l. cum ex oratore. ff. de excusatio. tutorum. l. ex facto. in principio. vbi per Bar. et doctores. ff. de vulga et pupi. l. ricta seyo. §. vsuras. et ibi no. Bar. ff. de lega. ij. et tradit. Ludo. Roma. in cōsilio. clxxx. inci. si admittim⁹ col. ij. i fine. Socci. in consilio. cl. incipi. et nos introducere. col. viij. volu. primo. et in consilio. lxxxj. incipi. nō est dubiuz. col. prima. vol. iij. Et ideo dici solet quod etsi pater ex priuilegio, propter famis necessitatē/ filiū suuz vendere possit: vt est textus apertus. in. l. ij. cū similibus. C. de patribus qui filios distraxerunt. Tamen si facta tali vēditione/ pater ad pinguiorē fortunā venerit: cum eius tūc inopia (que causa vēditionis extitit) cessauerit: certe contra patrē vt ipsum redimat: et vēditionē predictā rescindat: filius agere poterit. vt notabiliter inquit Bal. in. c. ex rescripto. circa finem de iure iuran. Quē refert et sequit Feli. in. c. cū dilecta. col. penul. vsicu. Fallit octauo. de rescript. ¶ Bñ facit. Nā quāuis princeps alicui ex causa rem suā possit aufferre. vt voluit glo. in. l. Barbari⁹. in glo. penul. ff. de officio p̄toris Bar. in pbemio. ff. et in. l. penul. C. de fide instrumē. et baste fisca. li. x. doctores cōmuniter. in. l. rescripta. C. de precl. impera. offe. de quo latissime diri/ et quāplurimas auctoritates allegani. in tertia principali huius tractat⁹ dubitatione. Folio. xlij. nu. §§. cum alijs sequentibus. Tamen si causa predicta cessauerit: eandē rem domīo princeps restituere debet. vt notabiliter voluit Innocen. in. c. quia plerīq. de īmunitate ecclie. quē referūt et sequūtur Antho. Imola. et cōmu. doctores. in. c. q̄ in ecclesiarū. vbi p modernos maxime p Feli. in. x. col. de cōstitu. et Jasso. in. l. j. in. xiij. col. ff. de officio. ti⁹.

9 ¶Alibi etiã dicitur. Quod quamuis scholaris (qui librũ scribere promisit propter superuenientiam dignitatis et sic propter priuilegium superueniens / quia forte rector factus fuit) librum scribere nõ teneatur. vt notãt Jacobus butri. ⁊ doctores ĩ.l. quisquis C. de episco. et cleri. Tamen officio finito et dignitate cessante nihilominus operas prestare tenebitur. vt inquit Paul⁹ de castro. in.l. Nec patronis. C. de operis libertorũ. allegat in argumento. textum. in.l. plane. ff. eodem titulo. quem refert et sequitur Hip polytus de marsilijs alias similes auctoritates adducẽs: in sing. cviij. incipi. priuilegiuz.

10 ¶Hinc per plura consuluit Roma. in consilio. cccclix. incipi. In proposita consultatione. quod priuilegium ciuilitatis a senensibus / pisanis propter concordiam inter eos existentem concessum: rupta concordia ⁊ orta inter eos guerra cessare debet.

11 ¶Et ideo priuilegium filijs propter parentes concessum: mortuis parẽtibus non debet durare. vt voluit Glo. finalis. in.l. ij. et ibi doctores. C. de episco. ⁊ cleri. ¶Et priuilegium ob paupertatem concessum: superuenientibus diuitijs debet cessare. l. cura deficientium. ff. de mune. et bono.

13 ¶Et propterea dicitur. Quod si quis clericum actualiter degradatum percusserit: cum tunc clericus ordinem clericalem amiserit: ⁊ sui priuilegij causa cessauerit: nullatenus percutiens in canonem incidit. vt voluit glo. notabilis. in. c. accedens. l. Distinctio. et in. c. dictum. lxxxj. dist inct. quamuis secus esset / vbi verbaliter clericus degradatus extitisset. vt traditur per glo. et doctores in. c. degradatio. in verbo priuilegio. de penis. lib. vj. per Panor. ⁊ docto. in. c. penul. cum similibus de clericis coniuga.

14 ¶Et sicut cessante causa ꝓuilegij / cessat priuilegium. Ita cessante causa officij / cessare debet officium. l. tutelas. in principio / cuz similibus. ff. de capi. diminutione.

15 ¶Et cessante causa dilatiõis / cessare debet dilatio. l. a filia. ¶. Alumno. ff. ad trebellia. ⁊ notat glo. in. c. cupientes in verbo commode. de elect. libro. vj.

16 ¶Sic cessante causa absolutiõis / cessare debet et absolutio. l. si ate in principio. ff. de exceptio. rei iudica. l. qui cum herede et ibi notat Rayne de forinio. ff. de actio. ⁊ obliga.

17 ¶Et cessante causa condẽnationis / cessare debet condemnatio. vt in notabili casu tradit Bart. in.l. libertis quos. ¶. posthumis. ff. de alimen. et cibarijs lega. quem refert et sequitur. Jasson alias auctoritates referendo. in.l. prima. col. penultima in fine. ff. de in litem iuran. 18

¶Sic etiam videmus quod cessante causa compromissi / ipsum cessat compromissuz. vt in notabili casu tradit Bal. in.l. cui coniunctus. ¶. affinitates. ff. de postulã. Singulariter in quiens. Quod si vigore statuti / cause inter affines compromitti debent: tale statutum locũ non habebit: in eo qui olim affinis fuit: et filius affinitas postea cessauit. Ex quo infert / Fratrez cũ vxore fratris premortui (cũ et ipsa amplius affinis non dicatur) ad compromittendum cogi minime posse: quod in facti contingentia se inquit semel vidisse. 19

¶Sic cessante causa renunciatiõis: cessare debet renuntiatio. vt patet in renuntiatione sententie in compromisso facte: nam laudo nõ secuto / tales renuntiatio nocere non debet. vt notabiliter inquit Bal. in.l. si diuersa. Verticulo veniamus ad alias questiões quem ibi sequuntur doctores. C. de transactio. et voluit Jasson. in.l. sub pretextu. ia. prima. col. fi. in fine. eodem titulo. Alexan. in consilio. xxij. incipi. viso instrumento sindicatus. col. prima. Versic. moueor primo. volu. primo. Felin. in. c. cum olim. in fine de prescriptio. Bartholomeus socci. in.l. ã filius quipatri. col. xiij. in fine. ff. de vulgari ⁊ pupillari. Philip. decius. in consilio. iij. incipi. et diligenter. col. penul. volumi. primo. 20

¶Et ideo notabiliter dicebat Bal. in.l. pactũ qõ dotali. col. ij. in quarta questione quẽ ibi communiter sequuntur doctores. C. de collatio. Quod si filia propter fratres / heredi tati paterne renuntiauit: mortuis fratribus et sic causa renuntiationis cessante: renuntiatio sibi nõ nocebit. Quod ẽt voluit Roma. in.l. ã superstitis. ff. de acquirẽ here. Hemnianus. in. c. quamuis de pactis. li. vj. quos refert et sequitur Philippus decius in cõsilio. xxvj. incipi. et proteruni faculrate, colũ. prima. Col. primo. 21

¶Sic etiam cessante causa obligatiõis / cessare debet obligatio. l. repeti. ¶. rei mutuate ⁊. l. quid tamen. ff. quemadmoduz vsusfructus amittatur. l. ex conducto. ¶. si vis tempestatis. ff. locati. l. licia. in principio. ff. de annuis lega. l. Stichus nutricis. ¶. licia. ff. de alimen. ⁊ cibaria lega. l. forma. ¶. illã cũ similibus. ff. de censibus. ¶Per que iura notabiliter consuluit Roma. in consilio. cccxvij. incipi in proposito. Quod vbi populus superiori pro 22

Digitized by Google

tegenti terram cēsum soluere teneretur: Si postea terra illa demoliatur: et sic cēsus causa cesset atq; extinguatur: Amplius censum soluere populus non tenetur.

23 ¶ Hinc videm⁹: Quod cessante causa impedimenti frigiditatis seu impotentie/ que causa separationis matrimonij extitit: separatio ipsa cessare debet. de quo late per Hēricum boubic. in. c. fraternitatis. col. fi. de frigidis et maleficiatis.

24 ¶ Et cessante causa prohibitionis/ cessare debet prohibitio. vt in notabili casu consuluit Socci. in consilio. liij. incipi. consilijs nostris. col. v. vol. primo. Notabiliter inquiēs. Quod si testator alienationem rerum suarū prohibuerit: eo quia ad ticium post heredis mortem res suas peruenire voluit: si ticius ante heredem mortuus fuerit: cum tunc prohibitionis causa cessauerit: licite heres talia bona alienare poterit. quem refert et sequitur Hippolitus de marsilijs. in reperi. l. vnic. numero. xxv. C. de raptu virginū. p quo faciunt que doctores scribunt. in. l. filius fami. §. diui. vbi latissime scripsi. ff. de legatis primo: et quod tradit Bar. in. l. qui liberis. §. hec verba. in vltima. q̄. ff. de vulga. et pupi. substi. et quod notabiliter voluit Imola. in. l. siquis filium. §. in omni. in fine. ff. de acquiren. here. Cuius doctrinam admodū extollit et menti tenendam esse dixit Paulus de monte picho. in reperi. l. ticia cum testamento. §. fi. col. ix. ff. de lega. ij.

25 ¶ Sic etiam cessante causa legalitatis personarum/ cessare debet ipsa personarum legalitas et approbatio. vt in notabili casu tradunt Ange. Imola et Rapbael cumma. in. l.

26 finali. ff. de pretorijs stipu. Per que notabiliter dicebat Joannes crotus de monte ferrato. in reperi. l. nemo potest. col. xvij. Versiculo. Secundo fallit. ff. de lega. primo. Nō etsi vbi testator dicto omnem quantitatē pecunie quā sibi mutuo dederat leganit/ et de dicta quantitate eius simplici dicto stari voluit/ testatoris dispositioni standum esse videatur: vt notabiliter consuluit Bieran. plures auctoritates referens: in cōsilio. cxvj. incipi. Circa id quod querit. col. prima. vol.

27 ij. (Sicut et pactū quod vnius dicto stetur/ firmum validumq; reputatur: vt communiter concludunt doctores. in. l. prima. §. finali. ff. de verborum obliga. et in. c. veniens el primo de testib⁹.) Tamēsi legatarius etsi ille cuius dicto testatori stari placuit/ conditionem suam mutauerit: quia de bono malus et proprobus factus fuit: nullatenus illi⁹ dicto standum erit: cum iam legalitas in ipso legatario cessauerit: Propter quaz testatoz ad sic disponendum verisimiliter mot⁹ fuit. Argu. l. in confirmando. et. l. vtilitatem cum similibus. ff. de confirmando tutore. 28

¶ Sic cessante causa delegatiōis/ cessare debet delegatio. l. prima. vbi per glo. et doctores. ff. de officio eius.

¶ Et cessante contumacia/ cessare pro tempore futuro debet ꝛ pena. c. ex litteris. vbi late tradunt doctores. de constitutio. l. prima. §. iubet. Versiculo sed etsi quidem per contumaciam. ff. de collatio. bonorum. et notat Bal. in. l. prima. C. de postulan. 29

¶ Sic etiam cessante causa expulsionis/ cessare debet expulsio. vt ī notabili casu voluit glo. singularis. in. l. si duo. §. cuz inquilinus. In verbo dominum/ iuncto textu/ quā ibi notat et comendat Bart. ff. vti possidetis. Notabiliter inquiens. Quod licet conductor propter refectionis necessitatem a domo conducta per dominuz expelli possit. l. Edem cum similibus. C. locati. Tamen refecta domo/ et sic expulsiōis causa cessante/ in re locata restitui atq; reponi debet. Quā glo. pro singulari summis laudibus notat/ sequitur atq; comendat Roma. in singulari. ccxxxij. incipien. tu habes. et Franciscus cremēsis. In singulari. lxxj. Incipi. tu scis. quos refert et sequitur Hippolitus de marsilijs. in. l. etiam si redhibitus. circa finem. ff. de questio. 30

¶ Et cessante causa exhibitionis/ cessare debet exhibitio. vt in notabili casu tradit Bonifacius de vitalinis. in Clementi. vnica. col. vj. versi. nota vigesimosecūdo. de vsur. 31

¶ Sic cessante causa suspitionis/ cessare debet suspitio. vt notat speculator. in titulo de iudice delega. §. superest. col. iiij. Versiculo. quid si sit socius in eadem domo. vbi notabiliter inquit. Quod etsi vbi socius in iudicem datus fuerit/ societate durante. (propter quandam inter socios fraternitatē contractam. l. veruz. in principio. ff. pro socio.) Justa ipsum iudicem recusandi causa exiterit: vt tradūt doctores. in. l. apertissimi. C. de iudicijs. et in. c. cuz. R. canonicus. de officio. delega. Hoc tamen locuz non habebit: vbi ipsa societas/ et sic suspitionis causa cessauerit: quia tunc societate finita/ olim socio in iudicem dari poterit. Quod dictuz refert et sequitur Alberi. de rosa. in. l. cui eoruz. §. affinitates. ff. de postulan. Vbi etiaz tractat 32

Digitized by Google

Ari et quando famulus et domesticus finita et cessante domesticitate testificare poterit. de quo per Lynū. Bar. et doctores. in. l. prima. §. Idem numio. vbi moderni plures referunt auctoritates. ff. de questio. per doctores. in. c. in litteris. cum similibus de testibus.

33 ¶Et cessante causa repulsionis/ cessare debet repulsio. clementi. cum a repulsione. de appellatio.

¶Si enim in predictis et aliis similibus casib⁹ cessatio cause facit cessare dispositionē: pari modo cessatio cause i casu nostro faciet cessare dispensationem.

SEd predictis non obstantibus que in veritate non obstant: Contrariam sententiam/ Cōtrariamq; opinionem Innocentissime cessat existimo veriorem. Nam cuz Sanctissimus dominus Julius secundus non propter pacem inter catholicuz nostre Hispanie et Serenissimum Anglie reges fiendam nouiterq; firmādam/ nec propter bellum tunc aliquod euellendum/ sedandū atq; extinguendum dispensauerit: Sed (vt in quinta principali diximus dubitatione) propter Jam firmatam pacem. vt ꝛ ipsa inter predictos Serenissimos domios reges diutius conseruaretur: et futuris scandalis atq; periculis/ bellis ac christianorū dissentionibus obuiaretur: dispensationem predictam concesserit: Nullatenus causam predictam cessare dici poterit. Cum et tunc/ tam supplicationis/ ꝙ concessionis dispensationis tempore/ ꝙ etiam tempore contracti matrimonij/ Quinimmo et semper vsq; in hodiernum diem eadem cōseruationis pacis et amicitie causa fuerit atq; duraverit. Intererat enim non solum regib⁹ predictis/ et regnorum successoribus/ eorumq; regnicolis/ sed etiā toti christianitati/ quod par inter ipsos principes firmaretur: et sic firmata diutius conseruaretur. Et ideo cuz ob Serenissimorum dominorum modernorum regum atq; regnorum trāquilitatē/ regnicolarumq; et totius christianitatis bonum/ comodum et vtilitatē/ pax ipsa firmata fuerit: Per predecessorum suorum mortem cessare minime potuit. Si enim ratio ꝛ causa pacis conseruande predicta (que tunc militabat et hodie militat) nūquaz cessauit: nec eius effectus et sic dispensatio que propter causam predictam cōcessa fuit: nec matrimonium inde secutum cessare atq; invalidari potuit/ nec debuit.

¶Quinimmo ꝛ si causa conservationis pacis et amicitie predicta cessasset: adhuc eius effectus et sic dispensatio ac omne inde secutum/ cessare minime potuisset. Nam cū nō solum causa illa conseruationis pacis ꝛ amicitie que in dispensatione exprimitur: Sed etiam personarum et sic predictorum reguz prerrogatiua/ que per se sufficiēs ꝛ iusta dispensandi causa erat: vt in quinta principali diximus dubitatione: Summum pontificē ad dispensationem predictam concedendā induxerit: nequaq; propter huius cause defectum siue cessationem/ dispēsatio semel cō cessa cessare potuit. Quandocūq; enim aliquid ex duplici causa conceditur: licet altera ex causis defecerit: nihilomin⁹ ex altera causa concessio validatur et sustinetur. vt notabiliter inquit Bar. in. l. Si ventri. §. primo. post glosam ibi. ff. de priuilegijs creditoruz. quem refert et sequitur Jasson/ alia similia adducens. in. l. dedi. In principio. in prima col. ff. de ꝙditio. causa data/ causa nō secuta. 34

PRetrea Quamuis cause omnes dispensationis predicte cessasse diceretur: cum causarum reliquie in casu nostro remaneant: Nullatenus cessantib⁹ causis/ effectus cessare videretur. vt tradunt Dinus et Joannes andre. in. c. decet. de regulis iuris. Ange ꝛ docto. in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. Joannes de anania in consilio vltimo. incipi. circa dubiuz ꝛ Bartholomeus socci. In cōsilio. lxxxiij. incipi. accuratissime. col. iiij. vol. iij. 35

¶Et ideo dici solet: quod quamuis clericꝰ actualiter degradatus vt superius diximꝰ clericale priuilegium amittat: Tamen cum in eo adhuc reliquie remaneant: et ordinem quo ad characterem retineat: corpus christi conficit si celebrat. vt voluit Host. quam ibi communiter doctores sequuntur. in. c. ij. de clerico excommuni. et in. c. ij. in verbo presumpsit. de clerico non ordinato ministrante. cuius opinionem tanq; communem tam theologorum ꝙ canonistarum tenuit Cardinalis et ibi cōmuniter doctores. in. c. Recedens col. ij. l. distin. Secutus opinionem Joannis. xx. q. prima. in summa. 36

¶Bene facit tex. singularis. in. l. ij. ibi in memoriā prioris dignitatis. ff. de decurio. Ubi ille qui semel decurio fuit: licet postea decurio esse desinat: et causa sui priuilegij cesset: Tamen in prestine dignitatis memoriam 37

Digitized by Google

torqueri non debet. Ad idem est rex. in.l.si quis decurio. C.de falsis.et in.l.nihil.C.de questio.et tradit late Hippolitus de marsilijs.in.l.edictum.col.fi.et.l.et libero.in principio.colūna.ij.eodem titulo. ⁊ in singulari suo.cvij.incipi.priuilegium.et singu.clxxix. incipi.viget. Quod etiam de aduocato qui aduocationis officiū deposuit dici debet. Nam ⁊ ipse non est torquendus :sed ad eū vt ad egregiam personam tanq̄ si dignitatē habuerit/ullamq; non amiserit/Juramētū est remittēdum.vt voluit Bar.in.l.prima. per illum textum. C.de aduocatis diuersorum.iudi.

C Ille enim qui semel obtinuit dignitatez: semper in prioris dignitatis memoriam/reuerentiaz/honorem/retinet et auctoritatez. vt inquit Specu.in titulo.delega.§ finitur.in fine.per textum.in.l.vnica.C.de comitibus qui prouincias regunt.libro.xij. vbi comes depositō gubernationis officio: vicarie dignitatis fungitur priuilegio.

C Et ideo qui semel abbas fuit: officio deposito/cū adhuc reliquie remanēāt: primū locum et in conuentu et in choro post Abbatem obtinet.vt inquiunt Joannes de lignano.et Joannes de imola.in Clementi. Pe in agro col.xiij.in fine.de statu monachorum. C Idcirco notabiliter dicebat Bal. in.l.data opera col.xj.versi.de eo qui se asserit comitem sacri palatij.C.qui accusare nō possunt. Quod quātus vbi quis instrumētum falsum tanq̄ notarius fecerit: cum nunq̄ notarius creatus extiterit:pena mortis puniri debeat: Tamē si quis aliquando notarius fuerit:et post priuationem suam/quia forte officio priuatus extitit/instrumentum fecerit: Nullatenus pena mortis(cū adhuc officii reliquie in eo remanēāt. et primordio vtentis iuuetur)puniri poterit: Sed extraordinario arbitrio iudicis puniri debebit.quez refert et sequitur Joannes de anania.in.c. Peccatum.in fine.de crimine falsi. Felin.in.c. que in ecclesiarum.col.xxviij. Versicu. Fallit quinto.de constitu. et in.c. super litteris. colu.vij.in fine.de rescriptis.et Jason in.l. per scripturā.col.penul.C.si cōtra ius vel vtilitē publi. Nō voluit etiā idē Bal.in.l.si ea de cetero.C.eodē que duc.li.xj.quē refert ⁊ sequit Hippolitus de marsilijs.in.l.eiusdem. In principio.vbi alia similia adducit.ff.ad legē corne.de falsarijs/pro quibus faciūt que prēdicti moderni in locis prime allegatis scribūt. Et que scribit.Felin.in.c. Sedeo. vbi p Barba.in.v.col.et in.c.cum te.in nona.col. Versiculo.in fidelitas.de rescriptis.

Preterea cuz Serenissimi domini Henrici et Catherine Anglie reges/predicte dispensationis vigore/sponsalia inter se per verba de presenti contraxerint:et matrimonium postea cōsumauerint: Quinimmo cum iam inter eos contracta sponsalia per dispensationem predictam approbata et confirmata fuerint:Sicq; dispensationez ad suum effectū perduxerint:Quātis post ea dispensationis causa cessauerit: non propterea dispēsatio que iam suū sortita fuit effectum cessare potuit nec debuit. Vulgatissima enim regula est:quod vbi effectus est cōsumatus: nunq̄ cessante causa dispositiōis/cessat effectus ex dispositione causatus et effectuatus.vt probat tex.in.l.patre furioso. ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris.et in.l. si cognatis.ff.de reb⁹ dubijs.et in.l.fi.ff.Unde liberi.Facit tex.in.l.qui res.in.§ Areaz. ff.de solutio.et notat Bar.in.l.tricia.§.Imperator. Versiculo.pone quod filij.ff.delega.ij.doctores communiter. in.d.l.generaliter.C.de episco.et clericis.et in.d.c.cum cessante.de appellatio.

C Quod precipue in dispensationibus procedere videtur: Nam cessante causa dispensationis/non cessat dispensatio q̄ semel suū sortita est effectū.vt est textus apertus.in.c. ex tua. et ibi communiter tenent doctores. de filijs presbi.et voluit Specu.in titulo.de dispensa.§.postremo. in fina.col. Oldra.in consilio.clviij.incipi.factū tale est. in.ij.col. doctores communiter.in.c.quod pro remedio.prima.q.vij. In tantum quod si dispēsatio postq̄ suuz sortita est effectū expresse revocaretur:nunq̄ effectus Jam virtute dispensationis productus invalidaretur.vt notabiliter voluit Lapus. Allega.ccxv.incipi.factum super quo queritur.in finali.col. C Et ideo notabiliter dicebat Bart.in.l.si cum dotem.§.si maritus.quem ibi Paulus de castro Et communiter doctores sequūtur.ff.soluto matrimonio. Quod si alicui immunitas ⁊ munera personalibus propter aliquam veram causam concedatur:quamuis postea causa cesset:non propter ea immunitas ipsa extinguitur et annullatur. quod etiā voluit Alberi quē ibi sequuntur Imola et Alexand.in.l.ij.in principio.ff de excusatio.tuto. Idem Alberi.in.l.decet.et ibi Philippus decius.de regulis iuris.ff.

Digitized by Google

Bal. in consilio. cxvij. incipi. verba dominj. vol. primo. Joānes andre. in. c. decet. et ibidem bal. in eius additio. de regulis iuris in vi. Joānes de anania in consilio. cv. incipi. circa dubium oblatum. Joānes de immola. in consilio. lxxvij. incipi. Visis ac ponderatis. Quā opinionem latissime disputat/ Sequitur et approbat Jason. illam cōmunem esse inquiens. in. l. sciendum qui fundum. ff. qui satisda cogantur: et Philippus decius. in consilio. xxiij. incipi. et pro uirili. vol. primo.

45 ¶ Alibi dicebat Cyn⁹ et Ange. i. auct. matri et auie. C. quando mulier officio tutele fungatur. Quod si mater que filiorum tutrix erat/ propter secundas Nuptias ad quas trāsierat/ filiorū tutela priuata fuerit: Quāuis Postea matrimoniū secundū per mortem secundi viri extincti atq; solutum extiterit: et sic priuationis causa cessauerit: nulla tenus mater filiorum tutelam reassumere poterit: cum semel causa predicta suum effectum produxerit. Idem voluit bal. in auie. sacramentum. in fine. eodem titulo.

46 ¶ Benefacit quod notabiliter voluit idem bal. in. l. imperialis. in principio. in finalibus verbis. C. de nuptijs. singulariter inquiēs. Quod si mater/ cum filiorum tutrix esset et se velle nubere asseruisset: et propterea alium tutorez filijs dari fecisset: Nequaq; postea etiā si a nubēdi proposito destitisset: et nubere noluisset: filiorū tutelam reassumere posset. Quod voluit idem bal. in. l. cum ancillis. C de incestis nup. ⁊ in. l. omnem. col. prima. C ad tertullianum.

47 ¶ Et ideo dici solet. Quod si propter viri paupertatem/ ad inopiam vegere incipientis/ uxor sibi dotem consignari fecerit: quauis postea maritus dives factus fuerit: ⁊ sic consignationis causa cessauerit: nō propterea consignatio semel facta cessare debuit: vt voluit glo. singularis. in. l. Ubi adhuc. in verbo abunatur. quam ibi Cynus et communiter doctores sequuntur. C. de iure dotiū. idē voluit Bar. Imola. Alex. ⁊ cōmuniter omnes in. l. si constante in finali. col. in nona. q. ff. soluto matrimo. Idē bar. et paulus decas. in. l. pluribus et si placeat. ff. de verborum obliga. Ange. in. illud quoq; in auie. de equalitate dotiū. colla. vii. Joānes Andre. Antho. Cardina. Petr⁹ ō anchara ⁊ moderni. in. c. p vkas. vbi Joannes lupus de palacioserubios. in sua rapeti. folio. lx. col. prima. vbi. amplissimis quarto/ pm meā impressionē alias refert auctoritates. de donatio. inter virum et vxorem.

¶ Et propterea dicebat bal. i. l. si pater. col. v. in. fi. oppositione. C. de institutio. et sub sti. subcōdi. factis. Nōlicet cessāte causa nullitatis / debeat cessare nullitas: Illud est verū in nullitatibus consumandis/ non autē in nullitatibus consumatis. 48

¶ Pro quibus faciunt quamplurima alia similia que in proposito adduci poterant: et causa brevitatis omittimus: que refert/ ponit/ ⁊ cumulat Jason post alios. in. l. siquis heredem. C. de institu. et fusti. sub conditione factis. et que tradit Alexan. in consilio. cxcviij. incipi. redemptoris. vol. vj. et in cōsilio. xcv. incipi. requisitus super dispēsatione. col. fi. verticulo. Circa secundum. vol. vij. et Barba. in. c. ex tenore. post bal. ⁊ doctores ibi. de Rescriptis.

¶ Et facit etiā illa vulgatissima et approbatissima regula tradita per bal. et doc. in. l. generaliter. col. ij. et. iij. C. de episco. et cle. scilicet. Quod vbi causa certo tempore esse debet: sufficit qō illo tēpore causa adfuit: quāuis postea cesset, quē refert ⁊ sequitur Jasō in. l. sciēdū si fundū. circa finē. ff. qui satis cogantur. Et in notabili casu tradit ibi de Rota. in decisione. cxxij. incipi. Nota quod vbi aliqs canonicus: sub Rubrica de executoribus. in decisionibus Antiquis. 49

¶ Cum enim spōsalia Immo ⁊ matrimoniū legitime inter predictos serenissimos reges cōtracta ⁊ dispensationis virtute atq; vigore cōsumata fuerint: nullatenus per cessationē cause rescindi/ retractari/ anullari/ seu invalidari poterūt/ precipue cū niquā vt diximus dispēsationis cause cessauerint. Non enim debet/ quod a principio rite et legitime actum est: et posterioui eventu retractari: vt inquit. tex. in. l. si vt proponis. C. de confirmā. tutore. ⁊ in. l. sancimus. cū similibus. de administratio. tutorum. 50

Non obstant que in oppositū superius adduximus et allegauimus. Nā quamuis verū sit: quod cessante causa finali cuiuscunq; dispositionis: cessare debet effectus et dispositio. Illud nō procedit nec locū habet: vbi effectus vt in casu nostro consumatus esset: vel vbi reliquie cause finalis vt diximus remanerent.

Ex quibus oībus invictissime Cesar cōcludendū esse cēseo. Quod quāuis dispensationis causa cessauerit: Non propterea dispensatio ipsa cessare potuit nec debuit.

Digitized by Google

¶ Sequitur Octaua principalis dubitatio scilicet An ad dispensationem predictam obtinendam speciale mandatum requiratur.

QUātū ad istā octauā principalē dubitationē videbat inuictissime Cesar ꝓmo aspectu fore dicēdum: Speciale mandatum ad dispēsationem impetrandam et obtinendam semper fuisse ⁊ esse necessariū. Ut probat textus notabilis in.c. Innotuit circa finem: de electio. Per quem textū/ita expresse hoc ibi tenent et firmant. Panor. Antho. de butrio ⁊. Petrus de Ancharra. post alios. de electio. Idem panor. post bostien. in.c. suscitata. vbi idem tenet Cardinalis. cos. is. in septima oppositione in fine. de integrū restitu. Speculator in titulo ō ꝓ curatore. §. primo. col. v. ꝑ siculo. vigesimo primo. et versicu. vigesimo quarto. quē ibi sequitur, Bal. in et⁹ additio. et in titulo de electione. §. superius. col. iij. versicu. licet aūt et voluit. Bal. in. l. illud. §. si talis. ī pncipio. ff. de minoribus. quem refert ⁊ sequitur Anthonius consetus in suis singu. in verbo mādatum. in singulari. incipl. in impetrāda dispensatione.

¶ Hinc est quod in generali mandato ⁊ commissione nunq̄ dispensadi facultas venit. vt Guiliel. inquit in clementina prima circa finem glose magne. de officio vicarij. quez refert et sequitur Hemitta. in cōsilio. xxx viij. incipl. ꝓ clariori decisiōe. col. penul. in prīcipio. Adeo quod legatus/virtute generalis mandati nisi in casibus sibi a iure permissis dispensare minime poterit. Ut communiter concludunt Cardina. et docto. in. c. q̄ de causa. post glosam ibi. ij. q. liij. et voluit. Joannes Andre. in additio. ad specu. in titulo de dispensa. §. consequenter. ꝑ siculo generaliter autez. in additione incipl. potestas et ita intelligi debet quod idē specu. inquit in titulo delegato. §. nunc ostēdendum. col. penul. in fine. Ꝓ quibus facit textus in. c. si episcopus. quem ibi notat dominicus. de preben. libro. vj. Ubi in generali mandato alicui facto/nullatenus talis potestas sibi cōcessa videtur: vt actum faciat/quia iure cōmuni prohibetur. Sed cum dispensatio iuris communis sit relaxatio. c. requisitis. §. nisi rigor. et ibi glo. et doctores notāt. prima q. vij. mento ad dispensandum non sufficit generalis comissio.

¶ Preterea accedat. Nam si ad matrimonium et sponsalia contrahendum/speciale mandatum exigitur. c. ſ finali vbi communiter hoc notāt doctores. de procura. libro. vj. Parimodo ad dispēsationē ꝓ matrimonio et sponsalibus contrahendis impetrandam ⁊ obtinendam/speciale mandatuz requiri debet. Quod enī de actu seu re aliqua iudicatur: et ō bis per que peruenitur ad actum iudicandum esse nō dubitatur. l. prima. §. vsus fructus. ff. si vsus fructus petatur. l. Binas edes. ff. de seruitu. vrbanorum predi. l. Item sic. §. qui habet haustum: et. l. quintus mutius. ff. ō seruitu. rusti. predi. l. siquis sepulchruz in principio. ff. de religio. et sumptibus fune. l. oratio cum similibus que superius in sexta principali dubitatione numero. 17 adduximus. ff. de sponsa.

PRedictis tamen inuictissime Cesar minime obstantibus/Contrariam sententiam eristimo veriorem. Vulgatissima enim atq̄ indubitatissima est omnium scribentium conclusi: Ad quam cūq̄ gratiam seu beneficium impetrandum/nullatenus speciale mandatum esse necessarium: vt voluit. glo. notabilis quaz ibi communiter sequūtur doctores in. c. Ad aures. et in. c. Mō nulli. §. sunt etiaſ. ō reſcriptis. vbiſ ell. in. ix. col (post Ludouicū Roma. quem ipse refert) idem inquit esse ad immunitatem et priuilegium obtinendum. ¶ Benefaciunt que tradūt Bar. ⁊ communiter doctores in l. ſi. ff. de constitutio. principum. et in. l. qui absenti. ff. de acquiren. posse et in. c. iſ. de cōstitutio. et in. c. ſi tibi absenti. et in quaz plurimis aliis locis de preēb. libro. vj. inquibꝰ cōmuniter concluditur: Posse beneficiuz/priuilegiuz/atq̄ dispensationem/absq̄ mādato ⁊ voluntate illius in cuius fauorem impetratur ⁊ obtineturi/mpetrari ⁊ obtineri. Non enim in dictis locis An beneficium/dispēsatio/seu priuilegium a principe alicui ignoranti concessuz/suū a tempore cōcessionis vel fiēte sortiri debeat effectū/in dubiū

Digitized by Google

doctores adducerent: nisi dispensationem/ beneficium/seu priuilegium/ab amico vel quocunq; alio impetrari posse/pro certo et indubitato tenerent. Facit etiã tex. in.c. accedens. et que ibi tradunt doctores. de preben. et in. l. penul. et finali. ff. de cadauer. Punitorum. Vbi etsi beneficiuz sepulture sit damnatis a principe concedendum: quilibet admittitur ad tale sepulture beneficiuz Impetrandum et obtinendum.

¶ Hinc videmus/ Quod ad Impetrãdũ a principe relegationis restitutionem: nullã specialem exigimus commissionem. vt est. textus valde singularis. in. l. quidam relegatus. in principio. ff. de rebus dubijs. quemadmodum extollit atq; cõmendat. Bal. in. d. c. ad aures. et ibi. Barba. in. iiij. col. de rescriptis. Per quem textum notabiliter ibi in quarto notabili Bartholomeus dicebat Soccin⁹. Quod vbi per beneficium quod alicui conceditur/ nihil de nouo sibi confertur neq; acquiritur: sed eius tantum Impedimentum atq; obstaculum tollitur: et ipse in pristinum statum reducitur: Nullatenus illius mandatum ad tale beneficium obtinẽdum requiritur. Per quod dicendũ videtur: quod cum ex dispẽsatione predicta/ nullum de nouo comodũ. Serenissimis dominis Anglie regibus conferatur: sed impedimẽtum tantum quod inter ipsos erat remoueatur: et ad pristinum statum res ipsa reducatur: nullatenus ad talem dispensationem obtinendam speciale eorum mandatum desideratur. Vbicunq; enim non patrimoniũ sed personarum status consideratur: recte secundum Paulũ de Castro ibi a quocũq; tale rescriptum/ dispẽsatio/seu priuilegium statum persone concernens impetratur.

Non obstant illa que in oppositum superius adduximus: signanter textus in quo doctores se fũdãt. in. c. Innotuit. Circa finem. de electione. Quia ibi/ non ad petendam dispensationem/ sed ad petendam solummodo electionis nulliter facte confirmationem/ nuncij atq; procuratores illi vt aperte textus inquit/ a capitulo destinati fuerunt. Et ideo Capituli nomine pro dispensatione qui non dispensationem/ sed confirmationem tantuz desiderabant/ supplicare minime potuerũt. Quãuis inquiens textus post cassationẽ huiusmodi nobis fuerit supplicatum: vt dignaremur cum eo misericorditer dispensare: supplicationez huiusmodi que nomine Capituli non fiebat: (id est quã capitulum facere non intendebat) cum non ad postulandam dispensationem/ sed ad petendam confirmationem ipsius fuerint nuncij destinati: ad presens non duximus admittendam. Sunt enim fines mandati diligenter a procuratore custodiendi. c. cum dilecta de rescriptis. c. per tuas. de arbitris. c. porro de priuilegijs. l. diligenter cum similibus. ff. mandati. Qui cum ad ea dumtaxat (que in mandato expressa sunt) constitutus videatur: vt est textus notabilis quem ibi vnicuz et singularez dixit Cardinalis. in. c. cũ olim vbi. Barba. in. v. et. vj. col. illum ad nõnullas notabiles questiones inducit. de officio delegati: Si aliud procurator atẽtauerit/ quã quod in mãdato sibi comissum fuerit: id nulluz inualidũq; erit. vt pbat textus. in. l. Itez eorum. § sed si Ita. vbi hoc. Bar. et doctores notant. ff. quod cuiusq; vniuersitatis.

¶ Et ideo dici solet/ qõ si procurator ad acceptandum beneficium vigore vnius gratie mandatum habuisset: illud ex alia gratia acceptare minime potuisset. vt notabiliter cõsuluit. Roma. in consilio. cclvj. incipi. ap. probo Sententias. quem refert ⁊ sequitur Jasson. in. l. si procurator. col. prima in principio. C. ỗ procura. Quia igitur procurator limitate ad vnũ tantũ articulum Hoc est ad electionis confirmationez petendam/ q̃ est de iustitia/ in casu dicti. c. Innotuit costitutus fuit: nullatenus prodispensatione que est de gratia/ Et sic pro alio articulo in mandatis non expresso supplicare potuit.

Vel aliter et secundo dici potest: Quod ille textus et doctorũ auctoritates superius adducte dicentium atq; affirmantium ad impetrandam dispensationẽ speciale mãdatum esse necessarium: procedant et locuz habeãt: vbi quis nomine alterius tãq; eius procurator dictam dispensationem peteret: et in procuratorio mãdato se fundaret. Quo casu cum a procuratore/ id nomie procuratorio petatur: nimirum Si tũc speciale mãdatum ad id petendum et obtinendũ exigatur. Sed vbi quis absq; mãdato ppter amicitiam vel alias/ dispensationez pro amico vel quocunq; alio impetrare voluisset: fine dubio eius impetratio atq; dispensationis concessio vt superiꝰ diximꝰ valuisset. Que ex specialis mandati defectu vitiari/ Infringi/ seu anullari minime potuisset.

¶ Sic in simili scriptum/ decisumq; fuisse reperimus. Nam quamuis ad impetrãdã et relaxationem a carceribus obtinendam

speciale mandatum requiratur: vt est textus singularis. in l. Pomponius. in principio. per quem hoc communiter tenent et firmāt doctores. ff. de procura. ¶ Et si Romanus in consilio. cclij. incipi. spectabiles domini infine. aliter et male salua eius pace loqui videatur: ¶ Illud tamen procedit et locum habet: quando procuratorio nomine relaxationis beneficium impetratur. Vbi vero non per procuratorem nec procuratorio nomine talis relaxatio impetraretur: minime tunc speciale mandatum ad relaxationem predictaz impetrādam et obtinendam exigeretur. vt notabiliter sic declarando atq; distinguendo cōsuluit Bartolus. in cōsilio. lxxxiij. incipi. in causa Stacij. quem refert et sequitur Ludouicus Romanus in singulari. cccixxxvij. incipi. ad petendum. Helius de sancto Geminiano. in tractatu bannitoz/ In secunda parte secūdi temporis. q. lxviij. Socci. in cōsilio. cxx. incipi. cum in presenti. col. iij. versiculo secundo. vol. primo. Joannes baptista cacialup. in tractatu de debitore suspecto et fugitivo. in decima tertia Questione. Franciscus de arectio. in capitulo. primo. columna. vj. et ibi Feli. in quinta. et Philippus decius. in decima colūna. de iudicijs.

¶ Quorum ratio hec esse potest. Nam eo ipoquod quis in casibus supradictis/ aliisq; similibus procuratorio nomine dispensationem seu a carceribus relaxationem petit: se ipsum a legis prouisione alienum facit: et prouisioni dominis se summittit. l. maritus. cum similibus. C. de procura.

¶ Per quam rationez notabiliter dicebat Baldus. in dicto. c. Nonnulli. col. ij. versiculo. Nota quod si quis impetrat tanq; procurator. quem ibi communiter doctores sequuntur. de rescriptis. Quod quamuis cōiuncta persona rescriptū ad lites absq; speciali mādato in casu illius textus impetrare potuerit etsi contrarium in alijs casibus speciale mādatū requirentibus statutum fuerit: Illud est verum / vbi coniunctus hoc tanq; coniuncta persona/ et non tanq; procurator fecerit. Alias autē si non tanq; coniunctus sed tanq; procurator talem rescripti impetrationem fecisset: fine dubio inualida atq; nulla illius impetratio absq; speciali mandato fuisset.

¶ Alibi singulariter dicebat idem. Bal. in l. prima. col. prima/ in fine. versiculo. viterius oppono. quē ibi sequitur Salice. C. de procura. Quod quamuis coniunctus pro coniuncto cum cautione rati quando non est dubium de mandato/ regulariter admittatur: Illud procedit si coniunctorio et non procuratorio nomine/ id a cōiūcto petatur. Alias autem nisi in dubium mādatum deducatur: illius persona per cautionem rati non legitimatur. cuius etiam doctrinaz refert et sequitur. Aleran. in l. exigendi. col. iij. versiculo. vltimo fallit. eodem titulo. Pro quibus facit quod idem. Bal. scribit i. c. exparte decani. col. iij. versiculo. sed quid si coniuncta persona. de rescriptis. Et quod tradit Ludo. Roma. in consilio. ccccxlvj. incipi. primus. proposite consultationis articulus. ꝛc.

¶ Preterea dato et non concesso/ quod regulariter et indistincte ad petendam dispensationem speciale mandatum exigeretur: nō propterea dispēsatio in casu nostro serenissimis dominis Anglie regibus concessa/ ex specialis mādati defectu inualidaretur. Nā cum summus pontifex (cuius in hoc assertioni vt in sequenti proxima dubitatione dicemus est standum: (in dicta dispensatione referat/ asserat/ et affirmet/ Petitionē sibi pro parte dictorum Serenissimorum regum oblatam extitisse: Sine dubio credendum et presumēdum est: omnia necessaria ad predictam dispensationem petendam et obtinēdam precessisse.

¶ Potuerunt enim Serenissimi domini Anglie reges predicti (Vt Lapus allegatione. lxxxix. incipi. in dei nomine. sub titulo/ de rerum permūta. col. vij. scribit. (per seipsos vel per eorum litteras hec summo pontifici significasse: et eidem pro dispensatione predicta supplicasse. Vel per parētes qui eo tēpore viuebant dispensationem predictam impetrasse.

¶ Possunt enī Parētes ꝛ quicūq; alij legitimam administrationē habentes/ Vt sunt tutores/ curatores/ regni gubernatores/ et similes (absq; speciali filiorum seu pupillorum suorum mandato/ dispēsationem/ et in integrum restitutionem/ necnon alia ad que speciale mandatum exigitur/ petere: et pro eisdem supplicare. vt probat textus notabilis in. c. nonnulli. §. sunt et alij. in fine. et in dicto capitulo. ex parte. et vbiq; Doctores de rescriptis. Innocen. Panor. et omnes in capitulo. suscitata. et in capitulo. constitutus. de in integrum restitutio. Bartolus et Doctores in lege. Patri pro filio. in principio. ff. de minoribus.

71 ¶ Et ideo quamuis ad faciendam pacem speciale mandatum requiratur: vt tradit speculi. in titulo de tregua et pace. §. Hoc quoq; et ibi Baldus. in eius additio. Et Ludouicus Roma. in singulari. cccclx. incipi. nunquid. Recte tamen a tutoribus cum occisoribus patris pupilli/ pariphsa tractatur atq; firmatur. vt inquiunt Jacobus butri. Bal. Salice. et doctores. in. l. pactus curatoris. C de pactis.

72 ¶ Et quamuis procurator sine speciali domini mandato sponsalia vt diximus nō posit firmare: potest tamen pater absq; speciali filij mandato talia pro filio spōsalia celebrare. l. in potestate. et. l. sed ea que patris. ff. de sponsa. c. Honorantur. xxxii. q. iij. c. finali. §. finali. de desponsa. impube. libro. vi.

¶ Si enim pater sponsalia pro filijs potest contractare: multo fortius/ multoq; melius atq; facilius poterit/ pro sponsalibus a filijs contractandis/ dispensationem impetrare. sicut et inscientem et ignorantem filiū prout in secta principali diximus dubitatione. Potuit legitimare: et pro legitimatione obtinenda supplicare.

¶ Quinimmo posito quod nec per seipsos nec p eos parentes/ alioscq; legitimos administratores/ sed per procuratorē speciale mādatum non habentem (Casu quo speciale mandatū requireretur) Serenissimi domini reges predicti hec summo pontifici supplicauerint. Et quo tamen spōsalia atq; matrimoniū interse postea contraxerunt eo ipso Dispensationem predictam sic per procuratorem obtentam ratificauerunt/ laudauerunt/ et approbauerunt: Quaz validaz atq; firmam esse/ iura nostra censuerunt.

73 ¶ Ubicunq; enim/ ad aliquid faciendum/ speciale mandatum exigitur: et si contrafiat/ actus anullatur: Si dominꝰ postea expresse vel tacite procuratoris factum ratum habuerit: semper factum illud/ firmum atq; validum erit. Ut est textus apertus. in. l. mandato. ff. de procura. et in. c. contingit. de translatio. et in. c. per tuas. cum similibus. vbi hoc notat glo. in verbo ratum. de Arbitris. Et tenēt doctores/ Archidia. Dominicꝰ. Pobilippus fran. et alij. in. c. qui ad agendum. in principio. de procura. libro. vi.

74 ¶ Benefacit/ Nam quamuis ad prorogandam iurisdictionem speciale mandatum requiratur (quia per procuratorez etiam generale mandatum habentem/ alicui tribuitis iurisdictio non prorogatur: vt Innocen. et doctores concludunt. in. c. de causis. de officio delega. et in. c. cum olim el primo. eodez titulo. Guido papa. i. q. cclxxv. incipi. Iuuto. et. q. ccccl xij. incipi. Utrū (Tamē si ipsa te ac patrē domino talis prorogatio a procuratore speciale mandatum non habente facta fuerit: sine dubio valida atq; firma erit: vt doctores in dictis locis scribunt. et volat Feli. in. c. p. et. g. col. penul. in fine. de officio. delega. Et expredictis satis ad alia in oppositum superius adducta responsum fuisse videtur.

EX quibus omnibꝰ inuictissime Cesar apertissime patet: speciale mandatum/ ad impetrandam pro matrimonio cōtrahēdo dispēsationem/ minime necessariū fuisse. Quod et Romanaz curiam quotidie reperimus obseruasse. Et propterea dicendū est dispensationem predictam serenissimis dominis Anglie regibus a sanctissimo domino Julio secūdo concessam/ ex specialis mādati defectu minime vitiari potuisse: sed imo validam firmāq; extitisse: sicq; extimo tenendum/ sequendum/ affirmandum atq; concludendum esse.

Digitized by Google

¶ Sequitur Nona principalis dubitatio scilicet

An summi pontificis assertioni atq; Narrationi/pro parte dictorum Serenissimorum Regum id supplicatum fuisse dicētis/sit standum: taliter quod mādatum precessisse presumamus: et onus probandi oppositum/ in serenissimum dominum regē contrarium asserentem transferamus.

Si hec Nona principalis dubitatio minime ad casū nr̄m necessaria videat: cū ad dispensationē petēdā atq; obtinēdā nec speciale nec generale mādatū (vt In proxima diximus dubitatione) requiratur: Attamē si verū esset/qđ adhec mādatū speciale req̄reret: Nullaten⁹ propt̄ hoc qđ summus pōtifex asserat et affirmet: p parte dictorum serenissimorum Regum id sibi supplicatum fuisse: mandatum precessisse presumeretur: Nec tunc summi pontificis assertioni atq; narrationi super his/standuz esse videretur. Adeo enim mandatum in rebus per aliquem nomine alterius agendis seu exercendis exigitur: quod ex lōgitudine temporis etiam ex mille annorū diuturnitate nunq̄ interuenisse presumitur. vt notabiliter inquit. Bal. i. l. prima. in prima. col. quē ibi sequitur Salice. C. de rebus alienis nō alienan. et in. l. ij. C. si ex falsis instrumē. quē refert et sequitur. Alexan. in. l. qui in aliena. in principio. ff. de acquiren. here. Idem Alexan. in. l. sciendum. col. iiij. vesiculo. vnum tamen sciatis. ff. de verborum obligationi. et in consilio. primo. incipi. ponderatis. vol. iiij. ⁊ consilio. xxxv. incipi. consideratis bis. col. p̄ma. vol. vij. Feli. in. c. sicut. col. xvj. versiculo. sexto aduerte. de re iudica. Socci. in consilio. lviij. incipi. in causa que v̄tur. col. iij. v̄siculo. Sed ad hoc fuit responsum. vol. iij. Fraciscus ō curte in consilio. xlviij. in. vj. col. ⁊ in consilio. xlix. incipiēnibus memorie recolende. col. xliij. versiculo. octauo. Philippus decius in consilio. ccxv. incipi. in causa vertēte. col. prima. vol. ij. Et Ita cōmuniter tenetur. vt refert Joannes Fraciscus bal bus in suo tractatu prescriptionū. in prima parte tertie ptis principalis in decima. q. col x. versiculo secundo generaliter

¶ Quod in tantum procedit et̄ locum habet: quod etiam si a notario in instrumento quis vt alterius procurator nominaretur: adhuc notarij assertioni talia dicentis nullatenus staretur: nec propterea mandatum alicui qđ probaretur. vt notabiliter voluit Bal. in Rubrica. col. iiij. versiculo. Item non debet presumere tabellio. C. de fide instru. singulariter inquiēs. Quod si a notario. asserti ue sic̄ instrumēto dicatur: tuncq; martini procurator talia p̄misit: adhuc p talia narratiua verba assertiue a tabellione plata/mandatū procuratoriū nō pbatur. qđ etiā tenuit idem Bal. in. c. j. circa principium. de procura.

¶ Immo fortius dicebat Cardinalis. in. c. finali. ō fide instru. Quod si aliq̄s vt alterius procurator titulū substituerit: et in substitutionis instrumēto sic dixerit: seq̄us p̄curator sē pronij/vt constat instrō talis notarij a me viso et lecto titulū substituit. ⁊c. nūq̄ p dicta verba sic assertiue a notario prolata/procuratoriū mādatū probari poterit. cuius doctrinā tanq̄ singulare et mēti tenēdā refert et sequitur Jasō. in. l. iuris gentiū. § quod fere. col. prima v̄siculo adde qđ fortius. ff. de pactis ⁊ Feli. c. nōnulli. § sūt ⁊ alij. col. v. ō rescriptis

¶ Quintimmo singularius atq; notabilius dicebat Ange. in. l. si donatio. C. de donatio qđ si quidā vt alterius p̄curator cōtrahebat et notarius q̄ cōtractū scribebat dixerit: deq̄ procuratiōe cōstat manu mei notarij: adhuc p̄curatio nō pbat nisi p̄cutionis instrumētū ostēdatur: quod certe mirabile videtur ⁊ reputatur. quem refert et sequitur Franciscus de curte in consilio. lxxvj. incipi. super Dotiuis. col. prima. circa principium.

¶ Et sicut notario talia asserenti non creditur/nec illius narrationi statur: Ita et iudicis assertioni minime esse credendum/nullatenus dubitatur/vt doctores communiter scribunt. in. c. cum in iure. de officio delega. et in. c. quoniā cōtra falsam. de probatio. et. in. l. licet. C. de procura. Bal. in addicio.

ad spec. in titulo. de procura. Ange. in auct. vt sōlicia largitas. §. hoc insuper, versiculo. sed tūc quero inder. collatiōe nōna. Petrus de anchabra. in consilio. cecj. incipi. viso diligenter. Franciscus de arectio. in consilio lxviij. incipi. exectis dñe. & in consilio. cx. incipi. Clarissime & cōsultissime doctor. pro quibus faciūt/que doctores cōmuniter tradūt in auctē. siquis in aliquo documēto. cum similibus. C. de edendo.

¶ Preterea quod summi pōtificis ēt assertioni atq; narationi super predictis minime credendum nec standum esse videatur: Patet. Nam vulgatissima iuris regula est: Nō quādo a summo pontifice aliqua verba narratiua siue enunciatiua/non de proprio sed alieno facto proferuntur: ea que sic narrantur atq; nuntiātur/minime per summi pontificis assertionem atq; narrationem probāntur: nec pro probatis habentur & reputantur, vt concludit Joannes Andre. in. c. licet de regulis iuris. in. vj. Calderi. Antho. & doctores in. c. post cessionem. de probatio. doctores cōmuniter. in clemētina. litteris eodē titulo. per rectum notabiles. in. c. si papa. in principio de priuilegiis. libro. vj. Si papa (inquit rectus) in aliquo priuilegio vel scriptura/non facta principaliter super donatione vel sententia exemptionis seu etiam libertatis/aliquam ecclesiam ad ius et proprietatem Romane ecclesie pertinere/vel similia verba narret: non propterea illius ecclesie exemptio est probata: nisi de libertate aliter doceatur.

¶ Quorum ratio (vt Arretinus. in. c. cum a nobis. col. iij. ō testib⁹ scribit) hec esse videtur: Quia si assertioni sūmi pontificis vt ipe requirit de non gestis coram se stare tur: Cū de his summus pontifex nisi per fidē ac probationē/siue informationem/ab alio recepta/veram noticiam habere non possit: eo ipso defensio partis alterī (quam summus pontifex tollere non potest: vt notatur in clementi. pastoralis. cum similibus de re iudicata.) tolleretur: Si et talī probatione atq; informatione que parte non citata nec vocata recepta fuit/et nullius valoris extitit. c. ij. cū similibus de testibus. preiudicium partī inferri posse videretur. Ut igitur partis defensionem summus pontifex tollere/et parī non citare preiudicium inferre non videatur: illius narrationi de non gestis coram se nullatenus stari debet nec statur: quod verū extitit et communiter approbatur.

Predictis tamē invictissime Cesar minime obstantibus/que in veritate non obstant: contrariaz sententiam (Immo quod summi pōtificis assertioni atq; narrationi in casu nostro sit stādū) extimo verioꝛē. Communis enim/certa/atq; indubitata est oīm scribentium cōclusio: Quod vbi aliquid a summo pōtifice (etsi de eius proprio facto non extitat) in rescripto/priuilegio/gratia/seu dispensatione narratur: in per quo papalis intentio fundatur: plenissime illud tale etiā in preiudiciū tertij p solaz eius narrationē probatur: quamuis aliquādo probatio in contrarium admittatur. vt communiter concludunt doctores. in dicto c. non nulli. §. sunt et alij. de rescriptis. et in dicto. c. cum a nobis. de testibus. et in capitulo. ad audientiam. vbi hoc firmat et tenet Panor. in. ij col. versiculo et forte. per illuz tertium. de prescriptio. & in Clementi, vnica cū similibus. de probatio. & tradit Iaco. Soci. in cōsilio. cclxvj. incipienti. in causa q̄ vertitur. col. xj. vol. ij. et in consilio. lxxxvij. incipienti. Visis inuestitura. col. x. cum sequēti. volumine. iij. et Franciscus de curte. in consilio. xx. incipi. sepe numero. in. vj. col.

¶ Quod precipue & sine dubio in procuratoris mādatis procedere nō dubitatur. Nā verbis pape narratiuis/pro pte alicuius supplicatū sibi fuisse dicentis/mādatū etiā speciale (casu quo speciale mādatum ad aliquem actuz faciendum exigeretur:) semper interuenisse ac precessisse presumitur creditur et extimatur. vt voluit. glo. notabilis. quā ibi cōmuniter sequūtur doctores. in. d. c. nōnulli. §. sunt et alij. in. glo. magna circa finem vbi latissime per fel. in. iiij. col. versiculo. Amplia quarto cū tribus. col. sequentibus. de rescriptis. Et volūt cōmuniter doctores. in. d. Clemē. vnica. ō probatio. Ubi inquiūt. Nō si papa in litteris renūciationē per procuratoꝛem coram se factaz fuisse narrauerit: eo ipso mandatum precessisse/& renūtiationem per procuratoꝛem factā fuisse probatum erit. quamuis contrarium (mandati reuocationem ostendendo/et certificationem reuocationis demonstrādo) probari potuerit. Et tamē ad beneficiuz renūciandū speciale mandatū exigitur. vt notat Cardinalis in Clemē. vnica. col. i. in septimo notabili. & in prima oppositione. ō renūtia. Eidē etiā glose opinionē tenuit Lapus. allegatiōe. vij. incipi. disceptat. vbi ꝑplurima alia

adducti.sub titulo de probatio. Idem Lapus allegatione. lxxxix. incipi. in dei nomine sub titulo de rerū permuta. Vtalis de Cāhanis in suo Tractatu clausularum. folio. xxxiiij. Secūdum meam impressionem. versiculo. quando verba enunciatiua proferuntur i priuilegiis/rescriptis/aut litteris pape &c. Semintanus in consilio. liij. incipi. Gregorius duodecimus. col. pennl. vsiculo. poterit secundo responderi. et Petrus de Ancharra in cōsilio. cccj. incipi. viso diligenter. ¶ Et ideo notabiliter dicebat. Bald⁹. in. c. primo. §. sed etiam res. versiculo personam. per quos fiat inuestitura in vlibus feu. Nō si princeps in priuilegio concessionis atq; inuestiture feudi dixerit: Cōcessimus tali procuratori tuo: eo ipso per dicta verba mandatum probatur: & alia mandati productio nō exigitur nec desideratur.

¶ Cum enim in casu nostro sanctissim⁹ dominus Julius secundus super supplicatis suam fundet intentionem: et pro parte dictorum serenissimorum regum id allegat supplicatum: Sine dubio ex hoc probatur legitimum ad supplicandum coram eo productum fuisse mandatum. Pre maxime quia non solum summus pontifex hoc sibi supplicatum fuisse dixit/et asserit: Sed etiam supplicationis tenorem in dispensationis instrumento posuit/retulit atq; inseruit. Oblate inquiens/nobis nuper pro parte vestra petitionis series/ideſt petitionis tenor vniformiter scriptus)continebat. Quod cum tu filia catherina. &c. Quo casu plena fides summo pontifici talia referenti adhiberi debuit. prout in simili in exemptionis vel alteris priuilegij cōfirmatione inqua tenor rei confirmare inseritur/decisum fuisse inuenitur: inquibus principis narrationi statur: quamuis originale exemptionis instrmētū non ostendatur. vt communiter doctores concludunt. tam Innocen. quā Panor: et alij in. c. inter dilectos. de fide instru. Idem Panor. et doctores. in. c. venerabilis. de cōfirma. vtili vel inutili. Specu. in titulo. de instru. editione. §. nunc videndum. Oldra. in. consilio. cxxj. incipi. Ad primā questionē Ludouicus Romanus in consilio. cccxlvj. incipi. Circa propositam considerationem in. prima. col. Cardinalis. in consilio. cxviij. incipi. monasterium. in. ij. col. Prio quibus facit glo. in. c. si romanorū. xix. distin. et in. c. Abbate. de verborū signifi. et que doctores scribunt in auct. siquis in aliquo documento. cum similibus. C. de cedendo.

¶ Non obstantes que in oppositum supra rine adduximus: et precipue nō obstat/qō ex diuturnitate temporis/mādati solēnitas non presumatur. Quia illud est verum vbi quis in sola tēporis diuturnitate fundatur. Vbi vero vltra tēporis diuturnitatē/aliud adminiculū (puta principis assertio/siue narratio/pro parte alicuius quid coram se factum fuisse dicentis) adduceretur: tunc mandatū vt diximus maxime diuturnitate temporis concurrente/vt in casu nostro factum fuit) sine dubio probaretur.

¶ Preterea non sine magna dubitatione atq; difficultate illam Bal. doctrinā superi⁹ adductā/et a predictis doctoribus approbatam/Procedere existimamus: Cum tam ipsum bal. q̄ alios magne auctoritatis viros contrarium tenuisse reperiamus. Nam qō ex sola temporis diuturnitate mandatū/seu mandati solemnitatem presumere debeam⁹ voluit atq; cōsuluit ipse Bal. sibi contrari⁹ in consilio. cccxxxvij. incipi. In primis videndum est. col. penul. vbi. Ire quia inter dictas partes lis vertitur. iuncto versiculo. Sub ad scōm punctum. col. fina. vol. primo. qué refert et sequitur Frāciscus de curte sibi etiā contrarius in cōsilio. lxxvj. incipi. super substituto. et Philippus decius. in. l. primo. col. iiij. in fine. C. qui admitti. vbi Jason nullā de dicto Bal. consilio mentionem faciens in. v. col. in secunda limitatione idem tenuit. et in. l. sciendum. in. viij. col. ff. de verb. ōum obligā. Allegat etiam notabilem licet vulgatum. in. l. si filius fami. C. de petitione hered. Vbi Jussus ac patris mandatum/quod de necessitate ad hoc vt filius hereditatē adire possit exigitur: et diuturnitate tēporis interuenisse presumitur. ad idē est ter. singularis qui hoc etiā probare videtur. in. l. fina. in fine ff. de vsucapione pro emptore.

¶ Ne c obstat si per notarij ac iudicis assertionem mandatum vt diximus nō probatur: Quia illud i inferiorib⁹ iudicibus (quibus non semper est credendū) procedere et locū habere non dubitatur. in supremis aūt principibus quorū assertioni iura standum esse volunt hoc nullatenus obseruatur.

¶ Preterea/ideo (scōm Ange. vbi supra) notarij assertioni recipientis atq; testificātis cōtractū inter seyum & tinū vt sempronij procuratorē firmatū/et dictū titiū i eodē instrumēto procuratorem sempronij esse/atq; de mādato alias Rogatū fuisse affirmantis/nō

statur: Quia tempore quo contractus ille per dictum titium Sempronii nomine firmatur: et per Notarium recipitur atq; testificatur: Nullatenus tunc notarius de instrumento illo mandati rogatur: Nec principaliter ad effectum testificandi/et procuratorium mandatuz probandi/Hoc fecisse mõstratur: sed propter aliud/idest propter contractum qui tunc celebratur/id incidẽter ab eodem Notario in instrumento narratur. Quo casu per talem eius assertionem atq; narrationem/Nullatenus mandatum predictũ probatur. Sed si notarius principaliter de perse⁊ propter se (Forte in processu qui coram eo inter partes ducebatur) fidez de mandato ⁊ partium litigantiũ potestate fecisset: ⁊ se alias ꝺ mãdato predicto rogatũ fuisse dixisset: sine dubio eius tunc assertioni atq; narrationi standum esset: quamuis in processu dictum mandatum originaliter et in sua publica forma minime productũ fuisset. vt notabiliter cõsuluit Fulgo. in cõsilio. cxv. incipi. quidam procuratorio nomine. quem refert et sequitur Jasson. in. l. prima. col. ij. versiculo. Tertia conclusio. C. de procura. benefaciunt que de exemplo sumpto ab eodẽ notario ꝙ originale scripsit/Bar. et doctores scribunt. in auct. si quis in aliquo documento. vbi Jasson. in. ij. col. versiculo secundo fallit. alias allegat auctoritates. C. de edendo.

Non obstat textus. in. c. Si papa. in principio. cum auctoritatibus superius adductis. de priuilegiis libro. vj. quia ille text⁹ et auctoritates predicte procedunt: quando in rescriptis/gratijs seu priuilegijs a summo põtifice nõ principaliter ꝓpter se/sed ꝓpter aliud aliq̃d incidẽter narratur: in quo vt sup quo minime eius intẽtio fundatur. Ubi vero aliquid principaliter et propter se a summo põtifice vt in casu nostro narraretur: in quo vel sup quo illius intentio fundaretur: illius tunc assertioni atq; narrationi sine dubio crederetur atq; staretur. Propter quod cum oppositum a parte cuius factum narratur probari possit: Nullatenus summus pontifex defentionem partis tollere videretur.

Ex quibus inuictissime Cesar Euidenter patet: Ex verbis predictis summi põtificis dñi Julij scõi narratiuis sine enũciatiuis pro parte dictorum serenissimorum Regum id sibi supplicatum fuisse dicentis/satis mandatum fuisse probatum: et legitime ac recte per se vel per eorum procuratorem seu Legitimum administratorem sibi fuisse supplicatum: hocq; vt firmum et verum sequor atq; indubitatum.

¶ Sequitur Decima principalis dubitatio/scilicet vtrum dispēsatio predicta/nulla dici possit: ex eo qđ cū duo impedimenta tam affinitatis quā publice honestatis iustitie subsint: nulla de publice honestatis iustitie impedimēto/in dispēsatiōe mētio facta fuit.

QUantum ad istam decimam principalem dubitationem videbatur inuictissime Cesar prima facie esse dicēdum: dispensationem predictam nullaz esse/vel surrepticiam atq; inualidā extitisse: ex quo in ea nullam reperimus de publice honestatis iustitie impedimento mentionem factam fuisse. Vulgatissimum enim est/Quod quando plura impedimenta subsunt: non sufficit si impedimentum vnum in dispensatione tollatur: nisi et aliud impedimentum amoueatur. l. sed et si hac. §. Patronum quem ibi ad hoc notant Ange. 7 doctores. ff. de in ius vocan. c. quia diligentia. vbi hoc etiam notat Petrus de Ancharra. de electio. c. dudum. eodem titulo. c. cum nūtuis. c. series ō testibus. c. cuz inhibitio. de clandestī. despōsa. c. Petrus. de homicidio. c. finali. de furtis. c. penul. de clerico percussore. c. primo de eo qui ordinem furtiue fuscepit. c. cum pro causa. de sententia excōmu. c. si ō filijs presbyte. libro. vj. c. non potest. de Preben. eodem libro. Clementi. prima. cum similibus eodem titulo. et tradunt doctores. in. c. super litteris de rescriptis. Innocen. in. c. dudum de electio. Paulus de Castro. in. consilio. cvij. incipi. Quantum ad Primum dubium. versicu. Circa secundum. vol. ij. Heminla. in consilio. xxxiij. incipi. pro examinatione dictorum dubiorum. in. ij. col. Ludouicus de bologni. in consilio. lvij. incipi. commundum. col. ij. versiculo. et in individuo. Barba. in. consilio. lxiij. incipi. illud afferaz col. ij. vol. primo. et in. consilio finali. incipi sapienter. vol. ij. pro quibus facit textus. in. c. exparte. de officio ordinarii. et in. c. finali. de rapto. et in. c. si gratiose. cum similibus. de rescriptis libro. vj.

¶ Et ideo dici solet/Quod quamplis in legitimatione de aliquo illegitimo facta/nō requiratur quod nomina vel circumstantie Parentum scribantur: vt concludunt Modiens. Joannes Andre/et communiter doctores. in. c. finali. de filijs presbyte. Tamen si legitimatus aliquos defectus habuerit: et defectus omnes natalium quos patiebatur nō exprimerit/et9 legitimatio nulla erit: etiā si princeps clausulam non obstante. 7c. apposuerit. vt notabiliter consuluit Oldra. in consilio. cxlvij. incipi. factū tale est. versicu. ad Secundum. et voluit Joannes Andre. in additio. ad specu. i Rubrica/qui filij sint legitimi. Bal. in. l. prescriptione. Et ibi Jason. in. fina. col. C. si contra ius vel vtilitatez publi. et in. l. eā quā col. viij. in fine. versiculo sed pone quidam. C. et fidei cōmi. et. in cōsilio. cccvj. incipi. proponitur. vol. v. Paulus de cast. in consilio. xxx. incipi. super puncto isto. col. ij. vol. primo. 7 i. d. cōsilio. cvij. Ludouicus Roma. in. l. si vero. §. de viro. in. xxxj. fallentia. versiculo. quinto probatur ff. soluto matrimonio. et in consilio. cxciiij. incipi. in proposita cōclusione. Ange. et Immola. in. l. si non lex. in principio. per illum textum. ff. de bere institu. Anthonius de butrio. Panor. Propositq. et cōmuniter alij. in. c. per venerabilem. §. quod autem. qui filij sint legiti. Petrus de Ancharra. in consilio. cccclxxvij. incipi. Circa primum quesituz Alexan. in consilio. cccxl. incipi. Assumo in consultatione. vol. ij. Barba. in. d. c. super litteris. col. vi. de rescrip. et in consilio. ix. incipi. illud in medio referam. col. prima. vol. iiij. Socci. in consilio. lxiij. incipi. visis testamento. col. iij. vol. iij. et in consilio. lxv. incipi. super proposita questione. col. penul. eodem. vol. Jasson in. §. omnium. col. vij. versiculo. quid autē. institu. de actio. Feli. in. c. postulasti. col. iij. cum sequēti. de rescriptis. et in. c. si cautio. col. x. de fide instru. Philippus decius. in cosilio. cccxxxviij. incipi. in casu proposito. col. ij. vol. iij. et tradunt moderni reperentes in. l. Gallus. §. et quid si tantuz ff. ō liberis 7 posthu. Quicqd dixerit. Bal. in. l. si qua illustris. versiculo. Item Nota quod quandō Imperator legitimat spuriū C. ad officiani. et in. l. Paulus. ff. de statu homi. et in. c. naturales. in principio. de feu

do fuerit controversia inter domi. et agna. in vsibus feu. et Ange. in consilio. ccliij. incipt. Quidam Bartholomeus

3 ¶ Hinc notabiliter dicebat. Bar. in. l. cum propter. ff. de legatis prestã. Quod si dispẽsationem contra regulas communes circa vnum defectum factã fuisse reperirem⁹; Nullatenus circa alium defectum dispensatum fuisse / intelligere deberemus, quem refert et sequitur Jasson. in. l. prima. §. substituere. in fine. ff. de vulga. et pupillari.

¶ Et ideo notabiliter dicebat. Bal. in. l. prima. C. de furtis. Quod clausula non obstantibus que quotidie in pontificum et principum rescriptis apponitur: si sunt plura obstantia nihil operatur: nisi de omnibus specialis mentio facta inueniatur: quẽ referunt et sequuntur doctores in locis superius allegatis. et Philippus decius in consilio. r. incipt. viso puncto. col. finali. vol. primo. et dominus preceptor meus franciscbinus Curtius. in consilio / primo. incipt. facti cõtingẽtia. in pbvl. col.

5 ¶ Ubi singulariter dicebat Hostien. Johannes Andre. Antho. et communiter doctores. in. c. finali. de filiis presbyte. Quod si papa cum aliquo ex coniugato et soluta genito dispensauerit: Si in litteris / qualiter coniugatus erat / Baro / comes / vt magnus princeps mentio facta non fuerit: inualida talis dispensatio erit. Quia cũ adulterium malus crimen in principe quã in alio esse videatur: iuxta illud Juuenalis Sic in satyra octaua dicentis: Omne animi vitium tanto cõspectius inse crimen habet: quanto maior qui peccat habetur. Et iuxta illud Augustini in. libro de bono coniugali / sic inter alia dicentis: Licet omnibus libidinis amor turpis sit, nunq̃ tamen deterior q̃ in bonorato. etc. et est tex. in. c. homo christianus. xl. distinc. et in. l. presbyteri. C. de episcopis et clericis. propter quod ad talem dispensationem concedendam summus pontifex moueri potuit: Ideo ad dispensationis validitatem in supplicatiõe exprimi atq; inseri debuit. Hõ etiam vidit Barba. in consilio. lvij. incipt. sapienter. col. v. vol. ij.

6 ¶ Semper enim minus agrauans / in supplicatione / rescripto / gratia / sed priuilegio est interpretandum: propter quod difficilius princeps moueri potest ad rescriptum / gratiam seu priuilegium concedendum. c. pastoralis. §. quoniam autem. c. litteris. c. postulasti. et. c. ij proponẽte. de rescriptis. c. ij morti. prio prio. cum similibus. de preben. libro. vi.

¶ Et ideo notabiliter dicebat Bal. post guilielmũ de cugno. in. l. iij. per illum textum. C. de episcopali audien. Quod si quis hominẽ occidit: et a principe gratiam et indulgentiã vt non puniretur obtinuit: Si postea ipse alium hominem occiderit: et principi pro gratia obtinenda iterum supplicauerit illam q̃ obtinuerit: Si in supplicatione secunda / seriem facti (scilicet quod olim aliũ occiderat / et indulgentiam obtinuerat) non narrauerit: tale secunde indulgentie ac remissionis rescriptum / tanquã surrepticium nullum erit. Quod dictum pro valde notabili refert et sequitur Joannes de anania in. c. ad abolendam. col. ij. versiculo. Nota quod seuerius. de hereticis. Ubi inquit / per dictam guilielmi et Baldi decisionem / quendã hominẽ bononie / non obstãte quadam summi pontificis remissione decapitatum fuisse. Idem retulit / voluit ac tenuit Jasson. in. l. nec damnosa. C. de precibus Imperatorum offerendis. Barba. in. d. c. super litteris. col. prima. de rescriptis. et in. c. dilectus. el primo. col. iij. in principio. eodem titulo. et in. c. finali. col. ij. et ibi Rochus de curte. de cõsuetudine. Felinus dicto. c. postulasti. in. iij. col. Joannes lupus de palatiis rubeis. in repetit. c. per vestras. folio. lxxvij. Secundum meam impressionẽ. col. ij. in fine. de donatio. inter virum et vxorem et Hippolitus de marsilijs in singulari. cxij. incipt. supplicas. Pro qb⁹ in regnis castelle est bõa regia textus expressus in. l. ij. titulo. de los perdones. Libro primo in ordinationibus regalibus. Non enim presumendum est quod princeps multipliciter criminosos et remissi et promoueri velit. vt inquit. Bal. in. l. Barbarius. col. iiij. versiculo quarto contra hoc oppono. ff. de officio pretoris.

¶ Ubi singulariter dicebat idẽ Bal. quez doctores in locis supradictis referunt et sequuntur. in. l. prescriptione. col. vij. versiculo. ad concordãdas istas opiniones. C. si cõtra ius vel vtilitatem pubi. Quod si quis in mille pro aliquo delicto puta pro homicidio cõdemnatus extitit: et principi pro compositione / vel condemnationis remissione supplicauit: Si in supplicatione solum narrauit / qualiter in mille condemnatus fuit / et condemnationis causam non inseruit / nec manifestauit; talis remissio seu compositio nõ valebit. Quia si causam ipse expressisset; forte princeps talem remissionis gratiã seu cõpositionẽ nõ fecisset. Quod dictum pro

7

8

9

valde notabili vltra doctores supra relatos refert et sequitur Alexan. in consilio. crimi. incipi. pōdcratis bis. col. prima. vol. primo. et Barba. in. c. ex litteris. In glo. secūda. de officio delegati.

¶ Benefacit quod voluit idem. Bal. in. d. l. Hec damnosa. circa finem. Et quod singulariter cōsuluit. Oldra. in consilio. crimi. incipi. ad questione 3. Notabiliter inquiēs. Quod si princeps alicui priuilegium pedagij in aliquibus locis concessisset: si quiliter illa loca pluribus aliis pedagijs erāt onerata/tūc priuilegio mentio facta non fuisset: tale priuilegium surrepticiū atq; inualidum existeret. Quia si princeps hoc scivisset: nouū gratiam non subditis non imposuisset.

¶ Hinc egregie dicebat Joannes andre. in additio. ad speculū. in titulo. de clericis non residen. Quod si papa alicui vt per quinquennium fructus sue prebende in absentia recipere possit/gratiam seu facultatem concesserit. Si forte pendente vel finito quinquēnio secundam alterius quinquēnij gratiam nulla de primo quinquēnio facta mentione impetrauerit: talis gratia surrepticia atq; inualida erit: et quo nulla mentio de primo quinquēnio facta fuit. cuius doctrinam referunt et sequūtur doctores. in. c. veniens. vbi. feli. alia similia adducit. de prescriptis.

¶ Cum enim summus pontifex solum de affinitatis/et non de publice honestatis iusticie impedimēto/fecerit mentionem: dicēdum videtur: nullaz/surrepticiam atq; invalidam fuisse dispensationez. Quam opinionem expresse tenuit Joannes andre. in arbore affinitatis. et Deminianus in consilio crimi. incipi. pro examinatione. col. iij. infine

¶ Quorum ratio hec esse potest. quia cum dispensatio odiosa reputetur: et vim priuilegij habere videatur: stricte interpretari debet et interpretatur. vt cōmuniter concludūt doctores. in. l. Beneficium. vbi per Jasson. in vlt. col. de constitu. principū. et in. l. si ita scriptum. ff. de liberis et posthu. et in. l. ex facto. in principio. ff. de Vulga. et pupillari. et in. c. postulasti vbi feli. in. x. col. cuz sequentibus multa pro vtraq; parte adducit. ō rescriptis et in. c. alii clerici. §. de adulteriis. de iudiciis et in. c. ō multa ō prebē. et i. e. ordinarii. post glossam ibi. de officio ordi. libro. vj. et in. d. c. primo et sedō. de filijs presbyte. eodē libro. Tu notabili casu tradit Jacobin⁹ de sancto Georgio. in. l. prima. ff. de probatio. et Barbatia. consilio. xvij. incipi. preclarū. col. ij. vol. ij.

Redictis tamen inuictissime Cesar minime obstantibus que in veritate nō obstant: cōtrariā sententiam/contrariaq; opinionē erimo Floriē. Mā cū in supplicatione pro parte dictoz serenissimoz Regū oblata/narratū sit: Serenissimā dñaz Catherinā oli cū Arturo serenissimi dñi regis fratre/matrimonium p verba de presenti contraxisse: illudq; forsan carnali copula consumauisse: Et narratum sit/Arcturū ipsum prole ex dicto matrimonio nō suscepta decessisse: et propterea inter se beneficio pacis matrimonium cōtrahere decreuisse: et pro dicto matrimonio cōtrahendo/dispensationeq; obtinēda supplicasse: Et cum costet summum pontificē dominum Julium. secundum plenam et certam noticiā de predictis habuisse: plenecq; informatum fuisse: et tanq; plene informatum omnia predicta in sua dispensationis cōcessione narrauisse: Satis clarum atq; indubitatum videtur: ipsum cum predictis dispensando/eo ipso impedimenta omnia que ex narratis colligi poterant amouisse: et predictis omnibus impedimentis minime obstantibus/dispensationē predictam concessisse.

¶ Vulgarissimū em est: Nō quādo sup aliquo iuris impedimēto actū aliquē impedit et Ad ipius actꝰ validitatē/principis requirit dispēsatio: et ipedimēti pdicti derogatio. Si princeps de tali impedimento informatus/super actu illo/actum validando rescripserit: Quamuis in rescripto seu provisione nullam dicti impedimenti mentionē fecerit: Si tamen ex rescripti verbis scientiaz impedimenti illius principez habuisse costiterit: tacite super dicto impedimento principem dispensare voluisse/atq; dispensasse certuz et indubitatum erit. Quia ex quo de impedimento informatus/et illius impedimenti conscius/actum validare voluit: eo ipso super dicto impedimento dispensavit. vt probat textus notabilis. in. l. Idem Vlpianus. §. sunt et alij. ff. ō excusatio. tutoz. Per quem textum notabiliter consuluit Petꝰ de Ancharra. in consilio. lxv. incipi. pro clarioꝛ. Quod si ex litteris pape apparet/ipsū de beneficiorum incōpossibilitate informatum extitisse: eo ipso videtur/super incōpossibilitate dispensatum fuisse. Quod etiā probat textus. in. l. Imperialis. §. Similes. C. de nuptiis. Per quem singulariter dixit ibi Bal. Quod si papa sciens aliquem esse spū

rium illum episcopum fecerit: eo ipso illum legitimauit. Benefaciunt que doctores cõmuniter scribunt in. c. si quando. vbi moderni multa in proposito adducunt. et in. c. cum a deo. et c. ad hec. et c. nõnulli. ô rescriptis. ꝛ in. c. cum vigesimum. de officio delegati. et in. c. cum inter priorem. vbi feli. multa pro ꝛ contra adducit: que transplãtare superfluũ videretur. de exceptio. et in. c. si eo tempore. de rescriptis. libro. vj. Et q̃ doctores tradũt in. l. quidam consulebat. ff. de reiudica. Cũ similibus per Franciscum de curte adductis in consilio. lxv. incipi. super premissa.

16 ¶ Et ideo notabiliter dicebat. Anthoni. de Butrio. in prohemio Decretaliũ. col. viij. versiculo. est igitur cõsensus. Quod vbi cõsensus principis per viã dispẽsationis exigitur / ac desideratur: sufficit quod ex illiꝰ verbis / quidam tacitus consensus / seu quedã tacita dispẽsatio colligatur. Quod videtur probare textus. in. l. certum. cum similibꝰ. ff. si certum petatur.

17 ¶ ¶ Quinimmo si papa in specie defectus ignorauerit: ignorans / eos non expresserit: nihilominus sufficiet quod verbis talibus vtatur: ex quibus de eisdem cogitasse cognoscatur. Quo casu ita tunc iudicandum esset: acsi specialem de eisdem summus pontifex mentionẽ fecisset. vt in notabili casu tradit Paulꝰ de castro in cõsilio. xxx. incipi. super puncto. col. finali. in fine. vol. primo. quẽ refert et sequitur Philippus decius. in consilio. cccxiv. incipi. Visis bis. col. prima. vol. iij.

18 Preterea accedat. Nam cum in casu nostro publice honestatis iusticie impedimentuꝫ / ex affinitate illa (que inter serenissimos dños reges predictos ob Arcturi matrimonium orta fuit) causari / oriri / atq; descendere videatur: Et cum ãnexum atq; inseperabile impedimentum istud cum affinitatis impedimento esse cognoscatur: Merito eo ipso quod cum serenissimis dominis Anglie regibꝰ / vt inter se matrimoniũ cõtrahere possint / affinitatis impedimẽto nõ obstãte dispensatur: Et super publice honestatis iusticie impedimento dispensatũ fuisse / nullatenus dubitatur. Cum sub affinitatis impedimento et sic sub principali / publice honestatis iusticie impedimentum tanq; quid ãnexum et accessorium comprehendatur et includatur. Quam opinionem interminis tenuit expresse. glo. quã Panor. Prepositus. et communiter doctores sequuntur. in. c. non debet in verbo. in secundo. in fine. de consangui. et affinitate. et voluit. Guilielꝰ de de monte laudem. in sacramentali suo. ad finem. Quẽ refert et sequitur Nicolaus milis. in repertorio suo in verbo dispẽsare. versiculo. dispensatio facta super impedimento affinitatis. Joannes baptista trona. in sua summa que Rosella nuncupatur. in verbo impedimentum decimum tertium. versiculo secũdo. Feli. in. c. Postulasti. col. xij. versiculo. adde etiã. ô rescriptis. et Siluester de prierio in sua summa. in verbo matrimonii octauum. in. xiij. q. versiculo. tertium vbi affinitatis. ꝛc.

¶ Pro quibus facit. Nam de cõneris atq; accessoriis sive consecutivis idez est iudicii l. que religiosis. ff. ô rei vẽdicatio. l. testatris. §. finali. ff. si seruitus vendicetur. l. Arbor. ff. communi dividundo. l. si vt certo. §. vsq; adeo. ff. cõmodati. l. qui fundum. §. cũfundũ l. dolia. et. l. si aque ductus. ff. de contrahenda emptio. l. fundi nihil. l. in venditione. l. si venditor. §. finali. et. l. creditor. §. finali. ff. ô actionibus empti. l. sed addes. §. si quis mulierẽ ff. locati. l. Quid ergo. §. sufficit. ff. de contraria ꝛ vtili actione tutele. l. Arorem. §. legauerat. et. l. predijs. §. Balneas. ff. de legatis. iij. l. prima. ô seruitute legata. l. ergo. ff. de acquirendo rerum dominio. c. quanto. de iudicijs c. super eo. de parrochijs. c. cum singula. cuz pluribus aliis similibus. de prebẽ. libro. vj. et notãt doctores. in. l. iij. §. sed et si quid. per illum textum. ff. de negocijs gestis. et in. c. finali. de appellatio. libro. vj.

¶ Et ideo dici solet / Quod quamuis ius substitutionis ad heredes non trãsmittatur ius vero accrescẽdi sic: vt est textꝰ notabilis in. l. si ex pluribus cum similibus. ff. de suis et legitimis here. Tamẽ si ius substitutõis cũ Jure accrescendi vnituz atq; annexũ reperitur: bene tunc ad heredes / ratione vnionis atq; connexitatis ius substitutionis trãsmittitur. vt est textus vnicus ꝛ singularis. in. l. qui patri. ff. de acquirenda here.

¶ Hinc notabiliter dicebat Anthonius de prato veteri. Bononiẽsis doctor. in. l. prima in fine. ff. que sententie sine appellatione rescindantur. Quod si plures de vno et eodez delicto coram iudice seculari accusantur: seu per secularem iudicem inquirantur: et inter eos vnꝰ vel plures clerici reperiãtur: petentes quod ad suum ecclesiasticum iudicẽ iuxta. c. si iudex laycus. de sententia excommunicationis. vj. remittantur. Non solum clericus vel

19

20

21

Digitized by Google

clerici filii dictam remissionez petentes sunt audiendi: sed omnes etiam laici qui iuncti cum clericis delinquerunt: (ratione connexitatis) sunt ad iudicez ecclesiasticum remittendi: et per iudicem ecclesiasticum iudicandi / condemnandi / vel absoluendi. Cuius doctrinam tanꝫ mirabilē ⁊ singularissimā / memoriecz cōmendandam / Et qua bonorē et vtilitatem quotidie quis consequi poterit refert ⁊ sequitur Marian⁹ Soccinus. in c. ij col. xv. versiculo. octauo fallit. de mutuis petitio. Felin. in c. Placuit. col. iiij. Circa medium. de prescriptio. Thomas ferra. in cautela. xx. incipi. Si contingat. et Hippolitus de marsiliis. in singulari suo. clxxx. incipi. plura et plura. Quod etiam licet ipsi amplius non dicant / nec alios referant / Reperio eūdem Marianum Soccinū tenuisse / et ita cōsuluisse. in consilio. xij. incipi. Quoniā in presentiarum. col. vi. vol. primo. quē refert et sequitur Bartholomeus Soccinus etus filiꝰ Maximis preconiis et summis laudibꝰ genitorem suum extollens. in. l. cum seruꝰ. infine. ff. de rebus dubijs. et idem Hippolitus de marsiliis nullā de Bartholomeo Soccino mentionē faciens in consilio suo. lxxxiij. incipi. vias tuas domine. vol. ij. ¶ Pro quibus facit textus. in. l. loci corporis. §. si fundus. ff. si seruitus vendicetur. et in. l. si communem. ff. quemadmodū seruitutes amittuntur. et in. l. in modicis. ff. de cōtrahē. emptio. et in. l. prima. §. si vir. ibi sed quia cōmixta familia est. ff. ad silliantanū. et in. l. si is qui duos. ff. de libera. legata. et in. l. si post mortem. §. finali. ff. de contra tabu. ⁊ in. l. quedā ff. de acquirēdo rerum dominio. et in. l. si alieni. ff. de solutio. et in. l. prima ⁊ secunda. C. si vnus ex plurib⁹ appellauerit. ⁊ in. c. penul. de testamē. ⁊ in. c. penul. de concessio. prebē. et in. c. quod in dubijs. de cōsecra. ecclesie vel altaris. et in. c. sacris. de sepulturis. ⁊ in Clemen. religiosus. cum similibus. de procura. Et quod notat Bar. in. l. soleut. §. finali. versiculo. quero quid si heredes. de alimētis et cibariis legatis. et in. l. Aurelius. §. gaius. de libera. legata. et in. l. finali. ff. de collegijs illicitis. ⁊ in. l. precipimus. §. penul. C. de appellatio. glo. ⁊ Doctores. in. l. finali. C. de muneribus. et bono. libro. xij. et in. c. de secundo. lxxvi. distinctio. specu. in titulo ō appellatio. §. nūc tractemus. versiculo. quid si appelletur. Innocen. et doctores in. c. cum dilectus de Arbitris. ⁊ in. c. solite. de maiorita. et obedi. et in. c. ad audientiā. de prescriptio. Paneor. ⁊ doctores. in. c. primo. eodem titulo. et in. c. verum. et. c. significasti. de foro competenti. ⁊ in. c. primo. de locato. ⁊ in. c. finali. de iure patro. doctores in. c. primo. post glosā ibi. eodē titulo. libro. vj. Anthonius ō buttrio. in. c. ceterum. in. i ij. col. ō iudicis. quem refert et sequitur. Jasson in. l. ij. col. iiij. in fine. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Cardinalis et doctores. in. c. coram. de officio delega. ⁊ in. c. Joannes. de testamen. et in. c. solicitudinem. de appellatio. Imola. in. c. ex litteris. de constitutio. et in. c. finali. de postulādo. et in consilio. c. xxxix. incipi. prefatus Simus. in. ij. col. Petrus de Ancharra. in. c. super eo. ō testibus. ⁊ in. c. Romana. de appellatio. libro. vj. et in regula. eaq. de regulis iuris. codez libro. ⁊ in consilio. lxxij. incipi. Visis omnibus. et in consilio. cc xlij. incipi. primo de viribus. Bal. in. l. prima. C. si aduersus fiscum. et in. l. ordinarij. C. de rei vendica. ⁊ in. l. quotiens vbi per doctores. eodem titulo. ⁊ in. l. prima. C. ō testib⁹. et in. l. prima. in. xiij. q. C. pro socio. et in. l. ij. in principio. C. communia de lega. et in. l. peremptorias. C. sentē. rescindi. non posse. et in. l. imperator. ff. ō statu. homi. et in. l. siquis ex argentarijs. §. primo vbi per doctores. ff. de edendo. Et in. c. primo. de Allodijs. et in. c. primo. col. iij. versiculo. Quid si sunt duo fratres. Quib⁹ modis feu. amittatur. et in. c. imperialem. §. finali. de prohibita feudi alienatione p federicum in vsibus feu. et in. c. trāslato. et ibi doctores de constitutio. Ludouicus Roma. in. l. Arbitro. ff. qui satisdare cogantur. ⁊ in. l. prima. §. si stipulanti. ff. de verbor. obliga. et in singulari suo. cc xlij. icipi. si vassall⁹. Salicetus. in. l. in bone fidei. C. de rebus creditis et in. l. prima. C. de his qui sibi ascribunt in testamen. et in. auct. hoc locum. C. si secundo nupserit mulier. Federicus de senis. in consilio. clxvij. incipi. mulier accusata. Augustinus ariminensis in appostillis ad Ange. in tractatu maleficiorum. in verbo. Chemehal adulterato la mia dona. col. xij. in additione incipi. Tu autē in hac materia adde qđ Joānes Fabri. Franciscus de aretio. in consilio. lxxxiij. incipi. quia multa. col. ij. versiculo quarto. et col. iiij. versiculo vltimo. Ludouicus bologni. in cōsilio. xxxiij. incipi. commundū in. iij. col. Doctores. in. l. posthumo. C. de cōtra tabu. et in. l. finali. C. de duobus reis. ⁊ in. l. ij. ff. si quis cautio. et in. l. prima. ff. soluto matrimonio. et in. l. qui Rome. §. duo fratres ff. de verborū obliga. Barba. late in. c. dile-

Digitized by Google

ctus.col.penul.et finali. de officio legati.et in.c.in testimonium. de testibus.et in Rubrica.de fide instrumen.et in consilio.xxxvj. incipi.sapienter scripsit propheta.col.vij.cū sequenti.vol.ij.Feli.in.c.que in ecclesiarum de constitutio.et in.c.Sedes.et.c.quoniam et.c.super literis.de rescriptis.7 in.c.ij.7.c. quamsit.de iudeis.et in.c.fraternitatis.ō hereticis. Jasson.et Doctores.in.l. imperiuz col.ij.ff.de iurisdictio.omniū iudi. et in.l. si emancipati.col.iij.cum sequenti.C.de collatio. Philippus decius et Doctores.in.d.c quāto.de iudicijs.Hippolitus ō Marsilijs in.l.de minore.§.tormenta.col.iij.ff.de questio.et in.d.consilio.lxxxiij.vbi multa cumulat et adducit.volumine.ij.

22 ¶ Pro quibus etiam vltra ea que Doctores predicti in supradictis locis, adducūt:facit illud quod notabiliter voluit Bar. in.l. Utrum quem ibi sequitur Ange. ff.ad legem pompeiaz de parricidijs.singulariter inquiens:Quod si popularis auxilium nobili seu magnati delinquēti prestiterit:talis popularis/non popullarili sed magnatum pena puniendus erit. Ō voluit idē. Bar. in.l.is qui opem.ff.de furtis. Ange.in.l.vnica.C.de nili aggeribus non rumpendis. Salice.in.l.vnica.C.de raptu virginū. Panor. Anthō. Imola.et communiter omnes.in.c primo.de officio delega.Bartholomeus cepola in cōsilio.xxxiij.incipi.si vnq̄.in.v.col. Quicquid dixerit Bal.in.l.non ideo min? col.iij.in.iiij.q.versiculo.hoc premisso.C.de accusatio.et quicquid scripserit Ange.in tractatu maleficiorum. in verbo sempronium mandatorem.in.xij.q.de quo per Augustinum Arriminensem ibi in eius additio.

23 ¶ Facit etiam / Nam quamuis lese maiestatis Crimen per non subditum non committatur:vt inquit.glo.notabilis.in.capitu. pastoralis in verbo.non subfuit.quā ibi cōmuniter sequuntur Doctores.de re iudicata.et voluit Oldra in cōsilio.xliij.incipi.queritur.col. penul.versiculo. circa sextam questionem.sub titulo de dolo et contumacia Bal.in.l. amissione.§.qui deficiunt.ff.de capitis diminu.et in.l. nihil. C. de vindicta libertate et apud consilium manumissione.et in.l.ij.C.de falsa moneta. et in.c.primo.col. finali.quem ibi sequitur Barba.in finalib? verbis.de officio ordinarii. Joannes Fabri in.l.meminisse.in principio. C. ad legem iuliam maiesta. Ange.in.ij.ff. ad legem pompeiam de parricidijs. Egidius de bellamera in cōsilio.xv.incipi.Factū est talc.col.iiij. versiculo.secundo queritur Augustinus arimi.in additio.ad Ange.in tractatu maleficiorū. in verbo chebal tradito la tua patria.col. iiij.in additione. incipi. tu autem in hac materia adde quod alias vidi istam questionez circa finez.Feli.in.c.primo.col.iij. versiculo Confirmatur.de officio delega. Philipp? decius.in.c.sane.et secundo.col.prima.versiculo nō obstat quod notat Bal.eodē titulo.et Hippolitus de marsilijs in singulari. suo.cxliij.incipi. Nemo debet se summittere.circa finez. Et tradunt doctores in casu simili de clerico scilicet tractatum contra principem non revelante.in.c.verum.de foro cōpeten. Lardi.in.c.vergentis.circa finem.de Hereticis.et Berthachi.in tractatu de episcopo.in quinta parte libri quarti.folio.iij.in xliij.q. Tamen si non subditus opem subdito ad tale crimen cōmittendum prestiterit: sine dubio reus criminis lese maiestatis erit. Ita notabiliter volait Joannes Fabri.in.§. alia.quem ibi sequitur Joannes de platea. col.ij.in principio. Institu.de publicis iudicijs. Singulariter etiam inquiens:Quod si 24
cut seruitor et familiaris pro primo furto suspenditur:ita et extraneus familiarez humano pro primo etiam furto /ratione connexitatis furca suspendi debet. Cuius doctrinam refert et sequitur Philippus decius.in.d.c. primo.col.ix.circa principium de officio delega.

25 ¶ Hinc videmus / Quod quamuis post testium publicationem / alij testes regulariter non admittantur : Bene tamen ratione vnionis et connexitatis admittuntur: si coniunctim cum instrumentis producantur:vt est textus singularis/secūdum intellectuz Anthonij et Doctorum ibi.in.c.series de testibus.quē vnicum et singularem dixit esse Roma.in singulari suo.lxxx.incipi. Tu habes. Benefactūr que in notabili casu per illum textū Doctores scribunt. in.l. Certi conditio.§.quoniā.ff. si certum petatur.

26 ¶ Et quod dispensatio (vt ad nostrum propositum casum redeamus) ad accessoria/consequentia atq̄ connexa trahatur.voluit. glo. notabilis quā ibi cōmuniter Doctores sequitur.in.c.quia intantum.de preben. Anthonius de Butrio.in.c.cum in cunctis.et ibi Panor.et Doctores.de electio. et in.c. alij clerici.§.de adulteriis.vbi hoc communiter etiam tenent Doctores.de iudicijs. Et voluit Socci.in consilio.cxxxvj.incipi.que-

stio presentis consultationis. col. finali. vol. ij. Felin. in. c. preterea. col. finali. de officio delegati. Jason & Doctores in. l. beneficium. col. vij. ff. de constitutio. principum.

17. ¶ Et ideo dicebat glo. in. c. Alquis clero. in verbo solutionibus. vij. q. prima. Quod ex quo cum aliquo super beneficiorum pluralitate dispensat: eo ipso super residentia & sic super accessorio dispensatū fuisse existimat. qđ etiā voluit glo. in. c. nō potest. de prebē. libro. vj. ¶ Alibi etiam dicitur / Quod si cum illegitimo sit dispensatum vt episcopatum possit

18 habere: eo ipso intelligitur dispensatum qđ possit clericales ordines obtinere. vt inquit Pano. in. c. ex parte. el. illi. de decimis. & voluit Petr⁹ ō Ancha. in Clemē. j. col. vij. vbi cko. v. oppono. ō cōcessio. prebē. quos refert et sequit Jason. in. l. si causa cognita. col. j. verticulo cōfirmo. C. de trāsactio.

¶ Bene facit / Paz data qđ dispēsatio ad casum similem in maiorem eiam rationē haberem non trahatur: vt bosti en. & communiter Doctores inquit. in. c. postulasti. de rescriptis. Joānes Andre. in. c. ea que. & in. c. que a iure. de regulis iuris. in sexto. Federicus de senis in cōsilio. xliij. incipit. maiach⁹. Ludouicus Roma. in consilio. ccxxv. incipit. Quo ad primū cōsultationis articulum col. ij. ī principio. Barba. in. c. ad aures. col. finali. de rescriptis. Doctores communiter ī. c. ad clericū. §. ō adulteriis. vbi late & Dbi lippum de clum in. vj. col. cū sequenti. de iudiciis. Illud tamen non procedit nec locum habet / quando casus ille similis sub casu expresso includeretur seu comprehenderetur: Nam tunc dispensatio in vno casu seu circa vnum casum facta / ad casum similem illi annexum seu sub illo comprehensum sine dubio trahereтur. Et notant Joannes Andre. Antho. & Doctores. in. d. c. postulasti. ō rescriptis. Idez Joannes Andre. in additio. ad specu. in titulo. de lega. §. finali. verticulo. ij. & Nicolaus milis in repertorio suo. in verbo dispensatio. ¶ticulo. dispensatio in maiori. et verticulo. dispensatio licet. &.

¶ Sic etiam videmus: Paz quamuis due fictiones simul cōcurrere nō possint: vt notatur in. l. prima. C. de dotis promissio. et in. l. cum post. §. Gener. ff. de iure dotiū. Tamē vbi vna fictio in alterius consequentiam vertit: fict⁹ erit. vt cōcludit Bar. et cōiter doctores in. l. si is qui pro emptore ī vltimo. q. principali. ff. de vsucapio. & tradit Alex. in cōsilio. cxvij. incipit. visis per ea. col. finali. vol. v.

¶ Cum enim publice honestatis iusticie impedimētum / sub affinitatis impedimento in casu nostro comprehendatur: et inde oriri videatur: Sine dubio super eodem publice honestatis iusticie Impedimento dispensatum fuisse videtur / eo ipso quod super affinitatis impedimento dispensatur.

Non obstāt illa que in oppositū superi⁹ adduximus et allegauimus: Nam etsi de omnibus impedimentis atq; defectibus casum agrauantibus mentionem in dispensatione fiendā esse requiratur: Illud nō est verum Casu quo defectus vnus seu impedimentum aliquod sub defectu seu impedimento alio in dispensatione expresso vt diximus cōprehendat. Quia tūc si sub defectu seu impedimento expresso quidam alius defectus seu aliud quoddam impedimentum cōprehenderet vel includeretur: dispensatus in vno / et in alio dispensatus videretur. Et ideo doctores cōiter. in. d. c. nō dz. de consāgui. et affinitate. sic dicitinguēdo inquiunt Nō vbi et casu quo sub affinitate / publice honestas includi atq; cōprehēdi vt ī casu nō necessario videat: Satis ē qđ ī supplicatiōe affinitatis defectū exprimat: et in dispēsatiōe solū affinitatis impedimētū amoueat. Exēplū ponit et adducūr in impetrāte dispēsationē / vt poss⁹ ꝓ sanguinei sui defectū nō obstāte affinitate ī certo gradu sibi ducere liceret: Nā ex quo vtor ꝓ sanguinei sui defectū cē dixit & expressit: cōsequēter de publica honestate mētionez fecit. Si vero ex impetrātis narratione talis publica honestas nō cōprehēderet: vt puta si in supplicatione atq; dispensatione dicerē: Quod liceat sibi ticā mulierem ducere / nō obstante qđ sit sibi affinis in certo gradu: Tūc si vitra affinitatē honestas publica inueniret: & de ea nullā mentionē facta fuisse reperet: Invalida talis dispēsatio iudicaret. Ideo cū invalida tūc talis dispēsatio ex publice honestatis iusticie defectu iudicat. Quia aliqñ absq; matrimonio affinitas cōtrahi posset atq; cōtrahit. c. discretioni cum similib⁹. ō eo q cognouit cōsāgui. vxoris sue.

Ex quib⁹ oīb⁹ inuictissime Cesar ꝺclude dū esse cēseo. Nō quāuis duo tā affinitatis q̄ publice honestatis iusticie impedimēta ī vno casu sub instrumēti nulla de publice honestatis iusticie impedimēto in dispensatione predicta mētio facta fuerit: Nō ppterea dispēsatio Serenissimis dūis Angie reg⁹ ꝺcessa / retractari / infringi / annullari / seu invalidari poterit.

¶ Sequitur Undecima principalis Dubitatio

scilicet/An quis dictus Serenissimus dominus Henricus obtenta dispensationis tempore impubes vt fertur erat: et sic ad matrimonium contrahendum inhabilis: fuerit hoc sufficiat dispensatio: licet factus maior/postea matrimonium contraxerit. An vero satis dici possit: Ad effectum tollendi affinitatis impedimentum/cum tunc habilē fuisse: Vel an sufficiet executionis et sic celebrationis ⁊ matrimonii consumationis tempore/ipsum habilem extitisse.

Ventum ad istam Undecimam principalem dubitationem/Videbatur invictissime Cesar prima facie fore dicendum: dispensationem predictam Serenissimis dominis Anglie regibus ad matrimonium inter ipsos predictum contrahendum/per sanctissimū dominum Julium secundum concessam/non solum nullius valoris fuisse/cum legitima ad matrimonium contrahendum etatē/Serenissimum dominum Henricum apparet tunc temporis non habuisse: Sed etiam videbatur dicendum: Legitima postea superueniente etate Nullatenus dispensationē predictam reuiuiscere seu validari posse: Nec illa nunc atq; vigore matrimonium predictum celebrari atq; consumari potuisse. In beneficijs enim/officijs/gratijs/aut priuilegijs ab aliquo impetrandis/habendis/obtinendis/seu acquirendis/non sufficit quodcunq; tempore acquisitōis habilis et legitime eum reperiat: Sz qđ principio tēpore impetrationis et date/habilis fuit ciēs/capax et idoneus ad beneficiū illud obtinendū inueniat. vt probat textus notabilis licet vulgatus. in. c. Ex eo tempore. in principio. de rescriptis. libro. vj. Cum igitur Serenissimo dño Henrico date dispensatōis tēpore/impubes et ad tale matrimonium contrahendum inhabilis extiterit: capitulo primo. eiusdem libro. de dispensatione impuberū. libro sexto. non solum dispensatio predicta non valuit: verum etiam ad legitimam postea etatem peruenerit: Cum a principio nulla fuerit: inualida seu per reputari debuit.

¶ Per quem textum notabiliter placebat Baldus in quibusdam suis recollectis (per Modernos referunt) in Rubrica de conditione obtenta causa. Quod si bannitus ex forma statutor̄ prioribus esse non potest: Et aliquis inhabilitatis tempore extitit in principio Bannitus reperiatur: non sufficit ad officium obtinendum/quod postea executionis tempore ita habilis reperiatur. Quod etiam in simili casu voluit Bartol? quem ibi doctores sequuntur in. l. usufructus. in fine. ff. de stipulatione seruorum

¶ Bene facit Quod voluit glosa singularis. in. c. ultimo. el secūdo. in verbo. receperunt. Quam ibi etiam Joannes Andre. et alii sequūtur Doctores. de prebend. Ubi inquisitionem valere iudicis excommunicati impetrationē: quamuis tempore receptionis litteram/dictus Judex sic impetrans obtinuerit absolutionem.

¶ Et quod voluit glosa communiter approbata in capitulo. post cessionem. De probatio. vbi per illum textum dicit: Quod si excommunicatus excommunicatione pendente Procurator ab aliquo constituatur: illius constitutio nulla erit: etiam si postea ab excōmunicatione absolutus inueniatur.

¶ Quorum ratio esse potest: Quia in quibuscunq; dispēsationibus/semper tempus date inspicitur. capitulo. Ex te. et. c. capitulum. de rescriptis. Clementi. finali. eodē titulo. Et originē/initium/siue principium consideramus. l. Si filius fam. C. Ad macedo. l. Cum filius. §. Heres in cuius. ff. delegatis. ii. l. qui id qđ. ff. de donatio. l. quamuis. et. l. Si quis in seruitute. vbi dicit. ff. De

furtis. l. Quod ait lex. ꝯ. ff finali. vbi. Bar. ad plures notabiles hoc inducit questiones. ff. De adulteriis. Bene facit textus in. l. Si filius fami. ff. de verborum obliga. et in. l. ff finali. ff. de stipulatiõe seruorum. Et quod in notabili casu tradit Ange. et Paulus de castro. in. l. exigere vorez. ff. de iudiciis. Quos referunt ⁊ sequũtur moderni. in. c. primo. de spõsa. et Joannes crotus de monteferrato in repetitiõe. l. Omnes populi. in fine. ff. de iusticia et iure. Et quod tradit Jasson. in. l. more. in. v. col. ff. de iurisdictio. omnium iudicum.

¶ Et propterea dicebat glosa singularis et cõmuniter approbata. in. c. nonnulli. ꝯ. sunt et alij. in verbo. sine speciali mandato. de rescriptis. Quod littere ad lites sine speciali domini mandato impetrate/intantum nõ valent: quod consensu ipsius domini (Cum a principio iuualide fuerit:) validari atq; ratificari minime possent. Quod etiaz voluit Innocen. in. c. ex parte. in fine. eodez titulo. et Alexan. in. consilio. cclxxvij. incipi. ponderatis. col. ij. vol. ij.

¶ Hinc dicebat Bal. in. l. prima. col. ante penul. versiculo. extra querit. C. qui admitti Quod stante statuto disponẽte/Quod mulier sine propinquorum consensu non possit contrahere: Non valebit contractus/si mulier absq; eorum consensu cõtraxerit: quamuis postea ex interuallo illorum consensu s interuenerit. Quod dictum pro singulari referunt et sequuntur Imola. Alexan. et communiter omnes. in. l. siquis mihi bona. ꝯ. sufficit. ff. de adquiren. bere. Idem Imola. in. c. cum consuetudinis. post Antho. de Butrio. ibi. ô consuetu. et in. c. cũ nos. col. ij. in fine. versiculo. quid autem. vbi hoc latissime examinat. de bis que fiunt a prelato sine consensu capituli. Cardina. in. c. finali. de maioritate ⁊ obedientia. Paulus de castro. ⁊ Alexan. in. l. ficum dotem. ꝯ. eo autem tempore in prima. col. ff. Soluto matrimonio. Idẽ Alexan. in. l. prima. ꝯ. fuit quesitum. in fine. ff. ad trebellia. Barba. in. c. edoceri. col. iz. ô rescriptis. et i. d. c. cũ cõsuetudinis. et i. c. causam matrimonij. col. vj. de officio delega. et in cõsilio. lxx. icipi. Illô i medii refera. col. iiij. vol. iij. Jasõ. in. l. prima. ꝯ. qui pñs. col. ij. in fine. ff. de verborum obliga. et in. l. vniuersa. col. iiij. in fine. C. de precibus imperã. offeren. Philippus decius in. l. quod obtinuit. ff. ô regulis iuris. Hippolit? ô marsilijs in. l. penul. col. vj. ff. de questio. Quod etiaz voluit Bal. in Rubrica. C. de rescienda vẽditio.

¶ Hinc etiã dicebat idem Bal. in. l. si vxor. col. ij. C. de conditio. insertis. Quod si filius familias causa monis absq; patris consensu donauerit: non valebit talis donatio/etiam si postea ex interuallo p patrẽ ratificata fuerit. Quod dictuz pro notabili refert et sequitur Cremẽsis. in singulari suo. lxix. incipi. donatio. Idem voluit ipse Bal. in. d. c. cũ consuetudinis. Pro quo faciunt que ipse dixit in. l. quecunq; col. prima. versiculo. sed querit. et in. l. finali. ꝯ. necessitate. col. iiij. in fine. ꝟ. siculo. mõ pone. C. ô bonisq; liberis. et i. l. executorẽ. col. iiij. C. ô executio. rei iudicate.

¶ Ubi dici solet/Quod etsi adhoc vt debitor ex contractu rãq; suspectus de fuga capi possit inter alia requiratur: quod suspicio q̃ contra debitorem allegatur: Post contractum debitum superuenisse probetur: vt voluit Bar. quem Doctores communiter sequũtur. in. l. si creditores. per illum textum ff. de priuilegijs credi. et i. l. ait pretor. ꝯ. si debitorem. ff. que in fraudez credi. ⁊ in. l. finali. de spõsa. doctores cõiter in. l. si ab arbitro. et in. l. si fideiussor. ꝯ. finali. ff. qui satisdare cogãtur. Ange. et Doctores. Instituta. ô actio. in principio. Martinus Socci. in titulo de citationib? articulo. xx. fo. xliij. col. iij. versiculo. Tertio exigitur. Imola. Alexan. ⁊ doctores. in. l. ij. in principio. ff. soluto matrimonio. Idem Alexan. in consilio. xix. incipi. vbi so processu capture. circa finem. vol. iij. Ludouicus. Roman? in consilio. cccxx. incipi. Licet istorum. Lancelotus decius. in. l. in ois. ff. de iudiciis. Joannes baptista ẽtalup. in suo tractatu de debitore suspecto ⁊ fugitivo. in. vj. q. principali. Tamen si talis debitor nõ facta nec recepta prius dicte informatione seu probatione/ad creditoris instãtiã p iudicẽ incarceraretur: quãuis postea inspecto aliter causata actualiter pareret. Equo captura illa a pũcipio nulla fuit/nullaretenus p supuenientẽ probationẽ validaret: nec cõfirmaretur: vt notabiliter cõsulus Roma. in cõsilio. cccxij. icipi. spectabiles dñi. col. ij. in principio. quẽ refert et sequitur Felin. in. c. cũ dilecta. col. v. ô rescriptis. ⁊ Philipp? decius in consilio. lxxv. incipi. ⁊ protenus facultate. col. prima. circa medium. vol. primo.

¶ Ubi dixit glo. singularis. in. c. statuẽ. in pũcipio. i verbo. Canonic? in fine. de rescriptis libro. vj. Nõ q̃litus canonicat? vl dignitatis q̃ insimi pontificis delegato p illũ tertiũ ex-

gitur nō sufficit quod tēpore presentationis literarum adsit: sed in commissionis principio requiritur. Quod voluit etiam Bal. in l. principiū circa finē. C. de appellatio. Cardinalis. Imola. et Doctores. in. C. Clementi. finali. de rescriptis. Quod etiam in iō sul toie procedere/ lotūq; habere dicitur. Maz sententia lata per iudicem secundum consilium per consultorem ferendum adeo nulla existit: Quod nullatenus consulto. is cō silio superueniente reconualescit. vt late tradit. Alexan. in consilio. cccxxi. incipi. viso titulo questionis. col. finali. vol. ij.

12 C Hinc dicebat Joannes Andre. in addito ad speculum. in titulo. de teste. circa principium. Quod si testis copiatus inimicus suam de facto contra Titium factat depositionem: Non reconualescit illius depositio/ per subsecutaz eius. Titij reconciliationē. Idem voluit glosa notabilis/ communiter approbata in auct. de testibus. §. si vero dicatur. versiculo. si vero quis dicat. in versiculo non adsit. collationē. vij: Quod refert et sequitur. Felin. in. c. quoties. col. ij. in principio. de testibus.

13 C Dicetiam videmus/ Quod minor in matrimonio delinquens/ cum maior factus fuerit/ noli potest vt maior punir: vt voluit glo. notabilis. quam ibi cōmuniter Doctores sequūtur. in. l. fetus. C. de legitimis heredibus.

14 C Dicetiam confessio que in tormentis nō precedentibus indicijs ab aliquo facta non tractat: Per indicium tamen superuenientem. Putta tenus confirmatur. vt voluit. Bar. quē ibi moderni sequūtur. in. l. maritus. col. prima post glosam ibi. ff. de questio. Bal. in finali. col. prima. C. de accusatio. Ludouicus Roma. in cōsilio. clxvij. incipi. Antho. de acta. col. ij. in principio. et in singularissimo. cxxij. incipi. Tu debes. Franciscus Bla. in tractatu de indicijs et tortura. folio. xxi. col. prima in fine. Ange. de aretio in tractatu maleficiorum. in verbo. Fama publica precedēte. versiculo. quinto queritur. Inder tortura. et dr Augustinus Arminensis in eius apostillis. Hippolitus de Marsilijs. in sua practica criminali. §. diligenter. 1. §. secunda. circa principium.

15 C Hinc notabiliter dicebat Bal. in titulo de pace constante. versiculo sententia. col. i. in vsibus feudorum. Quod sententia lata super eo quod non fuit compromissum cum a principio nulla fuerit: p partes postea in vim laudi ratificari ultimum potuerit. quem refert et sequitur Ludouicus Roma. in consilio. clv. incipi. premissum laudum. et in consilio clxxiij. incipi. pro decisione. cum similib⁹ traditis p Doctores. in. c. capitulo. examinata Ubi per Philippum decium in primo et tertio notabili. de confirmatione vtili vel inutili.

C Bene pro predictis vt superflua omittamus facit textus. in. l. obligari. §. tutor. ff. de auctoritate tutorū. et in. §. tutor. Institutā eo dē titulo. et in. l. eius qui. in principio. ff. de testamen. et in. l. inter stipulantez. §. Sacrā et. l. continuus. §. cum quis. ff. de verborum obligatione. et in. l. quod in initio. et. l. q̄ ab initio. ff. de regulis iuris. et in. c. primo. de prohibita feudi alienatione. in vsibus feudorum: et Institutā. de et hereditatiō. liberorū. in principio. et in §. idem iuris. de inutilibus stipulationibus. et in. c. non debet. Quem ibi notat Petrus de Anchara. et alij in nouo notabili. de consanguinitate et affinitate. Et quod in notabili tacitū tradit Bar. in. l. cum qui. ff. de statu. hōmi. et in. l. obseruare. ff. de officio p consulis et legati. et in. l. Filius familias. la. ij. ff. de solutio. Ludouicus Roma. in consilio. cccxcix. incipi. circa propositam consultationem. Cum similibus traditis per opinum in regula non firmatur. de regulis iuris in sexto.

C Et quibus omnibus videbatur esse concludendum: Quod cum Serenissimus dominus Henricus tempore impetrate atq; concesse dispensationis/ et sic ab initio/ impubes et ad matrimonium contrahendum inhabilis fuerit: nullo tractu temporis/ etiā legitima etate supeniente/ et dispēsatio et matrimoniū validari potuit nec debuit.

Quibus tamen inuictissime Cesar mihi me obstantibus/ Contrariam sententiam/ contrariamq; opinionem existimo veriorem. Nam quamuis verum sit/ Serenissimū dñm Henricū impetratiōis dispēsationis tempore impuberez esse: et ad matrimonium contrahēdum inhabilem extitisse: Nō propterea dicendum est/ dispensationem predictam obhoc vitiari/ seu nullaz atq; surrepticiaz reputari debuisse: Sed potius affirmandum est: matrimonium in facie ecclesie virtute dispensationis predicte inter ipsū tam pubem et Serenissimam dominam Catherinam postea contractum/ firmum validumq; fuisse. Sufficit enim executionis et sic celebrationis atq; consumationis matrimonij tempore/ ipsum puberē et sic habilē 16

extitisse: quamuis certuz sit concessionis dispensationis tempore (quod non creditur) nullā ad matrimoniū predictum contrahendum habilitatem habuisse. vt probat textus notabilis. i. c. Ei qui. deprehendis. libro. vj. Per quem ibi communiter Doctores concludunt. Sufficere quem tempore collationis beneficij habilem esse: quamuis tempore impetrationis concessionis et date minime habilis extitisset. Quod etiam voluit glo. singularis. in Clemen. Ut bi qui. in verbo. cōstitutus. de etate et qualitate. Per quam ibi Joannes de Imola post alios inquit. Quod quando habilitas persone/ad certum actum requiritur et desideratur: sufficit quod tempore quo exercitium seu actꝰ executio ad personam applicatur: quis habilis et idoneus reperiatur. Quod precipue in matrimonijs attēditur et considerarur. vt inquit Anthonius de Butrio in. c. de infidelibus. in primo notabili. de consanguinitate et affinitate. quez refert et sequitur. Felī. alia similia adducens. in. c. cum dilectus. col. prima. de accusatio.

¶ Bene faciunt que Oldra. tradit in consilio. lvlij. incipi. quidam impetravit. sub titulo de cōcessio. prebende et de rescriptis. et in cōsilio. clxviij. incipi. ad primam questionē et quod tradit Joannes Andre. in additio ad spec. in titulo de concessione prebende. col. quarta. versiculo. in secunda et tertia questione. Panor. post Calderi. in. c. oudū ei primo. col. ij. in glosa in verbo electionis. de electio. Et quod Bal. scribit. in. l. precipimꝰ infine. C. de appellatio. Ubi inquit. Quod si ex forma statuti non valet collateralis sententia/nisi legum Doctor fuerit: sufficit qō tempore ferende sententie legum Doctor collateralis existat: quamuis tempore quo processus factus fuit: minime Doctor extiterit.

¶ Et ideo notabiliter dicebat Bar. in consilio. xxxj. incipi. quidam decessit intestatus. Quod quamuis per statutum Filia dotata ab hereditate patris excludatur: sufficit ad obtinendam hereditatem quod tēpore mortis dotata non reperiatur. A qua hereditate quamuis postea doretur: cum tēpore mortis habilis extiterit: Pulcherrime excludetur. Quod etiam voluit Bal. in. l. si piures. col. penul. versiculo. iuxta predicta. C. de condictio. insertis. quem refert et sequitur Philippus de cius. alias auctorites referendo in cōsilio xxxiij. incipi. Et pro viribus mea facultate col. penul. volumie primo. Benefacit quod in simili singulariter voluit. Idez Bal. in. l. si matre. C. de suis et legitt. here. quem referunt et sequuntur Doctores in. l. heres per seruum. ff. de acquiren. heredi. et Fracīscus Cremensis. in singulari suo. cxxvij. incipi. statuto cauetur.

¶ Hinc notabiliter dicebat Joannes Andre. in. c. factum legitime. de regulis iurjs in mercurialibus. Quod licet testis tempore quo iurat inhabilis extiterit: si tamē tempore quo deponit/Jam habilis fuerit: validū illius testimoniuz erit. Nam dispositio sua effectus sui testimonij extitit: cuius effectus tempore/eius habilitas considerari debuit

¶ Retenta secundo accedat/Nam dispensationis ad matrimonium cōtrahendum impetratio/necnon ipsamet dispēsatio/est de actibus qui secundum suam cōditionem/naturam et qualitatem/vsq; ad habile et legitimum tempus in pendenti esse possunt. vt late in sexta principali dubitatione monstrauimus: in quantum legitimationem atq; dispensationem infantu seu ignoranti concessam/postea ratificari posse affirmauimꝰ. Sed fit est/Quod actus qui in suspenso possunt extitere: etsi a principio nulli fuerint: possunt tamē expost facto recōualescere. vt ex dictis Innocen. colligitur. in. c. nisi cum pridem. de restitu. Ubi inquit. Quod quando collatio beneficij Nulla fuit/propter inhabilitatem persone cui beneficium collatum extitit: si illa inhabilitas dispensabilis fuerit: tunc dispensatio superueniens/collationem ipsam confirmabit. Ut vt ipse inquit: nō omnino nulla/sed in suspēso talis collatio fuit. Cuius doctrinā refert et sequitur Anthoniꝰ de butrio. in. c. at si clerici. §. de adulteriis col. ij. de iudicijs. et Jozannes crotus de monte ferrato. in. c. primo. col. ij. de rescriptis. Quod est intelligendum et declarandum prout intelligit et declarat Felī. in. d. c. cū dilectus. col. ij. in principio de accusatio.

¶ Et ideo cū testamentū vsq; ad testatoris mortē non confirmetur/sed in suspenso citra videatur/dicit solet. Quod testamentū vsurarij non prestita cautione factum/iuxta. c. §. de vsuris. et si inualidum esse dicatur: prestita Tamen cautione confirmatur. Ut notabiliter inquit Bartolus in pluribus locis precipue. i. l. filio preterito. columna. finaliter. ff. de iniusto rupto. Quem referunt et sequuntur quamplurimi Doctores relati.

per Alexan. in l. posthumo. col. xliij. versiculo. 7 inducuntur. C. de bonorum possessio. cõtra tabulas: et est magis communis opinio videm Bleră scribit in l. Gall9 § ille casus in. lij. col. ff. ō liberis 7 posthumis. et late tradit Petrus de Ancharra. in Clementina prima. columna. xvj. de cõcessio. preben.

75 ¶ Et quamuis excommunicati testamentũ secundum magis communẽ opinionẽ validum reputetur: eum abeo testandi potestas non adimatur. vt voluit. Bar. Bal. et Doctores. in. l. si quæramus. ff. de testamentis. idem Bal. in. l. prima. C. ō sacrosanct. eccle. et in. l. prima. col. ij. C. de incestis nup. Jacobus de bellovisu. in ancien. de sanctissimis episcopis § omnibus. collatio. ix. Archidia. in. c. primo. de exceptio. libro. vj. Panor. et Doctores in. c. veritatis. de dolo et cõtumacia. Joannes Andre. Petrus de Ancharrano. Dominicus. et Doctores. in. c. decernimus. de senten. excommunica. libro. vj. Federicus de senis in consilio. lxxviij. incipi. veritus querela. Jasson. in. l. vt verborum. col. ij. in principio. C. qui admitti. Felli. late. in. c. ad probandum. col. prima. vbi plures alias auctoritates adducit. de sentẽ. et re iudica. Tamen in casu quo tale testamentum non valeret: quod forte procederet quando excommunicatus anathematizatus existeret: vt notat Bal. in. l. iij. circa finem. C. si pendẽte appellatione mors intervenerit. Tunc si excõmunicatus absolutus esset: sine dubio illius testamentum reconvalesceret. vt cõsuluit Federicus de senis. in consilio. cxviij. incipi. facium tale est. col. finali. in fine.

74 ¶ Bene facit textus notabilis in. l. qui solvẽ de duos appollonios. ff. de here. instit. vbi sublato obstaculo: et cessante effectu extrinseco testamenti: ipsum reconvalescit testamentum. Et hoc ideo: Quia quãdo tunc actus ex aliquo nõ subsistit impedimento: illo sublato: actus sortitur effectum. l. siquis in Senatusconsulto. l. si quis rursus. versiculo. quid ergo si adoptivus et. l. eos qui. ff. de ritu nuptiarum ipsi quoque obligatur. et ibi notat glosa. ff. qui et a quib9. l. et si contra. C. de nuptiis: et. l. si nolit cum similibus. C. si mator factus alienationem sine decreto factam ratam habuerit: et tradit latissime Bar. in. l. cum vir. in. fi. col. vbi multa notabilia iura in proposito adducit. ff. de vsucapto. quem refert et sequitur Panor. in. c. cum officii. col. penul. in fine. de quo ibi per Felli. in. xvij. col. de prescriptio.

¶ Per que in repetitione mea. § divi. legis filio9 fami. ff. de lega. primo. numero. 407. dicebam. Quod si non obstaret statuto Rem in forensem alienari prohibente: quis rem suã forensi vẽdiderit: seu quãdolibet alienaverit: talis alienatio firma atq valida erit: si post perfectam venditionẽ forẽsis ille civilitatem adeptus fuerit. Quod etiam voluit Paulus de Castro. in consilio. cclxxxvj. secundum meam impressionem. incipi. videtur quod dicta sententia. col. iij. vol. ij. 75

¶ Bene etiam facit. Nam matrimonium nullum subsisto impedimento reconvalescit: validum atq firmum existit. c. primo vbi hoc Petrus de Ancharra. et Doctores notãt. de eo qui duxit in matrimoniũ quã polluit per adulterium. Idem Petrus de Ancharra. in. c. ad nostram. per textum ibi. ō cõiugio servorum. et est textus notabilis in. c. primo. cũ similibus. de despon. impube. libro. vj. 76

¶ Facit etiam textus singularis in. l. donationes § pater. q filie. ff. de donationib9. 7 in. l. si emancipatis. C. eodem titulo: Ubi quãtuis donatio a patre filio in eius potestate cõstituto facta / ineficax fuerit: cum ad libitum per patrem revocari potuerit: Tamen si interim post donationem filius emancipetur: plenũ effectũ talis donatio sortietur. Quia non a principio nulla / sed in suspenso interim fuisse videtur. quod probat etiã textus. in. l. cum de bonis. C. eodem titulo. 77

¶ Per que iura notabiliter dixit Joannes Crotus de monteferrato in repeti. l. frater a fratre. col. ij. ff. de conditio. indebiti. Quod si pater aliquid filio in eius potestate existẽti promiserit: quamuis tunc naturalis obligatio que non est efficax ad agendum solummodo fuerit: Tamen si postea filius emancipatur: nihilominus civilis obligatio oritur: et tunc pater filio efficaciter obligatur: quia malis promissio intendenti firmitas existimatur. 78

¶ Bene faciunt q Bar. Ange. Paulus de Castro. et alii scribũt. in. l. prima. in principio ff. de pactis. vbi inquiunt. Quod et si probitio centum: cui non interest mea dare stipulatus fuero: talis non valeat stipulatio. l. stipulatio ista. § alteri. ff. de verborum obligatio. § alteri. cum similibus. instit. de inutilibus stipula. Tamen si dictus actus me postea heredem instituerit: nihilominus valet stipulatio / valida atq firma erit: argumento textus. in. l. quãvis. § similiter. ff. ad vrbeia et in. l. stichum. § addimo. versiculo aliquan. 79

Digitized by Google

do. cum similibus. ff. de solutio.

Quo Reges et tertio accedat. Nam quū Serenissimi domini Anglie reges pro dispensatione ad matrimoniū interse legitime contrahendum supplicauerint: et illaz obtinuerint: nō propterea credendū est: id taliter eos impetrasse et obtinuisse/nec summū pontificem id taliter concessisse/vt tunc scilicet inhabilitatis tempore inter se matrimonium contraberēt: sed vt tunc demū cuz ad legitimam etatem Serenissimus dominus Henricus peruenerit/ matrimonium predictū consumarent. Quādocunq; enim inhabili aliquid quod ipe capere non potest tribuitur atq; conceditur: id in tēpus habilitatis conuersum fuisse creditur. l. cum furiosus. ff. de iudicijs. l. furiosus. ff. de Tutelis. l. si hereditas. §. si furiosus. ff. de testamentaria tutela. l. si ita quis. ff. de legatis. ij. §. furiosus. instituta. qui testamento tutores dari possunt. Per quem textum inquiunt ibi Joannes de Platea. Ange. Jasō. et Doctores: In iudicādo habilitatē pōnt/nō ordinationis/electionis/vel collationis/sed cōsummationis tempus esse inspiciendum. Et quo inferunt. Quod si statuto cauetur: qō quicunq; officialis fuerit/officium iura reddendi non possit: Et anno finem tribuat anno q;/quis ad officium quod habeant possit nisi tres annos debuit/eligatur: talis electio firmata et valida iudicatur: et sic electus/habilis et idoneus ad tale officium obtinendum reputetur. Nam satis existit/ eo tempore ipsum habilem reperiri: quo officium debuit exercere. Non enim refert/an quis tempore habili vel inhabili factum fuisse dicatur: dum modo effectus ad tempus habile conferatur. pōnt in notabili casu cōsulunt Bal. in cōsilio. octui. incipit in questione predicta. volitij. et est textus vulgatus. in. l. qō spōnsa. C. de donatio. ante nup. et in. l. in tēpus. cum similibus. ff. de here. instituen. Illa casibus in quibus statutum/ contrarium expresse voluisse et statuisse inueniatur: pōnt in his que in contrarium fuerunt ad debitum finem fuisse monstratur. Et q; licet si minor. ff. de ritu nup. et c. finale. de sepulturis. intelligitur reuocari non.

Quarto principaliter principaliter tractat/ quod habuit tractatum Serenissimi domini Henrici regis considerandum/ dispensationē q; ipse fingendam/ emulandam vel dissimulandam/ tempus supplicationis/ impetrationis/ concessionis tale/ quale/ an debite possideri vel assumi

fuerit. Adhuc consequenter pendente (cum et tunc dictus dominus Henricus tract. dispensationem impetrandam/ et ad matrimonium contrahendum habilis esse/ forma valida q; fuisset. Et tractum dictus Serenissimus dominus Henricus tūc tempore doli capax/ pubertati proximus/ a pubertate per mes annos cum dimidio minime distans/ malicia etatem suppleret propterea ad matrimonium contrahendum (vt late in sexta parte dictum est) idoneus habilis et sufficiens. vt probat textus apertus. in. c. pubertes. et. c. de filijs. cl. ij. cum similibus. de desponsa. impub. et in. c. vnico. eodem titulo libro. vj. Qui cum iuste/ recteq; supplicationis/ impetrationis/ atq; concessionis tēpore matrimonium potuerit celebrare: Juste et licite pro predicto matrimonio contrahendo dispensationem potuit impetrare. Et cū ipse impetrationis tempore habilis ad matrimonium contrahendum fuerit: Multate magis dispensatio predicta propter inhabilitatis defectū/ inualida dici potuit. nec debuit. Et quinimmo dato q; et minoris etatis defectu/ dictus Serenissimus dominus Henricus/ casu quo impubes et nō proximus pubertati esset/ matrimonium verum minime contrahere potuisset: Et quo tamē matrimonium per verba de presenti ab impubere/ maiore tamen infante contractum/ iuris dispositione ad sponsalia trahitur: et ex eo publice honestatis iustitie impedimentum oritur. c. literas. c. accedit. c. continebatur. et c. finali. de desponsa. impub. d. t. vnico cum similibus. eodē titulo. libro. vj. Videtur cō clusum. Quod sicut dictus Serenissimus dominus Henricus seu quilibet alius impubes matrimonium vel sponsalia cōtrahendo habilis et idoneus erit ad q; dolus iuris impedimentum inducat ad publice honestatis iustitie impedimentum inducendum: pari modo impubes et pubertati proximus/ habilis et idoneus erit ad q; dolus iuris impedimentum inducat ad publice honestatis iustitie impedimentum inducendum: et per totius remotionē supplicandum. Eam cōtra rationi racionem verbaq; esse iuris dispositio ac disciplina. Pōnt multa in proposito adducit et communiter. Jason. in Rubrica. cod. ti. cum sequentibus. ff. de acquiren. posse. Et sic eo casu per dispensationem predictam talem affinitatis impedimentum tollatur: et super eodem impedimento dispensatū/ dispensatum q; fuisse dicatur: Multate magis matrimonium inter ipsos Serenissimos dominos Reges postea expresse contractum/ vel

tacite ex carnis copula seu eorum cohabitatione aliisq; modis confirmatum/ inualidū reputatur. Cum ex impetrationis tēpore etsi non ad matrimoniū/ saltem ad sponsalia contrahendum/ affinitatisq; impedimentū removēdū/ dictus Serenissimus dñs Ericus idoneus/habilis atq; sufficiens reperiatur.

NOn obstāt illa que in oppositū superi? adduximus et allegauimus. Et primo non obstat textus in.c.si eo tempore.de rescriptis.libro.vj. quia si recte textus ille cōsideretur: potius opinionem nostram q̄ contrariā probare videtur. Probat cīm̄ clarissime decidit: In literis ad beneficia impetratis (dū tamē curata beneficia non existāt quia in eis maiorem q̄ in aliis iura requirūt idonetatem) ad habilitatē & persone capacitatē considerandā/ non tēpus impetrationis & date/ sed potius vacationis temp? esse inspiciendū. ¶ Nec est mirandū si inter curatum et nō curatū beneficiū/ differentiam istam respectu temporis vacationis seu date faciamus: cum respectu capacitatis & habilitatis quātum ad officij administrationē et sacros ordines atq; animarū curam obtinendā/ eandem differentiā factam fuisse reperiamus. Nā impuberibus vt late in secta principali dubitatione dictum? / nullatenus sacri ordines nec beneficia ecclesiastica administrationē & animarū curam habētis cōferuntur. c. sicut. & c. pueri. primo. q. vij. c. cū in cunctis. de electione. c. inde eorum. de etate & qualitate. c. super inordinata. cum similibus. de prebē. Sed beneficia/ dignitates/ canonicat? atq; officia simplicia administrationem nō habentia/ bene eisdem concedūtur. c. ex insinuatione. de symonia. c. cum. vbi per Philippū Franchum et Doctores. de electio. libro. vj. et notatur in. c. finali. vbi q̄ glosa? et Doctores. de iudicijs. codē libro. Quod etiā voluit glo. in. c. de his. et vij. de sententia. Bal. post. Ioannē de rodum in. l. finali. quē ibi sequūtur Doctores. C. de testamē. militis. & in. l. fi. col. prima. in fine. vbi glo. et idem fuit questio. C. sententiā rescindi nō posse. et in. l. Sed & milites. §. Iam autem. et in. l. administrantes. §. qui. ff. de excusatio. tutorū. et in. c. primo in principio. per quos fiat investitura. in vsibus feu. Innocē. et Doctores. in. c. ij. de etate & qualitate. & in dicto. c. sup̄ inordinata. de preben. & in dicto. c. eo tempore. de rescriptis. libro. vj. Et ita dixit Federicus de senis. in cōsilio. cliij. incipi. domine raynuti. & in cōsilio. cxxij. incipi. Casus est talis. et late Philippus decius. in. l. femine. §. Item impuberes. col. ij. ff. de regulis iuris. Pro quibus faciunt que late in secta principali dubitatione adduximus.

NOn obstat quod glosa cōmuniter approbata. in dicto. c. nonnulli. de rescriptis dicebat. Nam ideo ibi rescriptum ad lites absq; speciali dñi mādato impetratū/ a dño postea ratificari minime potuit: Ut secundū Doctores et Doctores ibi/ non in dominī fauorem/ Sed in fauorē illius contra quem rescriptum impetratum extitit: illius textus dispositio facta fuit. propter quod in tertij preiudicium talis impetratio ratificari minime valuit. que ratificatio sine dubio valuisset: si in ratificantis fauorem vt in ferius dicemus/ dicta prohibitio/ & actus annullatio facta fuisset.

NOn obstat etiam quod Bal. in Rubrica de conditione ob turpem causam de bannito allebat: et quod glosa communiter approbata in. c. dilectus. El secundo. de preben. & in. c. post cessionem. de probatio. de iudice & ō excomunicato procuratore dicebat. Nam et illud ideo locum habuit quia propter bannū & excomunicati culpam atq; delictum inhabilis inueniebatur: quamuis postea habilis idoneus atq; sufficiens reperiatur: nullatenus actus qui sic ab initio nullus extitit validatur/ ratificatur seu confirmatur. Quod secus de vsurarij atq; excomunicati testamentō vt diximus iudicari debet & iudicatur.

Nam licet isti a principio inhabiles propter sui delictum extitut: eorūq; testamenta iura non confirment: sed illa reprobent & annullēt Tamen quia testamentū est de actibus qui in pendēti atq; in suspenso esse solent. superueniente habilitatis bene eorū cōfirmat dispositionē. nisi in casu quo lex expresse/ nō tam propter exterioris testantis impedimētum/ sed propter interioris cuiuslicuius forte iudicij atq; discretionis defectū/ testandi prohibeat facultatē & sibi incontinenti inducat annullationē. Nascatur ab a principio contra regis prohibitionem/ citraq; formā atq; ordinationē/ actus factos extitisse: nulla temporis tractu nullaq; ratificatione idē actus va-

Digitized by Google

37 lidari poterit. Et est ratio: Quia quādocūq; a lege actus nullo expresse reſiſtitur: nunq; ratificatio aliqua ad illius validitatem admittitur. vt voluit glo. notabilis. in. l. a Diuo pio. ff. de ritu nuptiarum. quam fecit singularez Bal. in. l. Jubemus. §. sane. C. de sacrosanctis eccle. ⁊ in. l. non dubiuz. in nona oppoſitione. C. de legibus. et in. l. Prima. col. li. C. plus valere quod agitur. et in. l. cum mulier La prima. col. xlj. in principio. ff. soluto matrimo. et voluit idem Bal. in. c. latoz. de reiudicata. quem refert ⁊ sequitur. Barba. in. c. cū in iure. col. xlij. de officio delega. ⁊ in consilio lxx. incipi. Illud in mediuz referam. col. xiiij. vol. iij. Socci. in consilio. lxxxvij. incipi. viſis inueſtitura. col. v. versiculo. cōfirmatur. vol. iij. Pro quib⁹ facit glo. in. c. diſpēdia. in verbo proceſſus. et in. c. statuz. in principio in verbo committatur. Cum similibus. de reſcriptis. libro. vj.

Non obstat etiam illud quod ſuperius notabā: In quibuscunq; ſcilicet diſpoſitionibus ad perſone habilitatem cognoſcēdam inſpiciendaz ſiue conſideranda/ Semper tempus date/originem et initium/ſiue diſpenſationis principium eſſe conſiderandum. Quia vt ex ſuperius adductis clariſſime colligitur: non ſemper id verum exiſtimatur: Nam contrarium vt diximus/regulariter ſtatuitur atq; determinatur.

38 ¶ Vel illud procedit ⁊ locū habet/vbicūq; actus in totum a principio nullus fuit: ſecus tamen vbi aliqualiter validus vt in caſu noſtro prout proxime diximus exiſtit. quia tūc ⁊ cōualeſcere/⁊ confirmari/atq; ratificari licite potuit. vt notatur per glōſam et Doctores. in. d. c. non firmatur. de regulis iuris. in vj. per Abbatem et Doctores in. c. iij. de his q̄ fiunt a prelato ſine conſenſu capituli. Bene facit tertus in. l. ſi rem alienā. §. finali. ff. de pignoraticia actione. ⁊ quod tradit Petrus de Ancharra. in cōſilio. cxxij. incipi. ex narratis. in fine. Feminia. in conſilio. cxxiij. incipi. p̄ examinatione dictorum dubitoruz. Alexan. in cōſilio. lxxviij. incipi. in cauſa ⁊ lite. in finalibus verbis. vol. primo. et in cōſilio. cxxvij. incipi. viſo inſtrumento. col. j. in fine. vol. v.

¶ Et quod in caſu noſtro/nec invalid⁹ nec ab initio nullus actus exiſtitit: Sed immo firmus validusq; fuerit: euidenter atq; clariſſime patet. Potuit enim a quocunq; impubere maiore tamen infante matrimonium vt diximus per verba de preſenti (quamuis iuris diſpoſitione id ad ſponſalia trahatur) contrahi: et inde publice honeſtatis iuſticie impedimentum induci. d. c. vnico. cuz ſimilibus. de deſponſa impube. libro. vj. Quod quidem iuris impedimentuz minime ex impuberis matrimonio oriretur: nec ad ſponſalia tale impuberis matrimonium trahere tur: ſi ipſius impuberis matrimonium per verba de preſenti contractum/ab initio nullum fuiſſe diceretur. nā q̄ nullus eſt: nullum 39
effectum producere ſolet. l. nō putauit. §. nō quenis. ff. de contra tabu. l. iiij. §. cōdēpnatum. cum aliis ibi per Jaſſonem et modernos adducis. ff. ō reiudicata. et notatur per glo. et Doctores. in. l. ſi pater. cum ſimilibus C. Ne de ſtatu defunctoruū. Sed cū effectus predictus ex impuberis matrimonio producatur: minime illius conſenſus tempore pupillaris etatis ad matrimoniū contrahēdū adhibitus/taliter invalid⁹ iudicatur: quod expreſſe vel tacite ratificationez approbationemq; aliquam non patiatur. Patitur enim impuberis matrimonium expreſſam et tacitam ipſius contrahentis approbationem: ſi ex eram (non propter actus nullitatez/ſed propter illius imbecillitatē diſcretiōis q; defectum) ex contraria impuberis voluntate pati poteſt diſſolutionem. c. de illis. el primo. c. a nobis. cum ſimilibus. de de ſponſatione impuberum.

¶ Quinimmo ſi a principio propter cōſenſus defectum/actus nullus exiſtiſſet: Si talis nullitas in fauorem non conſentientis et propter ipſius vtilitatē (vt in caſu noſtro) inducta fuiſſet: adhuc per ſuperueniētē poſtea cōſenſum/actus ille nullus validari potuiſſet. argumento. l. non eo minus. cum his que ſuperius in ſextis principaliter dubitationē adduximus. C. de procu. Quod aperte voluit. Bar. in. l. licet. ff. de iudiciis Bal. in. l. iulianus. §. ſi quis colludente. ff. de actionibus empti. quos refert et ſequitur Philippus corneus in cōſilio. clxxxvij. incipi. videtur hac conſultatione. col. finali. vol. iij. Et voluit Barba. in. d. c. cum iure. col. xj. cū ſequenti. de officio delegati.

¶ Et propterea dici ſolet/poſſe minorem actum etiam per ipſum nullum factuz poſtq; ad legitimam etatem peruenerit ratificare/vt notabiliter voluit Matheſi. in ſingulari ſuo. clvj. incipi. Nota quod ſi minor. Ubi inquit: Quod quāuis minor et eccleſia ſine ſolemnitate res ſuas alienare non poſſint: etiā ſi conditionem ſuam meliorem faciant: Ut voluit glo. notabilis et cōmuniter appro-

bata.in.l.si fund⁹ sit sterilis.ff.de reb⁹ eor⁹. quam communiter sequūtur Doctores.in. l.cumbi.§.Iam transactionem.ff.de trās actio.Bal.in.c.primo.eodem titulo.et in.l.fi nali.§ necessitate.C.ō bonis q̄ liberis. Po test tamē talis alienatio ratificari:siue p̄ mi norē cū ad legitimā etatē peruenerit:siue mi nori etate durante/per ipsum vel per eccle siam debita solennitas adhibita fuerit. Nō voluit etiam Innocen.et communiter Do ctores.in.c.primo.de his que fiunt a prelato sine cōsensu capituli. Anubo. de Butrio. in.c.si quis p̄sbyteroꝝ.col.prima.ō rebus ecclesie.non alienan.Bal.in consilio.xiv.in cipi.quando cūq; contractus. vol.ij.et in cō silio.clxxxiij.incipi. ad intelligentiam queſti onū.eodem vol.Fulgo.et Jason.in.d.§.cā transactionez.Alexan.in consilio.cxvij.incip. viso processu. vol.v. Philipp⁹ corneus in.d.consilio.clxxxvij.vol.iij.et Philippus decius in.c.que in ecclesiarum.col.ij. de con stitutio.

97 ¶ Bene facit quod voluit glo.in.l.iuris gen tium.§ pretor ait.in verbo.dolo malo.ff. de pactis.ꝛ in.l.elleganter in principio.ꝛ ibi no tat Bar.ff.de dolo. Vbi inquiunt: Quod etsi contractus bone fidei per dolum factus sit ipso iure nullus: Potest tamen postea p dolum passum ratificari/laudari/et approbari: Quod etiam voluit glosa in.l. Adino phio.in verbo actionem in fine.ff.de ritu nup tiarū.quam singularem fecit Bal.in.l. non dubium.in nona oppositiōe.C.de legibus. et in.l.prima.col.ij.versiculo. Sed hic quero.cum concordantijs superius adductis.C plus velere quod agitur.

¶ Nec iſtis obstabit/quod de statuto pro hibente contractum mulieris si in eo ꝓpin quorum consensus non intervenerit / diſti mus: Et quod ō filio familias causa mortis absq; patris consensu donante (aliisq; simi libus superius adduximus. Nam ideo ac tus illi qui propter patris atq; propinquoꝝ consensus defectum nulli fuerūt/per super venientem eorum consensum validari minu me potuerunt: Nulla ibi non ad cautandum propinquorum vel patris (quoꝝ non inter erat principaliter) p̄tudicium/Sed ad ac tum solūmodo auctoritzandum/eorum con sensum iura seu statuta adhibenduz esse pre ceperunt. Quo casu si talis a principio con sensus adhibitus minime fuisset: nequaq; actus qui a principio nullus extitit:per sub sequentem illius cuius non intererat consen suz validari potuisset. Sed vbi propter pre iudicium quod alicui inferri posset / ipsius consensus in actu requireretur: sine dubio actus qui in principio et consensus defectu nullus fuit:per superuenientem postea con sensuz confirmaretur. Ita magistraliter sol uit/intelligit atq; declarat / Paulus de ca stro.in.l.perfundum qui plurium.per textū illum.ff.de seruitu.rusticorum predioꝝ.ꝛ voluit Bar.in.l.prima.§.Sed si filius.col. prima.versiculo.secundo casu.ff.de legatis. iij.Bal.in.l.Gallus.§.etiā si a parēte.col.ij. infine.ff.de liberis et posthu.Anthonius de Butrio.in.d.c.cuz consuetudinis.Bonifa cius.in Clementina prima.col.prima.de re bus ecclesie nō alienan.Federic⁹ de senis in consilio.cclx.incipi.casus talis est.col.ij.ver ſiculo.preterea hoc valde est notanduz.Frā ciscus de arrecio.in.l.si quis mihi bona iuſ sum.col.finali.ff.de acquirenda here. Alexā in.consilio. cvj.incipi. Quo ad presens.col. ij.versiculo.et differentia est inter consensū et auctoritatē.vol.primo. Et Andreas. Bar ba.in consilio.lxx.incipi.illud in medium re feram.col.prima.vol.iij.

¶ Et ideo notabiliter dicebat Bal.ī.l.fina li.circa finem.C.de pactis. Quod etsi ad cō firmandum pactum de futura alicuius vi uentis successione factum / ipsius viventis consensus requiratur:sufficit si ex post facto talis cōsensus adhibeatur. Idem voluit ibi Salice.in finali.col. Quā Baldi opinio nem (quicquid ibi Aquensis in secundo no tabili dixerit:) refert et sequitur Philipp⁹ decius in consilio.xxxj.incipi.et pro tenui fa cultate.col.prima.vol.primo.

¶ Bene facit qđ Andreas de ysernia. Al uaro. Cardinalis.et communiter Docto res volunt in.c.imperialez.in principio. de prohibita feudi alienatiōe per Federicū. in vsibus feu. Vbi inquiūt: Quod si vassal lus sine consensu domini feudum alienare rit:cum solum de ipsius domini p̄tudicio agatur:poterit dominus talem alienationē validare:etiam si ex post facto eius consen sus adhibeatur. Quod etiam voluit refert et sequitur Jacobinus de sancto Georgio. in suo tractatu feudorum.in verbo.cum pa cto de nō alienādo.col.xiij.infine. versiculo. quero quādo Vassallus. Dominꝰ preceptor meus Fr̄ciscus curtius in tractatu etiā suo feudorum.in secunda questione principali quarte partis principalis.versiculo.se cūda cadit necessaria dubitatio.et in cōsilio.

44

45

46

suo primo post dictum tractatum impresso incipi. facti cõtingẽtia. col. viij. in principio. Bartholomeus Cassaneus in consuetudinibus Burgundie in Rubrica verificat. §. viij. in textu. ibi sans consentement. col. ij. versiculo. Et autem iste consensus dominii debeat precedere. Et Joannes Lupus de palaciis rubeis / cobligatus noster in repetitione Rubrice. de donatio. inter virum et uxorem. folio. xlij. secundi mee impressionẽ ubi inquit. Quod si statutus caueatur / per Hispãna lege cauetur: quod mulier nõ possit absq; maritj licentia contrahere: Quo tale statutum in maritj fauorem qui dominus rei dotalis existit emanauerit: vt notãt Bal. et Doctores in. l. prima. C. vnde vir et uxor. Si mulier absq; illius voluntate / consensu siue licẽtia contraxerit: siue dubio talis cõtractus firmus erit: si marius postea cõtractũ predictũ ratificauerit. Quod dictus refert et sequitur dictus Bartholomeus Cassaneus in dictis consuetudinibus Burgũdie in Rubrica. de dotis. §. vij. in textu ibi. Se ceneſt du cõſẽtemẽt de ſeſ proches bains parẽs. in. ſi. col. Proquibus facit textus in. l. si alij plures. ff. de aqua pluuiali arcen. et in. l. prima. §. prodest autez. ff. quorum legatorum. et in. §. penul. cum similibus. Instituta. de militari testamento.

¶ Nec etiam obstat / quod de captura debitoris de fuga suspecti diximus: quaz per superuenientem probationem Hollandrinus validari posse affirmauimus. Nam huic decisioni aliisq; similib⁹ superius adductis facile respõdere possumus. Quando enim in alicuius persone fauorem propter cõsensus nõ adhibiti defectum / actus a principio nullus seu invalidus iudicatur: bene in eiusdem persone fauorem / actus ille qui a principio nullus fuit: per superuenientem illius cuius intererat consensum vt superius diximus validatur: si in eius comodum atq; vtilitatez ratificatio rediidare videatur: nisi a lege expresse vt etiã diximus ratificatiõi atq; validatiõi pdicte resistat. Ubi vero ratificatio ꝯ per superuenientẽ qualitatẽ vel pbationẽ fieri deberet: nõ in vtilitatẽ illius persone in cuius fauorem / actus a principio nullus fuit sed in eius damnũ vt in captore exemplo redundaret: Certe superuenientia probatiõis vel alterius qualitatis omisse / nunq; actum qui a principio nullus extitit validaret. Et ita quod de Summi pontificis delegato / Et quod de consultore / Quodq; de minore in minori etate delinquente / Et quod de tortura per iudicem iudicis non precedentibus facta / diximus intelligi atq; declarari debere.

¶ Et vltimo obstabit quod dixit Bal. in. l. Gallus de liberis et postumis. versiculo sed nunquid circa primum. Plus quam alias laudem a principio nullum / per partes positum iuri laudi approbari minime posse. Patet tamen in vim pacti ratificatum eo modo quo melius valere potest approbatur: vt communiter concludunt Doctores. in. d. c. examinata. de confirma. vtili vel inutili. et late tradit Philippus corneus in cõsilio. cccliv. incipi. videtur. col. ij. versiculo. preterea. vol. ij. et in consilio. lvij. incipi. in causa vertẽte. col. finali: versiculo. nec obstat vol. iij. et Socin. i cõsilio. lxxxiij. incipi. in questione. col. v. versiculo. nec cõtra hoc dicatur. vol. iij. et in cõsilio. cxij. incipi. Visis cõpromissis et in consilio. cv. incipi: visis testibus. vol. iiij. et hoc per glosam notabilem quamuis vulgatã in. l. ij. C. cõmunia vtriusq; iudicij.

¶ Quibus omnibus invictissime Cesar concludendum esse censeo: Quod quamuis Serenissimus dominus Henricus impetrationis / dispensationis tempore impubes fuisset: et sic ad matrimonium contrahendum inhabilis extitisset: Non propterea ineficax vt specialiter erit. Si factus maior matrimonium postea predictum contraxerit. Sufficit enim quoad effectũ tollendi actus nullitatis impedimentum / cum tempore dationis habilem fuisse et executionis tempore ad matrimonium contrahendum ipsum habilem extitisse.

¶ Sequitur Decimasexta principalis Dubitatio/scilicet. An protestatio a Serenissimo domino Henrico in puberta tis initio vt fertur facta/vitiet eam sponsalia extra contracta/quã dispẽsationem. An vero propter subsequẽs eius et Serenissime domine Catherine matrimonium/et propter copulam carnalem/postea inter eos subsecutam/longamq; dictorum coniugum cohabitationem/dicendum sit: Dictum Serenissimum dominum Henricum protestationẽ predictam renocasse/seu protestationem recessisse: dispensationemq; predictam confirmasse.

Restat ad istã decimamsextam principalẽ dubitationem/videbatur Inuictissime/Cesar prima facie sic dicendũ: Per predictam Serenissimi domini Henrici Anglie regis protestationem in pubertatis initio vt fertur factam/non solum dispensationem et sponsalia inter ipsum et Serenissimam dominam Catherinam Jam antea celebrata/inualida/irrita atq; nullius valoris fuisse: Sed etiã videbatur dicendum/Post subsequens eorũ matrimonium/nouumq; filiorum consensum/Quinimmo per copulam etiam carnalem inter eos postea subsecutam/longamq; ipsorum cohabitationem/eadem ratificari/reuiuiscere/validari/aut approbari minime potuisse. Nam cum serenissimus dominꝰ Henricus talia sponsalia sub conditione si summꝰ pontifex dispẽsauerit/cum dicta Serenissima domina Catherina contraxisse videatur: Non solum necessarium fuit et existit/Nõ post dispensationis concessionem nouus/Iterum eorum consensus adhibeatur: Sed quod nulla interim dictorum coniugũ dissentio atq; contradictio reperiatur. Nouus enim consensus facto vel verbis declaratus ad matrimonij iam semel contracti confirmationẽ et validationem exigitur: Quãdo tale inter prohibitos matrimonium sub cõditione si papa dispensauerit/vel alia simili conditione contrahitur. Vt voluit Innocen. quem Joannes Andre. Panor. Cardina. et communiter Doctores sequũtur in c. super eo. de conditionibus appo. Ludouicus de Bardis in tractatu. de legitimatione. ℣ siculo. iuxta premisse diuisionis ordinem in. ij. col. Gaspar Calderi. in consilio primo. incipi. pcurator. sub titulo. de spõsa. Franciscꝰ de arretio et Jason in. l. apud Julianum. §. constat. col. ij. ff. de legatis primo. Idẽ Franciscus dõ arretio in. l. si filius familias. col. ij. ff. de testamẽtis. et in cõsilio. cxliij. incipit. et facto proponitur. in. iiij. col. idem Jason in. l. Gallus. §. instituens. col. ij. ℣ siculo sed quere. ff. de liberis et posthu. Felin. in. c. Significantibus. in finalibus verbis. de officio delegati. Joannes baptista trouamala. in sua summa in verbo matrimonium quintum. versiculo. xiij. Siluester de prierio in sua summa in verbo matrimonium tertium. versiculo. nono. et Philippꝰ decius in. l. Ea que rare. ff. de regulis iuris. Qui nouus cõsensus nõ solum necessarius reputatur: Sed etiã si adhibitus fuerit nihil operatur/casu quo post obtentam dispensationem/ante noui cõsensus declarationem aliqua contrahentium seu alterius ex contrahentibus contradictio seu retrocessio reperiatur. vt notabiliter voluit Cardi. in dicto. c. super eo. in finali. ℣ hinc. de conditionib. appositis. ¶ Penitẽs eam vel iuri suo renuncians atq; contradicens/Amplius non auditur/illud allegans et adducens. ij. q. prima. c. prohibentur. vij. q. prima. c. quam periculosum. c. si illic. xxiij. q. iiij. c. de his. de accusatio. l. queritur. §. si venditor. ff. dõ edilitijs actio. l. prima. §. qui semel. ff. de successorio edicto. l. fi coheredi. ff. quis ordo in bonorũ possessionibus seruetur. l. quares. §. Areã. ff. de soluto. l. si maritus. §. Si negauerit. ff. de aduliteriis. l. postquã litti. C. de pactis. l. sient. cum similibus. et ibi notat Bal. C. dõ repudiãda here. Quia vulgatissi

ma iuris regula est: Quem fructum consequi non debere: ex eo quod visus est impugnare. c. pro illorum. de prebendis. c. cū olim. de censibus. c. ex eo. cum cōcordantijs ibi adductis. de regulis iuris. in vi. Notatur per glosam et Doctores in. c. cum venissent. de eo qui mittitur in posse. Et tradit Roma. in singulari suo. ci. incipi. Appellans. Bene facit text? in. l. filio pater. ff. de legatis primo. et in. l. ij. et. l. post legatum. ff. de his quibus vt indignis. et in. l. filium. §. cum. ff. de legatis prestan: et in. l. in seruitutes. ff. de bonis libertorum.

¶ Et ideo si quis aduersarij positionem negauerit: Amplius positiōe illa inuari nō poterit. vt inquit Specu. in titulo. de positio. §. viij. versiculo primo.

¶ Et qui aduersarij confessioni in libello facte cōtradixerit: Nec libellanti confessio nocere debet: nec impugnāti prodesse poterit. vt notat Bal. in. l. cum precum. C. de liberali cause. et in. l. vnica. in. viij. col. vij. culo. his premissis. C. de confessis.

¶ Item est / Quod si testem quis in iudicio reprobare nitatur: predictum testem in alio iudicio. Nullatenus sibi approbare permittatur. vt voluit Anthonius de Butrio. in octo. c. cuz olim. de censibus. quem refert et sequitur Feli. in. c. presentium. in. iij. col. de testibus.

¶ Et vbi quis contra rescriptum venisset: rescripto illo empli? inuari minime posset vt notabiliter inquit Innocen. in. c. mandatum. de rescriptis. quem referunt et sequuntur Bal. et Salice. in. l. cuz proponas. La secunda. C. de pactis. et Barba. in consilio. xxx. incipi. Sacro scriptū est euangelio. col. iiij. versiculo. et si quispiam. vol. ij.

¶ Bene facit / Nam si quis procuratorem suum reuocauerit: cum tam semel ipsum reprobauerit: Nullaten? gesta y illuz ratificare poterit. vt voluit glosa notabilis quaz cōmuniter sequūtur doctores in. c. ex parte decani. de rescriptis. et in. l. dispensatorem. ff. de solutio. Specu. in titulo. de defen. in principio. versiculo. sed pone gitti. et Paulus de castro. in. l. si procurator. col. ij. ff. de procu.

¶ Et qui impugnauerit exceptionem: non poterit ex eo portare cōmodum / nec aliquez obtinere subuentionem. vt notat Bal. in. l. si magali. circa finē. C. excusare nō possunt.

¶ Cuz igitur Serenissimus dñs Wēric? predictā impuberatis initio protestationez post dispensationis concessionem fecerit: et matrimonium se nolle contrahere / nec aliquam contrahendi voluntatez habere / protestatus fuerit: Et sic cum tam dispensationi q̄ matrimonio predicto cōtradixerit: aduersusq; ipsum reclamauerit: Per subsequens postea illius consensum / carnalemq; copulam inter ipsum et Serenissimā dominam Catherinam postea subsecutaz: quia semel dispensatio per eius contradictionem extincta atq; annullata fuit: Nullatenus matrimonium predictum ratificari potuit: nec absq; noua summi pontificis dispensatione nouiter contractari valuit.

¶ Quod etiam probat textus notabilis in. l. in concubinatu. ff. de concubinis. Vbi cōsensus maritalis et matrimonium / quod ex eo quod quis ingenuaz mulierem retinuit / et cum ea cohabitauit / a iure ciuili p̄sumitur (et iuxta legem in libere. cum similibus. ff. de ritu nuptiarum) inter eos contractum fuisse putatur: Per protestationē ab initio factaz adeo tollitur et annullatur: Quod per subsequentem postea ipsorum cohabitationem / Et per carnalem copulā inter eos postea subsecutam / Nullatenus a protestatione recessum fuisse creditur nec existimatur. Et propterea nec matrimoniū inter eos fuisse p̄sumitur: nec p̄sumptuz cōfirmatur.

¶ Bene facit textus in. c. per tuas. de conditionibus appositis. Vbi quando sponsalia vel matrimonium ab aliquibus sub conditione si eoruz parentes consenserint celebratur: Si parentes postea cōtradixerint: Quāuis post contradictionez illi eorum aliter se cognouerint: nō propterea matrimoniuz illud validatur.

¶ Et ideo dici solet / Quod si quis bullaz / gratiam / seu quamcunq; aliam prouisionem ad vacaturam habuerit: si medio tempore postq̄ gratiam quis predictā obtinuit / matrimonium forte contraxerit: Cum contrahendo / gratie predicte renunciasse visus fuerit: Uxore mortua Nullatenus illius gratie vigore / vacaturā obtinere poterit. vt notabiliter Bartholome? in? hui? tractatus in questionibus suis. quem refert et sequitur glosa communiter approbata in. c. vnico. super ho clericalis. de clericis coniugatis in vj. et Christophor? porcus in. §. fiuali. Institutaq; quibus non est permissum facere testamentum. Sit in proposito / Cuz Serenissimus dominus Henricus post obtentam ad matrimonium contrahendum dispensationez: dicte dispensationi per suam protestationez

atq; contrariam voluntatem renunciauerit: Nullatenus postea illius dispensationis vigore (que semel extincta fuit) cum Serenissima Domina Katherina matrimonium contrahere potuit.

Sed predictis invictissime Cesar minime obstantibus que in veritate nō obstāt: Contrariam sententiam/contrariamq; opinionem cristino veriorem. Et sic quod quamuis Serenissimus dominus Hēricus in pubertatis vt fertur initio/ aduersus sponsalia iam virtute dispensationis predicte cōtracta reclamauerit: Nō propterea dispensatio que ad eius et Serenissime domine Katherine supplicationem concessa extitit: et per eos acceptata fuit: Extincta/nulla/irrita/seu invalida dici/credi/existimari/seu reputari debuit. ¶ Per novum enim ipsius contrahentis consensum/copulamq; carnalē inter ipsum et Serenissimaz dominam Katherinam postea subsecutaz/ adeo a protestatione et contradictione sua Rex ipse discessit: Quod non solum sponsalia iam antea cum Serenissima eius vxore cōtracta ratificauit/laudauit/et approbauit: Sed et matrimonium postea cum ea licite contractare valuit. Nam quamuis vbi spōsalia vel matrimonium sub conditione fiūt minus pontifex dispensauerit contrahitur/necessarium existat/quōd nouus post dispensationis concessionez contrahentiuz consensus vt dirimi subsistat: Nihilominus tamen sufficiet/si partes tacite (copula scilicet carnali intervenīente) consensisse vel expresse inter se postea matrimonium contraxisse inueniatur: quamuis aliquam contra protestationem /dissentionem / seu contradictionem iam antea precessisse reperiatur. vt notabiliter voluit Joannes Andre. quem ibi Petrus de Ancharra. et communiter Doctores sequuntur in dicto.c.super eo, de cōditionibus appositis Et tenuit Semininus in consilio.xxxiij.incipi. An dispēsatio. columna finali. versiculo. preterea ostendi/tur. et Franciscus de arretio in cōsilio.lxxxij. incipi. factum super quo queritur. in finali columna. et in consilio. cxiij. incipi. ex facto proponitur. colūna. vj. et. vij. in secūda prīncipali dubitatione. in secunda et tertia conclusione. Vbi in simili casu/qui inter comitē Galeazo Illustris Francisci Sforcie mediolani ducis filium/et dominaz Dorotheā Illustris Ludouici marmie Marchionis filiam nunc contingit esse/notabiliter consuluit: Per copulā carnalem post dispensationis concessionem et coniugis cōtradictionem atq; protestationem subsecutaz/vt per novum coniugum consensum superuenientez/a protestatione et contradictione coniuges recessisse: licet in amplexibus et osculis subsecutis contrarium videatur voluisse. Quorū opinionem probat textus notabilis in.c.cus nos. ibi Et ille dissēserit et dissentiat et ibi Et nunq; consensit in predictaz. de spōsalibus. Vbi ad invalidationem et matrimonij annullationem que ex alicuius dissensu causatur / non sufficit semel contrahentem dissensisse: Sed etiam requiritur quod consteat/se nunq; etiam tempore carnalis copule/ contrahendi voluntatem / propositum/ et intentionem habuisse. Quia si a dissentione vel contradictione sua aliquis discessisset: certe precedens eius contradictio/nouo ipsius consensui obstare minime potuisset.

¶ Et propterea dicebat ibi glosa communiter approbata/in verbo mulierem. Quod quāuis quis in initio suam intentionem declarauerit: et se nullam cum tali certa muliere contrahendi voluntatem habere dixerit: et quod per quecunq; faciet vel dicet/in eaz consentire non intendit protestatus fuerit: Nihilominus tamen si in eaz post protestationem predictam contrahens ipse consenserit: firmum et validum inter eos matrimonium erit. Quod voluit Panor. et Doctores in.c.per tuas. de conditionibus appositis. Doctores communiter in. l. qui in aliena. §. Celsus. cum similibus. ff. de acquirenda hereditate.

¶ Bene facit textus in.c. de illis. de conditionibus appositis Ibi enīz quedam fuit matrimonio conditio (scilicet si tantum mihi dederis) Per contrahentez apposita fuit. Que nihil aliud nisi quedam ipsius contrahentis protestatio extitit: significans atq; declarans/ Non aliter ipsum contrahendi voluntatem habuisse: nisi casu quo quantitatez in conditione appositam contingeret recepisse. Et tamen si ante conditionis euentum/nouus consensus vel carnalis copula inter contrahentes subsequatur: tale matrimonium firmum et validum indicatur. pro quibus facit textus in. l. Si proponis. §. primo. et in. l. finali. ff. de inofficio. testamento. et in. l. per fundum. ibi et nouissima demissione omnes confirmabuntur. ff. de seruitutibus rusticorum predionum. et in. l. finali. ibi vt tamē ex nouissimo actu etiā superiores con-

cōmunia predioꝝ. et in. l. si autē. ibi quia et posteriorez voluntatē pretor tueri debet. cum similibus. ff. de aqua pluuiali arcenda. Et facit etiam textus. in. l. bonorum. in fine. ff. rem ratā haberi. Ubi quamuis quis bonoꝝ possessioni ab alio eius nomine agnite contradixerit: Nihilominus postea illius agnitionem/sua non obstante contradictione ratificare poterit. Per quem textum notabiliter ibi Bar. post Ricardum malubꝛ dixit. Quod si quis filium ex concubina susceperit: et deinde cum alia matrimoniū contraxerit: Quamuis tunc cum alia contrahēdo/tacite cum concubina se nolle contrahere/et per consequens filium quem ex ea suscepit se nolle legitimare protestatus fuerit: Tamen si mortua vxore/concubinaꝫ illam vxorem duxerit: Nihilominus filius predictus per subsequens matrimoniū legitimatus erit. Cuius legitimationi illud medium matrimoniū obesse minime poterit. Quod voluit ipse Bar. in. l. penul. §. vxor. ff. soluto matrimonio. Bal. et Ange. in. l. cum qui. ff. de statu homi. et in consilio. xvij. incipi. comes brandisius. Joannes Andre. in. c. sine culpa. de regulis iuris in mercuriali⁹. Doctores communiter in. l. pomponius. §. quesitum. vbi Jason alia similia adducit. ff. de acquirenda posse.

18

19

Hinc videmus/Quod vbi quis Areaꝫ alicui legauerit: si medio tempore edificata fuerit: et iterū postea Area facta extiterit: periit potest/quamuis medio tempore minime periit potuerit. vt inquit textus. in. l. Si chorus. §. Area. cum concordantijs ibi adductis. ff. de legatis. iij.

20

Sic qui bonis suis renūtiauerit et cesserit: eadem bona si extant/recuperare poterit. l. quod si minor. §. scenola. ff. ō minoꝝ⁹. l. is qui bonis. la prima. et. l. quem penitet. ff de cessione bonorum. l. ij. cū similibus. C. eodem titulo.

21

Et vbi quis propriꝫ pignoris venditioni consensisse inuenitur: quāuis tūc hypoteca extincta videatur. l. Si consenserit. ff. quibus modis pignus vel hypoteca soluitur. Nihilominus tamen hypoteca predicta reintegratur: si venditio postea dissoluatur. l. ij. venditor. §. finali. et. l. voluntate. cum similibus. eodem titulo.

22

Sic rez amotarum actio que per matrimonij dissolutionem fuit nata: reintegrato matrimonio extincta censetur. et annullata. l. reintegrato. cum similibus. ff. rez amotarū.

Cum igitur Serenissimus dominꝰ Henricus post predictam suam protestationem cum Serenissima domina Katherina publice et in facie ecclie matrimoniū p̄ vba de presenti cōtraxerit: illudq; carnali copula cōsumauerit: sine dubio credenduz/tenendū/et affirmanduz est/ipsuz per predicta/a protestatione sua recedere voluisse ac recessisse: et ea non obstante licite inter eos matrimonium predictum contractari/celebrari/atq; consumari potuisse. Quinimmo non soluz per expressuz verbis superuenientem cōsensum/copulamq; carnalem postea subsecutaz/quis a protestatione videtur recedere: sed per quemcunq; etiam contrarium actuz protestationi sue quis censetur renunciare: et matrimoniuz antea contractum ratificare/et confirmare. vt communiter concludunt Doctores in. c. presentium. vbi per Imolā in. ij. col. de testibus. et in. c. vnico. §. finali. de despōsatione impuberum. libro. vj. Bald⁹ et Doctores. in. l. pacta nouissima. C. de pactis. Calderi. in consilio. ij. incipi. que requirantur. Feminia. in cōsilio. xxiiij. incipi. quia diffuse. in finali. col. et Philippus corneus in consilio. cxxj. incipi. subtilis et scrupulosa. col. iij. in fine. vol. iiij. Bene facit textus. in. l. cum te. et ibi notat Bal. C. de donationib⁹ ante nup. et in. l. minorem. ff. de ritu nuptiarum. et in. c. ad id. et. c. is qui fidem. de sponsa. et qō notant glosa et Doctores in. c. grauez. de officio delegati. et in. c. litteras. de desponsa. impube. Bar. in. l. cui fuerit. ff. de cōditio. et demōstra. Et quod in notabili casu tradit Idem Bar. quem ibi Doctores sequuntur. in. l. iij. in principio. ff. de iure iurā. Anthonius et omnes in. c. mulieri. eodem titulo.

23

Preterea quod protestatio que a Serenissimo domino Henrico in puberta/te inito vt fertur facta extitit: nullatenus ot spēsationi predicte/nec Serenissime domine Katherine/Cui ius ex dispensatione queritur fuit/preiudicare potuerit Patet: Nā cū predicta protestatio absente/infecta/et ignorāte Serenissima domina Katherina facta fuerit: nullum ex hoc preiudicium sibi inferri potuit nec ōbuit. Vulgatissima enim atq; indubitatissima iuris regla extitit: Protestationem ab altera tantum parte factam in his que a consensu et duorum voluntate dependent nullam esse et fuisse: Ubi nō apparet suum consensū protestationi predicte tacite vel expresse partē altera prestitisse. vt cō

24

Digitized by Google

25

26

77

muniter concludunt doctores in.c.cuz. D. Ferrariensis.de constitutio.et in.l.non solū. §. morte.vbi moderni quāplurimas alias referunt auctoritates.ff. de noui operis nuntia. Et propterea notabiliter dicebat Joannes de Imola.in.c.cum venissent. Per tertum ibi. ō institutio. Quod si in factis a voluntate duoꝝ dependentibus protestatio ab aliquo ad tollendum alī quam partez iuris iam quesiti facta fuerit: Nulatenꝰ talis protestatio valida et firma erit: Nec propterea ius illud iam quesitū tolli poterit: nisi eius cui protestatio facta extitit/expecificus consensus intervenerit.

¶ Cum enim Serenissimus dominus Hēricus postꝫ dispensationem predictam obtinuit: sponsalia cum Serenissima domina Catherina virtute dispensationis contrahendo/dictam dispensationem approbauerit: Et ex hoc ius non modicū Serenissime domine Catherine quesitum fuerit. Nulla tenus per solam Serenissimi Henrici regis protestationem in scia Serenissima eius spōsa factam/preiudicium aliquod habilitati ⁊ facultati predicte que iam Serenissime domine regine ꝓcessa fuit/ac ius effectū produxit: et sic iuri quod sibi quesitum extitit: inferri potuit nec debuit. Premartine quia ex quo Serenissimus dominus Henricus (vt late in sexta principali diximus dubitatione) tempore supplicationis/ac dispensationis impetrationis/ nec non sponsaliū celebrationis proximus pubertati fuit: Nullatenus postea contra matrimoniū vel spōsalia per verba de presenti ab ipsis cōtracta reclamare/ nec contra dispēsationem predictam venire potuit Tales enim qui proximi pubertati existunt: sponsalia et matrimoniū recte contrahunt. Adeo quod si postꝫ sponsalia seu matrimonium contraxerunt/cum vxore cohabitauerint: et ex aspectu corporis vel aliis signis ad copulā capaces extiterint: Nullatenus veniente pubertate reclamare poterint. Ut notabiliter tradunt Hostr. Innocen. Joannes Andre. Panor. et cōmuniter omnes in.c.de illis. et ibi.ō. de desponsatione impub. Si enim puberes seu pubertati proxima matrimoniis et sponsalibus ita contractis/concurrētibus supradictis nō possunt desistere: nec modo aliquo variare: Immo si adhuc spōsalia cotracta nō fuerunt: eadem postꝫ dispensationem obtinuerunt cōpelluntur consumare: vt notabiliter voluit Roma.in singulari suo.ccccclxxxvj. incipt. An subdiaconus. (Qua multo hoc in minore pubertati non proximo/in cadez secta dubitatione.folio.lvj.col.ij. in principio/ nō ausus sim affirmare.) Necessario tenendū/affirmandum/ atq; concludendum est: Serenissimum dominum Henricū aduersus sponsalia iam antea per ipsum cum serenissima domina Catherina contracta/non potuisse reclamare.

Non obstant illa que in oppositum superius adduximꝰ et allegauimꝰ. Et primo nen obstat quod novus contrahentium cōsensus facto vel verbis declaratus ad matrimoniū iam semel contracti confirmationez seu validationem exigatur: quādo tale inter prohibitos matrimonium sub conditione si papa dispensauerit/ vel alia simili conditione celebratur. Quia post obtentam dispensationem non solum tacite Serenissimꝰ dñs Hēricus suū cōsensum adhibuit: ⁊ per cohabitationem ac carnalem copulam cum vxore postea subsecutam/ matrimoniū seu sponsalia iam antea celebrata confirmauit: Sed expresse matrimonium per verba de presenti publice et in facie ecclesie postea coram magna regnicolarum multitudine contrahendo: suam voluntatem/suumq; cōtrahendi propositum atq; consensum/ declarauit/demōstrauit/et manifestauit.

Nec obstat illud quod per Cardinalem in.d.c.super eo. de conditionib⁹ appositis dicitur et affirmatur: scilicet quod vbi nouus post dispensationez consensus adhibetur: nihil talis consensus adhibitio operatur: si ante noui cōsensus declarationem/ aliquam contrahentium contradictionem precessisse inueniatur: Quia contrarium vt dicimus magis communiter tenetur: ⁊ magis communiter approbatur.

Non obstat si penitens et iuri suo renuntians atq; contradicens/amplius audiri nō debet/ illud allegās et adducēs. vt sit iura vulgaria ⁊ patet in quāplurimis casib⁹ et exēplis late superiꝰ adductis. Ex hoc (vt ex supradictis colligi potest/nō semp verum extitit: nec semp regula predicta ꝑcedit. Sz dato et posito qō id regulariter verū existeret atq; procederet: siue dubio illud locū haberet in actib⁹ tātū inquisitoriis contradictio et subsequēs approbatio/a sola cōtradicentis et impugnantis potestate dependeret. Ubi vero a potestate alterius contra quez actus impugnatur seu contradicitur/vel virtusq; vt in casu nostro/⁊ cōtradictio ⁊ subsequēs

approbatio dependisset: bene quis re semel impugnata (eius contradictione non obstante) licite vti potuisset. vt Anthon⁹ et cõmuniter Doctores concludunt in. c. cum olim. col. ij. in prima oppositione. de sensibus.

78 ¶ Vel aliter et secundo responderi potest: Regulam predictam in dispensationibus / gratijs / beneficijs / seu facultatibus alicui cõcessis non procedere. In quib⁹ etsi quis semel contradixerit: nihilominus postea et eisdem vti / et eadez sibi concessa poterit obtinere. vt notabiliter voluit Baldus. in. l. deberi. C. de fidei cõmissarijs liber. singulariter inquiens. Quod si quis executoris officium recusauerit: cum et id / quid facultatis fuerit: licite illud post recusationem penitentijs ductus acceptare poterit. quẽ refert et sequitur Jason. in. l. non erit. §. sed neq; ff. de iure iurando. quod etiam voluit idem Bal. in. c. cum non ab homine. in fine. de iudicijs. Et probat textus notabilis. in. c. licet. de procura. libro. vj. Licet is (inquit textus ille) qui procurator cõstituit ab absente / dixerit presentatuz sibi suscipere nolle mandatũ: hoc tamen nequaq; obstare / quandiu cõstituẽs in eadem prefixerit voluntate: ipsuz acceptare poterit quando cunq; placebit. Per quẽ textum dicebat ibi glosa finalis in fine / que ab omnibus communiter approbatur. Nõ si electus presentata sibi electiõe / renuit consentire: adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus / eandem poterit electionẽ acceptare. Bene facit etiaz textus et qõ ibi glosa et Doctores notant in. c. si vbi absenti in fine. cũ similib⁹. de prebẽdis eodẽ libro.

79 ¶ Vel aliter et Tertio / predicta procedunt et locum habent: quando de solius contradicentis et postea acceptantis cõmodo / fauore / siue vtilitate tractatur. Quo casu ex quo semel qd ab aliquo contradictũ / renũciatũ / atq; impugnatum fuit: id nullatenus per subsequentem eius approbationẽ in alterius preiudicium / damnum / seu detrimentum confirmatur. Ubi vero de cõtradicentis et postea accedentis preiudicio tractaret: sine dubio subsequens eius approbatio / (cui non obstante cõtradictione) firma / et valida diceretur. vt in quãplurimis casib⁹ et exemplis Doctores tradunt: et precipue in procuratore renunciato / cuius factum dominus in sui preiudicium ratificare potest. cõmuniter Doctores concludunt in. c. ex parte decani. de rescriptis. Innoc. in. c. mandato ad finẽ ó procuratore. Et facit textus in. l. quo cniz. §. Julianus cum similibus. ff. rem ratam haberi.

¶ Preterea / Serenissimus dominus Hẽricus dispensationi predicte que ad eius supplicationez concessa fuit / nullatenus contradixit: nec eandem dispensationez impugnauit: Sed immo potius ipsius dispensationis virtute cum Serenissima domina Katherina sponsalia contrahendo / dispensationem predictaz confirmauit / laudauit / et approbauit. Quo casu etsi postea veniente pubertate aduersus dicta sponsalia iam contracta reclamauerit: tum eius protestatio atq; reclamatio nullum effectum produxerit: eo quia actus iam consummatus extitit: et in eadem contradictione non perseuerauit: Nõ propterea dici potest: qõ dispensationi predicte per dictam protestationem Serenissimus dõs Henricus renuntiauerit. Contrauenies enim priuilegio / non videtur illi renuntiare: quando actus renuntiationez in dueens / non potuit effectum obtinere. vt notat Baldus. in. l. nihil interest. §. si cum filius. ff. de inofficioso testamento. Anthonius de Butrio in. c. pastoralis. col. vj. de causa possessionis et proprietatis. Franciscus de arectio in. l. naturaliter. §. nihil commune. col. vj. ff. de acquirẽda possessione. quos refert et sequitur Fabius decius in. c. gratum. col. penul. vbi late per Feli. de officio delegati. Quod voluit idem Feli. in. c. examinata. columna. iij. versiculo. et notandum. de iudicijs.

Non obstat textus in. l. incõcubinatu. ff. de concubinis. Nam pro illius textus solutione / respõsione / atq; satisfactione / sic existimo distinguendum. Aut enim actus qui fit post protestationẽ / ipsi protestationi directe vt in casu nostro contrarius extitit: vt quia actus ille aliter intelligi non potest / nisi protestationi contrarietur: Et tunc talis actus protestationi contrarius / protestationẽ ipsaz tollere / extinguere / atq; annullare videtur. Carnalis enim copula / et subsequens cohabitatio / necnon noui consensus adhibitio / nouaq; et publica in facie ecclesie matrimonij predicti celebratio atq; consummatio / que omnia Serenissimi domini reges predicti fecerunt: Non aliter nec aliomodo intelligi potuerunt: nec fieri ac intelligi posse existimatur: nisi vt protestationi contrarientur: et protestationem tollere / extinguere / atq; annullare videãtur. Aut act⁹ directe protestationi contrarius non fuit: Et tunc cũ act⁹ ille diuersimode interpretari potuit: talis interpretatio sumi debuit: qualis ad protes-

stationis sustentationem sumi potuit et valuit. vt patet in casu. l. nensenius. ff. de negocijs gestis. Ibi enim mater filiū aluit: cuius alimentorum prestatio cum diuersimode intelligi potuerit: scilicet an talia animo donādi/an vero repetēdi fecerit: Si ab initio mater quod animo repetendi talia alimēta prestabat/protestata fuerit: tunc actus ille alendi/potius secundum protestationēz scilicet quod animo repetendi/q̄ quod animo donandi hoc fecerit/intelligi debuit. Sicq̄ lex in concubinatu. ff. de cōcubinis intelligitur atq̄ procedit. Nam quamuis vbi quis mulierem solutam retinet: eam vt concubinam et vt vxorem retinere possit: et in dubio vt vxorem fauore matrimonij illaz retinuisse credatur: Tamen vbi quis a principio q̄ eam vt concubinā et non vt vxorez retinere intendit protestatur: tunc talis mulier si post protestationē in domo retineatur: post cōcubina q̄ vxor/ne actus protestationi contrarietur iudicatur. Sicq̄ per Innocentiuz in. d. c. cum. M. ferrariensis. col. prima. versiculo. preiudicio. quem ibi communiter sequūtur doctores. distinguitur / asseritur/et affirmatur.

NOn obstat tex. in. c. pertuas. de cōditionibus appositis. Quia si textus ille recte cōsideratur: magis opinio nostra q̄ contraria in illo textu fūdatur atq̄ pbatur. Ibi enim sponsalia sub cōditione si parentes cōsentirent contracta fuerunt: qui parentes ex presse talibus sponsalibus cōtradixerūt. Et quamuis illis contradicentibus et in sua cōtradictione perseuerātibus / talia sponsalia invalida esse debuissent: Attamen tamē si post sponsalium predictorum celebrationem/se carnaliter coniuges cognouerunt: fauore matrimonij (pro quo est iudicanduz) talia spōsalia valida atq̄ firma erunt. Quia (vt textus ille inquit) per carnalem copulā postea subsecutam/a condītione predicta q̄ actum impediebat/cōiuges recesserūt. Vbi enim carnalis copula inter taliter contrahētes subsecuta extitit: ibi nullius alius nouus eorum consensus ad validationem matrimonij sub cōditione predicta contracti/necessarius extitit. Nam satis quis voluntatem suam declarauit: eo ipso quod carnaliter post matrimonium predictū vxorem suam cognouit. vt probat ille text⁹/et tradūt Doctores in locis superius allegatis. et Richardus de media villa super quarto Sententiarū. distinctiōe. xl. in. vj. q. et Archiepūs copus florētin⁹ in tertia parte sue sūme titulo primo. c. xv. §. iij. circa finem. Quod etiaz probat textus notabilis in. c. continebatur. cum similibus. de despōsatione impuberū.

NOn obstat quod vltimo loco dicebaz/ de illo scilicet qui ad vacaturam/bullaz gratiam/seu aliam prouisionem habuit: et matrimonium postea contraxit. Nam ideo ille qui gratiam ad vacaturam obtinuit: et postea vxorem duxit: Mortua eius vxore/ vigore illius gratie que semel extincta extitit vacaturam habere non potuit: Quia matrimonium postea post gratie concessionez cōtrabēdo/omnio gratia illa extincta atq̄ annullata fuit. Que cū absq̄ summi pontificis cōsensu et volūtate minime recuperari potuerit: per matrimonij cessationem nullatenus reuiuiscere valuit. At i casu nostro/ per serenissimi domini Henrici regis protestationē illiusq̄ contradictionez / non dispēsatio sed matrimonium invalidū extitit: et propterea solo. contrahentium consensu licite matrimoniū predictuz approbari/ratificari/atq̄ validari potuit.

EQuibus omnib⁹ inuictissime Cesar concludendum esse censeo: Per subsequens serenissimorum dominorū Henrici et Catherine matrimoniuz/copulam q̄ carnalem inter eos postea subsecutā/ necnon per longam dictorum coniugum cohabitationē/ a protestatione recessuz fuisse/ Et tam dispensationem q̄ matrimonium inter eos contractum/ expredictis ⁊ ex longeua summi pontificis toleratione firmum validumq̄ extitisse. Nam eo ipso quod summus pontifex eosdē in matrimonio predicto permanere pmisit ac toleravit: et vsq̄ in hodiernum diem illos vt vere Anglie reges eisdem Rescribēdo/eorumq̄ litteras ⁊ supplicationes recipiendo tractauit: cum eisdem casu quo aliqua indigerent dispensatione/super matrimonio predicto dispēsauit. Scientia enim ⁊ sūmi pōtificis tolerātia in eo quod a iure naturali non prohibetur: pro expressa dispensatione reputatur ⁊ habetur. vt notabiliter inquit Bal. in consilio. xlvj. incipi. constitutionibus. col. ij. vol. v. vbi ita intelligit et declarat quod notat Innocē. in. c. veniens. ō filius presbyte. et voluit Panor. in. c. clerici officia. col. ij. versiculo. Nota in verbo pannis rubeis. de vita et honestate clericorum. quē refert et sequitur Hutichelinus benedict⁹ in repetitiōe. c. Raynūtius.

in verbo et vxorem nomine Adelasiam.nu. 138.et nu. 351. de testamentis.

¶ Sic confessio ex longi temporis patiẽtia

33 presumitur. vt notat idem Bal. in consilio ccvj.incipi.preceptum fuit factum.vol.primo. bene facit text? in.c.quod translationẽ. ibi quandiu tamẽ talis mos ab ecclesia toleratur.de temporibus ordinatio.

¶ Et ideo notabiliter dicebat Salicet? in.l. nullus.C.de iudeis.Quod stãte statuto disponente/bannitos offendi posse: Non poterit offendi bannitus qui a superiore per ciuitatem tolerat?: Quia talis superioris patientia et tolerantia/quendam ipsius superioris consensum indurisse existimatur: volentis quod bannitus ille iam pro nõ bãnito reputetur et habeatur. Nõ dicuz pro

34 valde singulari refert et sequitur Aleran. in cõsilio.primo.incipi.circa primum dubiuz. col.finali,vol.ij.ꝛ in cõsilio.ccxlix.incipi.pro inuestigatione.col.finali. eodem volumine. et in.l.finali.in apostillis ad Bar.ff.ad legez

35 iuliam de adulteriis. Jasson in.l.omnes populi.col.x.circa finem.versiculo.quarto limita.ff.de iusticia et iure. Feli.in.c.sicut.col.prima.post Joannez ỏ Anania ibi.de iudeis. Hippolitus de marsilijs in singulari.lxxvij. incipi.patiẽtia.benefacit textus in.l. prima. ff.de institoria.et in.l.prima.ꝛ quod ibi Guielmus de cunguo notat. ff. de exercitoria. Glosa et Doctores in. c. cũ. J.et. B. in verbo potuerunt.circa medium.de re iudicata. Et que tradit Innocen.et communiter doctores in.c.ex parte decani.de rescriptis.et in c.cum in iure.de officio delega.et in.c.in nostra.de procura.et in. c.illud. ỏ presumptio. et in.c.cuz super.de re iudica.glosa et doctores in.l.tertia.ff.de auctoritate tutorum.ꝛ in l.quo enim.ff.rez ratam haberi:Bal.et doctores.in.l.siue possidetis.C.ỏ probatio.ꝛ in l. licet.col.fi.in vltima.q.C.de procura.et in l. mãdatũ.col. ij.in tertia oppositiõe.C.mãdati.et in.l.filiꝰ.C. de petitione here. et in. l. prima.C.qui admitti.ꝛin.l.ij.ℌ.voluntate.ff. soluto matrimo.et in.l.qui in aliena.ℌ.fz etsi non adierit.ff.de acquirenda here.Ange.in. l.si duo.eodem titulo.et in.l.post mortem.ff de adoptio.doctores communiter in.l.sciendum.ff.de verborum obliga.et.in.c.licet de ly.de simonia. Cardinalis.in.c.requisisti.de testamen. Petrus de Ancharra.in Clemẽtina.prima.de priuilegijs. Et dixi in tractatu meo super noua paganorum regni valentie cõuersione vlciculo sexto.in.xij.et.xiij.col.

Sequitur Decima tercia principalis dubitatio: scilicet/An ex Illustrissimi domini Arcturi quōdaz ac Serenissime domine Katherine cohabitatione ⁊ thori cōmuniōe/censeatur inter eos matrimonium consumatū fuisse. et carnalem copulam intervenisse.

In hac decima tertia principali Dubitatione/cum res facilis/clara/atq; indubitabilis existat: breviter invictissime Cesar tenendum/dicendum/affirmandum atq; cōcludendū esse cēseo: Ex illustrissimi dñi Arcturi ac Serenissime dñe Katherine cohabitatiōe/Thoriq; cōmunione/cū ambo tūc legitime etatis fuerint: presumēdum esse: carnalem copulam inter eos intervenisse. Matrimoniumq; predictum iā antea inter ipos celebratuz/mediante copula consumatum extitisse. vt probat textus apert⁹ in. c. Ad id. per quem hoc ibi communiter firmant et tenent Doctores post glosaz ibi in verbo per annum. desponsa. et in. c. is qui fidem. codē titulo. cum similibus traditis per Alexan. in consilio. clvj. incipi. viso processu. col. finali. vol. quinto. Nam si ex eo quod quis solus cuz sola in loco secreto reperitur: copula carnalis etiam ad delictum et sic ad malum inde inferendum inter taliter repertos intervenisse creditur et existimat. c. Litteris. c. tertio loco. et vtrobiq; doctores notant. de presumptio. l. quod ait lex. ff. de Aduliteris. ⁊ voluit Speculator. in titulo de presumptio. §. species. Bar. Alexan. et communiter doctores in. l. prima. ff. si certum petatur. Idez Bar. in. l. ti. vbi dixi. ff. de furtis. Bald. in. l. peo nobis. col. iij. versiculo. viteri⁹ nota. de Episcopis et cleri. et in. l. sive possidetis. col. ij. infine. versiculo. Deinde restat videre. C. de probatio. cum aliis quamplurimis auctoritatib⁹ relatis per Felin. in. c. preterea. colū. prima. et. ij. de testib⁹. Unde eo fortius ad bonum inde inferendum/scilicet ad matrimonium antea inter ipsos contractum cōsumādum/laudandum/approbandum/confirmandum et sustinendum: copulam carnalē ex eorum cohabitatione et Thori cōmunione inter eos intervenisse presumendum esse nullatenus dubitatur.

Sed quia hoc ex quadam iuris presumptione procedere nō dubitamus et quia contrarium quotidie probari posse existimam⁹: Non incongruum erit: si An tunc coniugum confessioni contrarium asserentium et affirmantium sit stādum videamus: Ad quod melius/clari⁹/atq; facilius videdū/examinandum/ac decidendum: ad priorem quartam et subsequentem principalem dubitationem accedamus.

Digitized by Google

SEquitur Decima quarta principalis dubitatio/scilicet/Dato qđ matrimonium predictū psumatū fuisse videatur: ⁊ quod carnalis copula inter eos presumatur: An dicta iuris presumptio eo cessabit: qđ pluries Serenissim⁹ dominus Henricus se dictaz dominā Katherinā virginē inuenisse: Et ab Arcturo fratre minime cognitam fuisse cōfessus fuit. Quod quide Serenissima domina Katherina iure iurando / etasserit et asseruit. scilicet qđ ab Arcturo principe illustrissimo nunq̄ cognita fuit. Et sic An magis coniugū confessioni/q̄ iuris presumptioni standum erit.

QUantum ad istam Decimam quartam principalem dubitationem videbatur inuictissime Cesar prima facie fore dicendum: Serenissimi domini Henrici regis confessioni/dictam Serenissimam dominā Katherinā se virginez inuenisse dicentis: Et Serēssime domīe regine assertioni se virginē remānisse/⁊ ab Arcturo quōdā Illustrissimo minime cognitā fuisse affirmantis: nullatenus standuz esse. Nec propterea presumptionē iuris predictam ex eorum cohabitatione thoriq̄ communione resultantem/ sublataz extitisse: Nam cum relictam fratris absq̄ liberis premortui/fratri vxorem ducere (vt late in prima principali dirimus dubitatione: propter affinitatis impedimētum inter eos ortum) prohibituz reperiatur: Et cum per confessionem fratris/relictam fratris se virginem inuenisse dicentis/dictum affinitatis impedimentum amoueatur: Quia vt in dicta prima dirimus dubitatiōe folio. xvij. col prima. nu. ioz. de substantia contrabende affinitatis est: quod carnalis copula inter coniuges subsequatur. Merito cum talis confessio inter prohibitos ad validationē actus qui alias nullus extitisset facta fuerit: nullatenus taliter confitentibus prodesse poterit. Vulgatissimum enim atq̄ indubitatissimuz est: Nōquādo cōfessio a persona prohibita emanauerit: que actuz libere facere nō poterat/nisi vbi illud quod confessa est/veruz extiterit: Talis cōfessio inutilis atq̄ nullius valoris erit: Immo tunc talis confessio valde suspecta iudicatur: eo quia facta in fraudem legis extimatur. vt probat textus notabilis in. l. qui testamentuz. ff. de probatio. et in. l. si forte. ff. de castrēsi peculio. Per quē textum notabiliter dicebat ibi Bar. Quod si quis puta pater/aliq̄d filio pro benemeritis et seruicijs abeo habitis atq̄ receptis donauerit: Quia tamen pater alit̄ q̄ pro benemeritis ⁊ seruicijs regulariter donare nō potuit: Eius cōfessio super benemeritis et seruicijs facta/ nulla erit: cuz inter prohibitos et in fraudem legis facta fuerit. Quod etiaz voluit glosa quam ibi Bar. Ange. et cōmuniter Doctores sequuntur in. l. si donatiōe. C. de collatio. Bar. in. l. per diuersas. col. iij. versiculo. iuxta hoc quero. C. mandati. Doctores communiter in. l. frater a fratre. ff. de conditione indebiti. Et innotabili casu tradit Bar. in auctē. Si quis in aliquo documento. circa finem. C. de edendo. et in. l. cuz quis decedens. §. ticia. ff. delegatis. iij. Joānes Andre. in additio. ad speculum. in titulo. de rebus ecclesie non alienandis super Rubrica. Bal. in auctē. Hoc ius porrectuz. C. de sacro sanctis eccle. Doctores communiter in. l. illud. C. eodez titulo. et in. l. cum aliqs. C. de iure delibe. et in. l. iubemus. §. primo. versiculo. sed quid si cedens. C. ad trebellia. Nicolaus milis in repertorio suo in verbo confessio. versiculo. Ante penul. et Barbat. in consilio secundo. incipit./ Illud afferam. col. iiij. vol. iij. Si enim predicta Serenissimorum regum confessio in fraudez legis facta fuit: nulla ac inualida reputari debuit. Nam si tali coniugum confessioni staretur: sine dubio magna fraudādi occasio eisdē tribueretur: Quia quotidie a fratre superuiuente/et ab vxore fratris premortui/id semper affirmaretur: Vt inter eos libere absq̄ summi pontificis dispensatione/vel cū minore saltem difficultate matrimonium contractari posset et cōtractarē. Vt igitur omnis delinquendi atq̄ fraudandi occasio tolleretur: eorum confessioni minime standū esse videbatur: Quod in. c. finali. de frigidis et maleficiatis. ibi ne id confiterentur in fraudem/satis aperte probatur.

Sed predictis invictissime Cesar minime obstantibus que in veritate nō obstant: contrariam sententiam/contrariamq; opinionem in casu nostro existimo veriorē. Vulgatissima enim atq; indubitatissima est omnium scribentium conclusio atq; doctrina: Quod quamuis confessioni coniugum copulam carnalez interuenisse vel non interuenisse affirmātium non sit standum/quando ex eorum confessione matrimonium impugnatur: quia forte copulam precessisse vel non interuenisse cōiuges cōfitentur/vt matrimonium inter eos vel alios iam contractum dissoluatur: Nihilominus tamen eorū confessioni standum erit: vbi et quando per talem eorum confessionem matrimonium (vt in casu nostro) iam contractum validatur ⁊ sustētatur. vt communiter concludūt Doctores. in. c. causam matrimonij. de officio delegati. ⁊ in. c. super eo. per illum textuz post glosam ibi. de eo qui cognouit consanguineā vxoris sue. Panor. ⁊ Doctores in. c. p tuas. de cōditionibus appositis. ⁊ in. c. ij. de clandestina desponsa. Hostien. in summa tituli de sponsalibus et matrimonijs. in Rubrica de matrimonijs. §. qualiter contrahatur. col. ij. versiculo. sed si ambo. et in. c. duo puberi. et ibi Prepositus Alexā. de desponsatione impube. Idē Prepositus in. c. continebatur. et in. c. attestationes. col. finali. eodem titulo. Anthonius de Butrio in. c. finali. de sponsalib⁹. et in. c. finali. post Joannē Andreā ibi. de cōiugio leprosorum. Ludouicus Roma. in singulari. cccccxliij. incipit. audisti. Alexan. in consilio. cxlviiij. incipit. viso peccatu. col. penul. vol. quinto. Proquibus facit textus in. c. si quis accepit vxorem. cum similibus. xxxiij. q. prima. Et vltra predictos quod coniugum confessioni copulaz carnalez minime interuenisse/ Immo vxorem virginem esse asserentiuz sit standum/ voluit notabiliter Innocen. quem ibi communiter sequūtur Doctores in. c. ex parte. col. ij. versiculo. et distingue melius. de restitutione spolia. Maiorem enim certitudinem dat coniugum ipsa confessio q̄ dare potest alia quelibet presumpta probatio. c. tertio loco. vbi hoc Joannes de Imola et doctores notant. de presumptio.

¶ Et ideo licet contra presumptionez iuris et de iure nulla in contrarium probatio admittatur. l. finali. C. arbitriuz tutele. et tradi tur per glosam et Doctores in. l. antique. C. ad veleya. ⁊ in. l. finali. ff. quod metus causa. et in. l. si duo. cum similibus. ff. de acquirenda bere. Admittitur tamē vbi et quādo partis confessio in contrarium allegatur. vt voluit glosa notabilis in. l. in contractibus. in principio. in vbo nullomodo. vbi hoc Bal. et Doctores notant. C. de nō numerata pecu. ⁊ in auctē. de equalitate dotis. §. primo. in verbo scribat. collatione. viij. Azo. in summa de donationib⁹ ante nup. Lyn⁹ et Salice. in auctē. sed iam necesse. C. eodem titulo. Idē Salice. in. l. prima. C. ō dolo. ō quo pmodernos in Rubrica. C. ⁊ extra. ō pbatio.

¶ Hinc notabiliter dicebat glosa singularis que ab omnibus communiter approbatur in. l. penul. C. de fideiussoribus. Quod si illi qui de stupro accusātur: inter eos iam cōtractum fuisse matrimonium cōfiteantur: Eorum confessioni adeo statur: qō omnis mala presumptio ex cohabitatione illa resultās si personarum qualitas hoc deposcat/extinguitur/tollitur et annullatur. Quod etiā voluit specu. in titulo. de confess. §. sequitur. et ibi Bal. in eius appostillis. Idem Bal. in l. quicūq; col. penul. versiculo. Alterius vides. C. de seruis fugitiuis. et in. l. etiā. col. vj. versiculo. Item excipiuntur. C. de fideicōmissis. et in. l. prima. C. de collusione detegēda. et in. l. vnica. col. viij. in principio. versiculo. quero fuit questio ō facto. C. ō confessis. et in. c. primo. §. inturia. col. penul. versiculo. quero siticius mādauit. de pace iuramēto firmanda. in vsibus feu. Ange. in tractatu maleficiorum. in verbo. Ibeme hat adulterato la mia dona. col. xx. versiculo. pone qō quidam iuuenis. et ibi Augustinus in eius appostillis. Bartholomeus cepola. in cōsilio. lvj. incipit. super querela. et in cautela. xxxix. incipit. vidimus. Lanfranchus de oriano in. c. quoniam contra falsaz. in verbo confessiones. col. ij. versiculo. quero Petrus et Berta. de probatio. Alexan. in consilio. clxvi. incipit. Animaduersis bis. col. v. volu. ij. et in cōsilio primo. incipit. viso processu. col. v. vol. iij. Barba. in consilio. vj. incipit. scriptū est. col. ix. vol. primo. et in consilio. xlvj. incipit. scripsit preclare. col. finali. vol. ij. Philipp⁹ decius. in. c. causam matrimonij. col. ij. de officio delegati. et Hippolitus de marsiliis in singulari suo. xxii. incipit. confessio.

¶ Quintimmo aliud et forti⁹ ac notabilius dicebat Cardinalis in. c. primo. in finalib⁹. verbis. de adulteriis. Quod si aliquis ō stupro in aliquam mulierem cōmisso ac perpetrato accusaretur: et si ab ipso mulierem nō

fuisse virginem diceretur: si tamen ab ipsa se virginem fuisse affirmaretur: sine dubio tūc potius mulieris se virginem tunc fuisse dicentis/quam hominis illud negantis iuramēto staretur. Cuius doctrinā refert et seq̄ Barba. in additionib⁹ ad Bal. in. c. primo. §. inturja. col. iij. in verbo. respondeo. de pace iuramēto firmāda. in usibus feu. et Bartholomeus cassaneus in consuetudinibus Burgūdie in Rubrica de iusticies 2 droitz dicelles. in versiculo. et droitz dicelles. folio. xviij. numero. xxxviij.

7 PRetetea accedat/Fama ad probandā virginitatem sola signa et presumptiones sufficiunt: vt scribitur deuteronomio. c. xxij. et habetur in. c. causam matrimonij. ibi ad inuestigandum signa virginitatis. de probatio. et traditur per glosam et Doctores in c. facti. in ꝟbo lapidaretur. xxxiij. q. v. p Doctores in. c. ppositi. de pbatio. per Alexā. in. l. Itē apud. §. siquis virginē. ff. de iniurijs Q: vt Bal. in. d. c. causam scribit. Et signis qualitas persone arguitur. Nam stemma militem/habitus clericum/stola sacerdotē/et cuculla monachum ostendūt. et tradit idē Bal. in. l. binos. in tertio notabili. C. de aduocatis diuersorum iudi. et in. l. directis. C. de testamēta. mamumi. cuz similibus traditis per Barba. in consilio. xxxiij. Incipi. illō in medium referam. vol. iiij. Multo magis confessio coniugum sufficere debet: cum nulla alia maior existere possit probatio: ꝙ est et existit ipsamet partium confessio. l. generaliter. C. de non numerata pecu. c. pernas. de probatio. cum similibus in proposito copiose cumulatis et adductis per Hippolitum de marsilijs in repetitione Rubrice. col. xvj. cū sequētibus. C. de probatio.

8 NOn obstat illud quod superius in oppositum adduximus et allegauimus. Nam nunc confessioni inter prohibitos facte stari non debet nec statur: quando ꝙs vult quod illud quod contra legis dispositionez ipse facit: ex sola eius assertione atq; cōfessione validet et sustineatur. Quo casu ne ipsa legis dispositio actum nisi ex certa causa vel certo casu fieri posse prohibēs/inutilis actus reddatur: Que certe inutilis redderetur: si confessioni actum facientis/et causam subesse dicentis staretur: Ideo actus ille cōtra legis prohibitionem factus/etsi actū facientes se in casu permisso fuisse fateatur: nullū mo mēti/nullius q; valoris esse existimatur. Nō in exemplo de patre propter benemerita et seruicia filij donante/aliisq; similibus clare ostenditur et demōstratur. In casu vero nostro/Serenissimi dñi Anglie reges predicti ex sua sola confessione vel assertione matrimonium inter eos absq; summi pōtificis dispensatione posse contractari/et sic actuz illum a iure prohibitū posse ex sua sola confessione validari/nullatenus affirmarūt nec crediderūt: Immo dispensationem p̄ matrimonio predicto inter se legitime contrahēdo/a sanctissimo domino Julio secundo/ac si Serenissima domina Katherina ab illustrissimo domino quondā Arcturo cognita fuisset esse ex tali affinitatis impedimētū inter eos iam ortum existisset/petierunt: illamq; obtinuerūt. Et ideo cum matrimoniuz predictum de summi pontificis z sue superioris potestate/consensu/gratia/ac dispensatione inter eos firmatum/contractuz/atq; celebratum fuerit: Eorum confessioni Serenissimā dominā Katherinā virginem remānisse affirmātium/sine dubio standum erit.

Sequitur Decimaquinta principalis dubitatio: scilicet posito quod Serenissima domina Catherina ab illustrissimo quodam Arcuro carnaliter cognita fuerit: An dispensatio vitiabitur/eo quod non firmiter ac indubitanter et sic affirmative/sed sub dubio forsan/id a summo pontifice in ipsa dispensatione exprimitur.

In hac Decima quinta principali dubitatione breuiter inuictissime Cesar cum tepore Angustia aliud nō patiatur/existimo concludendum: Dispensationem predictaz/Serenissimis dominis Anglie regibus a sanctissimo domino Julio secundo pro matrimonio inter se predicto contrahendo cōcessam: propter dictionem forsan ibidē positam atq; expressam/minime vitiari debuisse: Sed hoc nō obstante firmaz validamq; fuisse. Quānis enim verbū forsan/forte/fortassis et forsitan/quandam certe dubitationē regulariter inducere videatur: Nō tamē hoc semp verū esse creditur z existimatur. Nam secundum subiectaz materiam/Ad maiorē aliquādo difficultatem inducendam: Et aliquando assertiue atq; affirmative ad descisionem aliquā faciendaz: tale verbū ponitur/inseritur/exprimitur et allegatur. vt probat textus apertus in.l. mutus. in principio. vbi glosa et Doctores notant. ff. de pcura. et in.l. quesitū. §. in dolo. ff. de dolo. et in.l. si duo. ff. ō receptis arbitris. et in.l. si possessor. §. primo. ff. de petitōe hre. et in.l. Item si verberatum. §. primo. ff. de reiuendica. et in.c. habent. xiij. q. ij. et in.c. admonere circa medium. xxxiij. q. ij. et in.c. quamobrem. de penitē. distinctione prima. et in.c. super litteris. de rescriptis. z in.c. nisi cum pridem. de renuntia. et in.c. tue. de procura. et in Clementi. Ne Romani. versiculo. eo tamen. et ibi notat Cardinalis. de electio. Glosa et Doctores in.l. in cōmodato. §. sicut. ff. cōmodati: et in.l. in substitutione. ff. de vulgari et pupillari substi. Pro quibus facit illud Joannis quinto. Si crederetis Moysi: crederetis forsitan et mihi. Et.c. viij. Si me scireris: forsitan et patrē meū scireris. Et que Doctores cōmuniter in locis proxime allegatis tradunt: precipue in.c. accedens. vt lite nō cōtestata. et in.c. ij. cū similibus. de testamen. Cum enim in casu nostro verbū illud seu dictio illa forsan/in supplicatione atq; dispensationis concessione ad maiorem difficultatem inducendam ponatur z exprimatur: Non propterea dispēsatio seu quelibet alia principis dispositio vitiari debet nec vitiatur. vt notabiliter inquāt et volunt zenze. Antho. et Joannes de Imola in Clementina prima. in. iij. col. per glosaz ibi. de appellatio. quos refert et sequitur Felin. in dicto. c. accedēs. col. finali. vt lite nō cōtestata. et Jasson in. d. l. in substitutione. col. ij. versiculo. vltimo. de vulgari et pupillari. Et volunt Alexā. in. l. in ratiōe. §. quod vulgo. col. viij. in glosa in verbo nec mirum. ff. ad legez falcidiam. Quānis enim in supplicatiōis narratione sūm⁹ pōtifex verbo illo forsan vsus fuerit: Et sic quānis narratiue Serenissimā dominā Catherinā ab Illustrissimo quōdā Arcuro forsan et sic dubitatiue cognitaz fuisse dixerit: Ex quo tamen posita in descisione/et sue dispēsationis cōcessione/de affinitatis impedimento specialem mentionez fecit: et eo non obstāte cuz Serenissimis dominis Regibus Anglie predictis dispensavit: Satis expresse/satis clare/satis affirmative/satis determinate/satis euidenter atq; aperte cuz predictis Carnalē copula etiā nō obstante/casu quo copula inter Serenissimā dominā Catherinā et Illustrissimum dōm Arcturum intervenerit/dispēsare voluit. Nam eo ipso quod super affinitatis impedimēto dispensatur: Et de copula carnali mentionem factam fuisse/et eā non obstante dispēsatū extitisse: Nullatenꝰ dubitatur. Quis ō substātia affinitatis est: vt in prima dubitatione fulio. xvij. col. primanu/103/quod carnalis copula subsequatur. Et potest sic cōmuniter Doctores in quarto Sentētiarum distinctione. xl. et in.c. extra ordinaria. xxxv. q. iij. et de eo qui cognouit consanguineā vxoris sue. per totum. cū similibus tractatis p Archiepiscopū Florentinū in tertia parte sue summe. titulo primo. c. xj. in principio.

Sequitur Decima sexta et vltima dubitatio: scilicet An dispensatio predicta nulla seu surrepticia dici posit: eo quod cū matrimonium cū relicta fratris absq; liberis patrimoni in Agathē se cōtrahi prohibuit frater. Pro quo consilii specialis mentio seu expressa derogatio a summo pontifice facta fuit. An vero sufficiet si sūmus pontifex Clausulam aliam generalem (constitutionibus scilicet et ordinationibus apostolicis seu regula contrarijs non obstantibus) apposuit.

Quantum ad istam decimā sextam principaliter et vltimā dubitationem videbatur inuictissimę Cesar prima facie forte dicendum: dispensationem predictam nullam seu surrepticiā extitisse: et quo non apparet alias quam a summo pontifice filius Agathensis, de nulli mentionem, nec specialem dicti consilii derogationem in obtentione facta fuisse. Nam cum ecclesia nostra in predicto Agathense concilio decisis atq; determinatis inter alia et matrimonium ipsum eadem cum vxore fratris absq; liberis primo ipsi vetare superius determinatum extitisset: Non sufficiebat illa clausula generalis apposita: Sed specialis quedam mentio, atq; expressa dicti concilii et eius derogatio pro validitate vxoris ducende cōtrahende fuisse requisita. Archidiac. in. c. primo. in prima. col. de constitutio. que refert et sequitur Johannes Andre in. c. vnico. eiusdem. de excessibus prelatorum. Oldradus in consilio. ccxlvii. incipi. factum tale est, versicolo. ad rem. finem. Baldus in. l. humanum. in secundo notabili. C. de legibus. Ludouicus Romanus in. l. ii vero. ff. de vero. in fin. Salicetus in consilio. ccccxxxv. incipi. in presenti quęstione. col. iii. in secunda principali questione. Dominicus in consilio. cxxxvi. incipi. Ms collecto. dubitabat. Johannes de Imola in. l. cum in edictis. ff. de aqua et aque pluuie. Jacobus de Buttrio in. c. primo. in tertio. Constitutiones feudales. in vsibus feudorum. Docurrens in. c. non multi. viii. per Felin. in fi. col. de rescriptis. Boerius in consilio. clxxxiii. incipi. in presenti controuersia. ca. secundo. versicolo. Ultimo principaliter. ff. et Archidiac. in dicto capitulo. Auditis inquit. precibus ac scripturis et diligenti visa mihi primo.

Videbatur tamen inuictissime Cesar mihi [illegible] contrariam/contrariamq; opinionem et multo veriorem. Nam quamuis vera atq; communis sit opinio scribentium opinio: Quod stando in terminis potuerit contra concilium dispensari, constitutionem et rescriptum, de quo debeat fieri derogationes: Illud non procedit nec locum habet/ quando summus pontifex tunc aliquis in certo et speciali casu (vt in casu nostro facti fuit) et iusta causa dispensauit. vt fuit de mente Baldi. in dicto. l. primo. in quibusdam suis scriptis. de constitu. et voluit Joannes Baptista de sancto Seuerino in repeti. Omnes populi. ff. de iustitia et iure. Quos refert et sequitur Felin. in dicto. c. non multi. in principio. col. v. circa finem. versicolo. similis doc de statuto. per scriptis. Idem tenuit Alexan. in consilio. cxlvi. incipi. Perspectis lucris. vol. vi. Philippus Decius in consilio. c. incipi. visis duobus. col. iii. versicolo. vel melius. post primo. et Joannes de Imola de more scribit in repetitione de eti. c. primi. col. ii. versicolo. tertia conclusio de constitutio. Quo casu esset posita dicta clausula generalis predicta nulli in tali casu/ et in tali casu nulli concilium prohibitione non posit verificari: Pro. expressa ac expressa derogatione haberi debet et reputari. l. ii. vbi Jason et moderni in proposito similia complent et adducunt. ff. de liberis et posthu. l. fundus qui locatus. ff. de fundo instructo. l. pediculis. §. cū quereret. cū similibus. ff. de auro et argento legato. Et cū summus pontifex cū serenissima dicta Augusta regina concilium cōtinuasset siue prorogasset dicta nō obstante, cui pensare valuit nisi talem illius intentionē fuisse: quidem/ cui re/ specie/ atq; idubitater cognoscam? Illud querere non debemus? quando specialis dicti constitutionis derogationē facta fuisse inuenimus? vt inquiunt. Joan. de Lignano. et Johannes de Imola in Clemē. primo. ad finē. et reputantes Bal. et Andreas de Perusio. in principio. prędictorum. quos refert et sequitur Boerius in consilio. xlvii. incipi. visis testamento. col. v. vol. ii. et voluit Reuerendissimus Alexander Auditorum. in. c. per venerabilem. in. xl. col. et ibi fuit lectum.

Ex quibus obiectis posset dici quod
hec tractatus ? determinetis: ne maiestatem
Cesar crimine condemnetis. Matrimonium
istud inter Serenissimos dnos Anglie re-
ges predictos contractu? fuit aliquo natura-
li nec diuino? sed positiuo iure humano tã-
tum iure prohibitum: dimitti. Erit ro ecclie
eo/sumũ pontifex et caute (pacto semper inter
ipsos diutius conseruande) dispẽsare po-
tuisse: et cãs dispensationã super dicto ipsis
plenarie obtinuisse. Nunc vero quia
inter eosdem Catherine Anglie regine
libi et: iudicialiter declarandũ atq;
sentẽtiandũ esse. Nã si summus pontifex ex Se-
renissimis dnis Anglie regibꝰ ? matrimoniũ
? sup matrimonio dicto parum dispẽsare:
Et ꝙ matrimonii predicti Serenissimi dñi
Anglie reges predicti nõ potuerũt cõsum-
re: et nõ vno in potentiã die percurrere:
Non video nec videre possum: quo iure/
quo modo/ qua causa/ qua ratione/ qua
auctoritate: et cõscientie securitate: ipse ꝰ rotꝰ/ seu
Judices ad hoc deputati: in Serenissimi regis
Anglie fauorẽ/ contra Serenissimã dnaz Catha-
rinã primo vna/ indubitate/ atq; legitimam
vxorẽ/ poterũt sententiare: Hec quomodo po-
terit ꝙ grauẽ apostolice sedi/ rotiq; christia-
no orbi preiudicii inferre: Et si Auditor iustꝰ
et certꝰ/ ita impolarã/ ita indubitatã sumi
potestatis potestate violare/ extinguere/ pos-
sit/ annullare. Nã si ꝙ absit ita fieret: et ita
patiatur: Quantus scandalis locus/ quan-
ta inquietis perturbatis ap ecclã/ quãta discor-
dijs et alijs inducerẽtur. Aduertat obsecro
Pater inclita prudentia presentis cause considerẽ
atq; diuinet. Quod ecclesiã sancta Roma-
nã/ omniq; potestate/ dignitate/ et auctoritate
semp preeminere habeat. Illaq; rotꝰ vir-
tute/ toto conatu/ toto posse protegat atq;
defendat. Ait Urbanꝰ papa iiij. in c. Ini-
tio. g. xix. dist. inquit/ In specialꝰ ec-
clesia sancta Romana ecclesia cunctis pre-
posita est. Et quicquid statuit/ quicquid ordi-
nauit/ perpetuo et irrefragabiliter obseruã-
dum. Et idem Pius papa in quadã sua
epistola ad dilectos nobis missa: inter alia dicit:
Nullegia apostolice sedis nullatenus pos-
sunt infringi: nullatenus imminui. Quis fundamentũ quo deus posuit
ipse nos non valet amouere et conuulsa. Quo
dñs statuit: firmiꝰ valeãq; consistere.
potissimũ petat: qui de ordinatione resistit
petat. Priuilegia inquã huiꝰ sedis petre
sua fundamenta radicata atq; plantata. Ipsa
quo possunt: auferri non possunt. Debita po
sunt: Lucem tamẽ nõ possunt. Diuersa Pi-
cola ad Mediolanenses scribẽs inquit/ et ba
det in. c. oes. xxij. distinc. Nos Romane ec-
clesie priuilegia ab ipso summo omi ecclesiarũ
capite traditã auferre conat: hic ꝙdubio
in heresim labit. Et pergit? non? egregie
in: Quicqs Romane ecclesie autoritatem
vt priuilegia euacuare atq; diminuere nitit:
Nõ hic vnus ecclesie sed eius sponsus ihesus
iniuriosus et interfici machinat.

Et cũ ipse ad omnipotẽtis vel/ Eius
gloriosissime/ intemerate/ atq; sacratissi-
me matris et virginis Marie laudem: atq;
cultui nostro/ cum tempus aliud non pa-
tiatur) finez imponere decreuimus: In quo
si quid boni et veri diximus: eisdem laus et
gloria referatur: Si aut mali/ correctioni
vel emẽdationi dignũ scripsimus: Cui inge-
nii nr mens cesset Ouidio) lõga sit rubigine le-
ssum: Cuiuscũq; retatus ac melius sentiendi
iudicio cui me subiicio subijciat: et qd ibi cum
dẽtur/ corrigatur: ac corigat: pedib? terat:
et sundinatãq; verba mala erradicet ac euel
latur. Scio enim vel lapsu lingue/ vel multi
loquio aliquã dõ viros eruditissimos quoꝝ
calcamẽta ego minime dignus esse de
cesse: Et scio inuidos? detractores bo-
nos vnq; defuisse: Hemine ego ab eo mo nib? ex
cusari potuisse. Quia enim boni? et Eusebio
rus inquit) ita cautus est: vt si inter emulos
aliquid dicat: nullũ verbũ ex aliquã questio
nẽ incurrat. Nihil enim tã recte dicit/ scribit
vel ordinatur: quod detractoribus talia face
re nõ valentibus: peruersum esse non videatur/
Quibus illud Martialis dicere soleo.
Liuia nõ edas/ carpis mea carmina Zoile.
Carpere vis noli nostra/ sed ede tua.

Finis.

Explicit tractatus nup elegans eruditus in
causa matrimoniali Serenissimi dñi nri Hẽrici
Octaui dei gratia regis Anglie regis. Editus per
Reuerendum in xpo patrẽ Cuthbertum Tunstall
dominum Fladmarien dum Lõdonien? et Ep
per Stephanum Gardiner Mallãtinum regium
dum. Impressum Lutetie Parisiorum Ad colendi
gentium Reuerendum Germanie/ ultra hoc
nemo impune sapientiam inquisiturum
apostolicum. Quorum vigilantia Parisien
sis in nostra ecclesia Metropolitana viri Guido Cam
pesii, nobilissimi atque eruditi Thesaurarii
Collegiatarum Jacobi

Ferdinandus de Loazes Oriolensis heretice pravitatis Barcinone Inquisitor / Illustribus V. J. doctoribus salutem. P. D.

Tantum est Deo propicio consultissimi viri: quicquid fuit Antistites ad destruendum operis ab invictissimo atq; omnis orbi felicissimo Cesare nobis delegati potuit. Quo quidem loco (idipsum quod ab initio affirmavimus) tandudum vigiliarum nostrarum rationem gravissimo omnium vestrum iudicio reddendam (ut poeta inquit) si vacat: et placidi rationem admittitis: edā. Quid enim rerum scriptores alios quedam studiis (ut. M. Varronis Polybiq; verbo utar) mussantes: q̄ siquid boni ab optimo maximo deo per servos suos conspicatur: illud omnibus et ingenio / et doctrina / et moribus ante alios prestantibus comprobatum iri desideramus? Sed nos quidē inextricabilib⁹ q̄ quotidianis sancte pieq; inquisitionis districti negocijs / quibus salutiferum Christianis omnibus crucis vexillū propugnamus: levandi potius: q̄ pregravādi exteras gentes e longinquo fudoribus videbamur. Et profecto consulucraz mature (ut par erat) vires meas vtiq; imbecillas. Quid pluribus agam? Fateor: post quā ab Italia ab hinc quatuordecim annos redij: oranditq; causis: moestitijs dirimendis distineor (ut Lucanus de Pompeio canit) Dedidici iam pace ducem. Adde / q̄ noram q̄ multi et quidē tranquilliorem togę vsum agentes: eadem que nos studia consiliaq; rimarentur: quorum inventiones nomini meo essent officiture. Et quā q̄ maiorem dominum opinione doloremq; ceperim: reputaremq; / q̄ Christianę reipublicę nullo modo interesset: Hēnici illi⁹ et Catherinę Serenissimorum Anglie Regum consumatum tot annos matrimonium contra humana diuinaq; iura retractari: Nec me fugeret: non paucos vestrum viri illustres occurrere: qui tum acutius et gravius: tum subtilius et indagatius: nec copiosę minus mali exempli morbo medicarentur: quiq; possent / fortius consulere laboui meo: postremo quorum ego peruigiles lucernas maluissem (vt de Platone ait Hieronymus) verecunde vel honorifice potius personare: q̄ ista nostratia impudenter ingerere: diu multumq; operi onerosо reluctatus sum. Sed quidnam agerem? Unico Cesarei numinis imperio vobis opinor haud refragantibus parendum mihi fuit. Cui mutuū in terris sceptrum magno tempestatis nostrę beneficio supremi⁹ communicauit deus. Namq; is (vt eleganter Catullus dixit: quod in me haud agnosco) solebat / Meas esse aliquid putare nugas. Accinxi me igitur non plane sine lachrymis et alto (vt dixi) animi dolore: vtq; greci dicūt lethargo: quo magis magisq; hāc provinciā exhaurebā. Quippe videbaz id q̄ omnes: Videlicet inter Christianos Reges eo nescio qua sorte articulo: quo hinc sanguinarius Turcarum Tyrannus in cervices nostras qui capitis Christi membra summus: Flamma ferroq; irrueret: inde vero lętifera comburendorum phalarico tauro hereticorum nobis insidiaretur pestis: interstina et inaudita (quę deus in ipsos potius convertat) bellorum semina: inextinguibilesq; scintillas: nisi mature occurrat excitari. Igitur fateor: me quidem vberiorem toto opere: q̄ aridiorē in quavis iuris decisione deprehendi consulto maluisse. Nam sic spero: me longe pluribus satisfacturum ire: nō modo lectoribus: sed fortasse etiam temporibus: nec tantum indissolubilem regalium nuptiarū consensum: sed (quod longe pluris facio) etiam illibatam Pontificis Maximi et cęlo parē potestatem: necnō gloriosaz invictissimi ac felicissimi Cesaris equitatē ante omniū oculos propositurum. Quin et eo calore / sive charitas est: quicquid estimabitur / conscripsimus:

qua gloriosam virtusq; terrarum principis coronaz ꝛ diligimus: et colimus: et veneramur. Facile enim remediū est vbertatis (vt Quintilianus scite inquit) Sterilis nullo labore vincuntur. Preterea quid subtilius (vt Tullius de oratore perconstatur) q̄ crebę acutęq; sententię: quid plenius: q̄ omni rerum genere cumulata oratio: Quę idem etiaz ceruicē: Tardi est ingenij/ritualos consectari: fontes rerum non videre. Postremo cum eloquentię atq; omnis dicendi virtutis parens Homerus brevem quidem animi iucunditatem/et propriā eloquentiam Menelao dedisset: atq; et ore Nestoris dulciorem melle profluere sermonem dixisset: et idem summam aggressus in Ulixe facundiam et magnitudinem: cui orationem simillem niuibus hibernis et copia verborum atq; impetu parem tribuerit: quid per deum immortalem obtestor: nihil minus in hoc opere licuerit: Pontifici Maximo Clemēti. vij. inuictissimoq; ac felicissimo Cesari obsecuturo omnes ingenij mei vires quemadmodū mediocres inter torpiorum negociorum fluctus: quod perpetuum fidissimi officialis apparet officii: experiri. Illud a vobis illustres viri prudentissimiq; Antistites facile impetratū iri me non desto: vt nihil nostrarum inuentionum ad vos: nisi sicubi humano ingenio mos erąq; lapsi sumus: sed adsumā det cuiq; nostro bonitatem ac beneficentiam referentis. Dic spero cōfirmationes/decisiones/et cōclusiones nostras humanissime et virtusq; fori prudentissimis quibusq; Antistitibus comprobatuz iri. Hoc ego vos de me bene meritoros per virtusq; etiam iuris sacerdotium in quo et vos mecum vel mutuans: vel etiam triumphalis: egregio opere compreco: vt qua cheritur nos aliorum Doctorum sudores quousq; patiatur decor/defendimus et imitamur: sic vos hęc nostra vel iam et pontificia potius et Cęsarea optimi consulatis: et tanq; veteres ab invidia et carozeno alieni sitis. Valete viri illustres et optimum quoq; feliciter agite.

Index seu Repertorium tractat⁹ in causa matrimonij Serenissimorū Dñoꝝ Henrici et Katherine Angliæ regū/Editū per eundem Reuerēdū Ferdinādū de Loazes vtriusq; censure interpretē: Ex preclara vibe Oriola Valētini Regni oriūdum: In principatu Cathalonie Ac comitatibus Rusicinōis et Ceretanie/contra hereticam et apostaticā prauitatē inquisitorē apostolicū.

Abbas qui semel fuit/officio depositio/primum locum in conuentu et in Choro post Abbatem obtinere debet. in septima dubita. folio. 59. nu. 39.

Abel iustus/primus martyr fuit: A quo ecclesiam sanctam catholicam incepisse dicim⁹: Si ecclesiam vt quādam viatorum fidelium omnium vniuersitatem/sacramenta habentem consideram⁹. in secunda dubita. in primo partis affirmatiue fundamento folio. 24. nu. 2.

Abel primus extitit/qui per sensibilia signa/scilicet per sacrificij oblationem redemptoris fidem protestatus fuit. ibidem.

Abel primus extitit qui Redēptoris passionem significauit. ibi. nu. 4. et nu. 5.

Absalō graviter peccauit: quādo ad ptis Cubinas Architofelis cōsilio ingress⁹ fuit. i ꝑma dubi. fo. 12. nu. 8 i.

Acceptio personarum fieri non debet: Et an et quādo quis personarū acceptor dicetur. in secunda dubita. in quarto partis negatiue funda. folio. 21. nu. 1. et nu. 2. Et in solutione ad quartū partis negatiue funda. folio. 37. nu. 1. et nu. 2.

Accessorium de Accessoris/cōnexis/atq; cōsecutiuis idem iudicium esse debet. in decima dubita folio. 65. nu. 19. cum pluribus sequentibus.

Actus Que de actu aliquo iudicamus: Et de his perque peruenitur ad actum iudicandum esse nō dubitamus. in sexta dubita. folio. 53. nu. 16. et nu. 17

Adam primus fidelis fuit. Ille enim prius de incarnatione domini secundum apostolum fidem habuit. Et primꝰ extitit q̄ filios suos decimas primicias offerre docuit. in scōa dubita. i ꝑmo ptis affirmatiue fūda. folio. 24. nu. 4. et nu. 5.

Affinitas de subtilitatis affinitatis est/qō carnalis copula inter coniuges subsequatur. in prima dubita. folio. 47. nu. 105. Et ideo eo ipso quod cum aliquo fuit affinitatis impedimēto dispēsat Et ō copla carnali mēntionē facta fuisse/nullatenꝰ dubitat. in decia quinta dubi. fo. 78.

Affinitatis impedimēto. A. in verbo dispensatio. Et in verbo impedimentum.

Affinitas vigore statuti/cause inter affines commixti debent: Tale statutū locū nō habebit in eo q̄ olim affinis fuit: Et illa affinitas postea cessauit. in septima dubi. fo. 57. nu. 18.

Alienationis phibitio ex causa p iudicē facta: tūc oīa trālationē impedit: quādo i sētētia/causa q̄ suberat expressa fuit. i q̄rta dubi. fo. 44. nu. 8.

Si testator rem suam alienationē phibuerit: eo quis ad ticiū post heredis mortē peruenire voluit: Si Ticiꝰ ante heredē mortuꝰ fuerit: licite herestalia bona alienare poterit in septima dubita. folio. 58. nu. 14.

Si ſtāte statuto rē in forēsem alienari prohibente/quis rē suā forēsi vendiderit: seu quomodolibet alienauerit: Talis alienatio valida erit: si post pfectā vēditionē/ forēsis ille ciuilitatē adeptus fuerit. in vndecima dubita. folio. 69. nu. 25.

Minor et ecclesia quāuis res suas absq; solēnitate nō possint alienare: ꝑnt tñ postea talē alienationē ratificare. ibi. fo. 71. nu. 41.

Si vassallus sine cōsensu dñi fendū alienauerit: talis alienatio valida erit: si dñs postea sibi cōsepsus adhibuerit. ibi. nu. 45.

Amnō sororē suā Thamar talē oppressit: qō violēter illā stuprauit et incestū cū ea cōmisit. i ꝑma dubi. fo. 7.. nu. 15.

Angelorꝫ creatio An bona creatio nē ꝑcesserit. i scōa dubita. in ꝑma ptis affirmatiue fūda. fo. 14. nu. 2.

Antbonius Caracala imperator Juliā nouercā suam vxorē duxit: Cuius matrimonij malū exemplū exitū habuit. in prima dubita. folio. 8. nu. 42.

Appellatio quando a diffinitiua phibet: semp appellās causā exprimere tenet. i q̄rta dubi. fo. 44. nu. 6

Quādo littere super appellatione a curia impetrantur: necesse est qō cause appellationes ipsas iustificātes inserantur. Et quādo ab executore appellatur/cuius tūc nisi vbi modus excedit appellatio phibeatur: necesse est qō causa tūc exprimat. ibi. nu. 5.

Certus pro suo interesse appellans/causam exprimere debet ibi. nu. 7.

Archelaus Olaphirā Alexādri fratris cōiugē ex qua frater filios susceperat: sibi uxorem accersiit pro rem. in prima dubita. folio. 12. nu. 74.

Digitized by Google

¶ Argumentum de maiori ad minus An in dispensationis materia valeat. in secunda dubita. in secundo partis affirmative funda. folio. 18. nu. 19.

¶ Ex facti narratione An licitum sit arguere. ibi in solutione ad primum partis negative funda. folio. 30. nu. 6. et nu. 7.

¶ De dispensatione ad legitimationem et econtra validum est argumentū. in sexta dubitatione. folio. 57. nu. 1.

¶ Argumentum a paritate rationis validum est in iure. in secunda dubita. in secūdo partis negative funda. folio. 20. nu. 5.

¶ Arma quod quis possit portare/ potest iudex ex causa alicui licentiam et facultatem dare. in secunda dubita. in solutione ad primum partis negative funda. folio. 32. nu. 34.

¶ Auxilium prestans an et quādo eadem pena qua principalis secundum eius conditionem et qualitatem puniri debeat. in decima dubita. folio. 60. nu. 12. cuz pluribus sequentibus.

¶ Bānitus si ex forma statuti de prioribus esse non potest: Et aliquis inburſationis tempore bannitus reperiatur: non sufficit ad officium obtinēdū quod postea extractionis tēpore iaz habilis reperiat. in vndecima dubita. folio. 67. nu. 1.

¶ Statutum disponens quod quilibet bānitus soluendo decem de banno extrahatur Tale statutum locum non habebit: si post statutum conditum quis bannitus inuenitur. in secunda dubita. in quinto partis negative funda. folio. 25. nu. 35.

Stante statuto disponente quod bannitus offendatur: Nō poterit offendi bānitus qui a superiore p ciuitatē toleratur. in duodecima dubita. folio. 76. nu. 34.

¶ Belides Beli neptes et Danai filie patruelium coniugio fugate fuerunt: quos postea occiderunt. in prima dubitatione. folio. 8. nu. 44.

¶ Caius Caliculi Romanus imperator cum omnibus suis sororibus stupri consuetudinem fecit: et duxillam vnam earum in modum iuste vxoris propalam habuit. in prima dubita. folio. 8. nu. 29.

¶ Canonizatio In sanctorum canonizatione Cardinales cōuocare summus pontifex non obligatur / nec ad eos cōuocandos artatur. in quinta dubita. folio. 52. nume. 52.

¶ Canonista Quando non de articulis fidei/ sed de moribus et integritate vite agitur: promptior est in matrimonio/ in voto/ in decimis/ in vsuris et similibus/ magis canonum professoribus q̄ theologis creditur et statur. in secunda dubita. in primo partis negative funda. folio. 20. nu. 20.

¶ Captura alicuius p̄sone si probationibus atq; indiciis nō precedētibus de facto facta fuerit: nulla erit etiam si postea indicia vel probatio contra incarceratum superuenerit. in vndecima dubita. folio. 68. nu. 9.

¶ Cardinalis in arduis a summo pōtifice condendis/ concedendis/ disponendis seu prouidēdis/ An Cardinalium consilium sive consensus requiratur. in quinta dubita. folio. 49. nu. 27. et folio. 51. nu. 49.

¶ Non valet cōsuetudo disponēs q̄ summus pontifex in arduis Cardinalium cōsilium requirere debeat. ibi. folio. 51. nu. 50.

¶ Potest summus pontifex aliquē ex Cardinalibus etiā aliis nō vocatis nec requisitis ꝺponere/ aliterq; punire. ibi. folio. 52. nu. 51.

¶ Papa solus potest Cardinales creare: Et eos solus punire. ibi. nu. 53.

¶ Carolus magnus cum sorore sua incestum commisit: ex qua Rolandum filium ac neptes genuit. in prima dubita. folio. 8. nu. 34.

¶ Causa An et quando ex causa summus pōtifex et quilibet alius possit dispensare: Et an tunc teneatur causas cognoscere: vel cause cognitionem adhibere. Vide in verbo dispensatio.

¶ Procurator generalis potest ex causa prohibere: ne cōmissum sibi negotium/ audeat attentare. In secunda dubita. In solutione ad primum partis negative: funda. Folio. 31. nu. 20.

¶ Visitator generalis potest ex causa malefactum a visitatore speciali corrigere et emēdare. ibi. nu. 21.

¶ Procurator potest ex causa confessiones domini reuocare. ibi. nu. 22.

¶ Capitaneus qui spreto principis mandato cum hostibus pactatur: pena mortis punitur: nisi quando ex causa hoc fecisse monstratur. ibi nu. 23.

¶ Episcopus potest Archiepiscopo suo ex causa sub certa pena precipere: Ne per contratam seu viam illius cuius patrem inter

Digitized by Google

fecit audeat transire: Ne ad delinquendum illum videatur prouocare. ibi. nu. 24.

¶ Index ex causa potest penam contra delinquentes statutam minuere et alterare. ibi. nu. 25. cum pluribus sequentibus.

¶ Index ex causa potest alicui licentiam portandi arma concedere. ibi. nu. 34.

¶ Index ex causa omnem iuris terminum potest alterare. ibi. folio. 33. nu. 35.

¶ An cessante causa cuiuscunq; dispositionis/ ipsa cessare debeat dispositio. Vide in verbo cessatio.

¶ Quando a regulis iuris cõmunis recedi tur: semper causa in actu celebrando: inseri atq; exprimi debet: ad hoc vt actus legitimus validusq; reputetur. in quarta dubita. folio. 44. nu. primo. cum sequentibus.

¶ Quando quis vt personaliter compa reat citatur: cum hoc contra iuris regulas existat: necesse est quod causa in citatione exprimatur. ibi. nu. 3.

¶ Quando super appellatione a correctione aliquid impetratur: Et quãdo ab executore appellatur: Necesse est/ quod tunc causa appellationẽ iustificans exprimatur. ibi. nu. 5. et. nu. 6. et. nu. 7.

¶ Certius pro suo interesse appellans: causam exprimere debet. ibi. nu. 7.

¶ Tunc prohibitio de non alienando ex causa per iudicem facta/ dominij translationẽ impedit: quando in sententia/ causa que fuberat/ expressa fuit. ibi. nu. 8.

¶ Quando victus in expensis non condẽnatur: necesse est quod causa tunc exprimatur. ibi. nu. 9.

¶ Quando a iudice pena delinquentibus a iure statuta ex causa minuitur vel alteratur: Tunc ad validationem sententie causam exprimere/ iudex non obligatur. Licet quantum ad sui exbonerationem causam exprimere teneatur. ibi. folio. 46. nu. 22. et. nu. 23.

¶ Index si a regulis iuris cõmunis in hiis ẽ arbitrio suo cõmittitur recesserit: ad causam exprimendam obligatus non erit. ibi. nu. 21.

¶ Si Index ex causa ad non credendum testibus moueatur: Et si tunc pro sui exboneratione causam exprimere teneatur: Si tamen causa nõ exprimatur: nihilominus sententia valida reputatur. ibi. nu. 25. et. nu. 26. et. nu. 27. usq; finem.

¶ Falsa causa vitiat dispensationem. In quinta dubita. per totam dubita.

¶ Causa que a summo pontifice in dispõsatione exprimitur: An finalis/ an impulsiua presumatur. ibi. folio. 47. nu. 4. Et folio. 51. nu. 42. et nu. 43.

¶ Error cause finalis/ voluntatẽ ab actu removet. ibi. folio. 48. nu. 5.

¶ Falsa causa/ quamcũq; gratiam vitiat vt priuilegium. ibi. nu. 8.

¶ Falsi cause expressio/ quemlibet vitiat cõtractum/ donationem/ cessionem/ decretũ/ et renuntiationem. ibi. nu. 10. et nu. 11.

¶ Falsa causa vitiat legitimationem/ feudi inuestiturã/ constitutum/ vnionẽ/ sententiã/ laudi declarationem/ professionem/ et summi pontificis reservationes. ibi. nu. 12. et nu. 13. et nu. 14. et nu. 15. et nu. 16. 17/ 18/ et 19.

¶ Pretoris auctoritas in alimentorũ transactione absq; cause cognitione interposita: est ipso iure nulla. ibi. nu. 22.

¶ Ad concedendam legitimationem/ Adhibere debemus quandam cause cognitionem. ibi. nu. 23.

¶ Sententia/ laudum/ atq; decretum/ nisi non multa alia absq; cause cognitione facta: nulla esse existimãtur. ibi. nu. 24.

¶ An falsa causa vitiet legatum. ibi. folio. 50. nu. 34.

¶ Causa quando in dispensatione vel alia dispositione exprimitur: semper vera presumitur. ibi. nu. 35.

¶ Si quid ex falsa causa impetratum fuisse dicatur: An impetrans cause veritatem/ an impugnans cause falsitatem probare tenetur. ibi. nu. 36.

¶ Falsa causa concessionem vitiat: quando concedẽs alias cõcessurus erat. ibi. nu. 37.

¶ Quando aliquid ex duplici causa concedit̃ur: licet altera ex causis cessauerit atq; defecerit: nihilominꝰ actus ex altera causa validus erit. ibi. folio. 51. nu. 41.

¶ Qui causam finalem dixerit: ad id probãdum obligatus erit. ibi. 44.

¶ Non sẽper rescripti ex falsa causa obtenti rescinditur et anullatur: Sed quedã distinctio adhiberi solet ꝛ cõsiderat. ibi. nu. 45.

¶ Falsitas cause que ad concedendum non inducit: gratiã vitiare nõ debet. ibi. nu. 46.

¶ Si quis in mille pro aliquo delicto puniꝑ pro homicidio condemnatus erit: Exprimi pl pro remissione vel compositione suppliciũ: Causam condemnationis in supplicatione exprimere debuit. alias remissio seu cõpositio non valebit. in decima dubita. folio. 64. nu. 7.

Digitized by Google

¶ Cessatio An cessante causa dispensationis cessare debeat dispensatio. vide in septima dubita. p totam.
¶ Cessante causa cōstitutionis vel alterius dispositionis cessare debet dispositio. ibi. folio. 57. nu. 2.
¶ Quod periculi metu cōceditur: cessante periculo amplius fieri prohibetur. ibi. nu. 3.
¶ Quod certe infirmitatis cōtemplatione permittitur: cessāte ipsa infirmitate extinguitur. ibi. nu. 4.
¶ Quod in alterius odium vel fauorem statuitur: odij vel fauoris causa cessāte tollitur. ibi. nu. 5.
¶ Cessante causa priuilegij/cessare debet priuilegium. ibi. nu. 6. et nu. 7.
¶ Quamuis pater filium propter necessitatem vendere potuerit: Tamē si ad pinguiorem fortunam pater venerit: et sic necessitatis causa cessauerit: filius contra patrem vt filium redimat agere poterit. ibi. nu. 7.
¶ Licet princeps ex causa rem suam alicui auferre possit: Tamen vbi causam cessasse repetitur: Eandem rem domino princeps restituere teneretur. ibi. nu. 8.
¶ Qui propter dignitatem excusatur: cessante dignitate nulla excusatiōe iuuat. ibi. nu. 9.
¶ Priuilegium alicui propter concordiam concessum: cessare debet quandocūq; a concordia fuerit recessum. ibi. nu. 10.
¶ Priuilegium quod parentibus propter filios conceditur: mortuis parentibus non debet durare. Et priuilegium ob paupertatem concessum: superuenientibus diuitijs debet cessare. ibi. nu. 11. et nu. 12.
¶ Si quis clericum actualiter degradatum percusserit: cum ordines tunc clericalē amiserit: et sic priuilegij causa cessauerit: nullatenus incarcerationem percutiens incidere poterit. secus tamen erit si quis verbaliter degradatus fuerit. ibi. nu. 13.
¶ Cessante causa officij/cessare debet officium. ibi. nu. 14.
¶ Cessante causa dilationis: cessare debet dilatio. Et cessante causa absolutionis: cessare debet absolutio. Et cessante causa condēnationis cessare debet condemnatio. ibi. nu. 15. et nu. 16. et nu. 17.
¶ Cessante causa cōpromittendi cessare debet compromissum. Et ideo si vigore statuti cauerint inter affines compromitti debent: tale statutum locum non habebit: in eo qui olim affinis fuit: et illis affinitas postea cessauit. ibi nu. 18. et nu. 19.
¶ Cessante causa renuntiationis: cessare debet renuntiatio. Et cessante causa obligationis/cessare debet obligatio. ibi. nu. 19. et nu. 20. 21. et 22.
¶ Cessante causa impedimēti: cessare debet impedimentum. ibi. folio. 58. nu. 23.
¶ Cessante causa prohibitionis: cessare debet prohibitio ibi. nu. 24.
¶ Cessante causa legalitatis personarum: cessare debet ipsa personarum legalitas. ibi. nu. 25.
¶ Cessante causa delegatiōis: cessare debet delegatio. ibi. nu. 28.
¶ Cessante contumacia: cessare pro tempore futuro debet et pena. ibi. nu. 29.
¶ Cessante causa expulsionis: cessare debet expulsio. Et ideo quamuis conductor propter refectionis necessitatem a domo cōducta possit expelli: refecta tamen domo in eadem conductor debet reponi. ibi. nu. 30.
¶ Cessāte causa exhibitionis: cessare debet exhibitio. ibi. nu. 31.
¶ Cessante causa suspicionis: cessare debet suspicio. Et ideo quāuis socius/iudicem sciendi iudicem causa fuerit: societate tamen cessante/ille qui olim socius extitit: in iudicē dari poterit. ibi. nu. 32.
¶ Cessante causa repulsionis: cessare debet repulsio. ibi. nu. 33.
¶ Cessante causa/non cessat effectus: vbi reliquie cause remanent. Et ideo Clericus degradatus si celebrat: corpus xpi conficit. Et qui semel obtinuit dignitatem: ea cessante/semper honorem retinet et auctoritatem ibi. nu. 35. cum pluribus sequentibus.
¶ Cessante causa dispositionis: non cessat effectus/vbi effectus fuit consumatus. ibi. folio. 59. nu. 41.
¶ Cessante causa dispensationis: dispensatio cessare non debuit/que iuxta effectū produxit. ibi. nu. 42. et nu. 43.
¶ Si alicui immunitatis priuilegium a maioribus personalibus propter aliquam causam concedatur: quāuis postea causa cesset: non propterea priuilegiū extinguitur et annullatur. ibi. nu. 44.
¶ Si mater que filiorum tutrix erat/propter secundas nuptias filiorū tutela priuata fuerit: quamuis postea per mortem secundi viri/matrimonium secundum exiuerit atq; solutum extiterit: et priuationis causa cessauerit: nullatenus mater filiorum tutelā recuperare poterit. ibi. nu. 44.
¶ Si mater cum filiorum tutrix esset se nu-

Digitized by Google

bere velle asseruisset: Et propterea alium tutorem filio assignari fecisset: nullatenus etiã si a nubendi proposito destitisset: filiorũ tutelam reassumere posset. ibi. nu. 46.
¶ Si vxor propter viri paupertatẽ ad inopiã vergere incipientis: sibi dotem consignari fecit: si maritus postea dives factus fuit: et sic consignationis causa cessauit: non propterea cõsignatio semel facta cessare debuit. ibi. nu. 47.
¶ Cessante causa nullitatis: nullitas ipsa cessare non debuit: quando suum effectum sortita fuit: ibi. nu. 48.
¶ Vbi causa certo tempore esse debet: sufficit quod illo tempore causa adfit: quamuis postea cesset. ibi. nu. 49.
¶ Cessãte effectu extrinseco testamenti: ipsum reconualescit testamentum. in vndecima dubita. folio. 69. nu. 24.

¶ Cerimonialia figuralia/ atq; legalia que ad christum ordinata fuerunt: et in ipm tanq; in finẽ et terminum tenderunt: in quantum christi finis et veritas legis erat: Cuj christo crucifixa fuerunt. in prima dubita. folio. 14. nu. 89

¶ Citatio per principem ex causa tolli potest. in secunda dubita. in solutione ad secundum partis negatiue funda. folio. 37. nu. 41.
¶ Citatio quando nisi in aliquibus casibus fieri non potest: semper aliquis ex illis casibus ad hoc vt citatio valeat/ in citatione inseri debet. in quarta dubita. folio. 44. nu. 2.
¶ Quãdo quis vt personaliter compareat citatur: cum hoc contra iuris regulas esse videatur: nec esse est quod causa in citatione exprimatur. ibi. nu. 3.
¶ Quando propter aliquam specialem causam permissum est aliquem ad ius vocare qua nõ existente/ vocari minime potuit: tũc filius cause cognitio atq; probatio necessaria existit. ibi. nu. 4.

¶ Clausula generalis in fine legis posita/ ad casus in lege expecificatos est referenda. in secunda dubita. in secũdo partis negatiue funda. folio. 20. nu. 3 Et hoc nisi diuersa ratio in quibusdaz reperiatur. ibi. in solutione ad secundum partis negatiue funda. folio. 36. col. prima. versiculo nec obstat.
¶ Si papa in dispensatione Clausulam decretus omnes ex certa scientia: suppletẽs apposuerit: non propterea iuris naturalis defectus abstulit. in secunda dubita. in secundo partis negatiue fundamento. folio. 21. nu. 8.
¶ Clausula non obstantibus que quotidie in principum rescriptis apponitur: Si sint plures defectus vel plura obstãcula nihil operatur: nisi de omnibus specialis mentio habeatur. in decima dubita. folio. 64. nu. 3. versiculo. Et ideo.

¶ Claudius. C. Lallicule patruus Agrippinã fratris sui filiam/ vxorem duxit. Aqua postea venено necatus extitit. in prima dubita. folio. 8. nu. 43.

¶ Clericus Si plures de vno et eodem delicto coram iudice seculari accusantur: si inter eos vnus vel plures clerici reperiãtur: qui petierint quod ad suum ecclesiasticum iudicem remittãtur Non solum clerici hoc petentes sunt audiẽdi: Sed et laici omnes qui iunctim cum clericis delinquerunt sunt ad iudicem ecclesiasticum remittendi. in decima dubita. folio. 65. nu. 21.
¶ Clericale priuilegium a iure diuino Clericis est concessum. in secunda dubita. in primo partis negatiue funda. folio. 18. nu. 11.
¶ Si quis clericum actualiter degradatum percusserit: cum tunc clericus ordinem clericalem amiserit: Nullatenus in canonem percutiens incidere poterit. quamuis secus fuerit: vbi quis verbaliter degradatus extiterit. in septima dubita. folio. 57. nu. 13.
¶ Clericus actualiter degradat9 si celebrat: corpus christi conficit. ibi. folio. 58. nu. 36.

¶ Concilia ad vniuersalis ecclesie decorem atq; ordinationem/ fidei q; nostre approbationem et defensionẽ communem q; omnium vtilitatem sunt instituta. in secunda dubita. in primo partis negatiue fundamento. folio. 19. nu. 16.
¶ Contra concilij statuta non potest papa aliquid statuere: nec quomodolibet dispensare. ibi. nu. 15. Et hoc nisi ex causa summus pontifex talia fecerit: Quia tunc ex causa cõtra concilij statuta dispensare atq; statuere licite poterit: de quo in verbo dispensatio. 2 in secunda dubita. in solutione ad primum partis negatiue fũda. folio. 33. nu. 37. et nu. 38.
¶ Quinimmo Episcopus ex causa contra ius canonicum 2 concilij poterit dispẽsare/ statuere/ et aliq̃d ordinare. ibi. fo. 31. nu. 19.
¶ Quando sunt due electiones de diuersis personis per summum pontificem facte: potest concilium beneficio pacis vtraq; cassare. in tertia dubita. folio. 41. nu. 33.

Digitized by Google

¶ Qui Amplam/integram atq; liberā habet administrationem: non tenetur aliorum consilium requirere: nec alterius requirere decisionem. Quia liber eius consensus nō diceretur: si aliorū consilium exigere teneretur. in quinta dubita. fo. 52. nu. 54. & nu. 55.

¶ Quando a summo pontifice contra constitutionem in concilio editam dispensatur: An specialem tunc dicat constitutionis mentionem atq; derogationem facere teneatur. An vero sufficiat/quod generalis tunc derogatoria clausula apponatur. Vide in decima. sexta dubita. per totam dubitationem.

¶ Concordia res parue crescunt: discordia vero dilabūtur. Nam principum et subditorum discordia et deo & hominibus semper odibilis extitit. in tertia dubita. folio. 47. nu. 77.

¶ Ad pacem et concordiam debent discordantes compelli/et ad inuicem concordari: quādo respublica per ipsos timetur inquietari. ibi. nu. 70.

¶ Summus pontifex vel quilibet alius princeps superiorez recognoscens/in his in quibus ipsi liberam administrationem atq; potestatis plenitudinem videtur habere: quos cunq; ad pacem & concordiam possunt compellere. ibi. nu. 71.

¶ Est enim subditorum concordia et principibus et subditis admodum grata. ibi. nu. 72. et nu. 73.

¶ Rectores rei publice Antiquit⁹ etsi plᵘ discordes erant: Tamen ad regimen ciuitatis assumpti: inter se mutuo concordabāt. ibi nu. 74.

¶ Romani semel in anno conuiuia ad pacē atq; concordiam conseruandaz celebrabāt. ibi. nu. 75. et. nu. 76.

¶ Ad summum pontificem precipue pertinet & expectat: hominum discordias presentes tollere: futuras vo euitare et precauere: hominesq; ad pacem atq; concordiam compellere. in quinta dubita. folio. 50. nu. 51.

¶ Conductor quamuis propter necessitatem a domo cō ducta possit expelli: refecta tamen domo/in eadē debet reponi. in septima dubita. folio. 58. nu. 30.

¶ Confessio que in tormētis/indiciis non precedentibus ab aliquo facta monstratur: per indiciorum superuenientiam nullatenus confirmatur. in vndecima dubita. folio. 68 nu. 14.

¶ Papa dispensare non posset quod quis peccata sua confiteri non teneatur. in secunda. dubita. in solutione ad quintum pertis negatiue funda. folio. 38. nu. 1.

¶ Qui aduersarij confessioni in libello facte contradixerit: nec libellanti confessio nocere debet: nec impugnāti prodesse potest. in duodecima dubita. folio. 73. nu. 6.

¶ Si confessio a persona prohibita emanauerit: vt inter personas prohibitas facta fuerit: nullius valoris talis confessio erit. in decimaquarta dubita. folio. 77. nu. primo. qō limitatur et declaratur ibi. folio. 78. in fine dubitationis.

¶ Si pater filio propter benemerita atq; seruitia donauerit: Eius confessioni super benemeritis et seruitijs standum non erit: nisi aliter de benemeritis et seruitijs constiterit. ibi. nu. 1. et nu. 2.

¶ Coniugum confessioni copulā inter eos carnalem interuenisse vel non interuenisse affirmantium tunc statur: cum per eorū confessionem matrimonium sustineatur et approbatur: secus tamen si impugnatur. ibi. nu. 2.

¶ Maiorem certitudinem dat coniugū ipa confessio: cō dare potest/quelibet alia presumpta probatio. ibi. nu. 3.

¶ Licet contra presumptionem iuris et de iure nulla probatio in contrarium admittatur: admittitur tamen quando confessio partis in contrarium allegatur. ibi. nu. 4.

¶ Si illi qui ō stupro accusantur: inter eos iam contractum fuisse matrimonium confitētur: eorum confessioni adeo statur: quod omnis cōtraria presumptio tollitur et annullatur. ibi. nu. 5.

¶ Si de stupro in aliquam mulierem commisso cs accusatur: et ipse se eam virginem non cognouisse cōfitetur: ipse vero contrarium fateatur: Non hominis sed mulieris confessioni super virginitate tunc standum esse nullaten⁹ dubitatur. ibi. folio. 78. nu. 6.

¶ Connexitas de cōnexis/accessoriis atq; cōsecutiuis idem est iudicium. in decima dubita. folio. 65. nu. 19.

¶ Jus substitutionis si cum iure accrescendi vnit: ad heredes trāsmittitur. ibi. nu. 20.

¶ Si plures de vno et eodem delicto coram iudice seculari accusantur: si inter eos vnus vel plures clerici reperiantur: qui petierint quod ad suum ecclesiasticum iudicem remittantur: Non solum clerici hoc petētes sunt audiendi: sed etiaz laici omnes qui tunc tim cum clericis delinquerunt: sunt ad iudicem

Digitized by Google

ecclesiasticum rationabile conueniatis remissi di.ibi.nu.24.

¶ Si populariis auxilium nobilitas magnatum vel quempiam petierit in Non popularium sed magnatum pena ratione contrahentis puniendus erit.ibi.folio.66.nu.44.

¶ Laicis de bonis ecclesie non permittitur dominari nec communicare: et impetrantibus tamen ratione conuersionis: Quando per non subditum subditus aliquis possessionem recuperat.nu.25.

¶ Bona sua vendere et familiares suos primo forte suspendi potest: Ita et extraneos familiares inuitos: pro primo forte vendere et conuenienter suspendere et.ibi.nu.24.

¶ Publicatis testibus nisi alias bene testes reprobentur nec etiam publicatis repellantur: Quando tamen etiam ultra mentis publicationem.ibi nu.45.

¶ Disputatio de ecclesie habitur utrq; cōtra.ibi.nu.2. Cum sequentibus.

¶ Consensus alicuius si propter pretium quod sibi in testi ponitur in aliquo non verificetur: Dicit actus a principio propter consensus defectum nullus fuit nullumque inde per superuenientem illi? consensum imo confirmatur: in vndecima dubita.folio.71.nu.43.

¶ Et si non visi in verbum: postea de futuro ad eiusdem fuit effectum secum ipsis q; verum consensum exigatur sufficiatne: pro facto in illis consensus adhibeatur.ibi.nu.44.

¶ Dicit illos fuisse consensu secundū aliquos non vere habitum inde valide et tacit? dño possessionem rei ipsa sit adhibuerit.ibi.nu.45.

¶ Quando in aliquibus patiens fuerit pro pter consensum quem adhibuit defectum/ Vel cum aliquis quibus dubia a sentia nullidad indicant/ Vel in illis plene fuerit per superuenientem illum certum tamen fuisse consensum/ aut non illo contrahere. Vltimo autem casu dicam.folio.71.nu.43.

¶ Promissum non disponentes/ Quod mulier in quibus quorum consensu non possit contrahere: Vnus nullibi tenetur cum si mulier nubit eum non vellet quam primo possit petere nullo illius q; consensu interueniente. Vel si statuto mulier ē absq; cōsensu contrahentium aliquibus bonis priuata sic? et? illi? fuerit q; quin ergo.nu.45.folio.71.nu.4.

¶ Dicitur ē quando cum aliquo mulier pactis consensu donauerit: nō valebit: nomine dicam si postea q; matrimonio per verba de presenti consensum fuisse dicta.folio.68.nu.8.

¶ Consuetudo contra legem consuetudinem derogatiua non valeat. in secunda dubita.in primo parte affirmatiue fundatur.folio.26.nu.32.

¶ Constantia Guillelmi Sicilie regis filia/cum monache et sic diu in religione professa esset: cui Celestinus eius nominis quinto Romanor? imperatore/ Papa Celestino eiusdem nominis tertio dispensante/matrimonium contraxit: Que si fecerit eius nominis secundum ex eodem matrimonio genuitque postea imperatore fuit.in secunda dubita.in secundo partis affirmatiue fundatur.folio.27.nu.11.

¶ Contradictio Dicit quando quis tenuit vel vel potest: eo quod semel cōtradixit pro impugnauit.vide in verbo impugnatio.

¶ Contrariorum eodem est scientia plura.in vndecima dubita.folio.70.nu.24.

¶ Copula carnalis de substantia matrimonii est: quod carnalis cōpula inter cōiuges subsequatur.in primo dubita.folio.67.nu.103.et in octauum quidem dubita.

¶ Si maritus impubes fuerit contractum matrimonium vel sponsalia de futuro inter? fuit pro testatus fuerit: et aliter matrimonio cōtra dixerit: Si postea cū ea vere copula carnalis habuerit: ita ipsa nouerit cōtrahere matrimonium apto habuerit: a protestatione recessisse: ipsa est: in quodecima dubi.folio.73. nu.14.cum sequentibus.

¶ Ex testibus habuerit notione/ thoriq; cōsumptione/ Et ex eo quod quis solus cum sola in loco secreto inuenitur: copula carnalis presumitur.in septimadecima dubi.folio.70. nu.1.et nu.2.

¶ Confessio si confessarius non potuit euidenter scire vel non interpretis affirmatiue Vbi et quando et quis fides credenda sit: in decima quarta dubita.per totam distinctionem.

¶ Damus. duas Lyri filias habuisse. ... sion in matrimonio sumitur. in prima dubitatione. folio. 8. nu. 45.

¶ Decime. ... de iure diuino sint inditæ ... Super quibus Papa ... potest. ex causa dispensare. in secunda dubitatione. in secunda parte affirmative fundatur. folio. 28. nu. 20.

¶ Adam primus fuit qui filios suos decimas quinquies offerre docuit. in tertia secunda dubitatione. primo parte affirmative fundatur. folio. 64. nu. 4. et nu. 5.

¶ Defectus ... si plures essent: non sufficit si in dispensatione vel alia quacunq; dispositione vnus defectus tollatur: nisi alius amoueatur. in decima dubita. folio. 64. nu. primo.

Et ideo dispensatio circa vnum defectum: non extenditur circa alium dispensatum. ibi nu. 3. cum plurib⁹ sequentibus.

¶ Si legitimatus plures defectus habuerit: omnes expressi debent. Aliàs si princeps eos in priuilegio non expresserit: talis legitimatio nulla est. insertam à principe clausulam non obstantibus quæ opposuerit. ibi nu. 3.

¶ Si in super Papa defectus ignorantiæ: et ignorantiæ non expresserit: sufficiet quod talibus verbis vtatur: ex quibus de eis de cogitasse coniecturatur. ibi. fo. 65. nu. 17.

¶ Defectum. Princeps expressa ... la tollere potest. In secunda dubitatione ad secundam partem negatiue fundatur. folio. 37. nu. 40.

¶ Delicti. Papa nec statuere nec facere ... tamen quæq; potest: Nō peccati maritimus: quitam in secunda dubitatione. in quinto principio negatiue fundatur. folio. 21. nu. 3. cum pluribus sequentibus.

¶ Reipublicæ interest / aliquem ad delinquendum suppetendum bonum exemplum sperari. ibi. nu. 4.

¶ Pactum / confitendo / vel statutum quo quis ad delinquendum aliq; peccandum inducitur: nullius valoris reputatur. ibi. folio. 22. nu. 5. et nu. 6.

¶ Non valet statutum vel consuetudo disponēs: quod filius spurius aliquid patri succedat: hæreditatis pars relinquatur: quia per tale statutum / quia ad delinquendum inducitur. ibi. nu. 7. et nu. 8. et. 9.

¶ Non valet statutum vel consuetudo disponēs / quod tempus talocue committendi instrumenta non appetantur ne aliquis ad delinquendum aliquem occasionem præbeant. cum quo tale statutum / facultas docendi de falsitate tollatur. ibi. nu. 10.

¶ Non valet statutum dispositio quod prosecutor contra se libelli mercenarii tradatur, quia ad materia falsum fabricandi aliq; peccandi datur. ibi. nu. 11. et nu. 12.

¶ Non valet statutum quod vnius primæ scripturæ statutum delinquendi aliq; peccandi materia præbeat. ibi. nu. 13.

¶ Nō potest præcipere aliquem / quod sint pueri non excusatæ in alterius præiudicium credatur: quia sic delinquendi aliq; peccandi materia præbetur. ibi. nu. 14.

¶ Non valet statutum vel consuetudo indicentes / quod contra testium probationes / nisi probatio fieri non possit. quia sic via ad veritatem non grauem imponeretur: et delinquendi aliq; peccandi occasio præstaretur. ibi. nu. 15.

¶ Non valet statutum vel consuetudo disponēs: non esse necesse quod testes in conspectu reliquorum existant: quia talia delinquendi occasionem præbent. ibi. nu. 16.

¶ Non valet statutum dispensando / quod duo vnius testis plenæ fidei adhibeantur: et quod plures testibus malè viuentibus credantur: quia sic delinquendi materia datur. ibi. nu. 17. et nu. 18.

¶ Non valet statutum vel consuetudo dicens fieri posse permutationē: aliquem delinquendi aliq; peccandi occasionem præbens. ibi. folio. 23. nu. 19.

¶ Iuramentum in postulatione / non potest nisi semel præstari: quia si aliud sibi concederetur: occasio maligne delinquendi aliq; delinquendi sibi tribueretur. ibi. nu. 21.

¶ Non valet statutum nec priuilegium dispositio dispositum: quod scribus, absq; iuramento creditur: quia sic falsificandi / delinquendi / aliq; fraudandi materia præstaretur. ibi. nu. 22.

¶ Non valet statutum dispositum quod si creditor infra certum tempus exhibitum non probauerit: debitum: cedat a iure suo. Et ultra non audiatur: quia per statutum fieri non potest: quod bona fides debitoris debeat præiudicium quo ad delinquendi aliq; peccandi occasio tribuatur. ibi. nu. 23.

¶ Non valet statutum dispositum quod beneficium non possit quæri / nisi per testes probatum: quia ad delinquendi materia præstaret. ibi. nu. 24.

¶ Non valet statutum dispositum quod possit probatum nisi per testes idoneos. Idoneum delinquendi aliq; peccandi

iuramentum vel leuem famaꝫ probare: quia tale statutuꝫ materiã delinquendi atq; peccandi videtur prestare. ibi. nu. 25.

¶ Non valet principis rescriptum remissionem pene infligende antedelictum commissum concedens: tanq; delinquendi occasionem prestans. ibi. nu. 26.

¶ Delinquẽdi licentia Nullatenus potest prescribi: licet delictoꝝ preteritoꝝ accusatio regulariter prescribatur. ibi. nu. 27.

¶ Non valet statutũ permittens: quod vnicuiq; liceat interfectorem patris interficere et se vindicare. ibi. nume. 29. et nu. 30.

¶ Si due ciuitates interse bellum habuerint: et cum pacem faciunt: pactum inter se apposuerint: quod liceat alteri federa pacis rumpere et se vindicare: Tale pactum nullus reputatur: quia per eũ quis ad delinquẽdum inuitatur. ibi. nu. 31.

¶ Si aliquis pro delicto cõmittendo alicui promissionem fecerit: talis promissio nulla erit. ibi. nu. 32. Quia impia promissio esse videt: que scelere / delicto / atq; peccato adimpletur. ibi. nu. 33.

¶ Fides appellanda non est: que ad delinquendum atq; peccatum faciendum admittit. ibi. nu. 34.

¶ Statutum disponens quod quilibet bãnitus soluendo decem extrahatur ꝺ bando: non habebit locum in eo qui post statutum bannitus fuit. Quia si ad futura traheretur: delinquendi materia sine dubio prestaretur. ibi. nu. 35.

¶ Non valet statutum disponens / quod quis pecunialiter pro homicidio puniatur: quia propter paruitatem pene / materia delinquendi prestatur. ibi. nu. 36.

¶ Episcopus potest Archiepiscopo sub pena precipere / ne per contratam illius cuius patrẽ interfecit audeat transire: ne ad delinquendum videatur illum prouocare. in secunda dubita. in solutione ad primum partis negatiue fundamen. folio. 32. nu. 24.

¶ Si in maleficijs liberã iudici potestatem in penis imponendis datam esse reperitur: intelligi debet in his in quibus expressa a iure pena non inuenitur. ibi. nu. 26.

¶ Presides prouinciarum / et potestates ciuitatum / quãtũcunq; in penis delinquentibus imponendis arbitrium videantur habere: Penarũ alterationeꝫ / diminutioneꝫ / vel compositioneꝫ regulariter non possunt facere. ibi. nu. 27.

¶ Si episcopus vicario suo super delictis licentiam componendi concessit: talis concessio in delictis in quibus pena est arbitraria / nõ autem in quibus pena est a iure taxata intelligi debuit. ibi. nu. 28.

¶ Si plures sup̃ iurisdictione reperiantur discordare: vt delictis obuietur: possunt per iudicem compelli / vsum iurisdictionis p tẽpore diuidere et se concordare. in tertia dubita. fo. 40. nu. 22.

¶ Quando inter aliquos contentionem de iurisdictiõe inuenim⁹ existere: potest iudex ne ad arma / rixas / atq; delicta partes veniãt vtriq; ingressum prohibere. ibi. nu. 23.

¶ Si duo interse guerras seu bandositates contingat habere: potest iudex vt scandalis atq; delictis obuiet / sub certa pena precipere: ne alter de domo sua audeat discedere: vel ante alterius portam transire. ibi. folio. 41. nume. 24. cum sequentibus.

¶ Minores magistratus ac inferiores possunt vt delictis obuietur ordinare: quod nullus nobilis audeat palatium intrare. ib. nu. 29. cum sequentibus.

¶ Ut delictis obuietur / que statui possunt. ibi. fo. 41. 42. et folio. 43. per totum.

¶ In delictis an oriatur naturalis obligatio. in sexta dubi. folio. 56. col. ij. in fine. versiculo. benefaciunt.

¶ Delictum siue peccatum quod a principe vel alio in dignitate cõstituto perpetratur: grauius reputari solet ꝙ si ab alio committatur. in decima dubita. fo. 64. nu. 5.

¶ Si quis delictum cõmisit: puta quia hominem occidit: et a principe gratiam siue indulgentiam vt non puniretur impetrauit: si postea forte alium hominem occiderit: et principi pro indulgentia Iterum supplicauerit: illaq; obtinuerit: Si in secũda supplicatione ferẽtem facti (scilicet quod olim aliũ hominem occiderat et indulgentiam obtinuerat) non narrauerit: Tale secunde indulgentie rescriptum tanq; surrepticium nullus erit. ibi. nu. fine. 7.

¶ Non est presumendum quod princeps multipliciter delinquẽtes / et remitti / et promoueri velit. ibi. nume. 8.

¶ Si quis in mille pro aliquo delicto / puta pro homicidio condemnatus esset: et principi pro remissione seu compositione supplicauit: si in supplicatione solum qualitertis mille condemnatus fuit narrauit: Et condemnationis causã non inseruit / nec manifestauit: talis principis remissio seu compositio nõ valebit. ibi. nume. 9.

Digitized by Google

¶ Si plures de vno delicto coꝝ iudice secu-
lari accusant: et iter eos vn⁹ vel plures clerici
reperiantur: qui petant quod ad iudicem
suum ecclesiasticum remittantur: Non solū
clerici hoc petentes sunt audiendi: Sed et
laici omnes qui interim cum clericis delin-
querunt: sunt ad iudicem ecclesiasticum re-
mittendi. ibi. folio. 65. nu. 21.
¶ Popularis si auxilium nobili seu magna
ti delinquenti prestiterit: Talis popularis
non popularium sed magnarum pena punie
dus erit. ibi. folio. 66. nu. 22.
¶ Lese maiestatis crimen siue delictum/nō
subditus nō committit. Sed vbi auxilium
non subdito prestiterit: tūc reus criminis le-
se maiestatis erit. ibi. nu. 23.
¶ Minor in minori etate delinquens: cum
maior factus fuerit: vt maior punitri non po
terit. in vndecima dubita. fo. 68. nu. 15.
¶ Demetrius. Socrum suam vxo-
rem duxit. in prima
dubitatione. folio. 8. nu. 27.
¶ Dictio. Forsan/forte/fortassis et for-
sitan/An dubitationem/an
vero affirmationem atq; decisionem induce
re videantur. in decima quinta dubitatio-
ne. folio. 78. per totam dubitationem.
¶ Dignitatem. qui semel obtinuit:
in prioris dignitatis
memoriaz/honorem atq; auctoritatem re-
tinet. Et ideo qui semel Abbas fuit: primuz
locum in conuentu et in Choro post Abba
tē obtinet. in septima dubita. fo. 59. nu. 39.
¶ Decuriones et alii in dignitate constitu-
ti/nec ō aduocati/etiā deposita dignitate/
et deposito aduocatiōis officio/nō sunt tor-
quendi. ibi. folio. 58. nu. 37. et nu. 38.
¶ Crimen siue peccatum qō a principe vel
alio in dignitate constituto perpetratur: gra
uius reputatur: q̄ si ab alio cōmittatur. in de
cima dubita. fo. 64. nu. 5.
¶ Dispensatio. Papa contra Jus
diuinum vel in gra-
dibus diuino iure prohibitis regulariter mi
nime potest dispensare. in secūda dubita. in
primo partis negatiue fūdamēto p totū. fo.
18. Ex causa tamē illud potest limitare/inter
pretari/ac declarare/7 sup eisdē dispensare.
vt ibi. in primo partis affir matiue funda. fo.
28. nu. 21/22/23. et nu. 30.
¶ Papa si alicui dispensandi facultatē con
cesserit: quāuis facultatis tenor amplus fue-
rit: Nullatenus ad ea q̄ ō iure diuino prohi-
bent/Talis facultas extēdi poterit. ibi. nu. 10.
¶ Inferior in sui superioris legē dispensare
nō poterit. ibi. fo. 19. nu. 12. nisi hoc ex causa
fecerit. ibi in solutione ad primū partis nega
tiue funda. fo. 31. nu. 18. et. fo. 33. nu. 36.
¶ Papa contra concilij statuta non potest
dispensare. ibi. fo. 19. nu. 15. Et hoc nisi ex cau
sa. vt ibi in solutione ad primū partis negati
ue funda. fo. 33. nu. 37. et nu. 38.
¶ Papa cōtra Jus naturale. Nullatenus
dispēsare potest. ibi. in secundo partis nega
tiue funda. fo. 21. nu. 6. nisi ex causa talē dispē
sationē faciat. vt ibi. in solutione ad secundū
partis negatiue funda. fo. 37. nu. 39.
¶ Papa si in dispēsatione clausulā defect⁹
dēs excerta scientia supplētes apposuit: Nō
ppterea iuris naturalis defect⁹ abstulit. ibi.
folio. 21. nume. 8.
¶ Dispensationes aliquādo fiunt: vt aliq̄d
magis lucri faciāt. ibi. in primo partis affir-
matiue funda. folio. 26. nu. 33.
¶ Potest summus pōtifex ex causa super
vsuris dispensare. ibi. in secūdo partis affir-
matiue funda. folio. 26. nu. primo.
¶ Papa potest ex causa sup iuramento dis
pēsare: et si q̄s iurasset/se ab eo iuramēti re-
laxationē nō ipetrare. ibi. fo. 27. nu. 3. 7 nu. 4
¶ A summo pōtifice ex causa dispēsatur: qō
piurus in testimoniū nō admittat. ibi. nu. 5.
¶ Potest papa sup matrimonio verba de
presenti contracto/cuā carnali copula cōsu-
mato/ex causa dispensare. ibi. nu. 7. et nu. 8
¶ Potest summus pōtifex cum monacho
vel clerico in sacris constituto quod matri-
monium contrahat/et sic super continentie
voto ex causa dispēsare. ibi. nu. 9. et. 10. 11. et.
nu. 13. Et quod ad tempus matrimonium
possit contrahere. ibi. nu. 14.
¶ Potest papa quod vnius dicto atq; testi
monio stetur/ex causa dispēsare: et hoc idē
statuere. ibi. nu. 15.
¶ Potest summus pōtifex ex causa dispen
sare quod quis die dominico artem suā va-
leat exercere. ibi. folio. 28. nu. 18.
¶ Potest papa cum clerico circa modum
dicendi officium dispensare: licet illud in to
tum non possit tollere. ibi. nu. 19.
¶ Papa super decimis bene potest dispen
sare. ibi. nu. 10.
¶ Summū pontificē in oībus dispensare
posse affirmatur: in q̄bus contrariū dispositi
tum fuisse nō reperiatur. ibi. nu. 24.
¶ Papa quando ex causa contra Jus di-
uinum dispensat: magis illud secundum di-
uinam voluntatem/q̄ contra diuine legis

Digitized by Google

intētionē facit.ibi.nu.25.

¶ Quādo argumēta de maiori ad mīꝰ in dispēsatiōis materia locū habeat.ibi.nu.19

¶ Quod patruus neptē suā in vxorē possit ducere/potest ex causa summus pontifex dispensare.ibi.nu.31.

¶ Papa in omni affinitatis gradu ex causa dispensare potest.Ibidem.

¶ Papa potest ex causa dispensare: quod frater sororem suam germanā scilicet/possit vxorem ducere.ibi.folio.29.nu.33.

¶ Ludouicus Hallox rex/duas ducis burgundie filias summo pontifice dispensante vxores duxit.ibi.nu.34.

¶ Ferdinādus secundus/Sicilie citra farū Rex/cuꝫ Joāna patrie sui sorore atq; germana/Alexandro sexto dispēsante matrimonium contraxit.ibi.nu.53.

Emanuel Portugalie rex/mortua Elisabella eius vxore Catholicorū regum filia/ex qua Jam masculum heredem habuerat:illiꝰ sororem (dominam Mariam scilicet) ex summi pontificis dispensatione vxorem duxit. ibi.nu.56.

¶ Multi in Hispania/aliisq; partibus /cū duabus sororibus altera earum mortua/ex summi pontificis dispēsatione contraxerūt ibi.nu.57.

¶ Papa secundum magis communē opinionem potest dispensare:quod frater vxorem fratris absq; liberis priemortui vxorem posit ducere.ibi.nu.58.

¶ In his q̄ positiuo atq; humano iure prohibentur:amplissimam dispensandi potestatē certā absq; alicuius cause expressiōe/summi pontifices habere videntur.ibi. in solutione ad primum partis negatiue funda.folio.30. nu.primo.

¶ Quid sit dispēsatio et reuocatio/Et i quibus differāt.ibi.nu.ii°

¶ Papa ex causa dispēsare potest ꝛ potuit: in his in quibus alias dominus dispēsauit. ibi.nu.12.

¶ Quando papa absq; causa puta necessitatis vel publice vtilitatis vel alia simili causa dispensauit: sue iurisdictionis limites excessit.Quo casu talis dispēsatio/potius destructio ac dissipatio dici debuit.ibi.nu.15.et nu.16.

¶ Episcopus ex magna causa potest contra ius canonicum etiam concilij dispensare atq; statuere.ibi.nu.16

¶ Ex causa a summo pontifice dispensatur: etiam vbi ex illius dispensatione/ vniuersalis ecclesie status deteriorat.ibi.fo.34.nu.42.

¶ Quod pater cū filia/vel filius cum Matre matrimonium possint cōtrahere:nec potuit/nec potest/nec poterit/summus pontifex dispensare.Adeo quod si omnes mundi homines (excepto patre ꝛ filia/vt filio et matre) mori contingisset:minime cuꝫ eis etiam propter communē bonū/et humane speciei conseruationem/quod matrimonium inter se contrahere posset.dispensari potuisset.ibi. in solutione ad secundū partis negatiue funda,nu.8.et nu.9.et.10.

¶ A summo pontifice dispensari nō potest nec dispensatur: quod quis peccata sua confiteri non teneatur.ibi.in solutione ad quintum partis negatiue funda.fo.38.nu.primo.

¶ Summus pontifex facilis et promptus ad dispensandum esse non debet:Sed oportet quod personam/locuꝫ/tempus/ꝛ causam consideret.ibi.nu.3.et nu.4

¶ Papa difficilius in casibus diuino iure prohibitis/ꝛ in prohibitionibus maioris atrocitate atq; ratione roboratis q̄ in alijs dispensare debet.ibi.nu.5.

¶ Summi pontificis cōsuetudini in dispēsationibus concedendis est standum.ibi.in solutione ad septimum partis negatiue funda. folio.38.nu.5.

¶ Prerogatiua persone/necessitatis/et publice honestatis casꝰ/sūt tres iustissime cause dispensandi.in tertia dubita.folio.39.nu. primo.et in quinta dubita.folio.50.nu.35.et nu.36.

¶ Pacis beneficium tam in matrimonijs q̄ alijs casibus in sta est causa dispēsandi.ibi in tertia dubita.fo.40.nu.19

¶ Papa quando ex causa contra constitutionem/vniuersalem statum ecclesie concernentem:vel ius diuinum dispensat:causam exprimere debet.in quarta dubitatiōe.folio. 44.nu.10.et folio.45.nu.12.

¶ Cū in his que humano seu positiuo iure prohibentur:Amplissimaꝫ dispensandi potestatez summi pontifices habere videātur: tunc causaꝫ exprimere non obligātur.ibi.folio.45.nu.13.

¶ Si a summo pontifice absq; expressione cause in his in quibus non potest sine causa dispensari/dispensatur:Talis dispēsatio in foro cōtentioso et quātū ad ecclesiā militātē valida reputatur. Quia in eo causa semper presumitur licet nō exprimatur. Et bocnisi quando contra ius diuinum vel naturale/ vel quando contra constitutionem vniuersa

Digitized by Google

lem ecclesie statuum concernentē dispensatur.ibi.nu.14.
¶ Si summus pontifex in his in quibus nō nisi ex causa dispēsare potest: absq; causa aliquas dispensauit: quia ad libitum ad talē dispensationem concedendam motus fuit: Quamuis quantum ad ecclesiam militantem et in foro contentioso talis dispensatio sustineatur: Tamen quantum ad deum et ecclesiam triūphātem: nunq; valida reputatur: nec tūc a peccato summus pontifex excusatur.ibi.nu.15.
¶ Quando absq; causa fit dispensatio: tunc non dispensatio/sed temerarium factum dicitur ac dissipatio.ibi.nu.16.7 nu.17.
¶ Episcopus vbi contra canones ex causa statuit atq; dispēsat: necesse est quod causam in dispēsatione exprimat .ibi.fo.46.nn.20.
¶ Expressio false cause an et quando vitiat dispensationem. in quinta dubitatione per totam dubitationem.
¶ In dispensatione in qua falsa causa exprimitur: duplex defectus potestatis scilicet et voluntatis cōsideratur.ibi.folio.47.nu.2.
¶ Causa que a summo pontifice in dispensatiōe exprimitur: an finalis/an vero impulsiua presumatur.ibi.nu.4.et folio.51.nu. 42. et nu.43.
¶ Dispēsatio si ex causa cōcedatur: An tūc quedam cause cognitio ante concessionem requiratur.ibi.folio.47 nu. 11.et.folio.51. nu.48.
¶ Dispensatio etiam ex falsa causa facta sustinetur: vt scandalum quod speratur euitetur.ibi.folio.51:nu.47.
¶ De dispēsatiōe ad legitimationē validū est argumētū.in sexta dubi. fo.52.nu.primo
¶ Si contingat quem pro dispensatione ad matrimonium contrahendum supplicare: An ea obtenta cōpellatur matrimoniū consumare.ibi.nu.4.et folio.56.circa finez versiculo nec obstat.
¶ Impubes ad petendā pro matrimonio contrahēdo dispensationē: iudicū videtur habere atq; discretionē.ibi.folio.53.nu.18.
¶ An et quando cessante causa dispensationis/cessare debeat dispēsatio.in septima dubita.per totā dubita.et supra in verbo causa
¶ Quando dispensatio ab aliquo impetratur: An speciale tunc mandatum exigatur. in octaua dubita.per totam dubitationem.
¶ In generali mādato vel cōmissionenū q̄ dispēsandi facultas venit.ibi.folio.60.nu.2
¶ Possunt parentes/et quicunq; alij legitimam administrationem habentes: vt sunt tutores/curatores/regni gubernatores et similes absq; speciali sui principalis mandato pro dispensatione supplicare: et omnia alia ad que speciale mandatum exigitur facere. ibi.folio.61.nu.20.
¶ Vbi plura impedimenta subsunt: nō sufficit si in dispensatione vnum impedimētum tollatur: nisi et aliud amoueatur.in decima dubitatione.fo.64.nume.primo.et.tertio.
¶ Si Papa cum aliquo ex coniugato et soluta genito dispensauerit: si in litteris qualiter coniugatus ille erat comes: baro/vel magnus princeps/mentio facta nō fuerit: inualida talis dispensatio erit.ibi.nu.5.
¶ Dispēsatio odiosa reputat: et vim priuilegij habere existimatur.ibi.folio.65.nu.12.
¶ Si Papa de aliquo impedimento informatus cum aliquo dispēsauerit: talis dispēsatio valida erit: licet nullam dicti impedimenti mentionem fecerit.ibi.nu.13.
¶ Si ex litteris Pape apparet: ipsum de beneficiorum incompatibilitate informatum extitisse: eo ipso videtur super incōpatibilitate dispensasse.ibi.nu.14.
¶ Vbi consensus principis per viam dispēsationis exigitur atq; desideratur: sufficit qō ex illius verbis quidam tacitus consensus seu quedam tacita dispēsatio colligatur.ibi. nu.16.
¶ Si cum aliquo super affinitatis impedimento dispēsatur: eo ipso super publice honestatis iusticie impedimēto dispensatum fuisse putatur: si publica honestas sub affinitate comprehendatur.ibi.nu.18.
¶ Dispensatio ad accessoria/consecutiua/trahitur atq; connexa.ibi.folio.66.nu.26.
¶ Ex quo cum aliquo super beneficiorum pluralitate dispensatur: eo ipso super residētia dispensatum fuisse existimatur.ibi.folio. 67.nu.27.
¶ Si cum illegitimo dispensatur vt Episcopatum possit habere: eo ipso intelligitur dispensatum quod possit clericales ordines obtinere.ibi.nu.28.
¶ An et quando dispensatio ad casum similem vel maiorem rationez habentem trahatur.ibi.nu.29
¶ Nouus consensus verbis vel facto declaratus ad matrimonij cofirmationem et validationem exigitur: vbi matrimonium inter prohibitos sub conditione si Papa dispensauerit/contractū fuisse reperitur.in duodecima dubita.folio.71.nu.primo.

Digitized by Google

¶ Si quis matrimoniū sub cōditione si papa dispensauerit cōtraxerit: et post obtentaz dispensationē matrimonio predicto contradixerit: seu aduersus matrimoniū tam contra eum quia forte impubes erat reclamauerit: Si cū vxore copulā carnalē post cōtradictionē habuerit: vel aliter suā contrahēdi voluntatē declarauerit. tale matrimoniū validum erit. ibi. folio. 72. nu. 2. et folio. 74. nu. 23.

¶ Quando a summo pontifice contra constitutionem in concilio factam dispensatur: An tunc specialē dicte constitutionis mentionem summus pontifex facere teneatur. in decimasexta dubita folio. 79. per totam dubitationem.

¶ Scientia/patientia/ac summi pontificis tolerātia/in eo quod a iure naturali nō prohibetur: loco dispensationis habetur. in duodecima dubitatione. col. 4. versiculo. et quibus omnibus.

¶ Dissentiones. principum publico atq; cōmuni bono periculosissime existunt. in tertia dubita. folio. 39. nu. 2. cū sequentibus.

¶ Dissimulare. vitia/delicta/atq; peccata: et quod delinquentium punitio ad tempus differatur: multoties expedies esse credit et existimat/ in tertia dubi. folio. 42. nu. 41. cū sequētibus.

¶ Aliquando boni pastores non vitia dissimulare: sed quando oues in perditionem ducuntur: remedium debēt adhibere. in prima dubita. folio. 10. nu. 62. cum sequentib⁹.

¶ Domicianus. Imperator Juliā titi fratris filiam incesto violauit. in prima dubita. fo. 8. nu. 33

¶ Duellum. Si quis acceptauerit: licite illud recusare poterit. in secunda dubita. in quinto partis negatiue funda. folio. 23. nu. 20.

¶ Non valet statutum vel cōsuetudo duellum fieri posse permittens. ibi. nu. 19.

¶ Ecclesia. Vxor et sponsa christi nominatur. in sexta dubita. folio. 13. nu. 85.

¶ Fratres xpi eccle pīati dicunt. ibi. nu. 86.

¶ Ecclesia sancta Catholica quando et a quo inceperit. in secunda dubita. in primo partis affirmatiue funda. folio. 24. nu. primo col. 2. cum sequentibus.

¶ Christus redemptor noster cum a nobis sua corporali presentia recedere decreuisset: summum pontificem in vicarium suum et ecclesie pastorem nobis in terris dimisit: cui plenissimam ac omnimodā potestatem dedit. ibi. nu. 8.

¶ Papa bona ecclesie si absq; causa aliena fecerit cōsanguineis dedisset: a mortali peccato excusari minime posset. in quinta dubitā. folio. 46. nu. 19.

¶ Ecclesia quamuis res suas sine solēnitate alienare non possit: potest tamen alienationez (debitam postea solennitatē adhibēdo) ratificare. in vndecima dubi. fo. 71. nu. 41.

¶ Eli. et Jacob fratres Ozeriti fuerunt: Nomen Eli sine liberis: Jacob illius vxorem duxit: ex qua Joseph genuit: ea fratri semē suscitauit. in prima dubitatio. folio. 11. nu. 70.

¶ Emanuel. portugalie rex/mortua Elisabella eius vxore catholicorum regum filia: ex qua tam masculum heredez habuerat: Illius sororem Mariam Scilicet ex summi pontificis dispensatione vxorem duxit. in secunda dubitatione. in secundo partis affirmatiue fundā. folio. 29. nu. 36.

¶ Euridices. Macedonie Regina/. Aymintam regem virum suum occidere decreuit: et cum eius genero nuptias pactauit. in prima dubitatione folio. 8. nu. 32.

¶ Excommunicati. Judicis non valet impetratio: quamuis tempore receptionis litterarū sibi concessa fuerit absolutio. in vndecima dubita. folio. 67. nu. 3.

¶ Excommunicatus si excommunicatione pendente/ab aliquo procurator constituatur: illius constitutio nulla erit: etiam si postea absolutus inueniatur. ibi. nu. 4.

¶ Excommunicati testamentum an et quādo nullum existat. ibi. folio. 69. nu. 23.

¶ Factum. aliq; facto/nus cōmode dici non potest. Et ideo ex facto Jus oritur: ex facti breuissima narratione/Jus ipsum mutatur. folio. 4. columna. prima in principio.

¶ Ex facti narratione Auriculum sit arguere. in Secunda dubita. in secundo partis negatiue funda. fo. 29. nu. 6. et nu. 7.

¶ Falsitas. causē/an et quando valeat dispensationem seu quācunq; aliam prouisionem. Vide in verbo causa. et in quinta dubitatione. p totaz dubi.

¶ Quando in supplicatione/rescripto/gratia/seu priuilegio plura falsa et vera narrātur

Digitized by Google

Si ex veris sequi potest efficax atq; cõclusio: nunq; nulla seu surreptícia vici potest dispositio. ibi. folio. 51. nu. 40.

¶ Quamuis ibi quis instrumentum falsum tanq; notarius fecerit: si unq; notarius creatus exciterit: pena mortis puniri debuerit: Tamẽ si aliquãdo quis notarius fuerit: et post suspirationem instrumentum fecerit: Nihilominus pena mortis puniendus erit. in septima dubita. folio. 59. nu. 40.

¶ Omnia vitiantur: si per falsum rumorem concedantur. in quinta dubitatione: folio. 48. nu. 20.

¶ Fannus. Petri regis filiꝰ sororẽ suam vxorem duxit. in prima dubitatione. folio. 8. nu. 31.

¶ Ferdinandus. Junior Sicilie citra farũ rex/cuius Joanna patris sui Soror atq; Germana/ Alexandro sexto dispensante matrimoniũ contraxit. in secunda dubita.. in secundo partis affirmative funda. folio. 29. nu. 36.

¶ Fictiones. Due simul concurrere nõ possunt: nisi quando vna ficta. in alterius consequẽtiã venerit. in decima dubitatio. 67. nu. 30.

¶ Figuralia. cerimonialia/atq; legalia/que ad christum ordinata extiterunt: et in ipsum tanq; in finem et veritatem tenderunt: in quantum christi finis ea veritas legis erat: cum christo crucifixa fuerunt. in prima dubita. fo. 14. nu. 89.

¶ Et mosayce nihil aliud fuit nisi quedam nove legis figura. ibi. nu. 90.

¶ Forsan. forte/forassis/et forsitan/an et quando dubitationez vel affirmationem inducere videãtur. Vide in decima quinta dubitatione.

¶ Frater. nullo iure/et nullo tempore vxorez fratris sui viuẽtis ducere potuit. in prima dubita. folio. 11. nu. 76.

¶ Frater vxorẽ fratris absq; liberis premortui: tã in lege nature/quam tempore legis scripte/vsq; ad redemptionis nostri aduentũ vxorem ducere tenebatur. in prima dubita. per totam dubitationem.

¶ Nec ex primum illud de fratris vxore absq; liberis premortui ducenda: magnã dederẽt lucem nostro figurarum continebat. ibi. folio. 13. in glosa prima: versicalo. Sed quamuis. cum sequentibus.

¶ Frater noster. Christꝰ dicit. ibi. nu. 84.

¶ Fratres xpi dicunt ecclie plati. ibi. nu. 86.

¶ Papa potest dispensare quod frater vxorem fratris premortui possit vxorem ducere. in secunda dubita. per totam dubitationẽ et precipue in secundo partis affirmative fũda. folio. 29. nu. 38.

¶ Furti. prohibitio/et sic preceptum de non furando/An sit de iure naturali. in secunda dubita. in solutione ad secundũ partis negative funda. fo. 36. nu. 32.

¶ Quis rem sibi furto subtractam vel equivalentem an et quando quis a fure auferre possit. in tertia dubita. folio. 42. nu. 34.

¶ Quando pactum inter principes finita guerra factum de rebus hincinde depredatis atq; furatis/in subditorum preiudicium valeat. ibi. nu. 55. 56. et nu. 57.

¶ Sicut seruitor et familiaris p primo furto suspenditur: Ita et extraneus familiarez iuuans pro primo furto suspẽdi debet. in decima dubita. folio. 66. nu. 24.

¶ Habilitas. Qui propter sui inhabilitatẽ prohibetur agere: non prohibetur impetrare. in sexta dubita. folio. 54. nu. 28.

¶ Habilitas psone in quibuscũq; gratijs/ priuilegijs/officijs/vel beneficijs obtinendis/quando attendi atq; cõsiderari debeat. Vide in vndecima dubita. per totã dubita.

¶ Quando habilitas persone ad certũ actũ requiritur et desideratur: sufficit quod tempore quo exercitium seu actus executio ad personam applicatur: quis habilis ac idoneus reperiatur. ibi. folio. 69. nu. 17. cum sequentibus.

¶ Quando inhabili aliquid quod ipse capere non potest tribuitur atq; cõceditur: Id in tempus habilitatis concessum fuisse creditur. ibi. folio. 70. nu. 50.

¶ In iudicãdo habilitatẽ persone non ordinationis/electionis/vel concessionis/sed cõsumationis tempus est inspiciendum. ibi. nu. 31.

¶ Si statuto cauetur/Quod quicunq; officialis fuerit: officium intra tres annos habere non possit: Et ante finem trium annorum quis ad officiuz quod inchoari posit finitos tres annos debuit eligatur: Talis electio valida iudicatur: et sic electus habilis et idoneꝰ ad tale officiũ reputatur. Quia satis exigit: eo tempore quem habilez reperiri: quo officium debuit exerceri. ibi. nu. 31. et nu. 32.

¶ Herodes. quando/quomodo/et quare fratris sui Philippi vxorem duxit: Et quare a beato Joanne reprehẽsus fuit. in prima dubita. folio. 12.

Digitized by Google

columna.2.versiculo.et quãuis cõsequenti.

¶ Homicidium. Non valet statutum dispoñs/ qõ quis pro homicidio pecunialiter puniatur: nec aliud simile disponens: per quod ad delinquendũ quis invitatur. in secunda dubita. in quinto partis negative fundã. folio. 25 nu. 24. 28. 29. et nu. 36.

¶ Aliquando licitum est hominem occidere. ibi in solutione ad secundũ partis negative fundã. folio. 36. nu. 33. et nu. 34.

¶ Vide alia multa in verbo delictus.

¶ Jacob. Heli fratres vterini fuerunt: Nomine Eli sine liberis/ Jacob filius vxorem duxit: a quo Joseph genitus fuit: qui scõm naturam filius Jacob/ et secundum legem filius Eli extitit. in prima dubita. folio. 11. nu. 70.

¶ Jacobus. Sicilie et postea Aragonum rex/ cum Maria regis Castelle filiam sororem suam patruelem vxorẽ duxisset: Romani põtifices iussu/ propter tam coniunctum consanguinitatis gradũ: eũ ea divortiũ fecit: Et Blancaz Neapolitanorum Regum filiã vxorem duxit. in prima dubita. folio. 9. nu. 55.

¶ Ignorantiam. in facto proprio/ quis pretendere non debet. in quinta dubita. fo. 50. nu. 35.

¶ Impedimentum. publice honestatis iusticie ab ecclesia fuit inductuz. in prima dubita. folio. 17. nu. 104.

¶ Vbi plura impedimenta existunt: nõ sufficit si impedimentum vnum tollatur: nisi et aliud impedimẽtum amoueatur. in decima dubita. folio. 64. nu. primo. cuz sequentib9. et Vide aliqua supra in verbo defectus.

¶ Si princeps de aliquo impedimento informatus/ cum aliquo dispensauerit: quamuis in dispensatione/ nulla dicti impedimẽti mẽtio facta fuerit: valida dispensatio erit. ibi. folio. 63. nu. 13.

¶ Dispensatus super impedimẽto affinitatis ex eo ipso censetur dispensatus super impedimento publice honestatis. quod qualiter procedat Vide ibi. nu. 18. et folio. 67. nu. 31. et nu. 32.

¶ Matrimonium nullum/ sumoto impedimento reconualescit: validũq; existit. in vndecima dubita. fo. 69. nu. 26.

¶ Impubes. quicquid videt non intelligit sed ignorat. i. certa dubita. folio. 52. nu. 3.

¶ Impuberes/ pdigis ac furiosis simplices esse dicuntur. ibi. nu. 5. nu. 6.

¶ Impuberes nec velle nec nolle habent: Nec testamenti factionem etiã ex principis rescripto habere possunt. ibi. nu. 7. et nu. 8.

¶ Impubes causa motus donare/ hereditatem. et bonorum possessionem petere nõ poterit: nisi id ex principis priuilegio fecerit. ibi. folio. 53. nu. 10. et nu. 11. Et folio. 56. col. 4 versiculo. nec etiam obstat vsq; finem.

¶ Impuberes cum iudicio carent: ingratitudinis causam commutere non possunt. ibi. folio. 53. nu. 12.

¶ Impuberes nec vocẽ in capitulo habere existimãt: nec in numero ad inducẽdã cõsuetudinem computantur. ibi. nu. 13. et nu. 14.

¶ Sponsalia et matrimonium per verba de presenti recte ab impubere cõtractatur: quãuis tale matrimonium ad spõsalia iuris presumptione trahatur. ibi. nu. 15.

¶ Impuberes ad petendam pro matrimonio contrahendo dispensationem: iudicium videtur habere et discretionem. ibi. nu. 18.

¶ Impuberes possunt milites creari: et militum capitanei fieri: Et exercitores/ institores/ atq; procuratores constitui. ibi. nu. 19. 20. et nu. 21.

¶ Impuberibus licet sacri ordines et beneficia administrationem: et animarum curam habentia non conferantur: Bene tamẽ Canonicat9 et alia officia simplicia administrationem non habentia/ eisdem conferuntur. ibi. nu. 22. et in vndecima dubita. folio. 70. nu. 35.

¶ Impuberes capaces existũt ad minores ordines recipiendum. ibi. fo. 54. nu. 23.

¶ Impuberes absq; tutorum auctoritate possunt possessionem acquirere: et absq; iudicis decreto pacẽfacere. ibi. nu. 24. et nu. 25.

¶ Impubes si patron9 fuerit: absq; tutoris auctoritate clericum presentare poterit. ibi. nu. 26.

¶ Impuberes in ꝑplurimis casibus capacitatem censentur habere: et in eisdẽ casibus procuratores suos possunt constituere. ibi. nu. 27.

¶ Impubes si actum ad sui vtilitatem fecerit: Talis act9 ex iudicij atq; discretionis defectu invalidari non poterit: et idez si fecisset ea que sapiens quilibet disposuisset. ibi. nu. 29. cum sequentibus.

¶ Impuberes pubertati primi/ ad omnia q̃ puberes possunt facere: iudicium et discretionẽ vident hẽre. ibi. fo. 55. col. 2 versiculo ꝑmanere.

Digitized by Google

¶ Quis dicetur proximus pubertati etiam in delictis puniendis. A. ibi.
¶ Si impubes proximus pubertati matrimonium contraxerit: & cum uxore cohabitauerit: ac ex aspectu corporis ulterius ad copulã capax extiterit: nullatenꝰ veniente pubertate/ cõtra tale matrimoniũ reclamare poterit. ibi. in fine. versicu. tales enim.
¶ Impuberis testimonium an & quando validum existat. ibi. folio. 55. col. iij. versiculo. hinc enim videmus.
¶ Duo impuberes plenam probationem facerẽt: quãdo delictũ aliter q̃ per eos probari minime posset. ibi. versicu. quinimmo.
¶ Impuberes pubertati proximi non possunt per contumaciam banniri/ nec ad mortem condemnari: Bene tamẽ possunt incarcerari/ mulctari/ excommunicari/ exheredari/ & propter delictum puniri. ibi. versiculo. hinc etiam cum sequentibus.
¶ Impubes pubertati proximus naturaliter obligatur. ibi. folio. 50. col. 2. versiculo. nec obstat quod impubes.
¶ Impuberes doli capaces aliquando voto obligatur. ibi. col. 3. versiculo. Nõ obstat quod impuberes.

¶ Impugnans: vel furi suo contradicẽs/ amplius audiri non debet: illud allegans & adducens. in duodecima dubita. folio. 72. nu. 5.
¶ Non debet quis fructus expectare: ex eo quod nisus est impugnare. ibi. nu. 4. Et ideo si quis aduersarij positionem negauerit: positione illa amplius iuuari minime poterit. ibi. folio. 72. nu. 5. cum pluribus sequẽtibꝰ. vbi vide An & quando quis approbare illud possit: quod semel impugnauit.
¶ Qui testem in iudicio impugnauit: Amplius testem illum in alio iudicio approbare non poterit. ibi. nu. 7.
¶ Et qui rescriptum impugnauit: rescripto illo iuuari minime poterit. ibi. nu. 8.
¶ Qui impugnauit exceptionẽs: nõ debet ex ea portare cõmodũ/ nec aliquas obtinere subuentionem. ibi. nu. 10.
¶ Si quis matrimonium subconditione si Papa dispensauerit/ vel alia simili conditione contraxerit: & illud post obtentam dispensationem/ impugnauerit: quia forte impubes erat & aduersus tale matrimonium reclamauit. Si taliter contradicens/ post suam contradictionem cum uxore cupulas carnalem habuerit: vel taliter suam contrahendi voluntatẽ declarauerit: tale matrimonium firmum & validum erit. ibi. folio. 73. nu. 14. cum sequentibus.
¶ Impugnans priuilegium/ non videtur illi renunciare: quando actus renunciationem inducens/ nõ potuit effectum obtinere. ibi. folio. 75. nu. 30.

¶ Incestus. crimen filie Loth/ Amnõ/ & quamplurimi alij commiserũt ꝙ cũ matribus/ sororibꝰ/ aliisq̃/ cõsanguineis copulam habuerũt/. quos vide in prima dubita. folio. 7. & fo. 8.

¶ Indulgentiam. si quis a principe vt de homicidio vel alio delicto nõ puniretur obtinuerit: Si forte postea aliũ hominẽ occiderit: vel delictum aliud commiserit: & principi pro indulgentia iterum supplicauerit: Si in secunda supplicatione/ seriem facti (Scilicet quod olim alium hominem occiderat) non narrauerit tale secunde indulgentie rescriptum nullum erit. in decima dubitatione. folio. 64. nu. 7.

¶ Infans Legitimari potest: & illius consensus in legitimatione non exigitur. in sexta dubita. fo. 56. nu. 74.
¶ Infantes septennis etatis & mẽtiri/ & veritatem dicere/ & confiteri/ & negare iã possunt. ibi. fo. 55. col. 4. versiculo. quinimmo.
¶ Infans quidam nouem annorum suam nutricem impregnauit: Et alius infans propter Blasphemias a diabolo raptus fuit. ibi. versiculo. Et vt beatus.

¶ Iudeus. Hodie cum sorore uxoris premoriui matrimonium cõtrahere posset. in prima dubi. fo. 15. nu. 95
¶ Iudei Lauonij statutis/ & ecclesie constitutionibus/ ac legibus Imperialibꝰ quãdo ligentur: Et quando de ecclesie atq̃ imperatoris foro esse videantur. ibi. nu. 96. cum sequentibus.

¶ Iuramentum. Iure diuino seruari/ & minime q̃ violari precipitur. in secunda dubita. in secũdo partis affirmatiue funda. fo. 27. nu. 6.
¶ Potest ex causa summus pontifex super iuramento dispensare: etiam si quis iurasset se a Papa relaxationem iuramenti non impetrare. ibi. nu. 3. & nu. 4.

¶ Ius. absq̃ facto commode dici nõ potest: immo ex facto ius oritur: Et ex breuissima facti narratione mutatur. folio 4. col. prima in principio.
Cõtra ius diuinũ & in gradibꝰ diuino iure prohibitis a quo nõ posset summus pontifex

Digitized by Google

dispẽsare: ex causa vero et illud posset limitare/inexpetrari/ac declarare/et super eodẽ dispensare. in secunda dubita. in primo partis negatiue funda. folio. 18. per totum. et in folio. 28. nu. 22. et nu. 23. et nu. 30.

¶ Papa si alicui dispensandi facultatez cõcesserit: quãuis facultatis verba ampla fuerint: Nullatenus ad ea que iure diuino prohibentur/extendi poterit. ibi. folio. 18. nu. 10.

¶ An summus põtifex possit contra Jus naturale dispensare. Vide supra in verbo dispensatio.

¶ Propter publicam vtilitatem et propter casus emergentes licitum est iura transgredi. in secunda dubita. in primo partis affirmatiue funda. folio. 26. nu. 29. et in solutiõe ad primum partis negatiue funda. folio. 32. nu. 33.

¶ Papa Jus diuinum non potest tollere/destruere/aut reuocare. ibi. folio. 30. nu. 8. et nu. 9.

¶ An et quando contra Jus diuinũ possit a summo põtifice/et contra Jus canonicũ atq; concilij ab episcopo dispensari. Vide supra in verbo dispensatio.

¶ Quando a regulis iuris recedit̃: semp causa inseri atq; exprimi debet: vt actus validus reputetur. in quarta dubi. folio. 44. nu. primo cum sequentibus.

¶ Semper de iure naturali fuit: quod quis duas vxores simul habere nõ possit. in secũda dubita. in solutione ad sextum partis negatiue funda. folio. 38. nu. primo. Et quare dominus cuz antiquis patrib9 vt duas vxores habere possent dispensauerit. Vide. ibi. nu. 2. et. 3. et. 4.

¶ Preceptum diuinum de filijs a matrib9 et filiabus a parentibus non ducendis: Jta primis iuris naturalis principijs propiquũ esse existimatur: Quod de eodem/sicut de primis principijs atq; communibus preceptis iudicatur. ibi. in solutione ad secundum partis negatiue funda. folio. 34. nu. 12.

¶ Quedam sunt sicut principia prima aut communia iuris naturalis precepta: Et quedam sunt/que vt cõclusiones necessarie immediate ex iuris naturalis principijs descendunt: Et quedam vt conclusiones remote. ibi. nu. 13. et folio. 36. nu. 26. cũ sequentibus. et nu. 37.

¶ Moralia precepta ad Jus naturale pertinent. ibi. folio. 36. nu. 30. et nu. 31.

¶ Jus naturale inter omnia primatuz obtinet tempore et dignitate. Lex enim a primo die rationalis creature: Non variatur tempore: sed immutabile semper permanet. ibi. folio. 36. nu. 29.

¶ Legitimatio. Ad concedendam legitimationem/quedaz cause cognitio debet precedere. in quinta dubita. folio. 48. nu. 2.

¶ De dispensatione ad legitimationem validum est argumentũ. in tertia dubitatione. folio. 52. nume. primo.

¶ Legitimatio An absenti/ignoranti/vel consensum adhibere non valenti possit concedi. ibi. folio. 52. nu. 2. et folio. 56. in prima. columna.

¶ In legitimatione de aliquo illegitimo facta/nõ est necesse quod nomina et parentuz circũstantie scribantur. in decima dubita. folio. 64. nu. 2.

¶ Si legitimatus plures defectus habuerit: Oẽs exprimi debent. Alias si in priuilegio princeps eos nõ expresserit: talis legitimatio nulla erit. etiam si princeps clausulã non obstante apposuerit. ibi. nu. 2:

¶ Si quis filium ex concubina suscepit: et deinde cum alia matrimoniũ contraxit: mortua vxore si cum concubina matrimoniũ cõtraxerit: filius predictus per subsequens matrimonium (medio alio matrimonio nõ obstante) legitimus erit. in duodecima dubita. folio. 74. nu. 18.

¶ Lex. legis principium obscurum/per subsequentia clara legis verba est declarandũ. in prima dubi. folio. 10. nu. 6.

¶ Lex mosayca nihil aliud fuit nisi quedaz noue legis figura: et quoddaz cẽsuale chirographum ac debitoris contractus: ad cuius obseruationem/iudeoruz populus vsq; ad creditoris ideſt christi mortem se obligauit Et ideo mortuo christo: contractus/rasus/atq; deletus extitit. ibi. fo. 14. nu. 10.

¶ Lex vez qualiter mortua fuit. ibi. nu. 9.

¶ Inferior nisi ex causa/non potest in superioris legem dispensare. in secunda dubita. in primo ptis negatiue fũda. fo. 19. nu. 12. Et in solutione ad primum partis negatiue funda. folio. 31. nume. 18. et folio. 35. nu. 36. et Vide supra in verbo dispensatio.

¶ De natura legis est/omnes sub ea comprehendere. ibi. folio. 19. nu. 1

¶ Lex generaliter loquens/generaliter debet intelligi. ibi. in secundo partis negatiue funda. folio. 20. nu. 2.

¶ Clausula generalis in fine legis posita/

Digitized by Google

ad casus expressos et referenda. ibi. nu. 3. ¶ Illud diuersa ratio inquibusdam reperiat. ibi. in solutione ad secundum partis negatiue fundā. fa. 36. col. prima. vsque. nec obstat. ¶ Ea que in lege sub vnica oratione ponun tur pariformiter determinātur et intelligūtur. ibi. nu. 4.
¶ Ubi lex non distinguit: nec nos distinguere debemus. ibi. in prima partis affirmatiue fundā. fo. 25. nu. 10.
¶ Lex nature est participatio legis eterne/ mentibus hominum impresse. ibi. in solutione ad secundū partis negatiue fundā. folio 36. nu. 27.
¶ Lex eterna/ est ratio vel voluntas diuina: ordinem naturalem cōseruari iubens: et perturbari prohibens. trāscripta in animam rationalem ex ineffabili atq; sublimi eterni administratione: que fit per diuinam prouidentiam. ibi. nu. 28.
¶ Ludouicus. Frācoꝝ rex/ Philippi atq; Caroli eius fratres/ infelices et male fortunati in eorum vxoribus fuerūt: eo quia in gradibus prohibitis contraxerūt. in prima dubita. folio. 8. nu. 46.
¶ Ludouicus Francoꝝ rex/ duas ducis Burgundie filias summo pontifice dispensante gradatim vxores duxit. in secunda dubita. in secundo partis affirmatiue fundā. folio 29. nu. 34.
¶ Mandatum. Speciale An et quādo ad dispensationē impetrandam requiratur. in octaua dubita. per totam dubitā.
¶ Mandatum re integra beneficio pacis non fulcitur. in tertia dubita. folio. 45. nu. 69.
¶ In generali mandato vel commissione nūquid venit facultas dispēsādi. ibi. fo. 60. nu. 2
¶ In generali mandato vel commissione concessum nō censet: Quod ea facere possit ad quod alure prohibetur. ibi. nu. 3.
¶ Ad quācunq; gratiam/ priuilegium seu beneficium impetrandum et obtinendū: speciale mandatū non exigitur. ibi. nu. 5. et nu. 6
¶ Quilibet admittitur ad sepulture beneficium impetrandum. ibi. nu. 7.
¶ Ad impetrandū a principe relegationis restitutionem: nullam specialē exigim⁹ cōmissionem. ibi. nu. 8.
¶ Mandati fines diligēter sūt custodiendi. ibi. nu. 11.
¶ Procurator ad ea tātū q̄ in mādato sūt expressa/ cōstitut⁹ cēset: Qui si aliud attētauerit: q̄ q̄ sibi missū fuerit: nullū erit. ibi. nu. 12.
¶ Coniuncta persona rescriptum ad lites nunc absq; speciali mandato impetrare poterit: quando hoc tanq̄ coniuncta persona et non tanq̄ procurator petierit. ibi. folio. 61. nu. 18.
¶ Nunc coniunctus pro coniuncto cum cautione rati quando est dubium de mandato admittitur: quando illud coniunctus et nō procuratorio nomine petitur. ibi. nu. 19.
¶ Possunt parentes et quicunq; alij legitimā administrationem habentes/ vsum tutores/ curatores/ Regni gubernatores et similes absq; speciali suorum principalium mandato/ tam dispensationem/ q̄ in integrum restitutionē/ nec non omnia alia ad q̄ speciale mandatum exigitur petere: et pro eisdem supplicare. ibi. nu. 20.
¶ Et si ad faciendam pacem speciale mādatum exigatur: Cum occisoribus tamen patris pupilli a tutoribꝰ pax ipsa firmatur. ibi. nu. 21.
¶ Licet spōsalia non possint absq; speciali mandato pro alio firmari: possunt tamen a patre pro filio/ absq; alicuius filij mandato celebrari. ibi. nu. 22.
¶ Ubicunq; ad aliquid faciendum speciale mandatū exigitur: etsi cōtrahat/ actus annullatur: Si dominꝰ postea expresse vel tacite/ procuratoris factū ratū habuerit: semp factū illud firmum et validum erit. ibi. nu. 23.
¶ Ad prorogandam iurisdictionem Etsi speciale mandatum exigatur: Tamen si sciēte et patiēte domino talis prorogatio a procuratore facta monstratur: sine dubio valida et firma reputatur. ibi. nu. 24.
¶ Mandatum an ex temporis longitudine atq; diuturnitate interuenisse presumetur. in nona dubita. folio. 62. nu. primo. et folio. 63. nu. 14. et nu. 15.
¶ Si a notario in instrumento aliquis alterius procuratoris nominat: nō propterea ex hoc mādatum procuratorium probatur. Nec notarij assertioni/ se instrumentū mandati vidisse/ legisse: et recepisse dicentis statur. ibi. folio. 62. nu. 2. 3. et nu. 4. et folio. 63. col. ij. in fine. vesiculo. preterea. vsq; in finem.
¶ Per iudicis assertionem atq; narrationē nullatenus procuratorium mandatum probatur. Sed bene verbis summi pontificis narratiuis mandatum interuenisse mōstrātibus statur. ibi. nu. 5. et nu. 9. et 10.
¶ Ad renunciandum beneficiū speciale mādatum exigitur. ibi. nu. 11.
¶ Si a principe in concessionis atq; nuncii

ture feudi ꝑuilegio ita dicatur: ¶ Cõcessim⁹ tali ritij procuratori eo ipso per dicta verba mãdatum precessisse probatur. ibi. folio. 63. nu. 12.
¶ Littere ad lites absq; speciali domini mãdato impetrate in tantum non valent: quod cum a principio ex hoc invalide fuerint: consensu ipsius domini validari atq; postea ratificari minime poterint. in vndecima dubita. folio. 68. nu. 6.

¶ Matrimonium. Quãdo et qua re Matrimonij Sacramentum fuerit institutum. in prima dubita. folio. 6. nu. primo.
¶ Tempore legis nature fratres cum sororibus aliisq; consanguineis licite matrimonia contrahebant. ibi. nu. 2. 3. 4. 5. et nu. 6. Sed multiplicato genere humano / Jam homines a talibus coniugijs Etiam legis nature tempore / se abstinebant. ibi. folio. 8. nu. 50.
¶ Nunq̃ pater cum filia / nec filius cuj matre etiaj tempore legis nature / matrimonia contrahere potuit. quia et brutis animalib⁹ talis coitus vt de Camello / Equo / aliisq; animalibus legitur / semper horribilis fuit. inquo matrimonio nec deus vnq̃ dispensauit / nec dispensabit. ibi. nu. 2. et in secũda dubita. in solutione ad secundum partis negatiue funda. folio. 54. nu. 3. cũ pluribus sequẽtibus.
¶ Tempore legis nature / et tempore legis scripte vsq; ad redemptoris passionem / frater vxorem fratris absq; liberis premortui / ad suscitandum fratris semen Licite ducere potuit. Hoc quidem vsq; ad christi aduẽtum de precepto fuit: Post christi aduentũ vsq; ad eius passionem voluntarium extitit. in prima dubita. per totam dubita.
¶ Thãmar cũ duob⁹ Jude filijs matrimonium successiue contraxit: cum quibus copulam carnalem habuit. ibi. folio. 6. nume. 8. et nume. 10.
¶ Tempore legis scripte Jam non fuit Licitum cum sororibus / quibusdãq; cõsanguineis matrimonium contrahere. Et quare talia dominus matrimonia decreuit prohibere ibi. nu. 11. et nu. 12.
¶ Quãplurimi post legem scriptam cum suis sororib⁹ aliisq; cõsanguineis matrimonium de facto contraxerunt. Et in quãplurimis regionibus talẽ contrahendi consuetudinem habuerunt. ibi. folio. 7. col. 1. cum sequentibus.
¶ Ex matrimonijs contra diuinam prohibitionem celebratis / nullus bonus effectus oriri solet. ibi. folio. 8. nu. 40. cum sequentibus. nec proles succrescere potest. ibi. nu. 47 et numero. 48.
¶ Secunde nuptie quando propter bonuj finej (propter Prolem scilicet generãdam necessitatemq; sustinendam) celebrantur: et omni tempore licite fuerunt: et semper licite reputantur. ibi. folio. 9. nu. 57.
¶ Quare dominus in deuteronomi. qõ frater vxorẽ fratris absq; liberis premortui ducere teneretur / expiesse preceperit: Cum et hoc iã antea statutũ fuerit: Et qua pena contrafaciens puniri tunc debuit. Vide ibi folio 50. col. 1. verficulo. tamen quia.
¶ Omni tempore vxorem fratris viuentis ducere prohibitum fuit. ibi. folio. 12. nu. 76.
¶ Qui cum viuentis vxore cõtraxerit: mortuo viro eandem in vxorem in perpetuum ducere non poterit. ibi. nu. 78.
¶ Quando frater ex legis veteris permissione vxorẽ repudiabat: Nullatenus fratri eandem ducere licebat. ibi. nu. 79.
¶ Illud qõ Moyses ꝺ vxore fratris absq; liberis premortui a fratre ducenda precipiebat: magnam de redemptore nostro figuraj continebat. ibi. folio. 13. col. prima. verficulo. quamuis. cum sequentibus.
¶ Quare Abraam seruo suo precepit / qõ Isaac filio suo non alias ꝙ de illius cognatione vxorem daret. Et quare preceptuj fuit Jacob: quod nullatenus coniugem degenere Chanaaj / Sed in Mesopotamia de domo Bathuel patris matris sue / filiam Laban auũculi sui acciperet. Et quare preceptum extitit / Quod nullus vxorẽ nisi de propria tribu atq; familia duceret. ibi. nu. 88.
¶ Morte atq; passione christi / soluj obligatio illa qua frater ad vxorem fratris absq; liberis premortui ducendam astringebatur: mortua et extincta existimat. ibi. fo. 14. nu. 89.
¶ Quare christus ex talibus coniugijs descendere voluerit. ibi. nu. 92.
¶ Non iure diuino sed humano tantuj / ex ecclesie catholice institutione / matrimonium fratris cum vxore fratris absq; liberis premortui prohibitum fuit. et quare talis prohibitio facta extitit. ibi. fo. 14. col. prima. versiculo. que omnia. et. col. tertia. verficulo. ex quibus omnibus.
¶ Judeus hodie cuj sorore vxoris premortue matrimonium contrahere posset. ibi. folio. 15. nume. 95.
¶ Papa super matrimonijs in gradibus

diuino iure prohibitis contrahendis/minime potest dispensare.in secunda dubita.in primo partis negatiue.funda.folio.18.per totū. Ex causa tamen talez dispensationem posset facere.ibi.in secundo partis affirmatiue funda.folio.28.nu.30.cū pluribus sequētibus.

¶ Multi in gradibus diuino iure prohibitis absq; summi pontificis dispensatione cō traxerūt:⁊ in peccato suo mortui fuerunt:ex quo filios Illegitimos/scandala/ac dissentiones reliquerunt.ibi. in quinto partis negatiue funda.fo.21.nu.primo.et nu.2.

¶ An et quando sūmus pontifex potuit/potest/⁊ poterit/super matrimonio dispēsare. Vide in verbo dispensatio.

¶ Preceptum illud diuinuz de filijs a matribus/⁊ filiabus a parentibus nō ducēdis: est ita primis iuris naturalis principijs propinquum: quod de eodem sicut de primis principijs arcq communibus preceptis/ est iudicandum.ibi.folio.34.nume.12. in solutione ad secūdum partis negatiue funda.

¶ Non tam indecens nec tam inhonestum matrimoniū inter fratres et sorores aliosq affines et cōsāguineos contractum iudicatur:Sicut ⁊ matrimoniū quod inter filium et matrē/patrem et filiaz contrahitur/inde decens reputatur.Et quantam indecentiam tale matrimoniū habere videatur.Vide.ibi. nu.14.nume.15.

¶ Homines non baptizati/extra christianā fidem degentes:matrimonium infra gradū christianis prohibitum contrahere possunt. ibi.folio.35.nume.17.

¶ Preceptum leviticum matrimonium inter fratres et sorores aliosq consanguineos(Exceptis tamē parentibus)prohibēs: Nō morale sed iudiciale dicitur et reputatur.ibi numero.18.

¶ Matrimonia que incestuosa et q̄ nepharia dicantur. Vide. ibi.fo.36.nu.24.

¶ Semper de iure naturali fuit:quod quis duas simul vxores habere nō possit.Et quare cū antiquis patrib⁹ vt duas simul vxores habere possent/dominus dispensauit.Vide ibi.in solutione ad septimum partis negatiue funda.folio.38.nu.primo.2.3.et nu.4.

¶ Si pro dispensatione ad matrimoniū cōtrahendum supplicatur/illaq obtineatur:an supplicans /matrimoniuz consumare teneatur.Vide in septima dubita.folio.52.nu.4.⁊ folio.56.col.prima.in fine.vsq; ad.vltimum. nec obstat.

¶ Impuberes possūt spōsalia ⁊ matrimonium contrahere:et pro dispēsatione pro predictis contrahendis supplicare.ibi.fo lio.53. nu.15.16.nu.17.

¶ Impubes proximus pubertati si matrimonium contraxerit:⁊ cum vxore cohabitauerit:et ex aspectu corpis vxoris ad copniā capaz extiterit:nullatenus veniente pubertate reclamare poterit.ibi.in fine.versiculo. tale enim.

¶ Licet spōsalia et matrimoniū nō possint sine speciali mādato pro alio firmari:possūt tamen a patre pro filio absq; illius mandato celebrari.in octaua dubita.fo.61.nu.22.

¶ Matrimoniū nullum summoto impedimento recōualescit/validūq; existit.in vndecima dubita.fo.69.nu.26.

¶ Si matrimonium ab impubere per verba de presenti contrahitur:iuris presumptione ad sponsalia trahitur.ibi.fo.70.nu.33.

¶ Nouus consensus verbis vel facto declaratus/ad matrimonij Jam semel contracti validationem et confirmationem exigitur: quando matrimoniuz inter prohibitos sub conditione si Papa dispensauerit contrahitur.in duodecima dubita.fo.72.nu.primo

¶ Si q̄s matrimoniū sub cōditione si papa dispensauerit contraxerit:et post obtentam dispensationez/ matrimonio predicto contradixerit:vel aduersus illud reclamauerit: si post contradictionez/ cum vxore copulaz carnalem habuerit:vel aliter suam contrabēdi voluntatem declarauerit:Tale matrimonium firmum et validuz erit.ibi.nu.2.et fo. 73.numero.14.

¶ Si quis Bullam/gratiam/seu quācūq; aliam prouisionem ad vacaturam habuerit: si medio tempore posit⁹ gratiam predictam obtinuit matrimonium contraxerit: Vxore morina Nullatenus illius gratie vigore/vacaturaz obtinere poterit.ibi.folio.73.nu.15

¶ Si quis contra matrimonium protestatus fuerit:et suam in initio intentionē declauerit:ac se per quecūq; faciet vel dicet/nullam cum tali muliere contrahendi voluntatem habere dixerit:nihilominus si in eam post suam protestationem cōsenserit:firmū et validum matrimonium erit.ibi.nu.16.

¶ Si quis filiū ex concubina susceptit:et deinde cum alia matrimoniū contraxit: Morua vxore si cuz eadem concubina contraxerit:filius predictus per subsequēs matrimonium legitimus erit.ibi.fo.74.nu.18.

¶ Minoribus. quid fieri permittatur: et quid prohibeatur. vide supra in vbo ipubes et in vbo infans.

¶ Minor ex se obligari minime possit tamen si sua vtilitate / puta ad quã se voluerat se obligauerit: bene talis obligatio valebit. in secunda dubitatione. folio. 54. nume. 8. cum sequentibus.

¶ Sancte statuto dispositum / minorem non posse absq; magno quæ cõmodo cõsequi. Tale statutũ locũ habere no potest: vel minor in sua vtilitate absq; cõtẽptu cõsequi. ibi. nu. 55.

Minor an alteri⁹ iudicis iurisdictionẽ prorogare possit. vide. ibi. fo. 55. col. pma circa fine.

¶ Minor in minori etate delinquẽs: Cum maior factus fuerit: non potest vt maior puniri. in vndecima dubitatione. folio. 68 nu. 13.

¶ Potest minor actu in per ipsũ nullitet factũ / positũ ad legitimam peruenerit etatem ratificare. ibi. folio. 71. nu. 41.

¶ Necessitatis. Casus an iusta sit causa dispensandi. vide supra in verbo dispensatio.

¶ Propter necessitatẽ licitũ est in die⁹ dãnicto agere. in scõa dubi. in primo ptis affirmatiue funda. fo. 16. numero. 28.

¶ Cõductor ppter refectiõis necessitatẽ quis a domo ꝓducta expelli possit: Refecta in domo / in re locata reponi debuit. in septima dubitatione. folio. 58. numero. 30.

¶ Notarius. Cum quis non fuerit / si instrumẽtũ falsũ tanq; tabellio fecerit: pena mortis puniri debebit. secũ si aliquãdo notarius fuerit: et post priuationẽ instrumẽtũ fecerit: Hallatenus pena mortis puniri poterit. in septima dubi. fo. 59. nu. 40.

¶ Nullitas. Cõ nullũ existit: nullũ esse cũ ꝓducere solet. in vndecima dubitatione. folio. 71. numero. 39.

¶ Si actus in alicui⁹ fauorẽ nulli⁹ fuerit: licite postea ab eodẽ ratificari poterit. ibi. numero 40. cum sequentibus.

¶ Osiris. Isidẽ soror suã vxorẽ duxit. i prima dubitatiõe. folio. 8. nume. 36.

¶ Othoniel. Cum Axa filia fratis sui carnalis matrimoniũ de facto contraxit. in prima dubita. fo. 7. nu. 14.

¶ Papa. an et quãdo / quomodo / et qua re possit dispẽsare. Vide in verbo dispensatio.

¶ Papa omnibus alijs ad legẽ dei meliorẽ zelũ debet habere. in secũda dubita. in primo partis negatiue funda. folio. 19. numero. 13.

¶ Papa illud minime facere posse creditur et existimat: perqõ vniuersalis ecclesie status decoloratꝫ. ibi. nu. 17. nisi vbi ex causa id fecisse mãstratur. ibi. in solutione ad primũ ptis negatiue fũda. fo. 34. col. pma in pncipio. nu. 42.

¶ Non est obediẽdũ pape: si aliqd ab eo preciperet / per qõ vniuersalis ecclesie status periclitaret: vel aliq̃d mali sequi verisimiliter preiudicet. ibi. folio. 19. nume. 18.

¶ Papa licet a heliquo accusari nõ possit: de manifesto de crimine notorio in quo incorrigibilis existit / et ex quo ecclesia sancta scandalizatur. Aliusq; status decolloratur / summus pontifex accusatur. ibi. nume. 19.

¶ Summus pontifex suam potestatem ecclesie vel reipublice vtilitati debet conformare. ibi. in tertio ptis negatiue funda. fo. 21. nũ. 2.

¶ Papa nec statuere nec facere quic quid potest: cõtra matrimoniũ existat. vide multa supra in verbo delictum.

¶ Redẽptor nr quãdo a nobis sua corporali presentia recedere decreuit: sũmũ põtificẽ vicarium suum et ecclesie pastorẽ nobis interrelinquit: cui amplissimã potestatẽ cõcessit. ibi. in primo ptis affirmatiue funda. fo. 25. nu. 3.

¶ De summi põtificis potestate nullatenus est dubitãdũ: nec de ea disputãdũ. ibi. nu. 11.

¶ Papa a papel cõ administratis est interiectio dictum. ibi. numero. 12.

¶ Papa non pur homo / Sed vere dei vicem in terris gerit. ibi. nume. 13.

Pape obediure et humiliare caput inclinãtes: et genua flectes mũdi dñi ipsi domino iesu xpo obediũt. ibi. nu. 15.

¶ Est apud summũ põtificẽ supma potestas: huic nullatenꝰ parẽ habere aperte cognoscitur Solus enim plenitudine potestatis existit: potestatem quã oẽs patriarche habuerunt habet. Nul nã solli est episcop⁹: Sz episcoporum culmẽ tenet. ibi. nu. 15. 16. et nu. 17.

¶ Papa est sacerdos magnus: Pontifex / summ⁹: Princeps episcoporũ: Heres apostolorũ: Primatu Abel: Gubernatu Noe: Patriarchatu Abrãe: Ordine melchisedech: Dignitate Aarõ: Auctate Moyses Judicatu Samuel: Potestate petri: Unctiõe xp⁹. ibi. nu. 18.

¶ Pape statuta solus deo corrigit: et vnũ ac idẽ xpi et illius cõsistoriũ existit. ibi. nu. 19.

¶ Papa dia potest: Clauis tamẽ discretiõis precedente et non errante. ibi: nu. 20.

¶ Summi põtificis factũ / potius dei q̃ hois factũ reputatur. ibi. in secũdo partis affirmatiue funda. folio. 28. nu. 26.

¶ Summo põtifici nullatenꝰ cur ita facis dici potest. ibi. nume. 28.

¶ Duplicẽ sumus põtifex bz potestatẽ: Alterã ordinariã / alterã bo absolutã. ibi. fo. 30. nu. 1. in solutione ad primũ ptis negatiue funda.

¶ Papa potest priuilegiũ a sede aplica concessũ ad libitũ reuocare. ibi. nu. 3.

¶ Papa non potest ius diuinũ destruere / tollere / aut reuocare. ibi. nu. 8. et numero. 9.

¶ Papa potest particulariter clericoꝝ causas alicui laico cõmittere: et ex causa clericoꝝ priuilegiũ tollere. ibi. fo. 31. numero. 17.

Digitized by Google

¶ Sutinus pontifex patet regum/et legum moderato: nominatur.ibi.fo.34.nu.39.
¶ Papa defensione q̄ de iure naturali cuilibet competit resistere potest.ibi in solutione ad secundum partis negatiue funda.folio.37.nu.40.
¶ Semper est inderendū opinioni:que sum mi pontificis fauet auctoritati.ibi in solutione ad secundum partis negatiue funda.fo.38.nu.6
¶ Juris ciuilis interpretatio ad summū pontificem pertinet:quādo interpretatione vocis ratione indiget.ibi.numero.7.
¶ Ad summū pontificē magis q̄ ad alios pertinet et expectat:reges et principes in pace/amicitia/federe/ac vnione vniuersali ponere et scandala atq; christianitatis noxia removere.in tertia dubita.fo.39.nu.8.et in quinta dubitatione.folio.50.numero.10.
¶ Mandata pape obediendū sine etiam si eius preceptū graue et intolerabile esse videatur. Tamen vbi perturbatur:et ex eius precepto absq; causa facto magnū scandalū imminere speratur: Beneficio pacis reformatione et nō esse obediendū credit et estimat. Immo sic obdientes peccarent:si futura mala precauere et ipsis iniurare deberent.ibi.folio.40.nu.11.
¶ Quando duo de papatu cōtendūt:et ex hoc scandalū oritur et pax perturbat; vtrūq; deponi posse nō dubitatur.ibi.fo.41.nu.34.
¶ Papa vel alius princeps superioritē nō recognoscēs:an quoscūq; ad pacē atq; cōcordiā possint cōpellere.ibi.fo.43.numero.71.
¶ Summus pōtifex absq; causa et absq; publica vtilitate vel necessitate:plenitudine potestatis vti nō debet.in quarta dubi.fo.46.nu.18.
¶ Papa sine absq; causa bona ecclesie alienare:vel ea cōsanguineis vt pre aliis eos ditares facere debeat:nullatenus a mortali peccato excusari poterit.ibi.nume.19.
¶ Papa an in arduis ab eo condendis/disponendis/seu prouidendis/Cardinalitū consilio requirere seu exigere teneatur:in quinta dubita.folio.49.nu.27.et fo.51.col.4.nu.49.
¶ Rescriptū/priuilegiū/seu quelibet alia pape prouisio:secūdū supplicationis formas est interpretanda/intelligēda/et declaranda.ibi folio.49.numero.28.
¶ Nō valet cōsuetudo disponēs:qđ in arduis summus pontifex Cardinalitū concilio requirere debeat.ibi.folio.51.numero.50.
¶ Potest summus pontifex aliquē ex cardinalibus/alias nō vocatis nec requisitis deponere:aliter q; punire.ibi. fo.52.nu.51.et nu.53.
¶ In sanctorū canonizatione non tenetur sūmus pontifex cardinales cōuocare.ibi.nu.52
¶ Per verba sūmi pontificis narratiua que non de proprio Sed alieno facto ... erūtur:nullatenus factum probatur:nec tunc ... summi pō
tificis narrationi standum:nisi quādo super his papalis interuenit fundatur.in nona dubita.fo.63.numero.6.7.et numero.8.
¶ Ex dictis pape interuenit p parte alicuius quod sibi supplicatū fuisse dicentis:procuratorium mandatum probatur:etiam si ad id/specialis mandatus requiratur.ibi.nu.9.
¶ Si papa in litteris renūtiationē per procuratorem coram se factā fuisse narrauerit:eo ipso mandatū precessisse/et p procuratorē renūtiationē factā fuisse probatum erit.ibi.nu.10.
¶ Si papa in specie defectus ignorauerit et ignorās eos nō expresserit:sufficiet qđ verbis talibus vtatur:ex quibus de eisdem cogitasse cognoscatur.in decima dubita.fo.65.nu.17.
¶ Patientia. De hoc verbo Vide infra in verbo tolerantia.
¶ Patronus. In presentatione/non potest nisi semel tantuz variare.in secunda dubita.in quinto partis negatiue funda.folio.23.nu.21.
¶ Pax. pacis reformationes inter reges facte atq; firmate: vtilissime et necessarie regibus/et regnis/et subditis/reputantur.in tertia dubita.fo.39.nume.2.
¶ Quies suauissima ppli/et dispositio tranquilla regionum/preconum probatur esse regnātiū.ibi.numero.3.
¶ Principis opinionem longe lateq; differentat subditorum custodita trāquillitas.ibi.nu.4.5.6.et nume.7.
¶ Legislatori et bono et graui presidi/cura et congruit pacata atq; quieta suā habere prouinciā: Nam pace remota/socialis vite perit vtilitas.ibi.nu.8.
¶ Quid sit pax.ibi.nu.9.
Vbi pax nō est:ibi nō adest trinitas.ibi.nu.10
¶ Tantū est pacis bonū:vt in rebus terrenis atq; mortalibus nihil gratius soleat audiri: nil desiderabilius ꝯcupisci:nil postremo possit melius inueniri.ibi.nu.11.
Multa ī pacis laudē vide.ibi.nu.12.13.nu.14.
¶ Pax diuina tā dulcis est pro tēporali salute mortaliū:quāto dulcior est pax diuina pro eterna salute angeloꝝ.ibi.nume.15.
¶ Ex pace multi fructꝰ optimi oriūtur:et cum Angeli cū altissimo gliant.ibi.nu.16.et.nu.17
¶ Ad sūmū pōtificē magis q̄ ad alios pertinet et expectat:reges et principes in pace/amicitia/federe/ac vniuersali vnione ponere:et scādala/rpiane itatisq; noxia removere.ibi.nu.8.
¶ Pacis beneficium iusta est causa dispensandi.ibi.folio.40.nume.19.
¶ Pacis beneficio aliquando a regulis iuris communis receditur.ibidem.
¶ Licet ꝯsuetudo irrationabilis atq; iniusta nō teneat:pōt tñ ppt pacē tolerari.ibi.nu.20.

Digitized by Google

¶ Quãuis pape obediendũ sit etiaz si eius preceptũ graue et itolerabile esse videatur: Tamẽ vbi pax perturbatur: et ex eius precepto magnũ scadalũ oriri speraẽ: Tunc forte ei minime esse obediendũ existimatur. Immo tunc obedientes peccarẽt: eũ futura mala precauere et nõ iuuare deberent. ibi. nu. 21.
¶ Si plures in aliquo castro iurisditionẽ reperiãt habere: et in vsu iurisdictiõis inueniãtur discordare: beneficio pacis ppelli possũt vsũ iurisdictiõis ap tẽpora uidere. ibi' nu. 22
¶ Quãdo inter aliquos de possessione contẽtionẽ inuenimus existere: potest iudex beneficio pacis / ne ad arma ripas et scandala perueniãt: vtrũq; ingressũ phibere. ibi. nu. 23.
¶ Si duo inter se guerrã seu bãdos fitates ad inuicẽ habuerint: potest iudex beneficio pacis et vt scandalis obuietur / sub certa pena vetare atq; precipere: Ne alter ante portãs vel domũ alterius audeat transire: vel de domo sua non audeat discedere. ibi. fo. 41. nu. 14. / 15. 16: 17. 18. et nume. 19.
¶ Potest iudex beneficio pacis vt scandalis obuietur: Arbitriũ qõin penis imponendis habet: in sui regiminis principio declarare. ibi. nu. 30. 31. et nu. 32.
¶ Minores magistratꝰ et inferiores possũt p bono et pacifico ciuitatis statu statuere atq; ordinare: Nõ nullꝰ nobilis vxpotẽs audeat palaciũ intrare. ibi. nu. 29. cũ sequentibus.
¶ Habentes arbitriũ super bono statu ciuitatis: statuere possunt / Quod nobilis faciẽs bulgam certa pena puniatur: Et talia possũt facere statuta p que bulgarũ et dissentionuz materia inter ciues tollatur. ibi. nu. 32.
¶ Beneficio pacis et vt scãdalis possit obuiari / potest episcopꝰ suo episcopatu / dato equali cambio priuari. ibi. nu. 33.
¶ Quãdo duo ỏ Papatu cõtẽdũt et pax ex hoc turbat / scãdalũq; oriri speraẽ: vtrũq; deponi posse nullatenus dubitaẽ. ibi. nu. 34.
¶ Quando due sunt electiones. de diuersis psonis p sũmũ pontificẽ facte: potest cõciliũ bñficio pacis vtrãq; cassare. ibi. nu. 35.
¶ Sacerdos p absente pacem recipere potest. ibi. numero. 36.
¶ Judex in delinquẽtiũ correctione siue punitione supsedere tenetur: quãdo ex punitione pax perturbaretur: et scandalũ oriri speraretur. ibi. nu. 37. cum pluribus sequẽtibus.
¶ Quãdo prelatus videt excõmunicationẽ prodesse nõ posse: eo q illi in quos fertur: illã minime timeãt: Beneficio pacis et vt scandalis obuietur / a tali excõmunicatiõe debet cessare / illãq; non inferre: Sed impositam renocare. ibi. nu. 38. et nu. 39.
¶ Si prelatus turbatores sue iurisdictionis adeo peruersos videt: quod si excommunicaretur: maiora nõ dubitarẽt facere: Debet beneficio pacis et ne scandala sequãtur / donec tempora mutentur / processuz suspendere: et talia dissimulare. ibi. folio. 42. nu. 40.
¶ Quis tunc rem sibi furto subtractam vel equiualentem a fure licite auferre potest: si per iudicẽ eadẽ consequi non speraẽ. Cum ex tali recuperatione pax nõ perturbatur: et scandalũ oriri non speratur. ibi. nu. 54.
¶ Pactuz inter principes finita guerra de rebꝰ hinc inde depredatis factũ. In suditorũ preiudiciũ nõ valet: Nec taliũ rex emptores seu detẽtores tuti incõscientia existũt: nisi pro pace habenda tale pactũ factũ fuerit: qtũc beneficio pacis tale pactũ etiã in preiudiciũ suditoz et in foro conscientie validũ erit. ibi. nume. 55. et nu. 56. et. 57.
¶ Ciuitas p habẽda pace põt res pnatoũ donare: et princeps pro habẽda pace potest iniurias et dãna subditis illata remittere. ibi. nu. 58. et nu. 59.
¶ Emẽs bona bannitoz / illãer bannitis redere cogetur: si ex forma capitulo pacis ita actũ fuisse inueniẽtur. ibi. nu. 60.
¶ Princeps pro habenda pace / potest tirũ subditi sui alteri concedere: Et iudex propter pacem potest de re vnius detrahere et alteri tribuere. ibi. nu. 61. et nu. 62.
Propẽ pacẽ ds iuri succedere. ibi. nu. 63
¶ Et si quãdo de penis innocẽtiꝰ imponẽdis tractaẽ: nõ sint vane populi voces audiẽde: Tamẽ vt scãdalũ euitẽ / et pax cõseruẽ et custodiaẽ: bene nocenti pena accelaraẽ. ibi folio. 43. nu. 66.
¶ Spoliatus ante omnia non est restituendus: quando ex restitutiõe pax perturbaretur: et scãdalũ oriri speraretur. ibi. nu. 67.
¶ Mandatũ reintegre beneficio pacis non finitur. et ideo si procurator ad pacẽ faciẽdã constitutus fuerit: post mortem constituentis / pacem facere poterit. ibi. nu. 69.
¶ Quãdo respublica per aliquos timetur inquietari: debent illi discordantes beneficio pacis per iudicem ad pacem faciendam compelli. ibi. nume. 70.
¶ Papa et quilibet alius princeps superiorem nõ recognocens plenitudinẽ potestatis habens: potest quoscunq; ad pacẽ atq; concordiam compellere. ibi. nu. 71.
¶ Est eñ pax et subditoz cõcordia e pncipi

Digitized by Google

bus et subditis admodū grata. ibi. nu. 72. et numero. 73.
¶ Rectores reipublice antiquit⁹ etsi prius discordes essēt: tū cū ad regimē ciuitatis assūpti erāt: mutuo ītersē cōcordabāt. ibi. nu. 74.
¶ Romani semel in anno conuiuia ad pacē conseruādā celebrabāt. ibi. nu. 75. et nu. 76.
¶ Res parue concordia crescunt: discordia vero dilabuntur. ibi. nu. 77.
¶ Discordia principū et subditorū /et deo/ et hominibus semp horribilis extitit. ibidē.
¶ Nō minus laudabilis est ipsa pacis conseruatio: ꝙ est ipsa pacis acquisitio. inquinta dubita. folio. 49. numero. 24.
¶ Par incertum bonū est: qz corda eorum cuz quibus cā tenere volumus ignoramus. ibi. folio. 50. numero. 30.
¶ Impubes absq; iudicis decreto pacē facere potest. in serta dubita. fo. 54. nu. 25.
¶ Ad faciendā pacē etsi speciale mādatū requiratur: Tamen a tutoribus cū occisorib⁹ patris pupilli /par tractat atq; firmatur. in octaua dubita. fo. 61. nu. 21.

¶ Pena. Nō valet sūmi pontificis vel alterius principis rescriptum remissionem pene infligende ante delictuz cōmissū cōcedens. in secūda dubi. in quinto partis negatiue funda. fo. 23. nu. 96.
¶ Inder penā cōtra delinquētes a iure cōmuni /statuto /vel cōsuetudie statutā: alterare vel diminuere nō poterit: qđ si absq; causa fecerit: infamis erit. ibi. in solutione ad primū partis negatiue funda. fo. 32. nu. 75. cuz plurib⁹ sequentibus:
¶ Si in maleficiis iudici libera in penis imponēdis potestas data fuerit: intelligi debet in his inquibus expressa pena minime reperitur: Nō tamē in his in quib⁹ expressa atq; determinata pena inuenitur. ibi. nu. 76.
¶ Presides prouinciarū et ciuitatū potestates quātūcūq; arbitriū in penis imponēdis habētes: Penaz alterationē /diminutionē vel compositionez absq; causa facere nō possunt. ibi. nu. 27.
¶ Si episcopus vicario suo sup delictis licentiā cōponendi concesserit: Talis cōcessio in delictis in quib⁹ pena est arbitraria: Nō autē in quibus pena est a iure statuta /intelligi debet. ibi. nume. 28.
¶ Pena que certos fines habet: nunquāer phationū qualitate mutari potest. ibi. nu. 29
¶ Quādo de penis innocētib⁹ imponēdis tractazur: etsi tunc populi rumor nō attendatur: bene tamē vt scandalū euitetur: nocenti pena accelleratur. in tertia dubi. fo. 43. nu. 66
¶ Quādo a iudice pena deliquēt⁹ et causa minuitur vel alteratur: Causaz in sentētia ad ei⁹ validationē exprimere /iudex nō obligatur. Licet quātū ad sui exhonerationem exprimere debeat / ne in sindicatu teneatur. in quarta. dubita. fo. 46. nu. 22. et nu. 23.
¶ Popularis si auxiliū nobilis seu magnati delinquenti prestiterit: Talis popularis nō popularis sed magnatū pena punitū⁹ erit. in decima dubita. folio. 66. nu. 22.

¶ Preceptū. aliud morale /Aliud ceremoniale /Aliud iudiciale extitit. in secunda dubita. in solutiōe ad primū partis negatiue funda. fo. 31. nu. 14.
¶ Quedā sunt sicut prima atq; cōia iuris naturalis precepta. et quedā ꝙ vt conclusiones necessarie immediate ex iuris naturalis principijs eliciūtur atq; descēdūt. ibi. in solutione ad secōz partis negatiue funda. fo. 34. nu. 15. et fo. 36. nu. 26. cum sequentibus.
¶ Precepta moralia /ō iure naturali extitūt ibi. folio. 36. nume. 18.
¶ Precepta legalia hodie nō ligāt nisi quatenus ab ecclesia sunt assūpta. ibi. nu. 19.
¶ Preceptū leviticū de vitāda mulliere mē struate /partim morale /et partim iudiciale fuit. ibi. numero. 20.
¶ Preceptū de fratris vxore absq; liberis premortui ducenda: quare et quādo factum fuerit: et vsq; ad qđ tēp⁹ duraverit. in prima dubitatione per totam dubitationem.
¶ Deus nihil turpe aut natura inhonestuz precepit. in secunda dubi. in solutione ad primū partis negatiue funda. fo. 34. nu. 47.
¶ Quedā sunt de iure naturali: nō sicut prima iuris naturalis principia atq; cōia precepta: nec vt conclusiones necessarie immediate ex puris iuris naturalis principijs descendentes: Sed vt cōclusiones remote: vt sunt precepta consanguineorum et affinium coniunctiones prohibentia. ibi. in solutiōe ad secundū partis negatiue funda. fo. 36. nu. 37.
¶ Precepta decalogi inquibus mutabilia existunt. ibi. fo. 37. nume. 38.

¶ Precipitatio. Reprobat. Et ideo nō est precipitādū: Sed in omnibus et cause cognitionē / et qđ daz prius examen est adhibendum: Et diu deliberandū quicquid semel erit statuendū. in quinta dubitatione. folio. 48. nume. 25. et folio. 49. nume. 26.

¶ Princeps. bonus omissis verbis legis quod ratio et com

Digitized by Google

mentis vtilitas ꝓpoſcit/Sequi debet. In ſecunda dubitatione. in primo partis affirmatiue funda. folio. 26. nu. 23 cum ſequentibus.

¶ Princeps poteſt priuilegium alicui ab eo conceſſum ad libitum reuocare. ibi. in ſolutione ad primum partis negatiue funda. folio. 30. nume. 3.

¶ Princeps rem ab alieno ex preſcriptione vel vſucapione acquiſitam poteſt auferre ſine numero. 4.

¶ Princeps ſpurium legitimando/An de reditum auferre poterit ab eo qui per additionem a iure ciuili introductam illam obtinuit. ibi numero. 5.

¶ Principum diſſentiones publico atque communi bono periculoſiſſime exiſtunt. In tertia dubitatione. folio. 39. nu. 4.

¶ De principum priuilegiis et qualiter priuilegia intelligi debeãt. Vide infra prime in verbo priuilegium.

¶ Priuilegiũ clerici. cale a iure diuino clericis eſt conceſſum. in ſecunda dubita. in primo partis negatiue funda. folio. 18. nu. 11.

¶ Princeps poteſt priuilegium ab eo conceſſum ad libitum reuocare. Vide ſupra prime in verbo princeps.

¶ Papa an poſſit ex cauſa clericorum priuilegium tollere. in ſecunda dubita. in ſolutione ad primum partis negatiue funda. folio. 31. nume. 17.

¶ Poteſt princeps particulariter quibus voluerit priuilegia concedere: propter quod nullam aliis iniuriam videtur facere. ibi in ſolutione ad tertium partis negatiue funda. folio. 37. nu. primo. et nu. 2.

¶ Si princeps alicui priuilegium pedagij in aliquibus locis conceſſiſſet: Si qualiter illa loca pluribus aliis pedagiis erant onerata/ in priuilegio mentio facta non fuiſſet: tale priuilegium inualidum exiſtiſſet. in decima dubita. folio. 65. nu. 10.

¶ Priuilegium quando ex alicuius rei taciturnitate ſurreptitiũ dicatur. Vide infra in verbo ſurreptio.

¶ Procurator. ad ea dumtaxat que in mãdato ſũt expreſſa/cenſetur cõſtitutus. Qui ſi aliud attentauerit: ꝙ ſibi cõmiſſum fuit: nullum erit. in octaua dubita. folio. 60. nu. 12.

¶ Procurator ad acceptandum beneficiũ vigore vnius gratie: nõ poterit aliud alterius gratie vigore acceptare. ibi. nu. 15.

¶ Si quis ſuum procuratorẽ reuocauerit: nullatenus geſta per eum ratificare poterit. in duodecima dubita. fo. 75. nu. 9.

¶ Vide cetera in verbo mandatum.

¶ Prorogatio. a minore in alterius iudicio nẽ fieri nõ poterit: niſi ſibi talis prorogatio vtilis fuerit. in ſexta dubi. fo. 55. col. prima circa finem.

¶ Ad prorogãdã iuriſdictionẽ ſpecialis mãdatũ exigit. in octaua dubi. fo. A. nu. 24.

¶ Proteſtatio. abſente parte facta/in his q̃ a cõſenſu voluntate dependent: nulla exiſtit. in duodecima dubita. fo. 54. nu. 14. cũ ſequentibus.

¶ Per quẽcunq; ante proteſtationi cõtrarij quis a proteſtatione videtur recedere: et proteſtationi renunciare. ibi. nume. 15.

¶ De proteſtatione ſup matrimonijs cõtrahẽdis facta. Vide ſupra in verbo matrimonij.

¶ Ptholomeus. Euergetes Ptholometoris regis filius Egyptiorũ rex: Adeo luxurie deditus fuit: quod filios ex ſorore ſua/et ex ſororis proprie ſuſcepit. Et proprias filias per vim ſtupauit. In prima dubita. folio. 8. nu. 18.

¶ Ptholomeus fratrem ſuũ Arſinoen ſibi licet proprem duxit. ibi. nu. 16.

¶ Ratificatio. litere ad lites abſq; ſpeciali dñi mandato impetrate/in tantum nõ valent: Quod conſenſu ipſius dñi ratificari minime poſſunt. in vndecima dubita. fo. 68. nume. 6.

¶ Stante ſtatuto diſponente/qõ mulier vel alius ſine propinquorũ cõſenſu non poſſit cõtrahere: nõ valebit cõtractus ſi mulier abſq; eorũ conſenſu contraxerit: quãuis poſtea ex intervallo propinquorũ cõſenſus interuenerit. ibi. numero. 7. Quod ſecus in marito erit: caſu quo ſtatutũ prorsus ſine eius licentia cõtrahere poſſe phibuerit. ibi. fo. 72. nu. 46.

¶ Si filius familias mortis cauſa abſq; patris conſenſu donauerit: non valebit donatio: et ſi poſtea ex intervallo per patrẽ ratificata fuerit. ibi. fo. 68. nu. 8.

¶ An et quãdo actus qui a principio nulli fuerũt ex poſt facto conualeſcere potuerũt in vndecima dubita. per totã dubita. et ſpecialiter in folio. 69. et. folio. 70.

¶ Quandocũq; a lege actui nullo expreſſe reſiſtitur: nunq̃ ratificatio aliqua ad dicti actus validationẽ admittit. ibi. fo. 71. nu. 37.

¶ Vbi actus in totũ nullus minime fuit: Sed validus aliqualiter exiſtit: et cõfirmari: et ratificari licite potuit. ibi. numero. 38.

Digitized by Google

¶ Si in alicuius fauorez/actus nullus fuit: licite postea ab eodem ratificari valuit. ibi. nu. 40. cum sequentibus.
¶ Potest minor actum per ipsum nulliter factum postq̃ ad legitimam etatem peruenerit ratificare. ibi. nu. 41.
¶ Et si contractus bone fidei per dolum factus/ nullus ipso iure fuerit: validus tamen erit si dolum passus eidem contractum postea ratificauerit. ibi. nu. 47.
¶ Si quis procuratorem suum reuocauerit: Nullatenus gesta per eum nisi in sui preiudiciuz ratificare poterit. in duodecima dubita. folio. 57. nu. 9.

¶ Remirus. Cum monachus atq; sacerdos de sanguine regio Aragonum esset: summo pontifice dispensante cuz masculi defecissent: vxorem duxit. Ex qua petronillam genuit: quę postea nupta Raymundo comiti Barchinonen: in regno successit. in secunda dubita. in secundo partis affirmatiue fundã. folio. 27. nu. 13.

¶ Remissio. Si quis hominem occidit: et a principe remissionẽ vt nõ puniretur obtinuit: Si postea alium hominem occiderit: et principi pro remissione obtinenda supplicauerit: illam q̃ obtinuerit: Si in secunda supplicatione/ seriem facti (scilicet quod olim aliuz occiderat) non narrauerit: Tale secunde remissionis rescriptum tanq̃ surrepticium nullum erit. in decima dubita. folio. 64. nu. 7.
¶ Non est presumendum: quod princeps multipliciter criminosos remitti velit. ibi. numero. 8.
¶ Si quis in mille pro aliquo delicto condemnatus extitit: et principi pro compositione/ vel condemnationis remissione supplicauit: Si in supplicatione soluz narrauerit: qualiter in mille condemnatus fuit: et causã condemnationis non expressit/ nec manifestauit: Talis principis remissio seu cõpositio non valebit. ibi. nume. 9.

¶ Ruben. graviter peccauit: quia Jacob eius patre viuente/ Balle patris concubine thorum violauit. in prima dubita. folio. 12. nu. 80.

¶ Scandalum. De hac dictione/ vide late supra in verbo par. vbi multa referuntur: q̃ propter pacem et vt scandalis obuietur conceduntur.
¶ Tacens consentire non videretur: si scandali timorem fuisse probaretur. in tertia dubita. folio. 43. nu. 68.

¶ Secundus. Imperator vxoris neptez Clam violauit: et vxorem eum ob hoc reprehendentem occidit. in prima dubitatione. folio. 8. nu. 35.

¶ Sententia. a quodam fatuo lata valida fuit iudicata: et quo sapienter extitit promulgata. in secta dubita. folio. 55. col. prima. versiculo. Bñfacit.
¶ Sententia per iudicem lata secundum consilium per consultorem ferendã Adeo nulla extitit: quod consultoris consilio superueniente/ Nullatenus reconualescit: in vndecima dubita. folio. 68. nu. 11.

¶ Statutũ. aliquid disponẽs per q̃s quis ad delinquendum inuitatur: nullus reputatur. in secunda dubitatione. in quinto partis negatiue fundã. folio. 22. nu. 6.
¶ Non valet statutum disponẽs/ quod filijs spurijs certa pars hereditatis relinqui possit. ibi. nu. 7. 8. et nu. 9.
¶ Non valet statutum disponens/ quod tẽpus et locus in contractibus nõ apponatur. ibi. numero. 10.
¶ Non valet statutum disponẽs/ quod pro se et contra se mercatorum libris credatur. ibi. nu. 11. et numero. 12.
¶ Non valet statutum disponens/ quod scripture non autentice in alterius preiudicium indistincte credatur. ibi. nu. 14.
¶ Non valet statutum disponẽs/ quod cõtra testium probationem/ alia probatio fieri non possit. ibi. nu. 15.
¶ Non valet statutum disponẽs/ testes nõ esse necesse in conspectu testatoris esse. ibi. numero. 16.
¶ Non valet statutum disponens/ quod dicto vni⁹ testis plena fides adhibeatur. Nec quod pluribus testibus malam rationem reddentibus credatur. ibi. nu. 17. et nu. 18.
¶ Non valet statutum/ duellum fieri permittens. ibi. folio. 23. nu. 19.
¶ Non valet statutum disponens/ quod testibus absq; iuramento credatur. ibi. nu. 22.
¶ Non valet statutum disponens/ quod si a creditore infra certum tempus debitum non probatur: creditor cadat a iure suo et vlterius nõ audiatur. Quia per statutum fieri non potest: quod data scientia et mala fide debitoris/ debitum prescribatur. ibi. nu. 23.
¶ Non valet statutum disponẽs/ quod homicidium non puniatur: nisi per decẽ testes probetur et ostendatur. ibi. nu. 24.
¶ Non valet statutum disponens/ qõ post

probatum delictum per idoneos testes/delinquens debeat liberari: si vellet negativus (scilicet non delinquisse) per tramentum vel leuem famã probare. ibi. nu. 25.

¶ Non valet statutus permittens/ Quod vnicuiq; interfectorem patris sui interficere et se vindicare liceat. ibi. nume. 28. 29. et numero. 30.

¶ Statutum disponens/ quod quilibet bãnitus soluendo decem extrabatur de banno: Tale statutum locũ non habebit/ in illo qui post statutum conditus bannitus fuit: Sed in eo qui in preteritum Jam bãnitus extulit. ibi. nume. 35.

¶ Non valet statutum disponens/ qõ quis pecunialiter pro Homicidio puniatur. ibi. numero. 36.

¶ Communitas superiorem non recognoscens statuere potest: quod solius Episcopi vel Marchionis testimonio quelibet causa decidi possit. ibi. in secundo partis affirmatiue funda. folio. 28. nu. 16. et nu. 17.

¶ Stante statuto disponẽte/ minorem/ mulierem/ vel alium non posse sine propinquorum consensu contrahere: Tale statutum locũ habere nõ poterit: vbi in sui vilitatẽ atq; fauorem minor vel mulier absq; eorum consensu traxerit. in sexta dubitatiõe. folio. 54. numero. 3.

¶ Si vigore statuti/ cause inter affines compromitti debent: Tale statutum locum non habebit: in eo qui olim affinis fuit: et illius affinitas postea cessauit. in septima dubitatiõne. folio. 57. nu. 18.

¶ Stante statuto disponẽte/ quod mulier sine marti/ vel sine propinquorum consensu non possit contrahere: An valebit contractus: si absq; illorum consensu contraxerit: et ex intervallo eorum consensus intervenerit. in vndecima dubitatione. folio. 68. numero 7. et folio. 72. nu. 46.

¶ Si per statutum filia dotata/ ab hereditate patris excludatur: sufficit ad obtinendam hereditatem/ quod tempore mortis dotata nõ reperiatur. Aqua hereditate minime excluditur: quamuis postea doteur. ibi. folio. 69. nume. 19.

¶ Si ex forma statuti non valet collateralis sententia/ nisi Legus doctor fuerit: Sufficit quod tempore ferende sententie legus doctor collateralis fuerit: quamuis tẽpore processus minime doctor extiterit. ibi. nu. 18.

¶ Si non obstante statuto rem in forensez alienari prohibente: quis rem suam forensi vendiderit: seu quomodolibet alienauerit: Talis alienatio valida erit: si post perfectaz venditionem forensis ille ciuilitatez adeptus fuerit. ibi. nu. 25.

¶ Stãte statuto disponente/ quod quicũq; officialis fuerit: officiuz intra tres annos habere non possit: Et ante finem trium annorum quis ad officium quod inchoari post finitos tres annos debuit eligatur: Talis electio valida iudicatur: et sic electus habilis et Idoneus ad tale officium reputatur. Quia satis extitit/ eo tempore quem habilem reperiri: quo officium debuit exerceri. ibi. folio. 70. nu. 31. et nu. 32.

¶ Stante statuto permittente/ quod bannitus offendatur: Non poterit offendi bannitus qui a superiore per ciuitatem toleratur. in duodecima dubita. fo. 76. nu. 34.

¶ Surreptio. omne agrauans insupplicatione/ rescripto/ gratia/ seu priuilegio est inserendum: propter qõ difficilis princeps moueri potest ad aliquid cõcedẽdũ. Quod si nõ exprimatur: Tale rescriptum surrepticiuz reputatur. in decima dubita. per totam dubitationẽ. vbi quãplurima notabilia exempla ponũtur.

¶ Thãmar. Cum duobus Judeis matrimoniuz successiue contraxit: et cum omnibus copulam carnalem habuit. in prima dubitatione. folio. 6. numero. 8.

¶ Thãmar An fuerit filia David et soror Amnon. ibi. fo. 7. nu. 17. et nu. 18.

¶ Theologis. et Canonistis vbi et quando/ et quibus/ potius stabitur. in secunda dubitatione. in primo partis negatiue funda. folio. 20. colũna prima. nu. 20.

¶ Testamentum. ex principis permissione/ mutus et surdus facere possunt. in secunda dubita. in solutione ad secũdum partis negatiue funda. folio. 37. nume. 43.

¶ Testamentum vsurarij/ non prestita cautione factuz/ licet nullum esse videatur: prestita tamen cautione confirmatur. in vndecima dubita. folio. 69. nu. 22.

¶ Excommunicati testamentuz An et quãdo nullum sit. Vide ibi. nu. 23.

¶ Cessante defectu extrinseco testamenti: ipm recõualescit testamentũ. ibi. nume. 24.

¶ Testis. Non valet statutum vel consuetudo disponens quod cõtra testium probationem/ alia probatio fieri

non possit. in secunda dubitatione. in quinto partis negatiue funda. folio. 22. nu. 15.
¶ Non valet statutum disponens/non esse necesse testes in cõspectu testatoris esse. ibi. nume. 16.
¶ Non valet statutũ disponẽs/quod dicto vnius testis plena fides adhibeatur: nec qõ testibus malam rationẽ reddentibus credatur. ibi. nu. 17. et nu. 18.
¶ Non valet statutum disponens/quod testibus absq; iuramento credatur. ibi. folio. 23. nume. 19.
¶ Summus pontifex ex causa dispensare potest: quod periurus ad testimonium admittatur. ibi. in secundo partis affirmatiue funda. fo. 27. nu. 5.
¶ Potest summus pontifex quod vnius dicto atq; testimonio stetur/ex causa dispensare. ibi. nu. 15.
¶ Communitas superiorem recognoscẽs statuere potest: qõ solus episcopi vel marchionis testimonio/quelibet causa decidi possit. ibi. fo. 28. nu. 17.
¶ Quando iudex ad non credendum testibus mouetur: debeat causam in sententia exprimere. Vide in quarta dubi. fo. 46. nu. 25. 26. et nu. 27. vsq; in finem.
¶ Vn valeat pactum/quod vnius dicto stetur factum. Vide in. septima dubitatione. folio. 58. nu. 26. et nume. 27.
¶ Publicatis attestationibus/bene testes admittũtur: quãdo iunctim cũ instrumẽtis producuntur. in decima dubitatione. folio. 66. numero. 25.
¶ Si testis capitalis inimicus suam de facto contra vicium facit depositionem: Non reconualescit illius depositio post subsecutam illius ei relicti reconciliationem. in vndecima dubita. fo. 68. nu. 12.
¶ Testis licet tẽpore quo iurat/inhabilis extiterit: Si tamen tempore quo deponit iam habilis fuerit: validum illius testimoninm erit. ibi. fo. 69. nu. 20.
¶ Si quis in iudicio testẽ nititur reprobare; Nullatenus in alio iudicio eundem testẽ sibi permittitur approbare. in duodecima dubitatione. fo. 73. nu. 7.

¶ Tolerantia. Scientia/et summi pontificis patientia/in eo quod a iure naturali non prohibetur: pro expressa dispẽsatione habetur. in duodecima dubitatione. folio. 75. columna. 4. versiculo. ex quibus omnibus.
¶ Concessio principis ex lõgi temporis tolerantia atq; patientia presumitur. ibi. folio. 76. numero. 33.
¶ Stãte statuto permittente quod bannitus offendatur: Non poterit offendi bannitus/qui a superiore per ciuitatem tolleratur. ibi. numero. 34.
¶ Etsi ad prorogãdã iurisdictionem speciale mandatum exigatur: Attamen si scientẽ/tolerante/et patiente domino talis prorogatio a procuratore speciale mãdatum non habente facta fuerit: sine dubio firma et valida erit. in octaua dubitatione. folio. 81. nume. 24.
¶ Tolerare vitiosos/delinquentes/et criminosos/et quod illorum punitio ad tempus differatur: aliquando expedies existimatur. in tertia dubitatione. folio. 42. nu. 41. cũ pluribus sequentibus.

¶ Tortura. Decuriões/Aduocati/et alij in dignitate cõstituti/depositi dignitate: non sunt torquendi. in septima dubitatione. folio. 78. nume. 37. et numero. 38.

¶ Tutela. Si mater que filiorum tutrix erat/propter secundas nuptias filiorũ tutela priuata fuerit: Quãdo postea secundum matrimonium solutum extiterit: Nullatenus mater filiorum tutelã reassumere poterit. in septima dubitatione folio. 59. nu. 45.
¶ Si mater cũ filiorũ tutrix esset/se velle nubere asseruisset: si postea annuendi proposito recesserit: nequaq; tutelam reassumere poterit. ibi. nu. 46.

¶ Verbis. Sũmi pontificis vel alterius principis narratiuis an et quando sit standum. Vide in verbo papa circa finem.
¶ Verba generalia vel generaliter prolata/non semper generaliter sunt intelligenda. in secunda dubitatione. in solutione ad secundum partis negatiue funda. folio. 35. numero. 12.

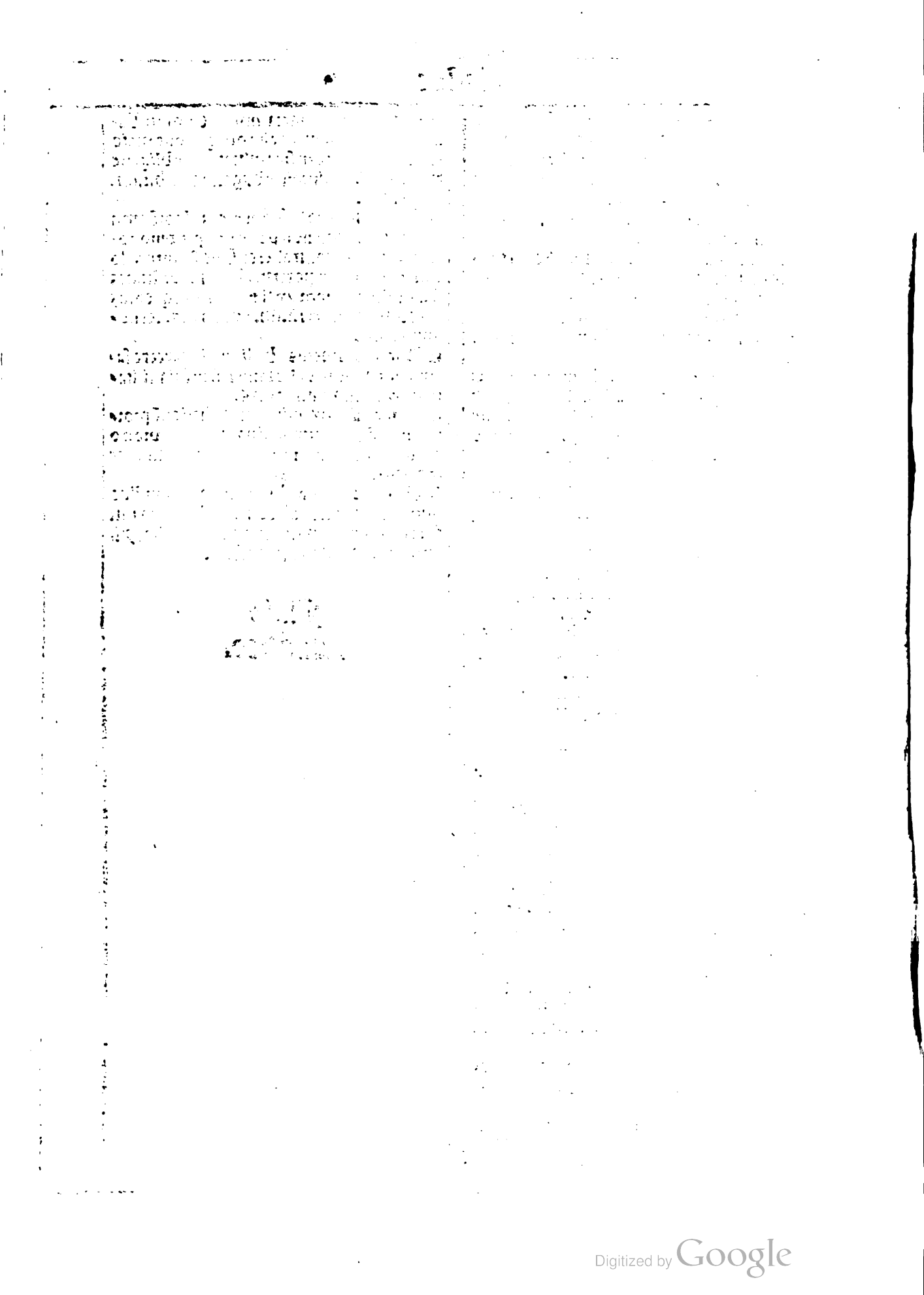
¶ Vindicta. Non valet statutum permittens/qõ vnusquisq; consanguineorum mortem possit vindicare in secũda dubitatione. in quinto pro negatiue funda. folio. 23. nu. 28. et nume. 29. et 30.
¶ Si due ciuitates inter se bellũ habuerint: et cum pacem faciunt: Talem inter se pactũ (quod liceat alteri federa pacis rumpere et se vindicare) apposuerint: Tale pactũ nullius valoris erit: cum ad delinquendum occasionem prestiterit. ibi. nu. 31.

Digitized by Google

¶ Virginitas. An et quãdo viri cõfessioni/se vroriz virginem inuenisse affirmantis:vel vroris attestationi se virginem fuisse et esse dicentis:sit standũ. Et cui tunc potius super hoc erit credenduz. Vide in decima quarta dubita. per tota m dubitationem.
¶ Si de stupro in aliquam mulierem commisso quis accusatur:et ipse se eam virginẽ non inuenisse confitetur:ipsa vero contrarium fateatur:Non hominis sed mulieris tunc assertioni potius creditur et statur. ibi. folio.77.nume.6.
¶ Ad virginitatez probandam:sola signa et presumptiones sufficiũt.ibi.folio.78.un.7
¶ Usura. a iure diuino est prohibita.in secunda dubita. in secundo partis affirmative.funda.folio.27.in prima columna.
¶ Potest summus pontifex super vsuris/ ex causa dispensare.ibi.folio.26.columna.4 nume.primo.
¶ Utilitas. Communis et publica/ vtilitati priuate ꝓferri debet.in secunda dubitatione.in tertio partis negative funda.fo.21.nu.primo.
¶ Summus pontifex et quilibet princeps/ suam potestatem communi et publice vtilitati conformare debet.ibi.nu.2.
¶ Propter publicam vtilitatem/licitus est iura transgredi:ibi.in primo partis affirmative funda.fo.26.nu.29.
¶ In quacũq; dispositione/semper publice vtilitatis casus censetur exceptus.ibi.numero.30.
¶ Priuilegium quantũcũq; generaliter cõcessum fuerit:minime casum rei publice seu publice vtilitati contrarium includit. ibi. numero.31.
¶ Quamuis consuetudo contra legem consuetudini derogantem non valeat:valeret tamen/vbi publica vtilitas /legis que consuetudini derogaret / reuocationem suaderet. ibi.numero.32.
¶ Quando ab impubere/actus in sui fauorem celebratur:nũq; ex iudicij atq; discretionis defectu/actꝰ ille invalidatur.in sexta dubita.fo.54.nu.29.
¶ Quando quidam consensus/quedamq; solẽnitas a lege vel statuto/in actu aliquo faciendo/in eius fauorem exigitur. Quamuis dicta solẽnitas non interuenerit: Nihilominus actus in eius fauorez factus validus erit.ibi.numero.30.
¶ Minor etsi obligari minime possit:Tamen si ad finem vt ab alia obligatione maiori liberetur/z sic in sui vtilitatez se obligauerit:bene talis minoris obligatio valebit.ibi. numero.31.
¶ Stante statuto disponente /minorẽ/ mulierez/ vel alium non posse sine propinquorum consensu contrahere:Tale statutum locum habere non poterit:vbi in sui vtilitatez Pupillus/minor /vel mulier absq; eorũz consensu contraxerit.ibi. numero.32. et nu numero.33.
¶ Licet contractus ab aliquo in carcere factus non valeat:valet tamen si in sui vtilitatem existat.ibi.numero.34.
¶ Minor alterius iudicis iurisdictionẽ prorogare nõ poterit:nisi sibi vtilis talis prorogatio fuerit.ibi.folio.55.columna prima circa finem.
¶ Ubi in alicuius fauorem / actus nullus fuit:Licite postea ab eodem talis actus ratificari potuit.in vndecima dubita.folio.71. numero.40.cum sequentibus.

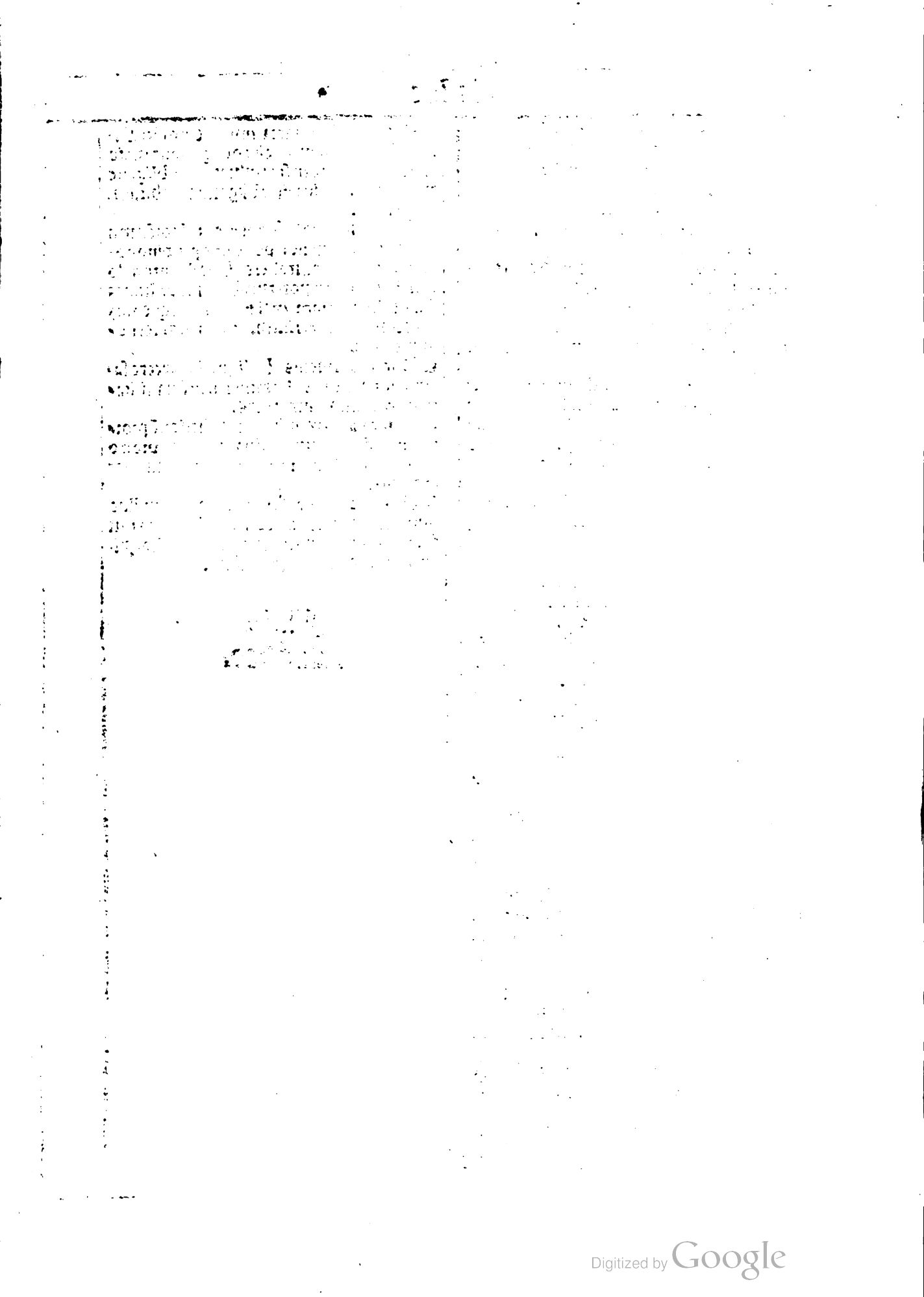
Finis.
Laus deo.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google